נאַטע

ווינקט צו צירלען. ער קוקט זי אָן.

נו, האָב איך עס א טאָכטער...

חיים הערש

נישט בעסער פון מיין זוהן.

טודרוס

לחיים, לחיים!

שלאָגט אינאיינעם: „לחיים, לחיים!"

קריינע און קרייסעל קושען זיך. שרייען:

מזל טוב! מזל טוב!

חיה

פאַרשטעקט שלעכט וואָס דאָ „קומט פאָר". נאָר זעהענדיג אז די גרויסע זענען שלום געוואָרען מאַכט זי פאר שמחה. און שרייט:

מזל טוב! מזל טוב!

ענדע.

קרייסעל

ס'האַרץ איז מיר פריהער צעריסען געוואָרען קוקענדיג אויף איהר ווי זי האָט נעבעך געוויינט מיט ביטערע טרערען.

טודרוס

איהר האָט זיך האַלט, קינדער, זאָגט עס אייערע טאַטעס, זאָלען זיי וויסען. — איך זאָג, אַז מען זאָל די קינדער אַריינזעצען אין דער מיהל און מיר וועלען צוריק געהן אויפ'ן בית־עולם. שטאָדט וויל אונז און איהם וועט מען דאָס געלד אָבגעבען.

נח

איך אַליין וועל איהם דאָס געלד צוריק אומקעהרען.

טודרוס

אַט האָסטו דו שוין.

קרייסעל

וואָס שווייגט איהר נאָטע?

קריינע

זאָל חיים הערש זאָגען אַ וואָרט.

טודרוס

עלטערען מיט קינדער וועלען זיך צוליעב פּרנסה נישט שלאָגען. איהר וועט זיי העלפען און מיר וועלען זיי העלפען. און שלום זאָל זיין. זאָגט קינדער אַז איהר האָט זיך האַלט.

דער עולם זיצט מיט אַראָבגעלאָזטע קעפּ. שווייגט.

נאָטע

שטעהט אויף, נעהמט פון טיש צוויי גלעזלאַך בראָנפען. ער דער־לאַנגט איינס צו חיים הערשען.

נו, חיים הערש. זיי קיין עקשן נישט. וואָס געוועזען איז געוועזען. מסתמא איז דאָך עס פון גאָט.

חיים הערש

נעהמט די גלאָז, בלייבט נאָך אַלץ אַזוי זיצען.

טודרוס

נו, וואָס, נאָך אַלץ אָנגעבלאָזען?

ט ו ד ר ו ס

וואו איז נח?

ק ר י י ס ע ל

רופט.

נח'ל, וואו ביזטו?

נ ח

קומט אריין.

וואס בערארף מען מיך?

ק ר י י ס ע ל

זיי אין שטוב.

ט ו ד ר ו ס

איצטער קינדער פאלגט אנ'אלטען טאטען. הערט זיך איין מיט קאפ. אויב איך וועל זאגען א קרומע זאך וועט איהר מיר נישט פאלגען, האט איהם פראוו... מיט ציטריגע הענד גיסט ער אן די גלעזלאך. נעהם, נאטע, ס'איז דיין בראנפען. נעהם מאך א ברכה... לחיים, זאל גאט געבען, אז עס זאל שוין געהן כשורה. נו, חיים הערש, לחיים, טרינק אויס, ס'איז נישטא קיין צייט. מען בע־דארף די מיהלען לאזען. די מיהלען שטעהען. דער עולם טרינקט ניט, די גלעזלאך שטעהן אנגעגאסען אויפ'ן טיש. נו, וועל איך אליין טרינקען. אין דער מיהל וואס מען האט אויסגעבויט, איך מיין אין דער נייער מיהל וועט מען אריינזעצען נח'ן מיט צירלען. אזוי וועט עס בלייבען.

דער עולם שווייגט. קוקען זיך דורך שווייגענדיג.

נ א ט ע

דאס וועט נישט זיין.

ח י י ם ה ע ר ש

א נעכטיגער טאג!

ק ר י י נ ע

חיים הערש, איך האב צו אייער קינד, חלילה, גאר נישט. אזא יאהר אויף מיר וואס פאר א קינד איהר האט.

ח י י ם ה ע ר ש

פאר מיין קינד זאָל איך נישט אַרען.

ק ר י י ס ע ל

אויס טרערען.

וואָס אַרט זיי טאַקע פאַר די קינדער? די קינדער גערען אויס ווי ליכט.

ט ו ד ר ו ס

איך זאָג דיר נאָך אַמאָל, נאָטע, און דו, חיים הערש, איהר זאָלט אוועקוואַרפען אייער עקשנות.

ח י י ם ה ע ר ש

איך האָב נישט קיין עסקים מיט קברנים.

ט ו ד ר ו ס

שעמען זאָלסטו זיך אין דיין ווייטען האַלז אַריין.

נ אָ ט ע

וואָס ווילסטו פון מיר, טאַטע? די גאַל וועט אין מיר פּלאַצען.

ק ר י י נ ע

בעדענק דיר, נאָטע.

ק ר י י ס ע ל

חיים הערש, איך האָב שוין קיין כח נישט. דער סוף וועט זיין, אַז איינעצער פון אונז וועט נאָך חלילה מיט'ן פייער אוועקגעהן. יענער יונגאַטש וועט נאָך מענשען דינגען, אַז מען זאָל אונז אונטערצינדען.

צ י ר ל

קומט מיט אַ פלאַש בראָנפען. דערלאַנגט דעם אַלטען אין דער שטיל. חיה געהט איהר נאָך.

ט ו ד ר ו ס

שטעלט די פלעשעל אויפ'ן טיש. דער עולם קוקט אויף איהר און שווייגט.

ק ר י י נ ע

דערלאַנגט גלעזלעך צום טיש.

נ א ט ע

שטעלט אויף.

פון ריינע פינגער, מאטע, וועט גאר נישט ארויסקומען.

צ י ר ל

זי ציהט אין דער שטיל ארויס חיה'ן פון שטוב, פערשווינדען.

מ ו ד ר ו ס

רו, נח, גיה ארויס פון שטוב אויף א ווײלע: מען בעדארף דיך איצטער נישט האבען. צו נאכטן. זיץ איין אויף אנ'ארט, זיץ...

נ ח

גיהט ארויס.

מ ו ד ר ו ס

צו נאכטן און חיים הערשען, וואס זיצען ביים טיש מיט די פלייצעס איינער צום אנדערן אנגעלעהנט.

איצט, מיין זוהן, הער וואס איך זאג דיר. און דו, חיים הערש, הער וואס מען רעדט צו דיר. אייער מחלוקת איז צו ווייט פערגאנגען. עס געפעלט מיר נישט. איך בין אויך אנ'עקשן. אבער עקשנות בעדארף דאך האבען א גרעניץ. קינדער בעדארפען נישט ליידען פון טאטע מאמעס עקשנות. איהר הערט וואס מען רעדט צו אייך? יענער הערט. כאצקעל, האב איהם א גוט יאהר — ער האט דיך אין א בלאטע פערפיהרט, מיינענדיג צירל'ען צו בעקומען... זי האט אבער ליעב נח'ן. ס'איז איהר זאך. קענסטו נישט העלפען. יענער איז רייך? האב איהם א גוט יאהר. ווער ווייסט נאך בעסער פון א קברן וואו ארים און רייך ליגען? כע־כע!

נ א ט ע

ס'וועט דערפון גאר נישט זיין, מאטע.

ח י י ם ה ע ר ש

דערפון וועט גאר נישט ארויסקומען. זאל געהן ווי עס געהט.

פ ר י י נ ע

און אייער קינד?

דען ווי מענשען. וואס ס'איז געווען — איז געווען, טאָמער וועט איי־נער דעם אנדערען בעדאַרפען ארויסצאָהלען — וועט מען ארויס־צאָהלען. און א שלום זאל ווערען.

נ אָ ט ע

וואס ווילסטו טאטע? לאָמיר הערען.

ט ו ד ר ו ס

זעץ זיך, וועסטו הערען.

ח י י ם   ה ע ר ש

געה, נח, לאָז די מיהל; איך קום באלד ארויס.

ט ו ד ר ו ס

מיט בעס.

דו יונגאטש איינער, איך וויל דיר די ביינער צוברעכען, וואס ווילט איהר פון אנ'אלטען טאטען — בעגראבען פאר דער צייט? איך וועל מיר נישט לאזען!

ק ר י י ס ע ל

געזונד זאָלט איהר נאָר זיין, רב טודרוס.

ק ר י י נ ע

ווארום ער איז דען נישט גערעכט?

ט ו ד ר ו ס

נעזעהן אמאָל, מען קען זיך מיט'ן ווינד נישט צוטיילען... די וועלט איז קליין.

ח י י ם   ה ע ר ש

גענוג גערעדט, וואס ווילט איהר?

ט ו ד ר ו ס

דערלאנג קרייסעל צום טיש בראנפען, אויב דו האסט.

ק ר י י ס ע ל

ס'איז פארהאנען; ווייסט ווי דען?

ט ו ד ר ו ס

לויף צירל אהיים און ברענג די פלאש בראנפען.

טאטע חיים הערש איז. אזא... נאר כ'וועל אייך נישט שט'טע.

נ א ט ע

וואס ווילסטו פון מיר, טאטע?

ט ו ד ר ו ס

איך וויל מאכן א שלום.

נ א ט ע

האט מען מיך אהער געבראכט? תראנה איז ער צו זומען צו מיר?

ח י י ם ה ע ר ש

אין מיר פון צווייטן טיסקי.

איך האב נאך דיר נישט געטיהם און כ'בעדארף קיין שלום נישט.

ק ר י י נ ע

מיר ווינטשן אייך קיין בייז נישט, חיים הערש.

ח י י ם ה ע ר ש

קרינעריש.

איך וויל פון דעם נישט וויסן.

ט ו ד ר ו ס

אויב מען וועט אריינלאזן אין דער לאנגער באנק וועט פון ־עם קיין גוטס נישט ארויסקומען.

ק ר י י ס ע ל

מען וועט נאך חלילה אויס'ן פייער ארויסקומען.

נ א ט ע

ברענען איז ברענען.

ח י י ם ה ע ר ש

אויב ברענען, איז ברענען.

ק ר י י ס ע ל

מיינע שונאים זאלן ברענען.

ק ר י י נ ע

איך בין אייך קיין שונא נישט.

ט ו ד ר ו ס

שטעהט נישט ווי די הענער אנגעבלאזן. זאל מען זיצן און רעד־

איך וועל ארויסגעהן איז די זאך פערפאלען.

ח י י ם   ה ע ר ש

לויפט אין צווייטען צימער.

ט ו ד ר ו ס

וואס אנטלויפסטו, חיים הערש? דא בלייב. היינט וועט עס געה־מען אנ'עק.

ק ר י י ס ע ל

זי געהט ארויס. ס'הערט זיך הויך רעדען דרויסען.

צ י ר ל

טוליעט זיך צום אלטען.

ט ו ד ר ו ס

וואס ציטערסטו אזוי, דו ציעג איינע? דיין טאטע איז נאך נישט אזוי שלעכט ווי דו מיינסט. אז עס מאכט זיך א פגע־רע קערט ער אוים די טעפלאך.

צ י ר ל

זיי געהען אלע אהער.

ט ו ד ר ו ס

קום ארויס, חיים הערש: וואס האסטו זיך בעהאלטען?

ק ר י י ס ע ל און ק ר י י נ ע ברענגען אריין מיט גע־וואלד נאטען.

נ א ט ע

נו שוין, אט בין איך שוין דא... נו נעהמט בעגראבט מיך.

ק ר י י נ ע

צו צירלען.

מיין קינד, ווי ווילסטו עס אזוי א מאמען פערקירצען די יאהרען?

נ א ט ע

פערמעסט זיך צו צירלען מיט א פינגער.

איך וועל דיר נאך ווייזען וואס א טאטע איז...

ט ו ד ר ו ס

מען ווייסט שוין וואס פאר א טאטע דו ביזט, און וואס פאר א

קרייסעל

זאל איך אפשר געהן? וואס זאגסטו, חיים הערש?

חיים הערש

שווייגט.

טודרוס

דאס גלייכסטע וואלט געווען, אז דו, קרייסעל, זאלסט אריבער־געהן.

צירל

לויפט אריין אין שטוב און ווארפט זיך צום אלטן.

וויירע, וויירע לאזט נישט: ער יאגט מיר נאך... ער האט זיך דער־וואוסט, אז איך בין דא געווען...

קרייסעל

וואו איז ער?

טודרוס

וואו איז ער? איך וועל צו איהם אלע בייזע חלומות אויסלאזען.

נח

קומט אריין בלאס און אויפגערעגט.

קרייסעל

דו ביזט דארט געווען? נו...

נח

ער האט זיך נאר געכאפט שלאגען. ער מיינט אז...

נאטע

קלאפט אין פענסטער, שרייט.

זאלסט מיר פון דארט ארויסגעהן! א היים זאלסטו מיר געהן!

טודרוס

קום אריין, נאטע. קום אריין, יונגאטש דו.

קרייסעל

אין נאטעס ווילען. וואס האט איהר צום קינד? קומט אריין.

טודרוס

געה דו ארויס, קרייסעל, און ברענג איהם אריין. פערשטעהסט, אז

ט ו ד ר ו ס

וואו האָבען זיי זיך עס אויסגעלערנט? צו האָב איך אמאָל כאַטש אויף נאָטען א פינגער ארויפגעלעגט? צו האָט דיך דען אמאָל דיין טאטע געשלאָגען? פונקט ווי אין א וואלד איז עס אויסגעוואקסען...

ח י ה

קומט אריין.

זיי ווילען נישט געהן.

ט ו ד ר ו ס

וויל נישט געהן? וואו זענען די קינדער?

ק ר י י ס ע ל

וואו איז נח?

ח י ה

ער געהט אהיים. צירל איז אין שטוב נישט אריינגעגאנגען.

ט ו ד ר ו ס

טאָ ווער דען האָט מיט נאָטען גערעדט?

ח י ה

נח איז אריינגעגאנגען.

ק ר י י ס ע ל

נח איז אין שטוב געוועזן?

ח י ה

איך האָב געזעהן דורכ'ן פענסטער.

ט ו ד ר ו ס

פאר וואס ביזטו אליין אהין נישט אריינגעגאנגען?

ח י י ם ה ע ר ש

נישטאָ וואס צו מאכען. ס'איז צו מערקען אַז איהם אליין פער־דריסט וואָס ס'האָט זיך אַזוי אויסגעלאָזען.

ט ו ד ר ו ס

דאָס איז אין דער האלבער וועלט נישט געהערט געווארען, קינדער זאָלען א טאטען צו די עלטערע יאהרען אזוי פערשווארצען זיינע טעג...

קרינם נישט געשטיינען און נישט געפלוינען.

ח י י ם ה ע ר ש

א שטערנער נישט געשטיינען און נישט געפלוינען.

ק ר י י ס ע ל

ווי קענס איהר עס נאר פון אייער מויל ארויסזאגען?

ט ו ד ר ו ס

איך האב געזאגט, אז מען בעדארף נישט, האט מען מיר נישט גע־פאלגט. כ'האב געזאגט, אז קברות איז א זיכערע פרנסה. נישט אויסקויפען ביז דער ווינטער וועט מוחל זיין צו בלאזען. שטארט וויל איהם נאך איצטער אייך נישט אבלאזען. ווינד ער איז אוועק הפרינ־גען דארט די מתים צווישען די קברים ארום... האנדלען מיט'ן ווינד... און דער עיקר איז...

ער קוקט אין פענסטער.

ח י י ם ה ע ר ש

קוועטשט מיט די פלייצעס צום פלאטן קוקענדיג, ווי איינער זאגט: „וואס וויל ער דא האבן פון מיר?“

ק ר י י ס ע ל

ווי נעהן שוין?

ט ו ד ר ו ס

דער גוטער יאהר ווייסט איהם: איך זעה נישט.

ח י י ם ה ע ר ש

וואס וויל נאך דאס מיידעל האבען פון מיין קאפ?

ט ו ד ר ו ס

דאס מיידעל איז טייערער פון דיר מיט דיין מיהל אין איינעם. דאס איז מיין גאנצע הרחבה אין לעבען. נאר צוליעב'ן מיידעל בין איך אהער געקומען און כ'וואלט וועלען א שלום מאכען. ער האט זי היינט געשלאגען דער יונגאטש. ווי הייבט מען עס אויף א האנד אויף אזא ליכטיג קינד?

ק ר י י ס ע ל

ער האט דעם זוהן היינט אויך געוואלט שלאגען.

קרייסעל

נעה, מיין קינד, אפשר וועסטו קענען ברענגען נאָטען אהער; איך האב שוין קיין כח נישט אויסצוהאלטען.

טודרוס

געהט קינדער. געהט אלע דריי. ברענגט אהער נאָטען מיט מיין שנור. און טאָמער איז נאָך דאָרט פאַרהאַנען דער... זאָגט איהם, אז ער קען בלייבען זיצען דאָרטען... אָט אזוי קינדער געהט...

צירל, נח און חיה געהען אַרויס.

חיים הערש

נו, אַנגעזועצט זיך אויף מיר, טפוי זאָל עס ווערען —

טודרוס

טפוי זאָלסטו ווערען, שנעק דו איינער!.. אז איך זאָג, שלום, וועט דאָך שוין מסתמא זיין ווי איך זאָג... פערשטעהסטו, אז ביי דיין טאַטען איז שוין פאַרטיג געוועזן די שטוב איז נאָך קיין אַנהייב פון קיין שטאָל אפילו נישט געוועזן. אונטער א שטיקעל דאשיק איז דער פערד געשטאַנען און אונטער דעם אייגענעם צובראָכענעם דאַשיק איז די בהמה אויך געשטאַנען. ס'האָט שוין אַנגעהויבען געהן צו ווינטער און ס'איז נישט געוועזן וואו די „שטיקלאָך" אהין צו טהאָן. מיינסטו גוט איז עס געוועזן? די בהמה זיך געקעלבט ביי מיר אין שטאָל. דאָס קעלביל צו זיך אין שטוב אריין גענומען. די מאַמע פלעגט קומען צו מיר אין שטאָל אריין די בהמה מעלקען... און אז ס'האָט אויסגעפעלט האָלץ, אויף שבת דעם אויווען צו הייצען...

חיים הערש

ווילט איהר איך זאָל עס אייך איצטער ארויסצאָהלען?.. זאָגט, וויפיעל עס קומט אייך —

טודרוס

איך בין רייכער פון דיר, דו נאַרנישט, איינער! ווארום איך וועל שוין באַלד זיין מיט אלץ בעזאָרגט.. איך וויל עס דיר נאָר דער־צעהלען כדי דו זאָלסט וויסען, אז יעמאָלט האָט מען זיך נישט גע־

ויערען... געווען אַ מאָל ס'זאָל נישט זיין וועמען אַריבערצושיקען ברענגען גאַטען אַהער. גיי דו חיה'לע, לאָז זיך אַריבער זאָג מיין שנור, אַז איך רוף זי אַהער.

פּ ר י י ס ע ל

זי איז דאָ נאָר וואָס געווען.

ט ו ד ר ו ס

ווער, פריינע? כ'מיין... און איך האָב עס נאָר נישט געוואוסט.

פּ ר י י ס ע ל

זי איז דאָ געווען. האָט אַזאַ פינסטערען פּנים ווי איך.

ט ו ד ר ו ס

הער זיך איין, נח. זיי אַ מענטש. גיי לאָז זיך אַריבער און ברענג אַהער גאָטען. דו קענסט דאָך אַזוי גוט וואַרפען שטיינער אין די שויבען. יונגאַטש איינער... גיי שוין גיי רוף איהם.

ק ר י י ס ע ל

גאָט איז מיט איהך, ער קען דאָך איהם אויף די אויגען נישט לאָזען.

ט ו ד ר ו ס

קיין בייז זאָל נישט זיין. פאַר נח'ן איז נישטאָ וואָס מורא צו האָבען.

ח י י ם ה ע ר ש

איך וועל גיהן לאָזען די מיהל.

ט ו ד ר ו ס

לאָז געמאַך. זיי נישט קיין עקשן. ווען דו וואָלסט זיך נישט איינגעשפּאַרט וואָלט עס שוין אַנדערש געווען. מיט גאָטען קען מען נאָך אויסקומען. גאָטע האָט נאָך אַ טאַטען, האָט נאָך דרך־ארץ: און די שפּאָרן איינער — האָסט קיין טאַטען נישט, האָסטו נישט פאַר וועמען מורא צו האָבען.

ח י י ם ה ע ר ש

אומזיסט אייערע רייד, עס וועט גאָר נישט אַרויסקומען. גייט, נח, לאָז די מיהל.

ק ר י י ס ע ל

אוים טרערען.

גאָט איז מיט אייך. ער האָט אונז אומגליקליך געמאכט. צו האָט איהם חלילה געפעלט פרנסה, וואס האָט ער זיך אויף אונז אָנ־געזועצט?

ח י י ם ה ע ר ש

שלעפּט אָב אָן ווערטער חיה'לען, וואָס האָט זיך געבען צירלען געזעצט.

בין איך שוין גערעכט, אז ס'וועט נישט העלפען?

ט ו ד ר ו ס

זאָג איך דאריבער, אז מען בעדארף אויסגעפינען א פשרה און קרי־גען זיך איז נישטאָ וואס... געה, נח, כאפּ זיך אריבער און ברענג אהער נאָטע.

נ ח

ער וועט נישט געהן.

ט ו ד ר ו ס

געה דו, צירל, זאָג דעם טאַטען, אז איך בין דאָ.

ח י י ם ה ע ר ש

איך בעדארף איהם דאָ נישט האָבען.

ט ו ד ר ו ס

מען פרעגט נישט ביי דיר! איך וויל עס... יונגאטש איינער, ווי לאנג ביזט נאָך געוועזן א פּיזשיק? אנטקעגען ווענמען האָסטו עס א העזה צו רעדען אזוי?... איך האָב דיין טאַטען און דיין מאַמען צו קבר ישראל געבראכט. צו ווענמען רעדסטו אזוי... דו!

ח י י ם ה ע ר ש

יא, ס'איז אלץ אמת וואס איהר זאָגט, ס'איז אלץ אמת. פרעג איך אייך ארבה, זאָגט מיר, וואו זענט איהר געוועזן ווען ער האָט אנ־געהויבען בויען די מיהל?

ט ו ד ר ו ס

מסתמא איז עס צום גוטען געוועזן... און איך וויל, אז א שלום זאל

ט ו ד ר ו ס

פערשטערסטו מיר. וויסיעל לעבט א מענש? כ'וועל זיך נישט צו־שיסען. איז דאריבער וויל איך אז שלום זאל זיין. איך האב גע־רעדט מיט מיין זיהן — וויל ער אויך נישט! איז ער אויך אזא עקשן ווי דו — דאריבער זאג איך. אז דאס גלייכסטע איז צו מאכען א שלום און אנ'עק זאל עס נעהמען.

ח י ה

ברענגט איהם פון צווישען ציסקי א פלעשעל מיט טאבאק.

ט ו ד ר ו ס

ע, חיה'לע. דו ביזט א גוט מיידעל וואס דו האסט מיר דאס פלעשעל געבראכט. כ'וועל מיר שוין אנשיטען דאס פושקעלע... זאג איך אז שלום מוז ווערען...

ח י י ם ה ע ר ש

איך זאג אז עס וועט צו גארנישט פיהרען.

ט ו ד ר ו ס

געדענקסט ווען דו ביזט נאך געווען א אינגעל?

ח י י ם ה ע ר ש

נו איז וואס?

ט ו ד ר ו ס

איך מיין, אז דו געדענקסט, וויל איך זאגען.. אז דיין טאטע מיט נאטעס מאמע, איך מיין שמחה דוד, זאל זיין אין גן־ערן, האט מיט טודרוס'ן אביסעל אנדערש געלעבט. און ווען נישט איך, ווער ווייסט וואו דו וואלסט איצטער אנגעשפארט. איך האב דיין טאַ־טען דאס ערשטע אויסגעהאלפען אז ער זאל זיך קענען א שטיבעל אויפשטעלען. איך האב איהם ס'פערד געליהען ער זאל קענען דאס געהיל'ץ אריבערפיהרען. און די שטרוי אויף זיין דאך האב איך אליין געדעקט. איך אליין מיט מיינע הענר. איך וויל עס דיר זאגען, אז דיין טאטע ליגט אין דער ערד. איך אליין האב איהם מקבר געווען... איז דאריבער וויל איך, אז דו זאלסט מיט מיין זוהן זיך נישט קריגען.

טע האָט דיך אויסגעצוואגען?

קרייסעל

א שעהגעם זוהן האָט איהר אויסגעהאָדעוועט.

טודרוס

נישט געשריען, נישט געבייזערט זיך. איך בין געקומען, איך וויל שלום זאָל זיין, אז מען וועט עס נישט איינלעשען בעצייטענס וועך ווייסט צוואוואס עס וועט נאָך קומען. וואָס געווען איז געווען מען בעדארף מאכען שלום.

חיים הערש

דאָס וועט נישט זיין.

טודרוס

עס וועט שוין יא זיין. נישטאָ זיך איבער וואס צו קריגען. צו צירלען. געה אהיים. האָסט דאָ נישט וואס צו זיצען.

ציר ל

איך וועל א היים נישט געהן.

טודרוס

און דו, נח?... שעהנער מענש, האָסט זיך נישט געקענט אביסעל ארומפולען... זעץ זיך, חיים הערש, מיר וועלען זיך דורכ׳שמועס׳ן.

חיים הערש

כ׳האָב נישט וואס צו רעדען.

טודרוס

איך בין דיר אין וועג אריין נישט געקראכען און צו מיר האָסטו גאָרנישט. איך געה סיי ווי באלד צוריק אויפ׳ן בית־עולם.

חיים הערש

בלויז גערעדט.

טודרוס

אט זעץ דיר אנידער, וועל איך זיך אויך אנידער זעצען. גיב מיר נאָך א שמעק טאבאק וועט מיר ווערען קלאָרער דער קאָפּ.

קרייסעל

געה חיה׳לע ברענג די פלעשעל טאבאק פאר רב טודרוס׳ן.

חיים הערש

אַ פייער זאָל עס אָנצינדן. ווי מען קען זיך נישט אויסבעהאַלטן...
פרעג איהר קריינעל וואָס זי וויל דאָ?

מורדוס

קומט אָן. אין מעהל פקראולקע.

ר אַ ב ע

דערזעהט מורדוסן מאַכט זי זיך שטיל אַרויס פון שטוב.

חיים הערש

איך וועל שוין דאָ נאָר היינט קיין רוה נישט האָבען.

מורדוס

אַ גוטער אָבענד!... ווער איז ארויסגעלאָפען, ראַבע?

חיים הערש

שטעלט זיך. מיט אַ בייזען בליק ווענדעט זיך צו מורדוס'ן.

מורדוס

איך האָב געזאָגט גוט אָבענד...

קריינעל

אַ גוט יאָהר.

מורדוס

איידער מען הייבט זיך אָן צו קריגען גיב מיר, חיים הערש, אַ שמעק טאַבאַק.

חיים הערש

דערלאַנגט איהם די פּושקע טאַבאַק.

נו וואָס וועט איהר זאָגען?

מורדוס

כ'האָב צייט.

קלאַפּט אָפּ די מעהל פון היטעל.

קריינעל

אַ גוט יאָהר אויף אייך וואָס איהר זענט געקומען אַהער.

מורדוס

איך בין געקומען נאָך אַ שמעק טאַבאַק. מיינער איז מיר אויסגע־
גאַנגען... און צירל... גוט סוסיג, נעה אַהיים דו חצופה... דער טאַ־

ח י י ם ה ע ר ש

אויב דאָס איז דיין כלה, געה זיך מיט איהר. געה צו נאָטען. דיין פוס זאָל דאָ מעהר נישט זיין. איהר האָט דאָך שויןביידע געווים אבגערעדט אפילו ווען חתונה זאָל זיין...

ק ר י י ס ע ל

בעדענק דיר חיים הערש וואס דו רעדסט. האָב גאָט אין הארצען. געה מיין קינד, נח'ל, געה לאָז די מיהל און שטעה נישט דאָ.

ח י י ם ה ע ר ש

צושריים זיך.

מען בעדאַרף נישט! איך קען אליין, איך אליין, אליין!...

ד אָ ב ע

קומט אריין, בלייבט שטעהן נעבען טיר.

ק ר י י ס ע ל

נא דיר נאָך אנ'אנשיקעניש. וואס בעדארפסטו איצטער דאָ? ווילסט עסען?

ד אָ ב ע

מיינע קינדער וועלען וויינען... שרייט נישט...

ח י י ם ה ע ר ש

טפוי, צו אלדע שווארץ יאָהר זאָל געהן...

ד אָ ב ע

איך קען די קברים נישט עפענען.

ח י י ם ה ע ר ש

ווערט געזעצט.

אפשר זאָל מען איהר געבען עסען... געטראָפען ווען צו קומען.

ד אָ ב ע

איך קען די קברים נישט עפענען; זיי וועלען פון הונגער אויסגעהן.

ק ר י י ס ע ל

קוועטשט מיט די פלייצעס.

וואָס איז דאָס פאר א קללה? א צוגאב צו מיינע צרות...

ק ר י י ם ע ל

אפשר וועט דיר זיין אויב דו וועסט איהר אױסלכעם זאגען...

ח י י ם ה ע ר ש

טענסט צו מיר צוגעהן.

צ י ר ל

נקתע צו.

ח י י ם ה ע ר ש

אט ועהסטו, מיין קינד איז מיר א שונא. איך פרעג איהם און ער ענטפערט נישט.

צ י ר ל

וואס האט איהר צו מיר, אויב מיין טאטע האט איך שלעכטס געטהאן?

ח י י ם ה ע ר ש

רעדסט ווי אנ׳אלמער. טאקע וואס האב איך צו דיר...

צ י ר ל

גלויבט מיר, אז איך האב נישט איין מאל געוויינט און געקלאגט. אז דער טאטע זאל עס נישט טהאן.

ח י י ם ה ע ר ש

און ער האט דיר נישט געפאלגט. — זאג מיר, ווער שיקט דיך אבער צו פערדרעהען מיין קינד דעם קאפ?

ק ר י י ם ע ל

חיים הערש, איך וועל דיך אױסקװארטען.

צ י ר ל

איך בין און דעם נישט שולדיג. איך פאלג אויך נישט צוליעב דעם מיין טאטען און מיין מאמען — וואס קען איך העלפען?...

ח י י ם ה ע ר ש

נעהם ביידע פאר אלדע שווארץ יאהר!

נ ח

איך זאג דיר, טאטע, נאך אמאל, אז איך קען אליין מיין שטערטיל בעשטעהן.

ווען ביי איהם וועט שוין פייפען דער דלות וועל איך נאָך האָבען פון וואס שבת צו מאכען.

נ ח

פאר וואס האָסטו געהייסען די מיהל פערשטעלען?

חיים הערש

ווייל איך וויל דיך מעהר נישט האָבען פאר קיין מילנער און איך וויל דיך נישט האָבען פאר קיין קינד!

נ ח

איז נישט.

חיים הערש

דיין פוס זאל דאָ מעהר נישט זיין!

נ ח

אפשר וועסטו זיך אָהן מיר מאכען בעסער.

חיים הערש

צו צירלען ווייזענדיג.

ווער איז זי דיינע?

נ ח

זי איז מיינע גאָר נישט.

חיים הערש

איז זי דיינע גאָר נישט, טאָ פאר וואָס געהט זי אהער?

נ ח

שווייגט.

חיים הערש

וואָס שווייגסטו? איך פרעג דאָך עפּעס ביי דיר?

נ ח

גאַנץ אונערווארטעט.

איך וויל נישט דו זאלסט זי פערשעהמען ווען זי קומט אהער.

חיים הערש

אזוי גאָר... נו גוט. איך וויל זי נישט פערשעמען... קום צו מיר צירל. האָב פאר מיר קיין מורא נישט.

ק ר י י ס ע ל

איך פרעג דיך, וואס איז דאס קינד שולדיג, או איהר מאמע איז א רשע? זי האט דא געוויינט, אז ס'האט מיר מיין הארץ געשני־טען.

ח י י ם ה ע ר ש

עס וועט גאר נישט העלפען. באלד קומט צו אלץ א סוף. קוקט אין פענסטער. עס אווי. ער האט פערשטעלט די מיהל.

ק ר י י ס ע ל

מיר וועלען שוין זעהן. מיינסט או דו פערצאפסט מיר דאס בלוט וועט עס דיר געשעהען וועלען?

הינטער דער מיר הערט זיך נח'ס רעדען.

ח י י ם ה ע ר ש

מיט וועמען רעדט ער עס?

נ ח

בעוויזט זיך אין טיר. פיהרט פאר'ן האנד צירלען.

קום אריין, האב קיין מורא נישט.

ח י י ם ה ע ר ש

וועמען פיהרסטו דארט?

ק ר י י ס ע ל

קום אריין צירל. האב קיין מורא נישט. איך וועל נישט לאזען מען זאל דיר חלילה בייז טהאן.

קומען אריין. צירל בלייבט נעבען טיר.

ח י י ם ה ע ר ש

קום צו מיר מיין זוהן.

נ ח

וואס ווילסטו?

ח י י ם ה ע ר ש

האסט די מיהל פערשטעלט? ווי קענען דארט מיינען, אז ביי מיר אין מיהל איז שוין נישטא וואס צו טהאן. אז כ'האב שוין חלילה נישט וואס צו מאהלען. צו צירלען. קענסט זאגען דיין מאמען, אז

ח י י ם ה ע ר ש

עס וועט נישט זיין! סיידען מיין קאָפּ וועט ליגען אין דער ערד.

ק ר י י ס ע ל

מען וועט ביי דיר נישט פרעגען.

ח י י ם ה ע ר ש

מען וועט שוין ביי מיר יאָ פרעגען... איך זאָג, עס וועט נישט זיין סיידען מיין קאָפּ וועט ליגען אין דער ערד. גנעה, חיה, זאָג נח'ן ער זאָל די מינוט פערשטעלען די מיהל און קומען אין שטוב אריין.

ק ר י י ס ע ל

גנעה נישט. מיין קינד.

ח י י ם ה ע ר ש

ווייל נעהמען דעם פּאַס...

זאָלסט מיר שוין גנעהן.

ח י ה

לויפט אַרויס.

ק ר י י ס ע ל

וואס ווילסטו האָבען פון מיין לעבען? וואס האָסטו זיך אָנגעזעצט אויף מיין לעבען?

ח י י ם ה ע ר ש

זאָל ער אהער קומען. איך וועל איהם די ביינער צוברעכען, אזוי וועט עס נישט פערבלייבען. אָדער מיין לעבען אָדער זיין לעבען קלאַפּט אין טיש. אָדער מיין לעבען אָדער זיין לעבען.

ק ר י י ס ע ל

משוגענער.

ח י י ם ה ע ר ש

מען קען שוין משוגע ווערען פון אזעלכע ווייב און קינדער.

ק ר י י ס ע ל

גנעה עסען.

ח י י ם ה ע ר ש

איך בין שוין זאַט.

קרייסעל

נעהם א מעסער און צושנייד מיר מיין הארץ. איך וועל דיך אויפ־ווארפען און לויפען אהין וואו די אויגען וועלען מיר טראגען.

חיים הערש

(וויל אויפמאכען די טיר וועלכע קרייסעל בעשיצט מיט אלע כחות.)

דו וועסט מיר לאזען צו גיין?

קרייסעל

הרג'ע מיך. איך וועל דיך נישט לאזען.

חיים הערש

נישט אנדערש ביזט משוגע געווארען. וועה נאר ווי דו ועהסט אויס...

קרייסעל

פריער מיין לעבען פריער דיין לעבען. איך וועל דיר נישט לאזען געהן... איך וועל עס אפשר נישט אויסהאלטען.

(וויינט.)

חיים הערש

(נעהט אוועק פון איר.)

איך קען שוין ועהר שטעהן אויסשטעהן. אלע האבען געמאכט א יד־אחת געגען מיר.

קרייסעל

די קינדער האבען זיך ליעב. זיי קענען איינער אהן דעם אנדערען נישט לעבען.

חיים הערש

איך וועל איהם ארויסטרייבען ווי דעם משוגע'נעם הונד.

קרייסעל

זי האט דא געוויינט ווי א קינד וואס דער טאטע וויל זי אוועק־געבען צו באצאלען.

חיים הערש

ביזטו די שדכנ'טע פאר דיין קינד? עס וועט נישט זיין!

קרייסעל

עס וועט יא זיין.

ק ר י י ס ע ל

דערלאַנגט איהם אַ שיסעל וועטשערע.

עס, עס, און דרעה מיר נישט מיין קאָפּ.

ח י י ם ה ע ר ש

רוקט אָב פון זיך די שיסעל.

כ'בין דיר מוחל... וואס האָבען זיי דאַ געוואלט?

ק ר י י ס ע ל

גאָר נישט.

ח י י ם ה ע ר ש

זיי האָבען דאָך עפּעס יאָ געוואָלט. ביי איהר זענען געווען די אוי־גען פערוויינט דאכט זיך מיר.

ק ר י י ס ע ל

ביזט נאָך ערגער פון נאַטען. אַזעלכע רייד ווי דו האסט גערעדט קען נאָר אַ מענש מיט אַ גזלנ'שע האַרץ.

ח י י ם ה ע ר ש

אפשר זאָל איך זיי שיקען מיין זוהן? די מיהל שטעהט דאָרט, עפּעס איז דאָרט קאַליע געוואָרען.

ק ר י י ס ע ל

רעד נישט צו מיר.

ח י ה

אין פענסטער קוקענדיג.

צירל איז צו אונזער מיהל געגאַנגען.

ח י י ם ה ע ר ש

שפּרינגט אויף.

איך וועל זי פון אלע טרעפּ אראָבוואַרפען.

ק ר י י ס ע ל

זאָלסט נישט געהן זאָג איך דיר. איך וועל זיך אַ מעשה אָנטהאָן.

שטעלט זיך אין טיר.

ח י י ם ה ע ר ש

לאָז מיר, זאָג איך דיר.

גייט ארויס פון שטוב.

צירל

װעלכע איז די גאַנצע צייט געשטאַנען מיט'ן פּנים צום פענסטער
וויל אויך ארויסגעהן.

חיים הערש

גייט נאָך ניט אוועק. װאַרט, איך וויל דיר זאָגען וואס דו זאָלסט
איבערגעבען דעם טאַטען

קריינדל

איך בעט דיר, חיים הערש, זאָלסט שווייגען. זי נעהמט ארום צירי
לען. קושט זי און פיהרט זי ארויס פון שטוב. זיי נישט צושראָקען
מיין קינד. קיין ביין זאָל נישט זיין. גייט אהיים און שרעק זיך
נישט. הער נישט וואס מיין מאַן רעדט.

חיים הערש

זאָלסט שוין יאָ הערען וואס איך רעד. דו גייט אהיים און זאָג דיין
טאַטען ער זאָל געהן צוריק אוים'ן בית עולם קברים גראָבען. און
די מיתה זאָל ער מיר איבערגעבען, װעל איך איהם בעצאָהלען פאַר
איהר. איך בין נאָך גענוג רייך.

לאַכט.

קריינדל

חיים הערש, איך װעל מיר א מעשה אנטהאָן.

חיים הערש

שרייט אין מיר ארויס איבער קריינדל'ס קאָפּ.

נישט נאָר איין אומגליק װעט זיך אויף דיין טאַטען ארויסגאָסען.
דאָס איז נאָר אָנ'אָנהויב!...

קריינדל

שטום, שטום שוין אַמאָל. —

חיים הערש

זאָל זי געהן פאַר אַלדע שוואַרץ יאָהר. וואס איז זי געקומען
אַהער?

וואָס עס האָט בעראָרפט — איז געשעהן. אייך, ווייבער, האָט זיך אפשר פערבענקט איינער צום אנדערען, איך בענק נישט נאָך נאָ־טען. דער אלטער קומט נאָך א שמעק טאַבאַק בעטען — און אפשר אויסצוקוקען וואָס ביי מיר אין מיהל הערט זיך — ווער ווייסט!

קריינע

גאָט איז מיט אייך, חיים הערש...

חיים הערש

אויב איהר זענט געקומען אויספּארשען וואָס ביי מיר הערט זיך, קען איך אייך זאָגען, אז איך האָב פאר אייך קיין מורא נישט! גאָט צו דאנקען, ער פערלאָזט מיר נישט.ארבייט האָב איך גענוג, גע־זונד בין איך אויך... צו קרייסלען. דו גיסט מיר עסען? איך האָב קיין צייט נישט צו ווארטען.

קריינע

אמת'ע רשעים.

קרייסעל

בעראָרפסט אזעלכעס נישט רעדען, חיים הערש, די קינדער אין די אויגען.

חיים הערש

וואָס האָט עס מיט די קינדער צו טהאָן? זאָלען די קינדער אויך ויסען, אז נאָטע מיט חיים הערשען זענען זיך שונאים איינער דעם אנדערען. זאָלען די קינדער וויסען, אז נאָטע האָט זיך אויף מיר אנגעזעצט דעם ביסען ברויט פון מויל ארויסצורייסען. נאָטע וועט פאר געלד זיין איינציגע טאָכטער אויך פערקויפען. איך פער־שטעה אלץ. צו צירלען. דיין טאַטע וויל דיר צום יונגאטש פער־קויפען און דו ווילסט נישט — דאָס איז די מעשה. איך ווייס עס... איך האָב פאר אייך קיין מורא נישט. איהר וועט מיר מיין ברויט נישט צונעהמען!

קריינע

קוקט איהם אָן. פלוצלונג.

טפוי, זאָלט איהר ווערען.

ק ר י י נ ע

נישט אנדערש רו ביום פון זינען ארבּ. פון וועמען האסטו אזעל־
כע ווערטער געהערט?

צ י ר ל

איך האב עס פון קיינעם נישט געהערט. איך אליין זאג. אז איך
וועל א חיים נישט נעהן, ביז דער טאטע וועט מיר צוזאגען, אז ער
וועט מיך נישט טרייבען צו איהם.

ח י י ם ה ע ר ש

קומט אריין, הינטער איהם געהט חית.

ק ר י י נ ע

וויינט.

נאמעניו טאטער, וואס האסטו צו מיין לעבען?...

ח י י ם ה ע ר ש

קומט פערדענקענדיג צו דעם שלאפען. ער זעצט זיך אנידער. שוויינט.

ק ר י י ס ע ל

נו, וואס שוויינסטו, חיים הערש?

ח י י ם ה ע ר ש

כ'האב נאר נישט וואס צו זאגען. איך קוק, וואס עפעס פלוצלונג
צו מיר זיך אראבגעלאזען — א צרה געטראפען אין מיהל, זאל איך
אפשר געהן פאריכטען? די מיהל שטעהט זעה איך.

ק ר י י נ ע

איהר טארט עס נישט רעדען, חיים הערש!

ח י י ם ה ע ר ש

וועסט מיר, קרייסעל, געבען עסען. איך בעדארף געהן אין מיהל
אריין. דער אינגעל וועט זיך נישט קענען אליין אנ'עצה געבען.

ק ר י י ס ע ל

זעה, זיי זענען געקומען אהער — אפשר האבען זיי עפעס צו רעד־
רען.

ח י י ם ה ע ר ש

איצטער רעדען? וואס וועט איצטער פון רעדען ארויסקומען? דאס

ק ר י י ס ע ל

איך וויל פון אייך גאָרנישט, קריינעשו. זאָל מיר גאָט שטראָפען אויב איך מיין חלילה אין הארצען עפּעס אנדערש.

ק ר י י נ ע

צו צירלען.

מיין קרוין, מיין לעבען: קום אהיים, ווארום דער טאטע וועט די שטוב איבערקערען.

צ י ר ל

אין דער היים איז מיר שלעכט — אנקלויף איך.

ק ר י י נ ע

וואָס רעדסטו, מיין קינד? וואָס איז דיר שלעכט אין דער היים? איך מאך דאָך קיין אויג נישט צו ביי נאכט און אלץ צוליעב דיר. וואָס איז דען מיין לעבען ווערט חלילה אָהן דיר?

צ י ר ל

כאָצקעל וועט מיין חתן נישט זיין!

ק ר י י נ ע

געהערט רייד א ביסעל? דאריבער אנקלויפסטו פון דער היים. און אויב אנקלויפען ביזטו אהער געקומען... גאָטעניו פאָטער, וואָס שטראָפסטו מיר אזוי שווער?

צ י ר ל

אויב דו ווילסט נישט, איך זאָל דאָ זיין, וועל איך אויף דער גאס ארויס, אבער א היים וועל איך נישט געהן ווי לאנג ער וועט זיצען אין שטוב ביי אונז.

ק ר י י נ ע

ער איז שוין לאנג אוועקגעגאנגען.

צ י ר ל

איך וויים, אז ער איז נישט אוועקגעגאנגען. וואָס ווילסטו האָבען פון מיר, מאמע? איך האָב א הארץ און ס'הארץ לאָזט מיר נישט... איך קען נישט מאמע, שלאָגט מיר, שניידט מיר אויף שטיקער — איך וויל נישט.

נעם און איך... איך בעט אייך... איך וועל ארויסגעהן איידער מאן קומט אריין.

ק ר י י ס ע ל

איך האב פאר דיין טאטען נאר מעהר מורא. ער וועט זיך דער־וויסען אז די ביזט דא וועט ער נאך די שויבען אויסשלאגען. פאלג מיר מיין קינד און געה אהיים.

צ י ר ל

ברעכט די הענד.

ווי זאל איך געהן? וואוהין זאל איך געהן? איך וועל אין דער וועלט אריין אנטלויפען. איך וועל לויפען צוריק אויפ'ן בית־עולם און א לעבעדיגע זיך אין קבר ווארפען.

ק ר י י ס ע ל

איך האב, חלילה, צו דיר גאר נישט. נו, זיי נישט אזוי צו־בראכען זי קומט איהר און ברחמים איהר. זיי נישט אזוי געפאלען ביי זיך. עס קאן נאך אלץ געמאלט זיין.

ק ר י י נ ע

קוקט אריין נישט מויל, נישט לעבעדיג.

דא איז זי נאר, וועה איז דער טאטען.

ק ר י י ס ע ל

איהר זענט נישט אין קיין פרעמדע שטוב און איך ווינש אייך קיין בייז נישט. קינדער ווילען נישט וויסען פון דעם, וואס טאטע מאמע זענען אויף שטעך־מעסער.

ק ר י י נ ע

א היים זאלסטו מיר געהן!

ק ר י י ס ע ל

טרייבט זי נישט מיט געוואלד. אז זי איז אהער געקומען מסתמא ווייסט זי אז דא איז מען איהר קיין שונאים נישט. נאטעניו, וואס איך ווינש איהר זאל עס אויסגעהן צו מיין קאפ.

ק ר י י נ ע

וואס ווילט איהר פון מיר האבען?

ק ר י י ס ע ל

נח פאָלגט אויף זיין טאַטען.

צ י ר ל

איך וועל איהם אליין בעטען.

ק ר י י ס ע ל

וועמען מיינסטו?

צ י ר ל

איך וועל בעטען אייער מאַן ער זאָל ווערען שלום מיט אונז. איך קען מיין טאַטען נישט בעטען. ער כאַפּט זיך באַלד שלאָגען, איך שעהם זיך צו דערצעהלען וואָס ער מאַכט פון מיר.

ק ר י י ס ע ל

נישט געראַכט זאָל עס ווערען...

ח י ה

אָ, ווען מען שלאָגט מיך וואָלט איך —

ק ר י י ס ע ל

שוויִיג, מען פרעגט נישט ביי דיר וואָס דו וואָלסט געטהאָן. געה רוף אריין דעם טאַטען. זאָג איהם אז אימעצער איז דאָ אין שטוב. אפשר קען נח אויך אריינקומען.

ח י ה

געהט אַרויס.

צ י ר ל

פאַלט צו צו קרייסלען.

האָט רחמנות אויף מיר. ראַטעוועט מיר פון מיין היים. נעהמט מיר אריין אין אייער שטוב. איך וועל אָהן נח'ן נישט איבערלע־בען.

ק ר י י ס ע ל

האָסט נח'ן אויף אזעלכעס געזאָגט.

צ י ר ל

ניין. איהם קען איך עס נישט זאָגען. דערפאַר וואָס ער איז זעהר גרויס ביי זיך און איך בין עס אויך. ער האַלט מיט'ן טאַטען זיי־

צ י ר ל

ער ווייזט זיך אפילו נישט. איך ווייס גאר וואס. אז'ע זענען מיר שונאים געווארען. און איך האב זיך נישט וואו אויסצובעהאל־טען.

ק ר י י ס ע ל

ביזט אריער געקומען. אך, די נאריש קינד. זעהסטו, אזוי וויל גאט. ווישלט איך דען, קינדערלאך, געהאט עפעס, חלילה, גענען אייך? האבען זיך די מאמעס איינגע׳עקשנ׳ט איינער דעם אנדערען אויסצוליקליך צו מאכען. איך ווייז, איך קלאג — עס העלפט נישט. וואס קען איך דען מעהר טהאן?

צ י ר ל

די מאמע האט מיט׳ן טאטען געדערט, געוויינט. ער האט נישט געוואלט פאלגען.

ק ר י י ס ע ל

וואס קומט דערפון ארויס? איצטער האבען מיר ביידע קיין פרנסה נישט.

צ י ר ל

נאכמעל מאנט ביים טאטען געלד און דער טאטע האט איהם נישט צו געבען.

ק ר י י ס ע ל

פרעג צואוואס האט מען עס בעדארפט?

צ י ר ל

פוליעט זיך צו קרייסלען.

וואס וועט איצטער זיין? וואס וועט איצטער זיין?

ק ר י י ס ע ל

וועסט מוזען פאלגען דעם טאטען. איך האב צו דיר חלילה גאר נישט.

צ י ר ל

וואס בעהאלט זיך נח אויס, איך זאל איהם קיין מאל נישט זעהן?

פארוואס זענען מיר אזעלכע שונאים געווארען?

ק ר י י ס ע ל

וואָס קען מען העלפען, מיין קינד? מסתמא וויל אזוי גאָט. איך האָב אייך קיין שלעכטס נישט געוואונשען. אָבער, זאָג מיר פאָרט וואס איז אזעלכעס געשעהן וואס דו ביזט פון דער היים אוועק?

צ י ר ל

דער טאטע האָט מיך געשלאגען בין איך פון דער היים אנטלאפען.

ק ר י י ס ע ל

וועה איז מיר, וואס האָט ער צו אזא טייער קינד?

צ י ר ל

איצטער זיצט ביי אונז כאצקעל, בין איך פון שטוב אנטלאָפען געווארען.

ק ר י י ס ע ל

האָסט עס נישט בעדארפט טהאָן, נשמה מיינע. ס'איז דאָך אזוי נאָהנט, דער טאטע קען זיך נאָך דערוויסען, אז דו ביזט. עס פעהלט מיר חלילה נאָך. —

ח י ה

אריינרופען דעם טאטען עסען וועטשערע?

ק ר י י ס ע ל

ווארט א מינוט. איך האָב מורא, אז דער טאטע...

צ י ר ל

איך וועל פון דאנען מיט גוטען נישט אוועקגעהן.

ק ר י י ס ע ל

האָסטו נח'ן געזעהן?

צ י ר ל

ניין. נח איז מיר א שונא געווארען.

ק ר י י ס ע ל

דער נישט אזעלכע ווערטער — וואָס קען ער חלילה האָבען צו דיר?

פינקי.

פ ר י י ס ע ל

וואס איז געשעהן?

ח י ה

אימיצער שטעהט הינטער'ן טיר.

פ ר י י ס ע ל

וועמען האסטו געזעהן?

ח י ה

אפשר די משוגע'נע רבנ'טע. כ'האב זיך אזוי דערשראקען.

פ ר י י ס ע ל

נעהט צום טיר.

ווער איז דארט?

ח י ה

הינטערן טיר קום, מאמע.

פ ר י י ס ע ל

צירל איז עס נאר... וואס איז מיט דיר, צירל, וואס שטעהסטו הינ־
טערן טיר? קום אין שטוב אריין.

ח י ה

לויפט אויך צום טיר.

מאמע צירל.

פ ר י י ס ע ל

זי פיהרט אריין ביים האנד צירל'ן א בלאסע און צושראקענע.

וואס איז מיט דיר, מיין קינד? ווי קומסט אהער איצטער?

צ י ר ל

איך האב מורא דער מאמע זאל מיר נישט דערזעהן. ער קאן זיך
דערוויסען אז איך בין דא.

פ ר י י ס ע ל

האב קיין מורא נישט. איך וועל נישט לאזען מען זאל דיר ביין
טהאן. אבער וואס איז געשעהן?

צ י ר ל

אוים טרערען.

בײ חיים הערש'ן. הערבסט. בײנאַכט.

ק ר ײ ס ע ל

זיצט בײם אויוון, פּליקט פעדערען.

ח י ה

העלפט איהר כלומר'שט צו.

ק ר ײ ס ע ל

איך בעט דיר, העלף מיר נישט, ווארום דו פיהרסט נאָר איבער די פעדערען.

ח י ה

איך פיהר נישט איבער.

ק ר ײ ס ע ל

רעד צו איהר און רעד צו דער וואנד — אלץ אײנס.

ח י ה

פאר וואָס פּליק איך שלעכט?

ק ר ײ ס ע ל

דו ברעכסט אָב שלעכט די שטעקלאך און עס בלײבט איבער אין די פעדערען און דערנאָך שטעכט עס אין קאָפּ. געה ארויס און זאג דעם טאַטען ער זאָל ארײנקומען עסען וועטשערע, ווארום, זאָג איהם, עס וועט ווערען קאלט.

ח י ה

נאָך צעהן פעדערען וועל איך אבפּליקען... נו שוין נאָך פינף און דערנאָך וועל איך געהן.

ק ר ײ ס ע ל

מעהר רעד איך נישט צו דיר.

ח י ה

נו שוין, נאָך צוויי, נאָך אײנעם... אָט געה איך שוין...

זי עפענט די טיר אַרויסצוגעהן, נאָר בעמערקענדיג אימעצען הינ־טער'ן טיר דערשרעקט זי זיך און אַ געשריי געבענדיג לויפט זי צו דער

פיערטער אקט

כ א צ ק ע ל

איך וועל איהם היינט אין דער ערד אריינשלאָגען.

ט ו ד ר ו ס

ווער איז עס, נח?

כ א צ ק ע ל

ווען איך לויף נישט אריין אין שטוב וואָלט ער מיר דעם קאָפּ צושפּאָלטען.

נ אָ ט ע

זיי אין שטוב... ביי מיר איז שוין פריהער רעכט געווען צו נאָכגעבען; נאָר איצטער... אפילו מיין קאָפּ זאָל אין דער ערד ליגען, איך וועל שוין נישט נאָכגעבען...

כ א צ ק ע ל

ווי די גאנצע וועלט וואָלט פאר זיי נאָר געווען.

נ אָ ט ע

מיר וועלען שוין זעהן...

א שטיין טרעפט אין פענסטער. די שויבען ווערען צושטעטערט. אַלע טרעטען אָב אין אַ זייט.

ק ר י י נ ע

אין גאָטעס ווילען, ווער טהוט עס?!

נ אָ ט ע

ווער איז דער ווארפער, איך וועל איהם א לעבעדיגען בעגראבען.

ט ו ד ר ו ס

געהט אב פון פענסטער. עס קען נאָך א שטיין פאלען.

נ אָ ט ע

בעקוקט דעם שטיין.

א שטיין אביסעל... איצט זעהט אויס, וועט קיין שלום שוין נישט זיין.

דורכ'ן פענסטער פליהט אַריין אַ צווייטער שטיין. דער עולם דערשראָקען בלייבט שטעהן פאַרזיכטיג אין אַ זייט קוקענדיג צום פענסטער און ווארטענדיג אויף אַ דריטען שטיין.

ק ר י י נ ע

כאַצקעל געהערט נאָך דערווײַלע נישט דײַן טאָכטער.

נ אָ ט ע

איז נישט, וועל איך מיר מאַכע אויסקוועטשן פּלאַנען.

צ י ר ל

ער איז אַ גרויסער בעריהמטער; אַ ליגנער.

נ אָ ט ע

מען פֿרעגט נישט בײַ דיר.

צ י ר ל

ער האָט זיך פֿאַר מיר בעריהמט, אַז ער וועט דיך פֿאַר אַ גביר מאַכען.

נ אָ ט ע

איך קען אַליין מײַן שטערטיל בעשטעהן!

ק ר י י נ ע

אפשר קען מען זיך נאָך איצטער דערפֿון אָבוואַרפֿען? זאָל ער בויען אַליין. זאָל ער טהאָן וואָס ער וויל?

נ אָ ט ע

דאָס וועלען מיר שוין זעהן. זאָל חיים הערש נישט מיינען, אַז די גאַנצע וועלט איז זײַנע. ער זאָגט, אַז ער וועט נישט לאָזען. איך וואוין דאָ לענגער פֿון איהם. איך האָב דאָ מײַנע אַרערען אויס־געצויגען און ער וועט מיר נאָך דאָ קומען דעות זאָגען.

דרויסען געשרייען.

כ אַ צ ק ע ל

לויפֿט אַרײַן אַ צושראָקענער. פֿאַרמאַכט די טיר הינטער זיך. עס הערט זיך אַ קלאַפּ אין טיר ווי מען וואָלט מיט אַ שטיין דערלאַנגט.

ק ר י י נ ע

וואָס איז ווידער?

נ אָ ט ע

ווער איז עס?!

נ אַ ט ע

האָב קיין מורא נישט. איך בעדאַרף די קריגערייען נישט האָבען. אויף מיין פּלאַץ קען איך טהאָן וואָס איך וויל... צו צירלען. און דו וועסט זיך חבר'ן מיט זיין זוהן — איך וועל פון דיר דיין פּעל אראָבשינדען. דו האָסט געהייסען דערלאַנגען כאַצקלען מיט אַ דראָנג ? !

צ י ר ל

איך חבר זיך נישט.

ט ו ד ר ו ס

וואָס אנ'אמת איז אנ'אמת, דער בחור געפעלט מיר.

נ אַ ט ע

ווערט ער די כפּרה מיט זיין טאַטען.

ט ו ד ר ו ס

ס'איז אנ'עולה, נאָטע.

נ אַ ט ע

ס'איז מיינע דאגות. דו חצופה, דו וועסט נאָך העזה האָבען קריכען דעם טאַטען אין וועג אריין ? וואָס האָסטו אזעלכעס געזאָגט כאַצקלען ?

צ י ר ל

וואָס כ'האָב איהם געזאָגט ?

נ אַ ט ע

יאָ, וואָס האָסטו אזעלכעס געזאָגט... וואָס וויינסטו ? וואָס קלאָגסטו ? ס'איז נאָך פון דער ערד נישט אויסגעוואקסען און...

ט ו ד ר ו ס

לאָז זי אָב. זי פערשטעהט גאר נישט, זי ווייסט גאָרנישט. איך האָב איהם אויך נישט פיינד. אַ בריה אַ בחור.

נ אַ ט ע

וועמען מיינסטו ?

ט ו ד ר ו ס

איך מיין וועמען איך מיין. מאַך קיין אָנשטעל נישט.

ר אַ ב ע

חאַפּט זיך צו.

מײַנע קינדער װײנען. אַלע האָבען זיך שױן אױסגעכאַפּט.

צ י ר ל

שרײַט.

מאַמע! מאַמע! קום אַרײַן אין שטוב!

ר אַ ב ע

אַ... מײַנע קינדער... דערװיסען אַ געשרײ, זי לױפט אַרױס.

ק ר י י נ ע

שלעפּט מיט געװאַלד נאָמען פאַר אַ פּלײצע. װײנט.

שוין. מאַך אַ סוף פון מײַן לעבען. װאָס װילסטו נאָך. נעהם און גראָב אױס אַ קבר און װאַרף אַרײַן דײַן װײַב מיט דײַן קינד און אַ סוף מיט אַנ'עק זאָל עס נעהמען.

נ אָ מ ע

איך װעל טהאָן װאָס כ'װעל װעלען.

ק ר י י נ ע

דו װעסט טהאָן װאָס דו װעסט װעלען. אָבער איצטער װיז אין שטוב!

נ אָ מ ע

װיל אַרױסגעהן.

ק ר י י נ ע

איך װעל מיר אַ מעשה אָנטהאָן. לאָז איהם נישט געהן, מײַן קינד.

מ ו ד ר ו ס

קומט אַרײַן.

אַנ'אײנפאַל אַביסעל. צובונטעװען נױם זײ זאָלען זיך שלאָגען. כע'כע, װעמעס אַרבײט איז עס געװען? אױב כאַצקעל האָט עס געטהאָן — האָב איך פײַנע אַזעלכע מלאכות.

ק ר י י נ ע

בעסער. שװער. לאָזט איהם נישט אַרױסגעהן אױף דער גאַס.

ק ר י י ס ע ל

ער איז אנטלאָפען געווארען... קומט קריינעשו, מיין גאלד, לאָמיר זיי מיט געוואלד ארייננעהמען. קומט, זאָלט איהר מיר געזונד זיין.

ק ר י י נ ע

איך געה, איך געה.

ק ר י י ס ע ל

קום דו, צירל, אויך מיט אונז. וועסט וויינען פאר דיין טאטען, וועסט קלאָגען. ער וועט פאלגען, ווארום איך וועל עס נישט אויס־האלטען.

דרייסען א ליארם.

ק ר י י נ ע

קומט גיכער, לאָמיר זיי נישט דערלאזען... צירל וועט זיין אין שטוב.

לויפען ביידע ארויס.

צ י ר ל

בלייבט אליין. לויפט א צושראָקענע צו די פענסטער.

ד אָ ב ע

קומט אריין. בלייבט נעבען טיר.

מען שרייט אויף דער גאס. מען וועקט מיינע קינדער אויף. דרוי־סען שרייט מען נאָך שטארקער. מיינע קינדער! מיינע קינדער... מען וועט זיי נאָך מיט שטיינער דער'הרג'נען...

צ י ר ל

געה ארויס פון דאנען, איך האָב מורא פאר דיר.

ד אָ ב ע

מען וועקט מיינע קינדער אויף. זיין וועלען מיר נישט לאָזען א גאנצע נאכט שלאָפען.

צ י ר ל

געה ארויס פון דאנען.

כ א צ ק ע ל

לויפט אריין.

גיט מיר א האק! איך וועל איהם זיין קאפ צושפאלטען.

זוכט.

ק ר י י נ ע

וואס מיוט איהר? קומט בעסער לאמיר זיי סונאנדער נעהמען.

וואס ווילט איהר מאכען מיט א האק?

כ א צ ק ע ל

נישט געפינענדיג, לויפט ארויס.

ק ר י י נ ע

קוקט אין פענסטער.

וועה איז מיר, ווינר איז מיר... די גויים שלאגען זיך. עס פליהען שטיינער ווי האָרמאַטעל. אוי וועה איז מיר, די גויים הרג'נען זיך...

ק ר י י ס ע ל

לויפט אריין.

וואס זיצט איהר קריינע אין שטוב? לאמיר לויפען זיי צונעהמען. מען וועט זיך נאך חלילה צום טויט פער'הרג'נען. אפשר פוס־ציג גויים האבען זיך צובונטעוועט. ער האט זיי אנגע'שיכורט, או מיר ארט נישט. זאל מען בויען, זאל מען...

נ ח

הינטער'ן פענסטער.

מאמע, קום ארויס פון גארטען!

ק ר י י נ ע

קום אריין נח'ל: קום אריין אין שטוב.

ק ר י י ס ע ל

קום אריין, מיין קינד.

צ י ר ל

נח, קום אריין אין שטוב!

ק ר י י נ ע

רוף רעב מאמען אהער.

צירל

רייסט זיך אַריין אין שטוב אַ צושראָקענע.

מאמע !...

קריינע

וואו ביזטו געוועזן, קינד מיינס ? זעה ווי דו ביזט צושראקען...

צירל

איך האָב זיך דערשראקען...

נאַטע

לויפט אַריין.

אַט איז זי... איך וועל דיר געבען, דו וועסט מיר אליין אומקריכען...

וויל זי שלאָגען.

קריינע

בעשיצט זי.

אוועק, משוגע'נער. ס'וועט דיר מעהר נישט פעלען טאָמער טהוסטו זי א ריהר.

דרויסען אַ געשריי.

נאַטע

כאַפּט אַ רידעל און וויל אַרויסגעהן.

קריינע

לאָז דעם רידעל אין שטוב. מיין קינד. לאָז איהם נישט געהן מיט'ן רידעל.

נאַטע

רייסט זיך אַרויס אויף דער גאַס.

קריינע

צו טודרוס'ן, וואָס קוקט אָנגעשטרענגט אין פענסטער.

געהט איהר שוועך אויך ארויס. לאָזט ניט, אז ס'זאָל קומען צו אַ געשלעג. בלייב דאָ, מיין קינד, איך וועל אליין געהן. וועה איז מיר, ווינד איז מיר ! וואס האָט מען געוואָלט האָבען פון מיין לעבען ?...

די קולות אין דרויסען ווערען שטאַרקער.

נ א ט ע

אזא נאַרטישס וועט מיר שוין אויך זאָגן א דעה? איך וועל עס ארויסשלאָגן פון איהר קאָפּ.

ק ר י י נ ע

זי איז שוין קיין קליין קינד נישט.

נ א ט ע

זוכט אין צווייטען צימער.

וואו איז זי? איך וועל איהר די ביינער צוברעכען.. איהר גליק וואס זי האט זיך ערגעץ אויסבעהאלטען.

דרויסען א געשריי.

ק ר י י נ ע

גאָט מיין גאָט, וואס איז דאָרט? א געשלעג האט זיך שוין אנגע־הויבען.

נ א ט ע

לויפט ארויס.

ק ר י י נ ע

קוקט אין פענסטער.

וואס איז דא אזעלכעס?... צירעלע, מיין לעבען, וואו ביזטו?

ט ו ד ר ו ס

קומט אריין.

אזא יונגאטש קען... אט דער נח.

ק ר י י נ ע

וואס איז געשעהן? האט איהר דאס קינד נישט געזעהן דרויסען?

ט ו ד ר ו ס

דער גוטער יאהר ווייסט איהר דאָרט. אזא יונגאטש. האט איהם געגעבען מיט א דראנג איבער'ן פלייצע.

ק ר י י נ ע

ווען? וואס רעדט איהר?!

ט ו ד ר ו ס

נח האט באצקלען דערלאנגט.

זיי צוגעזאָגט בראנפען. ס'וועט שוין רעכט זיין.

ק ר י י נ ע

איהר האָט אָנגעקוקט חיים הערשען? ווי א גזלן אזוי האָט ער אויסגעזעהן... פלוצלינג. וואו איז דאָס קינד? צירל, וואו ביזטו?

נ אָ ט ע

איז דאָך נאָר וואס געווען אין שטוב.

ט ו ד ר ו ס

געהט אַרויס.

אַ ש ט י מ ע

דרויסען.

כאצקעל! כאצקעל!

נ אָ ט ע

מען געהט, מען געהט! ווארט כאצקעל איך געה אליין וועל איך ווייזען וואו דאָס געהילץ אראָבצוּוואָרפען.

ק ר י י נ ע

זאָלט איהר מיר לעבען, וואו איז צירל?

נ אָ ט ע

וואָס האָסטו זיך דערשראָקען? איז מסתמא ארויסגעגאנגען.

כ א צ ק ע ל

איך געה אליין...

געהט אַרויס.

ק ר י י נ ע

וויינט.

מוחל, מוחל... בעסער וואָלסטו זיך נאָר ניט אָנגעהויבען. ברענ־גען אנ'אומגליק אויף אונזער שטוב... די קינדער האָבען זיך ליעב.

נ אָ ט ע

וואָס האָסטו געזאָגט?!

ק ר י י נ ע

דאָס וואָס דו הערסט.

נ א ט ע

מא וואס ווארטסטו? האסט א בעסערן שידוך פאר דיין טאכ־טער?

ק ר י י נ ע

איך וויל אבער נישט, אז ס'זאל זיך צופלאקערן א פייער. ס'איז גלייכער פריהער איידער שפעטער...

א גערויש אין דרויסן פון אנקומענדע פוהרען.

א ש ט י מ ע

הינטער'ן פענסטער רופט.

כאצקעל! כאצקעל!

נ א ט ע

די פוהרען זענען שוין אנגעקומען.

ק ר י י נ ע

כ'האב מורא אז צרות נעהמען מיר זיך אויפ'ן קאפ.

נ א ט ע

זיי נישט קיין אידענע.

צ י ר ל

גנב'עט זיך ארויס פון שטוב.

כ א צ ק ע ל

אין טיר.

קומט ארויס, נאטע: קומט איהר אויך, רב טודרוס. די פוהרען זענען אנגעקומען. וואו וועט מען עס ווארפען?

נ א ט ע

אויף מיין פלאץ. אפילו די וועלט מעג זיך איבערקעהרען. איך האב פאר קיינעם קיין מורא נישט.

ק ר י י נ ע

טאמער חלילה וועלען זיי זיך אנהייבען.

כ א צ ק ע ל

איך האב אבגערעדט מיט די פויערים. מען וועט אראבווארפען און גאר נישט. און אויב עס וועט קומען צו א געשלעג... איך האב

נ אָ ט ע
זאָלען זיי געהן פאר אלדע שווארץ יאהר.
ק ר י י נ ע
ביים זיך אָב די צונג!
כ א צ ק ע ל
זאָלען זיי נישט שרעקען די גענז. אויך מיר א מענש. ער וועט נישט לאזען. מען וועט שוין א סך פרעגען ביי איהם. כ'וועל געהן זעהן צי די פוהרען געהען נישט...
ק ר י י נ ע
היט זיך דאָרט, אימיצער זאָל אייך, חלילה, נישט שלאָגען.
כ א צ ק ע ל
איך האָב שוין קיין מורא נישט. זאָלען זיי...
געהט אָרויס.
ק ר י י נ ע
בעטראכט זיך, נאָטע, וואס מען געהט איצטער טהאָן. וואָס פעלט אונז דען דאָ?
נ אָ ט ע
איך וויל מעהר נישט זיין קיין קברן?
ק ר י י נ ע
צונעהמען ביי א מענשען די פרנסה...
נ אָ ט ע
איך נעהם ביי קיינעם נישט.
ק ר י י נ ע
איך האָב דעם גאנצען כאצקלען נישט ליעב.
נ אָ ט ע
דאָס האָט נישט צו דיר און נישט צו איהם. איך וועל איהם בע־צאָהלען דאָס וואס ער האָט אויסגעלעגט און ער וועט מיר דאָ קיין גרויסע דעה נישט זאגען.
ק ר י י נ ע
ער מיינט צום בעצאָהלען נאָך עפעס צו האָבען.

נ א ט ע

איך האב זיך שוין מישב געווען.

ח י י ם ה ע ר ש

נישטא וואס צו מאכען.

נ ח

ציהט דעם פעטער צו חיים.

קום, טאטע, א היים. קום דו מאמע אויך א היים. אז זיי וועלען בעדארפען וועלען זיי שוין צו אונז טרעפען.

נ א ט ע

וועסט שוין ווארטען ביז איך וועל קומען צו דיר.

ח י י ם ה ע ר ש

וויל ארויסגעהן.

ק ר י י נ ע

שטעלט זיך אין טיר.

זאל איך שלעכט האבען אויב איך וועל אייך ארויסלאזען.

מ ו ר ד ס

אפשר זאל מען עס בויען בשותפות?

נ א ט ע

פאר מיינע הענד בעדארף איך קיין שותפים נישט.

ח י י ם ה ע ר ש

זאלען זיי בויען!

ער שפארט זיך ארויס אויף דער גאס. נאך איהם נח.

ק ר י י ס ע ל

וואס איז פאר אנ'אנשיקעניש אויף אונזערע קעפ? וועט עס נאר דער וואס אין היכעל מיינע יסורים נישט אנזעהן?

געהט ארויס.

ק ר י י נ ע

שרייט איהר נאך.

געהט נאך נישט אוועק, קרייסעל!

שטאַטישע מתים. איך האָב א דערוואקסען קינד, איך וויל פון דאנען ארויסציהען און קיינער קען מיר נישט פערווערען.

ח י י ם ה ע ר ש

טאָ קויף דיר אַנ׳אנדער פּלאַץ. דאָ האָב איך שוין מיין שפּע איינ־געצויגען און דו ווערסט עס מיר אונטערשלאָגען.

ק ר י י ס ע ל

ווארום ער איז דען נישט גערעכט?

ט ו ד ר ו ס

ווען דיין טאטע וואלט איצטער געלעבט וואָלט עפּעס אנדערש דער־וויזען געוואָרען.

נ ח

וואס דערצעהלט איהר מעשיות פון אמאָל? ווען כאצקעל וואלט זיך נישט ארייגעמישט וואלט זיי קיין מאל נישט איינגעפאלען מילנער צו ווערען.

כ א צ ק ע ל

נארישקייטען. עס וועט שוין גאר נישט העלפען. איך האָב אין דעם א פרעמדען פערמעגען ארייגעלעגט. און איהר, נאָטע, זייט קיין קינד נישט; לאזט זיך נאָר נישט איינרעדען.

ח י י ם ה ע ר ש

שטעהט אויף.

איך האָב דא נישט וואס צו זיצען.

ק ר י י נ ע

איהר בעדארפט זיך ניט אזוי רעכענען. גאָט האָט פאר אלעמען געגנוג.

ק ר י י ס ע ל

צרות האָט ער גענוג פאר אלעמען. ווען איהר, קריינעשו, וואָלט וויסען וואס פאר א צרות מיר נעהמען זיך אויף אונזערע קעפּ. עס וועט נאָר דערפון אַנ׳אייביגע שנאה ארויסקומען. ס׳וועט שוין קיין יום־כפור אויך אפילו נישט העלפען, איך בעט אייך נאָך אמאָל זייט זיך מישב.

פאר וואס וועגען מיר שונאים געווארען? צוואנציג יאהר אבגעלעבט אין פריערען און מיט אמאל וועגען מיר שונאים געווארען.

נ א ט ע

מסתמא האט עס בעדארפט אזוי זיין.

ס ו ד ר ו ס

רעדט זיך דורך ווי מענשען.

פ ר י י נ ע

טוט, נח, אריין. שטעהט נישט אין מיר.

נ ח

איך קען דא אויך בעשטעהן.

נ א ט ע

אז מען בעדארף ווערען שונאים — ווערט מען. אזוי בעדארף עס זיין. איהר זענט אנגעקומען אהער און איך בין דא אויפ'ן בית־עולם געבוירען געווארען.

ח י י ם ה ע ר ש

דו האסט א גרינגערע פרנסה פון מיר.

נ א ט ע

איך קען זיך בייטען מיט דיר אויב דו ווילסט.

ח י י ם ה ע ר ש

מוחל... איך ציה די ארעמען ביז איך פערדין דאס שטיקעל ברויט. איך בעדארף צו קיינעם נישט אנקומען. מיין שטיקעל ברויט קאסט מיר גענוג פראצע און איך וועל נישט לאזען אז איטיצער זאל עס מיר פון מויל ארויסרייסען. קלאפט מיט'ן פויסט אין טיש. איך וועל נישט לאזען מען זאל מיר מיין ביסען ברויט פון מויל ארויסריי־סען!

ק ר י י ס ע ל

הייס זיך נישט אזוי: מען קען דאך רעדען ווי מענשען.

נ א ט ע

און איך זאג, אז כ'וועל ביי קיינעם קיין ברויט נישט פערנעהמען. מיר איז נמאס געווארען צו זיצען אויפ'ן בית־עולם און אויסקוקען

ח י י ם ה ע ר ש

איך האָב אויך נישט וואָס צו רעדען.

נ ח

קום טאַטע אַ היים; מיר וועלען זיך שוין אַליין עצה געבען.

ט ו ד ר ו ס

שוויַיג, דו שנעק. אַן׳עלטערער מענש הייסט דיר שוויַיגען! און דו, חיים הערש, מאַך זיך נישט נאַריש. ער האָט פריהער אַן׳איבּ־ריג ביסעל בראַנפען גענומען, אָבער דו ביזט דאָך ניכטערען.

נ אָ ט ע

איך בעט דיר טאַטע מיש זיך נישט אין פרעמדע געשעפטען.

ט ו ד ר ו ס

אויב ס׳איז פרעמדע עסקים, וועל איך שוויַיגען.

ק ר י י ס ע ל

ס׳איז אַלץ איינס רב טודרוס; איך בעט אייך פאָלגט איהם נישט.

נ ח

ציינט צו באַצקלען.

ביז ער וועט נישט אַרויסגעהן וועט קיין טאָלק נישט זיין.

ק ר י י ס ע ל

ער זיצט דיר אויפ׳ן קאָפּ?

נ ח

יאָ, ער זיצט מיר אויפ׳ן קאָפּ.

ק ר י י ס ע ל

קענסטו געהן אַ היים אויב דו ווילסט.

ק ר י י נ ע

זי זעצט מיט געוואַלד אַנידער חיים הערש׳ען.

נו, וואָס שוויַיגט איהר?

נ אָ ט ע

כ׳האָב נישט וואָס צו רעדען.

ק ר י י נ ע

אויס טרערען.

נ ח

נעמ פאר אלע שווארץ יאהר!

נ א ט ע

נעמ, דו, פאר אלע שווארץ יאהר.

ח י י ם ה ע ר ש

וואס האָט מען מיר אהער געבראכט? שלאָגען זיך קען איך אויף דער גאס.

ק ר י י נ ע

חיים הערש, זייט נישט קיין קינד. און דו, נח, איך וואָלט עס נאר קיין מאָל נישט געגלויבט אויף דיר.

ח י י ם ה ע ר ש

ער איז געווען.

נ ח

ביז ער וועט פון שטוב נישט ארויסגעהן וועל איך נישט אריינגעהן.

נ א ט ע

פון זיין פלאץ.

נעה פאר אלע שווארץ יאהר: אימיצער האָט געשיקט נאך דיר?

ק ר י י נ ע

צו נאָטען.

נישט אנדערש דו האסט זיך אנגע'שכור'ט. וואס ווילסטו פון מיין לעבען? רעדט זיך דורך ווי מענשען. וואס האָט זיך אזעלכעס אנ־געצונדען אין אייערע מחות, וואס נאר קריגען זיך?

מ ו ד ר ו ס

כע, כע — נו, מאך קיין אנשטעל נישט, חיים הערש, זעץ זיך, גיב אהער קריינע א בענקעל זאָל ער זיך זעצען. אט אזוי... און דו, שנעל, שטעה נישט אין טיר און בונטעווע נישט. קום אריין זאָל מען זיך דורכרעדען.

נ א ט ע

איך האָב נישט וואס צו רעדען, מאמע.

א זיכערע פרנסה און מאכען שותפות מיט'ן ווינד.

קריינע

ווארום ער איז נישט גערעכט?

נאָטע

גרויסע קעפּ מענשען; פארשטעהט א סך מיט נאָך.

קרייסעל

געגנוג געזונד האָט עס מיר געקאָסט ביז איך האָב ביי איהם גע־פועל'ט ער זאָל געהן מיט מיר אהער.

נאָטע

וואָס ווילט איהר פון מיר?!

חיים הערש

גאָר נישט!

נאָטע

גאָר נישט איז — גאָר נישט.

קריינע

אדרבה זעצט אייך, זאָל מען זיך דורכרעדען.

נאָטע

נישטאָ פון וואס צו רעדען; איך וועל ביי איהם קיין ווינד נישט צונעהמען.

חיים הערש

אבער מיין חיונה וועסטו צונעהמען!

כאצקעל

קיין פשרות, רב נאָטע, איך האָב אין דעם א פערמעגען אריינגע־לעגט.

נח

בעווייזט זיך אין דער אָפענער טיר.

ביז ער וועט פון דאָרט נישט ארויסגעהן וועט מען צו קיין טאָלק נישט קומען.

כאצקעל

מיך מיינסטו?

פרייסעל

מיר זענען זיך נישט געקומען קריגען. פערקעהרט, מיר זענען געקומען אויסמיידען א קריג.

נאמע

נו, וואס ועסטו זאגען גוטס, חיים הערש? וועסט אמשר נעהמען א טרונק בראנפען?

חיים הערש

איך בין דיר געקומען זאגען, אז עס וועט ווייט פערגעהן.

נאמע

נו, וועלען מיר זיך גריסען: ביזט עס מיר געקומען זאגען?

חיים הערש

יא, איך בין עס דיר געקומען זאגען.

נאמע

האסט עס נישט בעדארפט. ווארום איך האב מיר מיין שכל. און אז איך וויל ווערען אויס קברן קען עס מיר אפילו גאט אליין נישט פערווערען.

פרייסעל

אדרבה, זאל איך גאט העלפען.

חיים הערש

דאס איז דיר דיינע א זאך. און, אז דו ווילסט מיר אונטערגראבען מיין חיונה, נאך דעם ווי איך האב עס מיט אלע כחות אויפגעארבעט, זאג איך, אז איך וועל נישט לאזען.

נאמע

נישט לאזען, איז נישט לאזען.

באצקעל

מען קען קיינעם נישט פערווערען.

חיים הערש

ביי אזא שענק פרעגט מען נישט!

מודרוס

איך האב אויך דאס אייגענע געזאגט: מען בעדארף נישט לאזען

געבען קיין ווינד זאָל נישט פעלען.

ט ו ד ר ו ס

קומט אריין מיט א רידעל.

א גוטער אבענד.

ק ר י י נ ע

שטענדיג שלעפט איהר די רידליעס אין שטוב אריין.

ט ו ד ר ו ס

מען קען זיי נאָך צו׳גנב׳ענען.

כ א צ ק ע ל

קומט, טודרוס, לאָמיר אויסטרינקען לחיים.

ט ו ד ר ו ס

וואָס קען עס שאדען? א שענע נאכט היינט... טאָמער, נאָטע, וואָלסטו איבערשמועס׳ן זיי זאָלען געבען צושטייער דעם צוים צו פערריכטען. ס׳איז קיין פלאן נישט אזוי, אלע טאג דעם פארקאן רק לאטען. א שטאָדט זאָל זיין אזוי קארג... לחיים, זאָל גאָט גע־בען.. מען האָט בעדארפט מיט זיין איבעררעדען.

נ א ט ע

האָב זיי... לחיים!... נישט לאנג וועט נאָך אויסקומען צו עסק׳ן זיך מיט מתים.

ק ר י י נ ע

ווער ווייסט אויב ס׳וועט זיין בעסער?

נ א ט ע

ס׳וועט שוין זיין בעסער — לחיים.

ח י י ם ה ע ר ש, ק ר י י ס ע ל קומען אריין.

ק ר י י נ ע

געסט, געסט.

ט ו ד ר ו ס

איידער מען הייבט זיך אָן צו קריגען, גיב מיר, חיים הערש, א שמעק טאבאק.

בעקומט עס.

כ א צ ק ע ל

זי איז אויף מיר ברוגז.

נ א ט ע

וועט שלום ווערען. ברענג נאך אריין הריינע טרוקענע קעז.

ק ר י י נ ע

נעט, צירעלע. וועסט ברענגען פון אלמער.

צ י ר ל

איך וויל נישט נעמען.

נ א ט ע

וואס איז דאס?

ק ר י י נ ע

דו נארישע מייד. ווער האט דיר איינגערעדט. אז מען טאר נישט טרינקען די מילך פון אונזער ציעג?

נ א ט ע

וואס געשעהן, א נייס?

ק ר י י נ ע

וויל נישט טרינקען די מילך פון דעם ציעג, ווייל זי פאשעט זיך אויפ'ן בית עולם.

נ א ט ע

(לאכט.)

כ'האב פיינד אזעלכע איינרעדענישען. איך וואוין שוין דא א שעהן ביסעל מיט יאהרען און ס'האט נאך נישט געטראפען, אז אימיצער זאל צוריק פון דער ערד ארויסקריכען. כא־כא, וואס די ערד נעהמט צו איז פערפאלען. אזוי נאר, מיין טאכטער, אויסגעוואק־סען אויפ'ן בית עולם און האסט מורא פאר מתים.

ק ר י י נ ע

מען טאר פון מויל נישט ארויסרעדען. איך ווייס, מיינסטו?

נ א ט ע

שווייג, דו נאר... לחיים! דעם ערשטען ברויט וועל איך אין מיין מיהל מאהלען פאר זיך. ווי דו זעהסט מיך לעבען. זאל נאר גאט

נ א ט ע

אלץ מיט אמאָל?

כ א צ ק ע ל

אפילו די שטיינער וועלען אויך היינט אנקומען; צו צוויי פּאָר אקסען שלעפּען יעדען שטיין.

נ א ט ע

א בעלנות געווען. צופרידען, צו קריינען. דערלאנג עפּעס צום טיש, זאָל מען נעהמען אין מויל אריין. און דו, צירל, וואס זיצטו עפּעס א ברוגז'ע?

ק ר י י נ ע

דערלאנגט צום טיש משקה און פערבייסען.

דער קאפּ טהוט איהר וועה.

נ א ט ע

האסט נאָך כאצקעל מיינע משקה נישט געטרונקען. לחיים! גאָט זאָל געבען, אז אין קורצען זאָל איך פּטור ווערען פון מיין פּרנסה דאָ אויפ'ן בית עולם.

ק ר י י נ ע

ס'איז שוין טאקע צייט.

כ א צ ק ע ל

לחיים, רב נאָטע, זאָל גאָט געבען, אז אין דער מיהל זאָלען זיך רענדלאָך מאָהלען. די מיהל איז א מציאה. — אוי — ס'איז שטארק.

נ א ט ע

פערביים, פערביים; ס'איז איינענער לעקאך.

ק ר י י נ ע

איהר מעגט עס פערזוכען.

נ א ט ע

קום אהער, צירל, נעהם עפּעס פון טיש.

צ י ר ל

איך וויל נישט.

כ א צ ק ע ל

דער טויטער יאהר ווייסט וואס מיט איהר איז געווארען די לעצטע צייט. איך האב פון איהר קיין מאל אזעלכע ווערטער נישט גע־הערט.

כ א צ ק ע ל

איך ווייס וועהר ס'איז אין דעם שולדיג.

פ ר י י ד ע

וואס טשעפעט ער זיך. ווייס איך נישט?

כ א צ ק ע ל

איך וועל זיך אברעכענען מיט איהם.

צ י ר ל

(קומט אריין.)

מיט וועמען וועט איהר זיך אברעכענען?

פ ר י י ד ע

מיין קינד, דער טאטע זאל חלילה נישט דערהערען וואס דא קומט פאר. ער וועט אזעלכע ווערטער דערהערען...

צ י ר ל

איך האב פאר קיינעם קיין מורא נישט. איך ווייס פאר וואס ער איז אזא טויטער געווארען צו אונז. אבער עס וועט קיין מאל נישט זיין. איך בין נישט קיין קליין קינד.

כ א צ ק ע ל

מען קען מאקע מיינען, אז איך בין איינגעליעבט אין אייער טאכ־טער. — וואס זאגט איהר, פריידע?

נ א ט ע

(קומט אריין פערהארעוועט.)

גוט נאכטענד. אזוי איז מען דעם גאנצען טאג פעריאגט. דער שווארץ יאהר ווייסט פאר וואס און פאר ווען.

כ א צ ק ע ל

באלד קומען צו די פוהרען.

כ א צ ק ע ל

קומט אריין.

אנ'איינפאל א ביסעל; אימעצער האָט דעם פערד אָנגעבונדרען און אוועקגעטריבען פון דאנען. איך קען שווערען, אז דאָס איז געווען א גנב. קוקט פערדעכטיגט צו צירלען. דו האסט עס געטהאָן?

צ י ר ל

יא, איך האָב עס געטהאָן.

כ א צ ק ע ל

אבי איך האָב זיך דערשראקען.

ק ר י י נ ע

הערט זי נישט וואס זי רעדט.

צ י ר ל

גיפטיג.

איך, איך האָב אבגעבונדען; איך וויל נישט, אז אייער פוהר זאל שטעהן הינטער אונזער פענסטער.

כ א צ ק ע ל

ווילסט זיך מיט מיר קריגען? גוט, איך וועל צו דיר ניט רעדען.

ק ר י י נ ע

צו צירלען.

וואס איז טאקע היינט מיט דיר?

צ י ר ל

געהט אַרויס אין צווייטען צימער.

כ א צ ק ע ל

דורכ'ן פענסטער האָט זי געמוזט פריהער ארויס אויף דער גאס. אפשר געהט זי עס ווידער טהאָן?

ק ר י י נ ע

צו צירלען.

וואָס איז טאקע היינט מיט דיר?

צ י ר ל

געהט אַרויס אין צווייטען צימער.

צ י ר ל

קומט שנעל אריין דורך דער גאס טיר.

פ ר י י נ ע

פון וואנען קומסטו? ביזט דאך נאר אין דער אנדערער שטוב גע־
וועזן?

צ י ר ל

זאל ער געהן פון דאנען!

פ ר י י נ ע

איסיצער האט זיין פערד און וואגען צוגענומען.

צ י ר ל

דאס האב איך דעם פערד פון שטוב אוועקגעטריבען.

. . י י נ ע

ווי פאלסטו עס אויס צו טהאן מיין קינד?

צ י ר ל

זאל ער אהער נישט קומען.

פ ר י י נ ע

ער וויל דאך אונז גליקליך מאכען. דעם טאטען מאכען אויס קברן.

צ י ר ל

זאל ער צו מיר נישט לאכען. איך האב איהם פיינד. ער זאגט, אז איך בין זיין כלה און איך וויל עס נישט הערען פון איהם.

פ ר י י נ ע

אזא פיינער מענש.

צ י ר ל

איך וויל איהם נישט קענען.

פ ר י י נ ע

דער טאטע האט איהם שוין צוגעזאגט.

צ י ר ל

האט ער איהם צוגעזאגט, און איך.. וואס ווילט איהר האבען פון מיר?

פ ר י י נ ע

שריי נאר נישט אזוי.

לאָזען דאָס געהילץ אראָבוואַרפֿען.

כ א צ ק ע ל

דאָס וועלען מיר שוין זעהן. און וואָס וועלען מיינע גוים אויף דעם ענטפֿערען?

ק ר י י נ ע

מיט וואָס וועלען מיר עס אייך קענען אבראַנקען?

כ א צ ק ע ל

איך וועל מיר שוין אליין דאַנקען. זעהט בעסער, אז צירל זאָל מיט מיר וועלען רעדען. איך רעד צו איהר און זי ענטפֿערט מיר ניט.

ק ר י י נ ע

וואָס האָט זי דען צו אייך?

כ א צ ק ע ל

אפשר לאכט זי עס נאָר.

צ י ר ל

געהט אַרוים אין צווייטען צימער גאָר ניט זאָגענדיג.

כ א צ ק ע ל

עפּעס איז זי ברוגז אויף מיר. איך דערצעהל איהר, אז היינט בע־דאַרף אָנקומען דאָס גאַנצע געהילץ, זאָגט זי.. כ'וויים וואָס זי זאָגט — יא, וואו איז נאָטע?

ק ר י י נ ע

ער וועט באלד, מסתמא אריינקומען.

הינטער'ן פֿענסטער הערט זיך אַ גערויש ווי אַ פֿוהר וואָלט אָב־געפֿאָהרען.

כ א צ ק ע ל

איילט צום פֿענסטער.

אימעצער האָט מיין פֿערד און וואָגען צוגענומען. טפרולל... טפרולל!

לויפֿט אַרוים.

ק ר י י נ ע

קוקט אין פֿענסטער.

צ י ר ל

איך וויל פון דעם נישט וויסען.

ב א צ ק ע ל

איך וועל פאר אונז אויך בויען א שטוב.

צ י ר ל

פאר וועמען?

ב א צ ק ע ל

פאר צירלען מיט באצקלען.

צ י ר ל

איך וועל ביז יענער צייט נישט דערלעבען.

ב א צ ק ע ל

וועסט שוין יא דערלעבען.

צ י ר ל

וואס זענט איהר געקומען אהער? ! מיין מאמע איז אויפ'ן בית־עולם, געהט זיך צו איהם.

ק ר י י נ ע

קומט אריין.

ב א צ ק ע ל

גוט נאכענד, קריינע.

ק ר י י נ ע

א נאכט: א נאכט.

ב א צ ק ע ל

מען זעהט שוין אפשר די פוהרען?

ק ר י י נ ע

מאכע נאך היינט וועט דאס געהילץ אנקומען?

ב א צ ק ע ל

איך בין אפשר אין צעהן דערפער אויסגעווען ביז איך האב אזוי פיעל פוהרען צונויפגענומען.

ק ר י י נ ע

מען זאגט, אז חיים הערש האט געדונגען גוים זיי זאלען נישט

כ א צ ק ע ל

קומט אַריין.

גוט אבענד.

צ י ר ל

גוט אבענד.

כ א צ ק ע ל

וואָס רעדסטו אזוי שטיל?

צ י ר ל

קערט אָב דאָס געזיכט פון איהם.

כ א צ ק ע ל

ווילסט מיט מיר נישט רעדען? איז נישט. ביזט אויף מיר אין כעס וואס איך וויל מאכען דיין טאטען פאר אוים קברן? או דו זאָלסט מעהר נישט וואוינען אויפ'ן בית עולם?

צ י ר ל

כ'בין אייך מוחל די טובה.

כ א צ ק ע ל

ועסט נאָך זעהן וואָס היינט וועט דאַ זיין.

צ י ר ל

וואָס?!

כ א צ ק ע ל

וואָס האָסטו זיך אזוי דערשראקען? כ'מיין גאָר ניט. היינט ביי־נאכט און אפשר נאָך באלד וועט מען דאָס געהילץ ברענגען, די פוהרען קומען באלד אָן.

צ י ר ל

ס'אליגען!

כ א צ ק ע ל

איך האָב דאָס גאנצע געלד אויסגעלעגט. דיין טאטע פערמאגט גאָר ניט אזוי פיעל. און, אז מען וועט בעדארפען בויען וועל איך איהם ווידער העלפען.

צירל

איך בעט דיר, געה אוועק פון דאנען.

נח

איך וויל זעהן ווי דו וועסט רעדען מיט כאצקעלען ווען ער וועט אריינ־קומען.

צירל

איך וועל איהם זאגען, אז דו שטעהסט הינטער'ן פענסטער.

נח

איך וועל איהם זיין קאפ צופּלעטען.

צירל

פון סיינעטוועגען מעגסטו עס טהאן. מיר ארט עס נישט.

נח

איך געה אריין אין שטוב.

ער וויל גיין דורכ'ן פענסטער.

צירל

געה נישט, געה נישט!... דער טאטע וועט דיך דערהרג'ענען.

נח

שפּרינגט אריין.

איצטער זאל דיין טאטע קומען, מיין טאטע קומען — איך וועל פון שטוב נישט ארויסגעהן.

צירל

נח'ל מיין הארץ, איך בעט דיר, זאלסט ארויסגעהן. איך האב דיך ליעב ווי דאס לעבען, ווי מיין הארץ — איך בעט דיר, געה ארויס. איך וועל אפשר שטארבען פאר שרעק... זי קושט איהם. נח, דו ווייסט? איך בעט דיר, וויין נישט.

עס דערהערען זיך שפּיסען רעדען אין דרויסען. ער שפּרינגט ארויס צוריק דורכ'ן פענסטער.

צירל

בלייבט זיצען בלאס, דערשראקען.

ביי נאָטע'ן. ניט קיין געוויינטע שטוב. אין הינטער־
גרונד צוויי פענסטער. רעכטס אַ טיר צו דער גאַס. לינקס
אַ טיר אין אַ צווייטען צימער. זומער אבענד.

נ ח

קוקט אריין דורכ'ן אָפענעם פענסטער. רופט

צירל, צירל... האָסט זיך בעהאלטען? דאָס לעצטע מאָל קום איך
אהער, גערענק, דאָס לעצטע מאָל.

צ י ר ל

בעוויזט זיך אין טיר לינקס.

בעסער געה אוועק פון דאנען. דער טאטע וועט באלד קומען.

נ ח

זיי וויסען אז דאָס לעצטע מאָל קום איך צו דיר.

צ י ר ל

איך בין נישט שולדיג.

נ ח

ווער דען איז שולדיג?

צ י ר ל

דער טאטע וועט קומען; כ'האָב מורא.

נ ח

איך האָב פאר דיין טאטען קיין מורא נישט. איך וועל ווארטען
ביז כאצקעל וועט אהער קומען.

צ י ר ל

גלויב מיר אז איך האָב איהם פיינט, וואָס קען איך העלפען, אז ער
קומט אהער? ער האָט דעם טאטען אָנגערעדט ער זאל בויען א מיהל,
ווייל ער וויל מיר זאלען זיך ביידע קריגען.

נ ח

דאריבער ווארט איך טאקע ביז ער וועט קומען.

דריטער אקט

מיט אַ רינגל... צו פּריה אַביסעל...

נ אַ מ ע

רײַסט זיך אַרײַן שטיל, ווי צו אַ גנבֿ׳לען. נאָר קרײַנע ציטערט אױפֿן

פּנים ווײַסער שטוינע פֿון מיר.

*

ק ר י י ס ע ל

איך טראג חלילה אויף אייך קיין כעס נישט. איהר מעגט אריינקר־
מען.

ק ר י י נ ע

איך האָב נאָר געוואלט בעטען אז קרייסעל זאל אבשפרעכען אג'עין
הרע דעם קינד.

ק ר י י ס ע ל

איך וועל געהן. געוויס וועל איך געהן.

נ אָ ט ע

איך בעדארף נישט.

ק ר י י נ ע

האָב גאָט אין הארצען.

נ אָ ט ע

איך בעדארף נישט. מיין קינד וועט אזוי אויך געזונד זיין. און
דו האָסט דאָ נישט וואָס צו טהאָן.

ח י י ם ה ע ר ש

בעוויייזט זיך אין דער אָפענער טיר, קוקט פערוואונדערט צו נאָ־
טען, ווי איינער זאָגט „וואָס בעדארפען זיי דאָ?" קומט אריין אין
שטוב.

ק ר י י נ ע

געהט ארויס און ציהט פאר'ן ארבעל נאָטען.

קומט שוין א היים.

ציהט איהם אָב פון טיר.

ח י י ם ה ע ר ש

שפּיט אויס.

פאר אלדע שווארץ יאהר זאָלען זיי געהן! שוין בעצייטענס אהער
מיט א רידעל געקומען. וואָס האָבען זיי דאָ געוואָלט? געקומען

ק ר י י ס ע ל

וויינענדיג.

אייער נאטע האט זיך אנגעזעצט אונז אומגליקליך צו מאכען.

ק ר י י נ ע

וואס קען איך מאכען מיט איהם? רעד איך — ענטפערט ער ניטש. איך?... מיר איז גוט אזוי אויך. איך בעדארף ניטש הא־בען קיין נייע גליקען. מעהר ניטש ס'איז מיר שוין מיאוס גע־וואָרען זיצען אוים'ן בית עולם. ס'ווילט זיך שוין אויך זיין מיט מענשען צוגלייך. און מאקי צוליעב מיין קינד.

ק ר י י ס ע ל

איך וועל אפשר בייגאכט צו אייך אריבערקומען. איצטער קען איך ניטש. כ'וויל ניטש חיים הערש זאל עס זעהן. ס'איז מיר שוין גע־נוג פינסטער געווען היינט. בעוויינט אויף נח'ן. ער האט שוין היינט אויף זיין חלק געהאט.

ק ר י י נ ע

אבער קיין ביין זאל ניטש זיין.

נ א ט ע

מיט א רידעל אין האנד בעווייזט זיך אין דער פענסטער טיר.

הייסט עס דא ביזטו נאר?

ק ר י י נ ע

פארלירט זיך.

איך געה שוין א היים.

ק ר י י ס ע ל

קומט אריין. וואס שטעהט איהר אין טיר?

נ א ט ע

כ'האב מיין אייגענע שטוב.

ק ר י י נ ע

גאט איז מיט דיר, נאטע!

נ א ט ע

גאט איז מיט מיר — און איך וויל ניטש, דו זאלסט אהער געהן!

לעבען. קוקט אָהן ווערטער צו נח'ן. פּלוצלינג צו חיה'ן. קום אבי־
סעל צו אונז וועט צירלען זיין פּרעהליכער.

ק ר י י ס ע ל

דער גוטער יאהר ווייסט, וואס איך זאל אייך זאגען, קריינע. מיר
האָבען זיך קיין מאָל נישט געקריגט. און, מישטענסגעזאָגט, פאר
וואָס זאלען מיר זיך קריגען? נאָר איך האָב עס מורא פון מיין
מויל ארויסצורעדען. מיין הארץ טהוט מיר וועה. איהר האָט
בעסער נישט בעדארפט קומען אהער. כ'האָב שוין היינט געהאט א
פינסטערען פריהמארגען. איך וואָלט וועלען אלץ גוט מאכען...
איך וויים נישט צו עס וועט העלפען.

ק ר י י נ ע

איך קען אוועקגעהן. איך וויל נישט אז מ'זאָל קומען צו א מחלוקת.
עס שרעקט מיר מיין הארץ פאר מיין קינד.

ק ר י י ס ע ל

וואָס איז איהר דען אזעלכעס?

ק ר י י נ ע

איך זעה אין איהר חלילה אזוי קיין בייז נישט. נאָר איין אויג
אין קאָפּ.. איך וואָלט וועלען, קרייסעל, אז איהר זאלט צו מיר
אריבערגעהן. נח'ן האָב איך מורא צו פרעגען — אפשר ווייסט ער
עפּעס.

ק ר י י ס ע ל

איהר האָט זיך אפשר ביידע צעווערטעלט?

נ ח

שווייגט.

ק ר י י נ ע

כאַפּט זיך אריבער צו מיר, קרייסעל, נישט אויסגערעדט זאָל עס
זיין — איך וויל איהר זאלט זיך דורכרעדען מיט מיין מאַן. מיר
פאָלגט ער נישט. ווייגט. אזא פינסטערען מזל האָט מען, כ'וואָלט
כאָטש וועלען, אז מיין קינד זאָל די ליכטיגע וועלט האָבען. גאַ־
טעניו, פאר וואָס קומט עס מיר?

עפעס נישט מיט אלעמען.

ק ר י י ס ע ל

וואס איז איהר פאר א גוטס?

ק ר י י נ ע

איז אויסגעשטאנען ווי די ליבמינע זון און איצטער ראכט זיך מיר אז זי האט חן.

ק ר י י ס ע ל

בערארטס אבישפרעכען אנ'עין־הרע.

ק ר י י נ ע

שפייענדיג צו נח'ן.

כ'ווייס פיינט איהר? נח איז היינט געווען ביי אונז. האט איהר אפשר עפעס געזאגט אזעלכעס. מאמעס ווענען נישט קיין מאכעס. די מאמעס ארט נישט פאר זייערע קינדער.

ק ר י י ס ע ל

ווישט די אויגען.

ראס זאג איך דאך שטענדיג.

ק ר י י נ ע

זי האט זיך נישט נעקלאגט, חלילה פאר דיר, נח, אז זי איז עפעס נישט מיט אלעמען?

נ ח

איך?...

ק ר י י נ ע

קוקט אין פענסטער.

איך האב מורא פאר חיים הערש'ן. ס'קלאפט מיר אין הארצען ווי מיט א האמער.

ק ר י י ס ע ל

איהר האט נישט וואס מורא צו האבען פאר איהם, קריינעשי.

ק ר י י נ ע

גלויבט מיר, אז ס'איז נישט מיין שולד, עס שרעקט מיר ראס הארץ פאר מיין קינד, חלילה עפעס אויף איהר איז שוין א סוף צו מיין

נ ח

איך וויל נישט זיין קיין צירונג און איך וויל נישט זיין קיין הונד אין שטוב. איך וויל דיך נישט בעגראבען. ווען איך וואָלט וויסען אַז נאַטע וויל דאָ אַ מיהל בויען וואָלט מיין פוס אהין נישט געקו־מען. אָבער מיר אַרט עס נישט. זאָל ער נאָר אַראָבפיהרען אהער דאָס געהילץ וועל איך עס מיט סמאָלע אבגיסען און אונטערצינ־דען.

ח י י ם ה ע ר ש

און אַז ער וועט נישט בויען קיין מיהל, הייסט עס, וועט זיין טאָכ־טער זיין מיין שנור? ! זאג מיר...

ק ר י י נ ע

קוממ אָן גאָר אונערוואַרטעט.

גוט מארגען.

ק ר י י ס ע ל

מיט פריינדליכקייט ווי צווישען זיי וואָלט גאָר נישט געווען.

גוט מארגען, גוט יאהר. אזא גאסט, אזוי פריה.

ק ר י י נ ע

מערקט דאָך, אַז אין שטוב הערשט אַנ׳אויפרעגונג.

אזא שעהנער פריהמארגען היינט. באנ׳איך די מיהל, קיין עין־הרע נעגאנגען א גאנצע נאכט.

ק ר י י ס ע ל

צו חיים הערש׳ען.

מיר דאכט אז די שטיינער געהען לעריג.

נ ח

וויל אַרויסגעהן.

ח י י ם ה ע ר ש

איך נעה אליין !

געהט אַרויס.

ק ר י י נ ע

איך בין געקומען צו אייך, קרייסעל לעבען, דאָס קינד איז מיר

פּוסטן. — הערסט וואָס מען זאָגט צו דיר ? !

נ ח

א גאַנצע נאַכט געהאַרעוועט און איצטער גיי דיר א פריהמאָרגען...

ח י י ם ה ע ר ש

מוחל דיינע טובות. איך קען ביי נאַכט אליין זיצען אין מיחל.

ח י ה

איך טאָר אויך אהין נישט געהן ?

פ ר י י ס ע ל

נעה, מען פּרעגט נישט ביי דיר. ווילסט דער טאַטע זאָל נעהמען די בייטש ?

ח י י ם ה ע ר ש

ווילסט דער טאַטע זאָל נעהמען די בייטש... הלואי וואָלט איך טאָג און נאַכט געקאַטעוועט מיין בן־יחיד וואָלט איך איצטער צו אַזאַ תרפה נישט געקומען.

ריימט אַרויס דעם טעסטער ביי חיה'לען, זי קניפּט עפּעס, און שלאָגט איהר אָן איבער די הענט.

נ ח

טאַנסט נאָך איצטער אויף קאַטעווען. האָסט נאָך נישט פערשפּעטיגט... נאָר מענסט זיין זיכער אז איך וועל בעסער נישט ווערען. איך בין דיין זוהן. ווילסט איך זאָל זיין בעסער פון דיר ?

ח י י ם ה ע ר ש

קוקט איהם אָן פערוואונדערט, נעהמט זיך פאַר'ן קאָפּ...

נ ח

וואָס ווילסטו פון מיר האָבען ? וואָס פאַר א תרפות האָב איך דיר אנגעטהאָן ? וואָס כאַפּסטו זיך מיר שלאָגען ? איך בין שוין באַלד צוואַנציג יאָהר אַלט.

פ ר י י ס ע ל

ער איז דען נישט גערעכט ? ביי לייטען א קינד איז א צירונג אין שטוב, און דו ווייסט נישט פון דיין קאָפּ צו זאָגען.

נ ח

ווער האָט עס דערצעהלט?

ק ר י י ס ע ל

ווישט די טרעהרען.

געוויס, מיין קינד, ווילען זיי אונז אומגליקליך מאכען.

ח י י ם ה ע ר ש

הייסט עס אזוי, מיין קינד. צונויף גערעדט זיך דעם טאטען אומ־גליקליך צו מאכען.. ער ווייסט גאָר נישט. גלייך ווי מען וואָלט איהם גאָר נישט דערצעהלט. ווער ווייסט, אפשר האָט איהר שוין ביידע שותפות געמאכט. וואָס דען געהסטו אהין? קענסט מיר אפשר זאגען ווען מען וועט אהער דאָס געהילץ איבערפיהרען?... וואָס קוקסטו מיך אָן? דו פערשטעהסט נישט וואָס מען רעדט צו דיר?

נ ח

איהר פערדרעהט מיר א קאָפּ. איך וועל איהם געהן פרעגען.

וויל געהן.

ח י י ם ה ע ר ש

אין שטוב זאָלסטו מיר זיצען! כ'וועל שוין אליין מיין שטעדטעל בעשטעהן.

נ ח

אבער ס'קען דאך נישט געמאָלט זיין. ער וועט דאך נישט בויען קיין מיהל. מיר האָט ער געזאגט, אז ער וועט נאָר א שטוב בויען, ווייל ער וויל נישט האָבען זיי דירה אויפ'ן בית עולם.

ק ר י י ס ע ל

דורך טרערען.

ס'איז א ליגען. זיי לייקענען פאר דיר, מיין קינד.

נ ח

וויל איך זיי פרעגען.

ח י י ם ה ע ר ש

האָסט זיי נישט וואָס צו פרעגען! דיין פוס זאָל אהין מעהר נישט

ח י י ם ה ע ר ש

ווי געפֿין דיר גאָר נישט אָן? שוועך זיך.

נ ח

ווי געפֿין מיר גאָר נישט אָן.

ח י י ם ה ע ר ש

און ווײַטער מאַכמעטער? איך פֿרעג דאָך עפּעס בײַ דיר.

ק ר י י ס ע ל

שטעקט אײַנער.

ווײַן מאַכמעטער, ווײַן מאַכמעטער — ס'איז נישט דײַן דאגה.

ח י י ם ה ע ר ש

ווילסט איך זאָל מיר מתחתן זײַן מיט'ן קברן?

נ ח

שווײַגט.

ח י י ם ה ע ר ש

דו ווייסט, אַז ער האָט שוין דעם פּלאַץ הינטער'ן מיהל אָבגעקויפֿט און וועט דאָרט גראָבען אַ קבר פֿאַר אונז אַלעמען?

נ ח

ער האָט נאָך נישט געקויפֿט.

ק ר י י ס ע ל

וואָס אַנ'אמת איז אַנ'אמת.

ח י י ם ה ע ר ש

דו ווערסט חתונה האָבען מיט זײַן מאַכמעטער און מענשען וועלען מיט די פֿינגער ווײַזען: חיים הערש און נאָטע — מחותנים... שיינע מחותנים.

נ ח

ער וועט קיין מיהל נישט בויען.

ח י י ם ה ע ר ש

ווער האָט עס דיר געזאָגט? ער רינגט שוין אײַן אַ דאָרף אַנ'אַלטע מיהל. און ער וויל זי אַהער איבערפֿיהרען.

זאג מיר קלאָרע ווערטער. ביזט היינט געוועזן אויפ'ן בית־עולם?

נ ח

כ'בין געוועזן.

ק ר י י ס ע ל

ענטפער איהם נישט, מיין קינד.

נ ח

איך האָב נישט מורא צו זאָגען דעם אמת. איך בין דאָרט נעכטען געוועזן, איך בין היינט געוועזן און כ'וועל מאָרגען אויך אהין געהן.

ח י י ם ה ע ר ש

איך וועל דיר דיינע פיס צוברעכען.

נ ח

וועל איך אויך געהן.

ח י י ם ה ע ר ש

זיין מויד האָט דיר דעם קאָפּ פערדרעהט?

נ ח

שווייגט.

ח י י ם ה ע ר ש

ער זעצט זיך נעהנטער צו נח'ן.

נו שוין, איך בין נישט אין כעס. איך וועל מיט דיר רעדען געלאַסען.

ק ר י י ס ע ל

געה פון איהם, מיין קינד, ס'וועט שוין קיין גוטס נישט ארויסקומען. רבונו של עולם, וואס וויל מען האָבען פון מיין לעבען? א טאָג רוה זאָל עס זיין.

ח י י ם ה ע ר ש

קענסט זיצען רוהיג. איך בין נישט אין כעס. זאָג מיר מיט גוטען, מיט שכל: ווער איז דיין טאַטע? דיין מאַמע? ווער ביזטו? און זאָג מיר ווער איז נאָטע דער קברן, זיין טאָכטער און איהר מאַמע?

נ ח

וואס געהען זיי מיר אָן?

נ ח

בעטער רעד עם נישט.

ח י י ם ה ע ר ש

ווּעסט מיר אפשר הייסען שווייגען?!

נ ח

משמע, וואס וויל ער פון מיר האבען?

ח י י ם ה ע ר ש

נו, משמע, זאג וואס מען וויל פון איהם האבען?

ק ר י י ס ע ל

איך וויים משקע נישט וואס דו ווילסט האבען פון קינד.

ח י י ם ה ע ר ש

דיין קינד — נישט מיינס.

ק ר י י ס ע ל

דיין קינד, מיין קינד... האט זיך געבעך אנגעהארעוועט אזא נאכט — וואס ביזטו צו איהם צוגעשטאנען?

נ ח

איך הער וואס איהר רעדט און איך פערשטעה קיין איין ווארט נישט. איך וויים נישט פון וואס צו זאגען.

ח י י ם ה ע ר ש

וויל איהם שלאגען.

ווּעסט שוין באלד פערשטעהן.

ק ר י י ס ע ל

בעשיצט נח'ן.

ער איז משוגע געווארען. נישט אנרעהרט.

נ ח

לאז איהם, זאל ער שלאגען. בויגט איין דעם קאפ צום פאטער. נא, שלאג אויב דו ווילסט. כ'וועל דיר צוריק נישט אבגעבען.

ח י י ם ה ע ר ש

ברקט אב. וויל ארויסגעהן, נאך פלוצלונג ווענדעט ער זיך צו נח'ן.

געגאַנגען אהין.

נ ח

חיה זאָגט?

ח י ה

איך האָב טאַקע געזעהן.

נ ח

נו, איך בין געווען. איך געה אהין — אָבער וואָס האָט איינס צום אַנדערען?

ק ר י י ס ע ל

יאַ, טאַקע וואָס האָט עס איינס צום אַנדערען? צירל איז אין איהר טאַטען נישט געראָטען.

נ ח

צוטומעלט.

וואָס האָט עס מיט צירלען צו טהאָן?

ק ר י י ס ע ל

איך זאָג דאָך גאָר נישט.

ח י י ם ה ע ר ש

קומט אַריין.

אט איז דער שעהנער זוהן, אַ גרויס נחת טחוסטו מיר אָן.

נ ח

איך בין אפשר נישט געזעסען אַ גאַנצע נאַכט אין מיהל?

ח י י ם ה ע ר ש

מוחל!

נ ח

ביזט מיר מוחל — איז נישט. ווילסט אפשר, אַז איך זאָל זיך פערדינגען צו אַ פרעמדען?

ח י י ם ה ע ר ש

וואָס עפּעס, זיך פערדינגען צו אַ פרעמדען? וועסט אויפשטעלען דאָ אַ מיהל אין איינעם מיט'ן קברן; דעם טאַטען, חיים הערשען, מיט דער מאַמען, קרייסעל, וועט איהר בעגראָבען — און דערנאָך חתונה האָבען מיט זיין טאָכטער.

ח י ה

וואס ווילסטו איצטער פון מיר? איך וויל אליין אויך נעהן אהין. איך בין פיט ווי ניישט ברינגט. צירל האט מיך נערופען צו זיי.

ק ר י י ס ע ל

דאסטע נעהערט וואס דער טאטע האט דערצעהלט? זיי האבען זיך אנגעזעצט אויף אונז. זיי ווילען אונז אומגליקליך מאכען. זאלסט צו זיי מעהר נישט נעהן. נח וועט שוין אויך צו זיי מעהר נישט נעהן. איך וועל איהם זאגען.

נ ח

כיטש שריין.

ק ר י י ס ע ל

נים מארטען. מיין קינד. וואו ביזטו נעווען?

נ ח

איך האב געוואלט דעם שלאף אביסעל פערטרייבען.

ק ר י י ס ע ל

(קריכענגט איהם א גלעט פחת.)

ביים עפעס איבער און לעג זיך צו.

נ ח

דער טאג איז נאך גרויס.

ק ר י י ס ע ל

דער טאטע איז זעהר אין כעס.

נ ח

אויף וועמען?

ק ר י י ס ע ל

ער איז אין כעס וואס נאטע וויל פון אונז דאס שטיקעל ברויט צו־נעמען.

נ ח

כא וואס בין איך שולדיג?

ק ר י י ס ע ל

איך ווייס. אז דו ביזט נישט שולדיג. חיה זאגט. אז דו ביזט היינט

געקויפט?

חיים הערש

וואו איז דער זוהן. צו חיה'ן. האסט נישט געזעהן וואו נח איז?

חיה

איך ווייס נישט.

חיים הערש

זאָג מיר, קרייסעל, געהט ער אפשר צו זיין טאַכטער? זאָג מיר, וואָס שווייגסטו?

קרייסעל

וואָס ביזטו היינט אויפגעשטאַנען אויף דער לינקער זייט?

חיים הערש

ענטפערסט נישט, בעדארף מען נישט. איך וועל איהם שוין מיט דער בייטש ברענגען צוטרייבען אהיים.

ער זוכט אַ בייטש.

קרייסעל

משוגע'נער, וואוהין געהסטו? לאָז איהם נישט, מיין קינד, נישט אנדערש ער איז משוגע געווארען.

חיים הערש

אַבער ס'איז דאָך נישט אויסצוהאלטען. ווייב און קינדער זאלען זיין געגען אנ'אייגענעם טאטען; קינדער זאלען וועלען, אז דער טאַטע זאל א בעטלער ווערען. זיין גליק, וואָס איך מוז געהן אין מיהל אריין.

געהט אַרויס.

חיה

קוקט אין פענסטער.

ער איז אין מיהל אוועק.

קרייסעל

שלאָגט זי.

ווער האָט דיר געבעטען דערצעהלען. אז ער איז געגאנגען צו נאָטען? ווער האָט דיר געבעטען, פרעג איך דיר...

חיים הערש

צו חיה'ן.

און דו נעמסט אויך אהין, דו חצופה? !

דרייט מיט נאך די שער ארויס.

חיה

וויינט.

איך נעה נישט אהין.

קריסעל

וואס ווילסטו פון קינד? האט זיך צושריען און נישט וויסענדיג פאר וואס.

חיים הערש

איך וויים שוין פאר וואס איך שריי. עס וועט איהם. זאגט ער, זיין קאפ ליגען אין דער ערד און ער וועט מיר אויסשטעלען א ווינד־מיהל אונטער דער נאז.

קריסעל

ער שטעלט נאך נישט.

חיים הערש

הייסט זעהר א סך: האט שוין א פלאץ נעקויפט נעבען אונז.

קריסעל

מיינע שונאים!

חיים הערש

אזוי... זיך דערשראקען. מען וועט מיט דער טארבע אוועקגעהן.

קריסעל

און זי נעהט עס נאך אהער. מיט הייסע וואסער וועל איך זי אב־גיסען.

חיים הערש

שוין לאנג בעדארפט עס טהאן. אבער אזוי וועט עס נישט אבגעהן. בלויז וויטס זיך גיסען. אז מען וועט אנהייבען נעהילץ צופיהרען.

קריסעל

זאג מיר, כ'בעט דיר, פון וואנען ווייסטו, אז ער האט דעם פלאץ

דו לאזט איהם? און דו זאגסט עס מיר גאָר נישט?

קרייסעל

וואָס זאָל איך טהאָן?

חיים הערש

מיר זאָגט מען און איך וועל איהם זיינע באקען צופאטשען.

קרייסעל

ביים זיה פריהער אב די צונג, דו, אלטער נאַר.

חיים הערש

איך זאָג דיר, אז ער וועט שוין אהין מעהר נישט געהן.

קרייסעל

אז דאָס קינד וויל געהן קענסטו איהם נישט פערווערען.

חיים הערש

און איך זאג דיר, אז עס וועט איהם שוין זיין דאָס לעצטע מאָל!

קרייסעל

שא, שריי נאָר נישט אזוי; דאָס קינד שרעקט זיך.

חיים הערש

איך האָרעווע, איך ציה מיר די אָדערען און דו וועסט לאזען דיין זוהן געהן צו מיינע שונאים!

קרייסעל

איך שיק איהם נישט אהין.

חיים הערש

ווייסט, אז ער וויל אונז אונטערצינדען? ער האָט שוין מענשען געדונגען.

קרייסעל

דו גלויב נאָר נישט אזעלכע מעשיות.

חיים הערש

מען וועט נאָך דעם פערד פון שטאָל ארויסנעהמען.

קרייסעל

קיינער וועט נישט נעהמען.

חיה

פאר וואס לאזט איהם דער טאטע נישט געהן אהין?

קרייסעל

ווייל זיי ווילען צונעהמען ביי אונז דעם ביסעלע ברויט.

חיה

פאר וואס ווילען זיי צונעהמען?

קרייסעל

שפּיעלט זיך אב פון זיך.

נעה, שפּיעלע זיך אב פון מיר!

חיה

קען מאן שוין נישט פרעגען?

נעהמט א שער און שניידט אויס שפּיעלען פון פּאפּיר.

חיים הערש

קומט אריין.

וואו איז נח?

קרייסעל

ער איז דען נישטא אין שוהל?

חיים הערש

ער שלאפט נישט?

חיה

ער איז אויפ'ן בית־עולם.

קרייסעל

שלאגט זי איבער די הענד.

מען פרעגט נישט ביי דיר!

חיים הערש

אזוי נאר — דיר געפעלט עס? דיין זאהן.

קרייסעל

וואס ווילסטו האבען פון מיר?

חיים הערש

צו וועמען דען זאל איך רעדען?! דו ווייסט, אז ער געהט אהין און

ק ר י י ס ע ל

ווערסט אפשר שווייגען, צו ניין?

ח י ה

צירל וואקסט אויפ'ן בית־עולם און גאָר נישט.

ק ר י י ס ע ל

צירל, האָב איך דאָך דיר געזאגט, איז זייערע א טאָכטער; מאכט נישט אויס.

ח י ה

פאר וואס געהט אהין נח?

ק ר י י ס ע ל

האָב איהם א גוט יאָהר. וואו איז ער איצטער, האָסט איהם נישט געזעהן?

ח י ה

איך האָב געזעהן ווי ער איז אוועקגעגאנגען צום בית־עולם.

ק ר י י ס ע ל

מעהר פעהלט נאָך נישט.

ח י ה

ער געהט צו צירלען.

ק ר י י ס ע ל

שווייג, דו נאר!

ח י ה

טאקע, ער געהט צו צירלען.

ק ר י י ס ע ל

עס פעהלט מיר נאָך מעהר נישט, דער טאטע זאל עס הערען.

ח י ה

דער טאטע האָט איהם געזעהן.

ק ר י י ס ע ל

דער טאטע האָט איהם נישט געזעהן. ווארום ער וואלט איהם שוין געגעבען, אז ער זאל האָבען צו געדענקען.

ק ר י י ס ע ל

נאכט? נאכט מוז דארט וואוינען.

ח י ה

און צירל?

ק ר י י ס ע ל

צירל? צירל איז זיין טאכטער. דארט איז איהר היים.

ח י ה

פאר וואס האט זי קיין מורא נישט?

ק ר י י ס ע ל

קום איך וועל דיר פערפלעכטען דיר האר. שטענדיג געהסטו ארום ווי א מכשפה.

זעצט זיך אנידער. קעמט חיה'ן די האר.

ח י ה

וואס איז א מכשפה, מאמע?

ק ר י י ס ע ל

א מכשפה — מען טאר עס פון מויל נישט ארויסלאזען.

ח י ה

פאר וואס האבען זיי קיין מורא נישט צו וואוינען דארטען?

ק ר י י ס ע ל

מענשען. אז זיי שטארבען מוז מען זיי בעגראבען.

ח י ה

און זיי געהען קיין מאל נישט ארויס פון דער ערד?

ק ר י י ס ע ל

ניין.

ח י ה

טא פאר וואס זאל איך פאר זיי מורא האבען?

ק ר י י ס ע ל

הער שוין אויף.

ח י ה

און נאכטען קומען זיי קיין מאל נישט שטיקען?

איך וועל דיר געבען, אז דו וועסט מיר אליין געהן צום ברונעם וואַסער שעפּען. איך האָב נאָר נישט געוואָלט רעדען פאַר'ן טאַטען אין די אויגען. ער וואָלט דיך דיין ליעב צופּאַסעוועט.

חיה

איך וויל נישט זיין ציטריג. איך בין שוין צוועלף יאָהר אַלט.

קריי סעל

איך וועל דיר באַלד געבען א „ציטריג". ווילסט זיך אנמאַכען א צרה און שפּעטער זאָל עס צו מיין קאָפּ אויסגעהן ?

חיה

כ'וועל זיך נישט אנמאַכען קיין צרה.

קרייסעל

מיינסט, איך זעה נישט, אז דו קריכסט אונטער די פליגעל ווען די מיהל געהט ? וויפיעל פעלט, פון מויל טאָר מען עס נישט אַרויסלאָזען, איין טשעפּ — און ס'איז שוין נאָך דיר.

חיה

אז איך געה נישט צו די פליגעל.

קרייסעל

וואָס האָסטו צו געהן אַליין אין מיהל אַריין ? !

חיה

קיינער וועט מיר נישט כאַפּען.

קרייסעל

וואָס פאַר א גוט יאָהר טראָגט דיר צום בית עולם ? ס'איז דאָך א בית עולם, פון מויל טאָהר מען נישט אַרויסרעדען.

חיה

ווער 'עט מיר כאַפּען ?

קרייסעל

דאָרט ליגען דאָך טויטע.

חיה

און אז נאָטע וואוינט דאָרט ?

ק ר י י ס ע ל

אז קינדער בעטן עס נישט ביי דיר. אזוי מיטעגיש. אז איך קוק אריין אין ברונעם פארדרעט זיך מיר אויס דער קאפ.

ח י ת

אז איך קוק אריין אין ברונעם זעה איך דארט מיין פנים. ווארף איך אריין א שטיינדעל ווערט מיין פנים צובראכען און באלד ווערט עס ווידער גאנץ.

ח י י ם ה ע ר ש

הערסט ווי דיין טאכטער רעדט? וועסט שוין האבען פון איהר נחת.

ק ר י י ס ע ל

וואס ווילסטו פון א קינד?

ח י ת

איך בין שוין אלט צוועלף יאהר. באשר איך בין איינע האלט מען מיר ציטריג. אלע געהען שוין בארפוס און איך מוז נאך שלעפען די שיך. איך וויל נישט. לאז מיר אויסטהאן די שיך. ס'איז שוין אזוי ווארעם.

זעצט זיך אויף דער ערד און וויל אויסטהאן די שיך.

ק ר י י ס ע ל

וואס נאך עפעס?

ח י י ם ה ע ר ש

קלייב נחת פון דיין טאכטער.

ק ר י י ס ע ל

מען קען מעכע מיינען. אז איך צולאז זי.

דאס קלאפען פון מיהל ווערט שטארקער.

ח י י ם ה ע ר ש

אויף א מינוט קען מען די מיהל נישט לאזען אליין.

גיהט ארויס.

ק ר י י ס ע ל

צו חית'ן.

ביי חיים הערש דעם מילנער. דער אייגענער פּריהמאָרגען. אַ וויים געקאלכט שטיבעל. קליינע פענסטער דורך וועלכע עס זעהט זיך דאָס פעלד. צייטענווייז הערט זיך דאָס קלאַפּען אין מיהל, וואָס געפינט זיך נישט ווייט פון שטוב.

קרייסעל

ראַמט אויף אין שטוב.

חיים הערש

קומט אַן מיט אַן עמער וואסער.

חיה

העלפט טראָגען דעם עמער.

לאָז, מיר, טאטע, איך וועל אליין קענען אריינטראגען.

חיים הערש

לאָז, נאר, ווילסט זיך די גערערים איינרייסען.

חיה

אבער, אז איך וועל קענען אליין אויפהויבען.

חיים הערש

געה שוין, זאָג איך דיר, צו קרייסלען. און דו האסט נישט מעהר וואָס צו טהאָן. שיקסט זי אליין צום ברונעם. ס'פעלט מעהר נישט זי זאָל נאָך אריינפאלען אין ברונעם אריין.

קרייסעל

איך האָב זי געשיקט? איך האב איהר געהייסען נאָר דעם עמער ארויסטראגען און דו זאָלסט וואסער אָנשעפּען. צו חיה'ן. איך וועל דיר געבען, אז דו וועסט מיר אליין קריכען צום ברונעם!

חיים הערש

ווען איך קום נישט אָן וואָלט זי שוין אין וואסער געלעגען, האָט זיך אין נאנצען אריבערגעבויגען איבער'ן ברונעם.

חיה

ס'איז מיר דען צום ערשטען מאָל?

צווייטער אקט

ק ר י י נ ע

קוקט איהר נאָך, וואַרפֿט ס'האַלץ אַראָב.

קום צוריק. קום נאָר אהער.

צ י ר ל

וואָס ווילסטו פֿון מיר?

ק ר י י נ ע

זעה, וואָס איז מיט דיר היינט?

צ י ר ל

שווייגט.

ק ר י י נ ע

טאַפּט איהר דעם קאָפּ.

ביזט נישט געזונד, חלילה?

צ י ר ל

איך ווייס נישט.

ק ר י י נ ע

בלאָזט איהר אָב דריי מאָל און שפּייט אויס.

קיין בייז זאָל נישט זיין. האסט א ביסעל היץ. קום אין שטוב אריין. מען וועט בערארפֿען אנ'עין־הרע אבשפּרעכען.

זיי געהען ביידע אין שטוב אַריין. עס הערט זיך פֿון ווייטען דאָס־בע'ס געזאנג.

וואס דארפסטו מיך האבען?

צ י ר ל

ווען וועלען מיר ארויסציהען פון בית־עולם?

ק ר י י נ ע

וואס פאלט עס דיר איין?

צ י ר ל

אזוי. פאר גאר נישט.

ק ר י י נ ע

האסט שוין געמאלקען די ציגע?

צ י ר ל

איך וויל זי מעהר נישט מעלקען.

ק ר י י נ ע

א שגעון פערדרעהט?

קלייבט שייטלעך האלץ וואס ליגען ביים צוים.

צ י ר ל

פאר וואס וויל דער טאטע אונטערצינדען חיים הערשען?

ק ר י י נ ע

וואלסט עס מיר מעהר פון דיין מויל נישט ארויסרעדען. דו!

צ י ר ל

דער טאטע האט געזאגט.

ק ר י י נ ע

נח'ן וועל איך פון שטוב ארויסטרייבען.

צ י ר ל

ער וועט אליין אהער נישט קומען.

זי וויינט.

ק ר י י נ ע

אויף א פולען פרייהמארגען וועסטו מיר דא... נעה ברענג דעם קריינעל ארויס.

צ י ר ל

נעהמט צום שטוב.

ד אָ ב ע

אונשולדיג.

געשטארבען?

צ י ר ל

דער טאַטע האָט זי אליין בעגראבען.

ד אָ ב ע

בעגראבען?

צ י ר ל

זי וועט שוין קיין מאָל נישט זיין אזוי גרויס ווי איך.

ד אָ ב ע

קיין מאָל נישט?

צ י ר ל

וואָס איז דאָרט?

ד אָ ב ע

מיין קינד.

צ י ר ע ל

דאָס איז אַ ציעג. דיינע קינדער זענען דאָרט... דאָרט, וואו די קברים זענען.

ד אָ ב ע

דאָרט זענען מיינע קינדער?

צ י ר ל

יאָ. געה אויך אהין. דאָרט זענען אלע דיינע קינדער.

ד אָ ב ע

דאָרט זענעןאלע מיינע קינדער.

געהט אַוועק.

צ י ר ל

רופט.

מאמע! מאמע!

ק ר י י נ ע

קומט אַרויס פון שטוב.

ניט דו וואָלסט זיך מיט מיר שפּילען.

צ י ר ל

אויפגערעגט.

וואַכסט אַ ליגען. געה זיך פון דאַנען. קום ניט מעהר צו מיר. ווען דו וואָלסט מיר מאַכען אין אמת'ן ליעב האָבען, וואָלסטו מיך ניט אַזוי איבערגעשראָקען.

כאַפּט אַ שטעקען און טרייבט אַוועק די ציגען.

נ ח

וואָס איז די ציגען שולדיג?

צ י ר ל

רעד ניט מעהר צו מיר. שטעה ניט דאָ. געה זיך אַ היים.

נ ח

אַז דו טרייבסט מיך, געה איך ניט.

צ י ר ל

פּלוצלונג.

איך האָב דיך פיינט!

פאַרדעקט דאָס געזיכט און לויפט אַריין אין שטוב.

נ ח

קוקט איהר נאָך אַ ווייל. ער קלעטערט אַריבער דעם צוים און פאַר־שווינדט.

צ י ר ל

קוקט אַרויס, ווי זי וואָלט וועלען אויססוכען נח'ן. זעהענדיג, אַז ער איז ניטאָ, ווערט זי ערנסט, איילט צום צוים, רופט „נח! נח!"
קיינער ענטפערט ניט. זי ווישט די טרערען.

ד אָ ב ע

קומט. שטעלט זיך אַנקעגען צירלען. קוקט זי אָן.

מיין יענטעלע איז שוין באַלד אַזוי גרויס ווי דו.

צ י ר ל

בייז.

יענטעלע איז געשטאָרבען.

צ י ר ל

געה אוועק פון דאנען!

נ ח

וויל אָוועקגעהן.

צ י ר ל

ווייכער.

קום צו מיר, נח.

נ ח

וואס ווילסטו?

צ י ר ל

קום צו מיר נעהנטער א ביסעל. מיר דאכט זיך, אז דו האָסט מורא פאר מיר.

נ ח

אפשר האָב איך מורא.

צ י ר ל

קום צו מיר. גוט האָסטו געטהאָן, וואָס דו ביזט געקומען. זאָג, אז ס'איז א ליגען.

נ ח

וואָס?

צ י ר ל

אז אין מיר קען אריין א גלגול דערפאר וואס איך וואוין אויפ'ן בית־עולם.

נ ח

איך ווייס נישט.

צ י ר ל

און אז איך וועל כאַצקלען פיינט האָבען, וועסטו שוין זיין צופרי־דען?

נ ח

פון מיינעטוועגען קענסטו איהם ליעב האָבען. מיר ארט עס נישט. דו שפיעלסט זיך מיט מיר ווי א קאץ מיט א מויז, און איך וויל

וואלגערסט זיך דא אום אויפ'ן בית עולם. די ציגן פאשעט זיך אויפ'ן בית עולם און דו טרינקסט די מילך איהרע. אין דיר וועט זיך נאך א גלגול אריינכאפען. אז דו ביזט גוט, ארט עס מיר נישט. נאר אז דו הייבסט אן מאכען דיינע שטיק, האב איך דיך פיינט.

צירל

וואס זאגסטו, די ציגן?

נח

איך זאג וואס איך ווייס. דער אלטער האט היינט אויך געפאשעט די ציגן צווישען די קברים. אז אין דיר וועט זיך אריינכאפען א גלגול, וועלען אלע מענשען פון דיר אנטלויפען. מען וועט דיך אריינזעצען אין א פאס. פון אלע זייטען וועט מען איהר פערשלאגען און מען וועט דיך לאזען זיך קייקלען אין דער פאס בארג אראב ביז די פאס וועט צובראכען ווערען; דו וועסט ארויספאלען און דער גלגול וועט אנטלויפען.

(לאכט.)

צירל

הער אויף: איך גיס דיר באלד אב מיט וואסער. ווילסט אויף מיר א שרעק ארויפווארפען? אויב דיר געפעלט נישט, וואס מיר וואוינען אויפ'ן בית עולם. מע זאל אונז דיין טאטע לאזען קויפען דא א פלאץ און א מיהל אויפשטעלען.

נח

דער טאטע וויל נישט אנווערען זיין ברויט.

צירל

דו ביזט אזוי גוט ווי דיין טאטע.

נח

און דו ביזט אזוי גוט ווי דיין טאטע.

צירל

גיה זיך אוועק פון דאנען און קום נישט מעהר אהער.

נח

אז איך בין נישט צו דיר געקומען.

נ ח

זאָל ער נאָך וואַרטען א ביסעל.

צ י ר ל

ער האָט מיר נעכטען דערצעהלט, אז אין וואלד האָט זיך איבער־
געקעהרט א וואָגען מיט האָלץ, האָט ער איהם אליין אויפגעהויבען.

נ ח

זאָל ער זיך בעריהמען.

צ י ר ל

ער איז שעהנער פון דיר אויך.

נ ח

האָט א פערריסענע נאָז.

צ י ר ל

מיר געפעלט ער בעסער.

נ ח

נו, האָב חתונה מיט איהם.

צ י ר ל

איך האָב דאָך דיר געבעטען דו זאָלסט מיר אַרויסברענגען א קריגעל
פון שטוב.

נ ח

מיט כאצקלען וועסטו זיך שאפען, נישט מיט מיר.

צ י ר ל

אז דיין טאַטע וועט דיר אויפשטעלען א ווינד־מיהל, יעמאָלט וועל
איך דיך נעהמען פאַר א חתן.

נ ח

כאצקעל מיינסטו איז עס אזא גרויסער לייט?

צ י ר ל

ער איז מעהר לייט פון דיר.

נ ח

אלץ בעריהמעריי. אבער דו מיין נאָר נישט, אז צו דיר קום איך
עס. איך האָב דיך אפילו גאָר קיין מאָל נישט ליעב געהאַט.

צירל

איז נאר נישט.

נח

ברוגז'דיג.

איך וועל זיך געהן לייגען שלאפען. וועל איך בעסער מאכען.

צירל

קענסט מיר נישט פארווארפען פיינט צו האבען דיין טאטען. דיין טאטען האב איך ליעב. נאר דיין מאמען קען איך נישט פארגעהן.

נח

און איך האב פיינט דיך מיט דיין מאמען אינאיינעם.

וויל אוועקגעהן.

צירל

זעה נאר, ווי ער איז ברוגז געווארען. ער וויל עס נאך זיין מיין חתן.

נח

בלייבט שטעהן, דאס געזיכט פון איהר אבגעקעהרט.

צירל

ווילסט דאך געהן אהיים שלאפען — קענסט זיך געהן.

נח

אז איך וועל נאך אמאל הערען פון דיין מאמען. אז אונזער מיהל וועט מיט'ן פייער אויפגעהן, וועל איך איהם מיט א שטיין דעם קאפ צושפאלטען.

צירל

געה ברענג מיר ארויס פון שטוב א קרינעל, וועל איך די ציגן אויסמעלקען.

נח

איך געה נישט צו אייך אין שטוב אריין. אז כאצקעל וועט נאך א מאל קומען צו אונז אין מיהל אריין, וועל איך איהם פון אלע טרעפ אראבווארפען.

צירל

ער איז שטארקער פון דיר.

צירל

איך געדענק נישט. דו ביזט געשלאָפען.

נח

געווען איז געווען.

צירל

איך האָב דיך געוואָלט איבערשרעקען, נאָר מען האָט מיך נישט גע־לאָזט.

נח

ווער האָט דיך נישט געלאָזט?

צירל

נאָך א מענש מיט מיר געווען.

נח

כאצקעל?

צירל

איך ווייס נישט.

נח

זאָגסט א ליגען.

צירל

ביזט אליין א ליגנער. איך האָב פאַר דיר קיין מורא נישט. איך האָב איך דיך פיינד מיט דיין טאַטען אינאיינעם.

נח

איך בין נישט צו דיר געקומען. מיין נישט, אז איך בין דאָס אזוי בעגינען צו דיר געקומען צו לויפען.

צירל

און מיר אַרט נישט, אז דו ביזט יא צו מיר געקומען. ביזט אפשר געקומען צום זיידען? אָדער — זאָגען דער ציעג „גוט מאָרגען?"

נח

איך בין געקומען צום זיידען. איך האָב איהם פון ווייטען געזעהן אַרומגעהענדיג אויפ'ן בית עולם.

מעהר קיין חברה. איך וויל אויך, אז מיר זאלען נישט וואוינען
מעהר אויפ'ן בית עולם.

נ ח

און דו וועסט ווערען א פריצע. יעמאלט וועט דיך כאצקעל נעמ־
פאר א כלה.

צ י ר ל

אויב דו ביזט געקומען אזוי בענקענדיג מיר עס צו זאגען, האסטו גע־
קענט זיצען אין דער היים.

נ ח

איך בין נישט צו דיר געקומען. ס'איז א שעהנער פריהמארגען.
בין איך געקומען.

צ י ר ל

אין א וויילע ארום.

שלאפסט נישט ביינאכט. זעהסטו אויס ווי א מיזועל.

נ ח

האסט געמעגט קומען א ביסעל צו מיר אין מיהל אריין ביינאכט.

צ י ר ל

איך בין געווען. ביזט געשלאפען אויף א זאק מעל.

נ ח

ס'א ליגען!

צ י ר ל

איך בין אויף די טרעפלעך געווען. כ'האב אין מיהל אריינגעקוקט.

נ ח

האסט דאך מורא אליין צו געהן ביינאכט.

צ י ר ל

איך האב שוין גאר נישט קיין מורא. דו ביזט געזעסען אויף א
זאק מעל אנגעשפארט.

נ ח

איך בין געווען אין א פעלץ אדער אהן א פעלץ ?

נ ח

אזוי פריה ביזטו אויפגעשטאַנען!

צ י ר ל

פון וואָס האָט איהר גערעדט?

נ ח

(ויל זי אַרומנעהמען.)

קום, וועל איך דיר אויסשמירען אין מעל.

צ י ר ל

אז דו וועסט מיר דערצעהלען, וועל איך זיך לאָזען.

נ ח

וועסטו?

צ י ר ל

איך וויים אליין פון וואָס איהר האָט דאָ גערעדט.

נ ח

דיין טאַטע זאָגט, אז ער וועט אונז אונטערצינדען.

צ י ר ל

ס'א ליגען!

נ ח

ער האָט אליין געזאָגט.

צ י ר ל

קיינער האָט עס נישט געהערט.

נ ח

איך אליין האָב געהערט. ער האָט עס מיר אליין געהייסען זאָגען דעם טאַטען.

צ י ר ל

אויך א ליגען.

נ ח

א ליגען איז א ליגען.

צ י ר ל

מיין טאַטע וויל אַרויסציהען פון בית־עוֹלם. ער וויל נישט זיין

נ א ט ע

קום, מאמע. וועסט מיר העלפען טראגן א שטיין ארויפבאקומען. ס'ליגט דארטן א בארג שטיינער. געשטעלט רב חיים יונה'ן רוהא אנשטאט ווי זיין מאמען בעגראבען. און דו רייס זיך די נעגערים ארויס פון אלע שווארץ יאהר. קום, מאמע!

(נעמט אוועק אויס'ן בית־עולם.)

ט ו ד ר ו ס

האב קיין מורא ניט. מען צינדט נאך ניט. נאר דיין מאמע איז א נאר.

נ ח

ער וויל ניט, נאך א מיתה זאל זיין אין שכנות.

ט ו ד ר ו ס

ווען ניט איך וואלט ער דא יעמאלט, נאך זיין חתונה, קיין מיתה ניט געהאט. ס'איז ניט פאר זיינע כחות געווען.

נ ח

דער מאמע וויל אליין נאך א מיתה שטעלען.

ט ו ד ר ו ס

איז עס זיינע א זאך. עס הערט זיך נאך'ס רופען „מאמע!" באלד קום איך. איך גייה שוין.

צ י ר ל

(קומט ארוים.)

ט ו ד ר ו ס

אט איז צירל. זאג איהר נאר ניט.

צ י ר ל

וואס וועט איהר ניט זאגען צירלען?

ט ו ד ר ו ס

(שוועקענדיג.)

ס'איז ניט קיינעם'ס ראנגת.

צ י ר ל

זאג מיר, נח, וואס האט ער געמיינט?

נישט. וואָלט נאַר אימיצער העלפען. נעכטען צוויי קברים גע־
גראָבען און היינט ווידער צוויי שוין זיכערע און אפשר וועט נאָך
א דריטער צוקומען; מען רייסט זיך די גערערים ארויס... וואס טהוט
דער טאַטע?

נ ח

איז אין מיהל.

נ אַ ט ע

זאָג איהם, אז ער איז א גרויסער נאַר נישט.

נ ח

פאר וואס?

נ אַ ט ע

ער וויים שוין פאר וואס.

ט ו ד ר ו ס

זאָג איהם גאָר נישט.

נ אַ ט ע

דו, טאַטע, מיש זיך נישט! וועט ער נישט פאלגען מיט גוטען, וועט
ער ברענען ווי א ליכט, וועט מען אונטערצינדען.

נ ח

אז מען האָט נישט געצונדען ביז איצטער —

נ אַ ט ע

וועט מען צינדען שפּעטער.

נ ח

איהר אליין וועט עס מאכען?

נ אַ ט ע

ס'איז שוין קיינעמס דאגה נישט ווער ס'וועט צינדען. ווען איך
וואָלט דערלאָזען, האָט נאָך פאר צעהן־יאָהרען געקענט זיין א בארג
אַש אויף דעם אָרט וואו דיין טאַטען'ס מיהל שטעהט. מענסט
עס איהם זאָגען.

נ ח

איך... ס'איז נישט מיינע דאגות.

געגעבן. געקוסט האָט נישט צוריק.

ר אַ ב ע

שווייגט ווי פערשטיינערט און די טרעהרען פאַלען פון איהרע אויגען.

נ ח

זי וויינט.

ס ו ד ר ו ס

וואָס געווען, זיי א מענש, וועסטו אנדערע קינדער האָבען.

ר אַ ב ע

שווייגענדיג נעהמט זיך אוועק פון וואַנען זי איז געזעסען.

ס ו ד ר ו ס

שרייט איהר נאָך.

היט זיך, וואָרום נאָמע וועט באַלד אויפשטעהן: ער וועט דיר ווייזען וואו דער טיהר איז.

נ אַ מ ע

קומט ארויס, טראָגט א לאָמפּ און א רידעל.

גוט מאָרגען. ראָבע איז שוין ווידער דאָ?

נ ח

זי איז דאָ נאָך וואָס געווען.

נ א מ ע

נישט צו פערטרייבען זי פון דאַנען. א וואַרימער טאָג, וואָס?

נ ח

שוין א פינגער גראָז פאַרהאַן. מען קען שוין דעם פערד ארויסלאָזען.

נ אַ מ ע

און די ערד איז נאָך אַלץ געפרוירען אין דער טיעף. קענסט נאָך אהן דעם לאָמפּ נישט אויסקומען.

נ ח

איהר לעגט נאָך פייער די ערד צו דערוואַרימען?

נ א מ ע

ס'איז אין גאַנצען ביי א דריי פינגער די גרעב. שוין קיין ראַנה

טודרוס

איז משוגע געוואָרען, ווען דאָס פינפטע איז אוועקגעשטאָרבען. איצטער זאָגט זי, אז דאָ איז איהר היים.

דאָבע

אין די מיטעלע יאָהרען, אויף איהר געזיכט אַ פערגליווערטע בעגייסטערונג וואָס פערשווינדט ניט. זי קומען אָן.

טודרוס

מיט אַ געמאַכטע בייזקייט.

כ'האָב דאָך דיר געזאָגט, זאָלסט אהער מעהר נישט געהן. וואַרט, נאָטע וועט ארויסקומען!

דאָבע

ווער וועט אכטונג געבען אויף מיינע קינדער, אז איך וועל ניט קומען?

טודרוס

האָסט גערעדט מיט זיי?

דאָבע

איך האָב גערעדט מיט זיי.

נח

קום צו אונז, וועט די מאמע דיר געבען צו עסען.

דאָבע

איך האָב דען נישט קיין היים?

טודרוס

פאַר וואָס געהסטו נישט אהיים?

דאָבע

דאָ איז מיין היים. עס וועט ווערען וואַרימער, וועל איך מיינע קינדערלעך אבדעקען און אויף דער גאַס ארויספיהרען.

טודרוס

אויף איהר קען מען גלויבען; וועט נאָך ביי נאַכט אויפגראַבען די קברים... הער נאָר דו, טראַכסט עס נישט אַ מאָל צו טהאָן? מען וועט דיר דיינע ביינער צוברעכען. וואָס מען האָט דער ערד אוועק־

ט ו ד ר ו ס

האסט א פעלץ ?

נ ח

ווי רעדן! ס'איז אבער היינטיגע נאכט ווארעם געווען אהן א פעלץ. ס'האט מיר נישט געלאזט אויף א מינוט רוהען.

ט ו ד ר ו ס

דאס איז גוט.

עס הערט זיך אויפ'ן בית־עולם א פרויען־געשפיסט, וויינט סקלאנ־ גליע, פרויערינ.

נ ח

ווער וויינט עס ?

ט ו ד ר ו ס

אבער נישט צו מאכען מיט איהר! ווידער געקומען!

נ ח

ווער איז עס ?

ט ו ד ר ו ס

מסתמא ראבע. ווידער דא גענעכטיגט. האט זיך פון מיר אויסבע־ האלטען.

נ ח

אויפ'ן בית עולם גענעכטיגט ?

ט ו ד ר ו ס

האט זיך איינגענארעשט צווישען די קינדערשע קברים'לעך. א גע־ לעגער זיך געמאכט. איהר גליק וואס נאכט איז איצטער נישטא.

נ ח

וואס ארט איהם, אז זי שלאפט דא?

ט ו ד ר ו ס

פון די מתים איז גענוג אויסצושטעהן. בעדארף מען נאך האבען לעבעדיגע ?!

נ ח

האט דארט אלע פינף קינדער איהרע.

נ ח

גענעצענדיג.

אָ, אָ, ווען עס טרעפט אויף מיר, וואָלט איך איהם געמאכט פאר אוים דייטש... עס שלעפערט!

ט ו ד ר ו ס

שוין געדאַווענט?

נ ח

כ'בין ערשט איצטער פון מיהל ארוים....

ט ו ד ר ו ס

דאַווען אב, ביים איבער און לעג זיך צו. ס'איז גוט, אז מען וואקסט אונטער און מען העלפט א טאטען. ביזט א כוואט. כע, כע... צירל זאָל עס וויסען, אז דו ביזט דאָ.

נ ח

פערשעהמט.

וואָס בעדאַרף זי עפּעס וויסען?

ט ו ד ר ו ס

כע־כע — מיר פערשטעהען זיך אויף טשוועקעס; מיר פערשטעהען זיך אויף א בר־מינן און מיר פערשטעהען זיך, אז ביי א פערדעל בייטען זיך די צייהנער.

נ ח

זי שלאָפט נאָך?

ט ו ד ר ו ס

אָט אזוי פרעג. זי שלאָפט נאָך.

נ ח

ווי מיינט איהר, דער ווינד וועט נאָך לאנג אָנהאַלטען?

ט ו ד ר ו ס

קען זיך שטעלען גענען נאכט. ס'וועט ווערען ווארימער.

נ ח

היינטיגע נאכט נאָך געווען גוט קאלט.

טודרוס

א מאָל איז געווען כשוף אין די ווינדמיהלען.

נח

דער טאטע דערצעהלט. או ביי זיין ווייטען האט מען מיט כשוף די שטיינער פון מיהל ארויסגעפיהרט.

טודרוס

אנ'אַלטע מעשה. אליין מיט מיינע אויגען געזעהן. א מיהל גע־ לעגען איבערגעקעהרט און די שטיינער. איינער נעבען אנדערען. זיך פערקייקעלט אויף הינטער'ן בארג.

נח

אזוי! שווערע שטיינער געווען?

טודרוס

בעראַרטם האבען מיער פאר אקסען יעדען שטיין צוריק ארויפצור־ שלעפען.

נח

איינס נעבען אנדערען געלעגען?

טודרוס

ביידע פון מיהל זיך ארויסגעקייקעלט.

נח

דאס איז געווען אבגעטהאן?

טודרוס

אבגעטהאן! ווי דען? ס'איז געווען א דייטש'ס ארבייט. האט זיך ארומגעשלעפט אין דער געגענד מיט א האק און א זעג אויפ'ן פלייצע — ארבייט געזוכט אין די מיהלען — מען האט איהם נישט געוואָלט אריינלאזען: געווען א גנב — האט ער א שפיצעל אבגע־ טהאן.

נח

און מען האט איהם נישט צופלעט דעם קאפ?

טודרוס

ווער וועט זיך געהן מיט איהם אנהויבען!

נ ח

אי, האָבען נעכטען די ווייבער געוויינט אויפ'ן בית עולם. מען האָט אזש ביי אונז אין מיהל געהערט.

ט ו ד ר ו ס

האָב זיי אַ גוט יאָהר, די ווייבער. האָבען נישט קיין דאגות, קלאָגען זיי. כ'וואָלט זאָגען אייגענע — קומען אַן פרעמדע ווייבער און צולאָזען זיך אויפ'ן געוויין.

נ ח

וויפיעל לויות נעכטען געווען?

ט ו ד ר ו ס

צוויי... אייגענע ווייבער קלאָגען אוים די אויגען אין דער היים; אויפ'ן בית עולם שווייגען זיי שוין; נאָר אז עס טהוט א קלונג דער ערשטער רידעל ערד אויף די ברעטער — טהוט עס ווי מיט א מעסער אַ שטאָך; טהוען נאָך אנדערע, וויינען א ביסעל...

נ ח

ווי לאַנג וואוינט איהר שוין דאָ?

ער זעצט זיך נעבען אַלטען אויף אַ באַנק, וואָס נעבען צוים.

ט ו ד ר ו ס

זיבען און דרייסיג יאָהר. מיין טאָטע איז נאָך יעמאָלט געווען אַזא שנעק ווי דו. אייער מיהל איז נאָך יעמאָלט דאָ נישט געשטאַנען. כע, כע, איך געדענק, אז דיין מאמע קרייסעל האָט דיך נאָך אויף די הענט געדזשוויגעט.

נ ח

די מיהל איז שוין אַלט. מען האָט זי שוין געמענגט איבערשיטען. אז ס'איז א שטאַרקער ווינד האָב איך מורא צו לאָזען די פליגעל אויף אלע פלאַכטעס.

ט ו ד ר ו ס

זי קרעכצט, האַ?

נ ח

אַ־אָ, קרעכצט זי, די מיהל! ווי א לעבעדיגער מענש!

מ ו ר ד ו ס

א פּיתחת: קליין ווי א מענטש. זעהסט ווי זי בעלעהם זיך. ראַרטען צווישען די הבריס. זאָגט זי, אַיז די גראָז געשמאַהער. נו, קום אַרוי־בער, האָסט קיין צייט נישט? שפּרינג אַריבער! אָט אַזוי...

נ ח

שפּרינגט איבער איבער׳ן צוים.

מ ו ר ד ו ס

אז מען איז יונג בעדאַרף מען נישט קיין טיר און נישט קיין טויער... מערכע, ביזט פערכמוּלינם.

נ ח

נאָך היינטיגע נאַכט מיט אָן אויג נישט צוגעמאַכט.

מ ו ר ד ו ס

געהערט: דער ווינד געריסען א גאַנצע נאַכט. דער ווינד געווען פון מזרח־צפון. ס׳האָט זיך געלאָזט הערען דאָס קלאַפּען פון מיהל.

נ ח

נישט קיין גלייכער ווינד געוועזן. כ׳האָב נישט געהענט מיט אָן אויג צוטאַן. כאָטש דער ווינט פון מזרח־צפון — רייסען שרים: הויב אויף דעם שטיין. לאָז צו דעם שטיין — פערקויפט ווי א הונגער צו עלדע שוואַרץ יאָהר.

מ ו ר ד ו ס

וואָס איז איצטער אין מיהל?

נ ח

דער טאַטע איז שוין אויפגעשטאַנען.

מ ו ר ד ו ס

איך וואָלט געוועזן א בעלן צוצוגעהן צום מיהל.

נ ח

איהר בעדאַרפט עפּעס האָבען?

מ ו ר ד ו ס

כ׳האָב געוואָלט זעהן דעם טאַטען דיינעם... איבערערעדען מכח אַן ענין.

אָנהייב פריהלינג. פריהמארגען. אויף אַ בית עולם. די זון, העל און ווארעם, האָט זיך שוין ארויסגעהויבען אויפ׳ן הימעל. אַ גלייכער פלאץ אָהן קברים. די גראָז גרינט שוין. רעכטס, אין הינטערגרונד צוויי הייזער. טיעפער בריוט זיך אויס דער בית־עולם, די קברים טהיילווייז פון דער זון בעלויכטען. אַנ׳אַלטער הילצערנער צוים רינגעלט דעם בית עולם אַרום.

ט ו ד ר ו ס

אַ גאַנץ אַלטער מאַן, הויך געוואקסען, אָבער דער רוקען שוין גע־בויגען. ער קומט אָן פון צווישען די קברים געהענדיג הינטערריקס. ער רעדט דאָרט צו אימיצען אין דער זייט.

גנעזעהן א מאָל, א ציעג זאָל האלט האבען נאר צווישען די קברים אומצוקריכען. ביי נאכט האסטו געמעגט און איצטער טאָר מען נישט. מענשען וועלען אנקומען; בעדארפסטו נישט זיין צווישען די קברים,

נ ח

בעווייזט זיך פון אַנדערען זייט צוים, שרייט אַריבער.

גוט מארגען, רב טודרוס!

ט ו ד ר ו ס

ווער איז עס? נח? קום אריבער. וואס שטעהסטו דארטען?

נ ח

איך בין אויסגעשמירט אין מעל, די מתים קענען זיך פאר מיר דער־שרעקען.

ט ו ד ר ו ס

כע, כע... די מתים ווי די מתים — די ציעג קענסטו טאקע דער־שרעקען.

נ ח

און איהר פיהרט זיך נאָך אַלץ ארום מיט דער ציעג?

ערשטער אקט

פּערזאָנען:

נאָטע, אַ קבצן.

קריינע, זיין ווייב.

צירעל, זייער טאָכטער.

מורדוס, נאָטע'ס פֿאָטער.

חיים הערש, האָט אין שכנות אַ ווינדרסיהל.

קרייסעל, זיין ווייב.

נח / חיה } זייערע קינדער

ראָבע

כאַצקעל.

אַ פערוואָרפען ווינקעל

.1913

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך האב געמיינט די עלטערע.

נ ח מ ן ב ע ר

הייסט עס גאר זעלדען.... הייסט עס גאר איך האב א טעות געהאט.
כא־כא־כא...

ד ע ר א י ד

ווייסטו אויך, אז דער איד האט נישט קיין נדן?

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך וויים בעסער פון אייך.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

נאך יום טוב וועט מען שיקען נאך זייערע טאטעס... אנ'איינפאל....

ד ע ר א י ד

מארגען איז דאך ערב יום כפור. איהר ווייסט עס. איהר ט'עם גע־
דענקען — יונגאטשעס?

נ י ס ן א ל ט ע ר

כ'האב עס שוין פאר ראש השנה געוואוסט.

ל א ה ד א ב ע

געהט צו זעלדע'ן, נעהמט זי ארום און קושט זי.

נ ח מ ן ב ע ר

העלפט מיר אויסקלייבען א שעהנעם אתרוג. כ'בעראך היינטיגעס
יאהר נישט קיין שותפים.

אלע זעצען זיך ארום קעסטעל אתרוגים. קלייבען.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

זינגט.

אורה לאל לבב חוקר ברן יחד כו־כבי בו־קר.

ע נ ד ע .

נ י ס ן ע ל ט ע ר

איהר, לאה ראבע, זענט געוויס נישט שולדיג. איהר האט ביי וועל־רען נישט וואס צו פרעגען. יעדערער איז ביי זיך אליין א בעל־הבית.

ל א ה ר א ב ע

ענטפערט נישט.

ז ע ל ד ע

זי האט ביי מיר נישט וואס צו פרעגען.

דער איד און נאך איהם נחמן בער און דער עלטער קומען צו.

ד ע ר א י ד

ווענען זיך נאר צולאפען די יונגוואַרג. אט ווענען זיי... צולויפט זיך נישט. כ'וויל שדכנות געלד פערדינען. וועלכע, וואס איהר, איז שוין א כלה? מארגען איז ערב יום כפור: א גוטע צייט צו טהאן א זאך מיט א ריינעם הארצען... א וואסערע איז עס די כלה?

ב ר ו ך מ ש ה

בעווייזט אויף לאה ראבען.

זי איז מיין כלה, שעם זיך נישט, לאה ראבע.

נ ח מ ן ב ע ר

הייסט עס נאר...

ד ע ר א י ד

דו פאהרסט דאך אוועק, דו שקץ איינער!

ב ר ו ך מ ש ה

איך פאהר נישט.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

וואוהין וועט ער דען פאהרען?

נ ח מ ן ב ע ר

איך האב, הייסט עס, געהאט א טעות. ער האט היינט מיט מיר גערעדט. ניסן עלטער, וועמען האסטו געמיינט, די גרעסערע אדער די עלטערע?

נ י ס ן א ל ט ע ר

נו, זאג וואס דו מיינסט!

ב ר ו ך מ ש ה

כ׳האב מיר נישט וואס צו שעמען — דו קריכסט מיר אין וועג אריין און כ׳זאג דיר אז ס׳איז אנ׳עולה.

נ י ס ן א ל ט ע ר

זאג וואס דו מיינסט.

ב ר ו ך מ ש ה

איך האב לאה דאבען געוואלט און לאה דאבע האט מיך אויך גע־וואלט, ווייס איך נישט איצטער וואס דו ווילסט האבען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך בין אין דעם נישט שולדיג.

ב ר ו ך מ ש ה

קיינער איז אין דעם נישט שולדיג. נאר דו אליין.

נ י ס ן א ל ט ע ר

ווייזענדיג צו זעלדען.

זי איז שולדיג. איצטער שווייגט זי... איך בין דיר אין וועג אריין נישט געקראכען. בלייב זיך דא געזונדערהייט. איך וואהר אוועק היינט. כ׳האב דא נישט וואס צו טהאן.

ל א ה ד א ב ע

געה, זעלדע, בעהאלט זיינע זאכען, גיכער!

נ י ס ן א ל ט ע ר

וועל איך אהן די זאכען אנטלויפען פון דאנען, ס׳איז מיר שוין מיאוס געווארען אלץ מיט אנ׳אנדער. פערדרעט מיר דעם קאפ.

ב ר ו ך מ ש ה

נו, אויב אזוי וועל איך אוועקפאהרען. אויב איך קריך דיר אין וועג אריין, זאל זיין!

ל א ה ד א ב ע

איך ווייס אז זעלדען גאר נישט וואס צו זאגען.

ווישט די טרערען.

ל א ה ר א ב ע

אזוי. איך ווייס נישט פאר וואס.

ב ר ו ך מ ש ה

און איהר ווייסט ווי מיר נישט אבגעבען?

ל א ה ר א ב ע

ניין. איהר האט נישט וואס אוועקצוטראגען פון דאנען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

מארגען איז ערב יום כפור, ס'איז אנ'עולה וואס מען קרינט זיך. וועלדע איז א שלעכט, דו הערסט, זעלדע, ביזט א שלעכט.

ל א ה ר א ב ע

איך האב צו איהר גאר נישט. איך בין אויף איהר נישט אין כעס.

ב ר ו ך מ ש ה

הער זיך איין, ניסן אלטער, איך וויל דו זאלסט מיר אין וועג נישט קריכען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

נישט איך האב דיינע זאכען בעהאלטען.

ב ר ו ך מ ש ה

איך זיין נישט מיינע זאכען. מיינע זאכען וועל איך נעמינען, אז כ'וועל וועלען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

וואס קוקסטו אזוי אויף מיר ווי אויף א שונא. איך בין דיר נישט קיין שונא.

ב ר ו ך מ ש ה

ניין, ביזט מיר נישט קיין שונא? נו וועלען מיר הערען... לאה ראבע, מארגען איז ערב יום כפור, אט ליגען דא הייליגע ספרים אויף דער ערד... איך זאג אייך דעם אמת, איך וויל פון דאנען נישט אוועק־געהן.

ז ע ל ד ע

קוקט צעמוטשעט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

דו, זעלדע, קענסט איהם זאגען ער זאל נישט אוועקפאהרען.

ז ע ל ד ע

פון מיינעטוועגען קען ער פאהרען.

ל א ה ד א ב ע

אט איז ניסן אלטער, זאגט פאר איהר און פאר מיר אין די אויגען, וואס האב איך מיט אייך גערעדט? איך ווייס נישט פון וואס צו זאגען. וואס מיינסטו איך בין א נאר? און, אז איך בין אפשר דיינע א שוועסטער, האט אנדערש געמענט זיין. אבער איך בין דאך אנ־דערש. מיר וועט זיין א פרייד אז מיין שוועסטער וועט זיין גוט.

ז ע ל ד ע

וויטענט.

ס'איז נישט אמת, דו זאגסט א ליגען!

נ י ס ן א ל ט ע ר

אט הער זיך איין וואס איך וועל דיר זאגען.

ז ע ל ד ע

ס'איז נישט אמת, נישט אמת... זי האט געוואלט איך זאל בלייבען אין שטאדט.

ל א ה ד א ב ע

איך בין א נאר וואס איך רעד אפילו מיט דיר. איך הער עפעס וואס דער טאטע זאגט און כ'פערשטעה נישט, כ'ווייס נישט פון וואס צו זאגען.

ב ר ו ך מ ש ה

קומט אריין.

ווער האט ווידער בעהאלטען מיינע זאכען? ווער האט עס געטהאן?

ל א ה ד א ב ע

איך האב די זאכען בעהאלטען.

ב ר ו ך מ ש ה

פאר וואס?

חתונה האבען. זי איז די עלטערע.

נחמן בער

יא, ס'איז טאקע אמת; אסתר ביזטו גערעכט, צום אידען. איהר פער־שטעהט זיי זענען ביידע א צווילינג. אבער יענער איז פריהער געבוירען געוואָרען. די האט זיך נאר ארויסגעכאפט. קיין עין הרע, די גרעסערע. אבער ער האט מיט מיר גערערט חיינם.

לאח דאבע

לויפט ארויס.

נחמן בער

וואוהין לויפסטו?

דער איד

האט זיך פערשעהמט. כע כע... קומט אין שטוב אריין. דארטען ווע־לען מיר זיך מיט זיי דורכשמועסען. אנ'איינפאל אביסעל. ער וויל נאר אויפקאכען. — ווער וועט איהם דען נעהמען אויפ'ן פוהר.

אלע געהען אין שטוב.

זעלדע

לויפט אריין.

לאח דאבע

לויפט איהר נאך.

וואוהין אנטלויפסטו, קום אהער זאג איך דיר.. איך שווער דיר אויף מיינע נאמנות, אז אזוי האב איך דעם טאטען אויך געזאגט.

ניסן אלטער

קומט אריין.

לאח דאבע

אט קומט אהער, ניסן, קומט אהער, זאגט איהר, וואס האב איך מיט אייך גערעדט. אויף מיינע נאמנות, איך ווייס נישט פון וואס צו זאגען.

זעלדע

פערדעקט איהר געזיכט, זיצט אויפ'ן הארגע.

נ ח מ ן ב ע ר

וואס זאגסטו, מיין קינד. ער האט גערעדט מיט דיר אויך?

ל א ה ד א ב ע

צוטומעלט.

וועמען מיינסטו?

נ ח מ ן ב ע ר

איך מיין ניסן אלטער׳ן.

ל א ה ד א ב ע

מסתמא האסטו נישט גוט געהערט.

נ ח מ ן ב ע ר

ווייסט, נישט גוט געהערט? ער האט מיר געזאגט אז ער וויל ווע־
רען מיין איידעם.

ל א ה ד א ב ע

האט ער עס געמיינט מיך, פון וואנען ווייסטו?

ד ע ר א י ד

הייסט עס נאך ביידע נישט קיין כלה׳ס, וואויל די וועלט. לאזט נאר
מיר, איך וועל עס אלצדינג קלאר מאכען.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

את לאז דעם אידען; ער וועט זיך מיט די איינגלעך דורכרעדען.

ל א ה ד א ב ע

עס קען דאך נישט געמאלט זיין ער זאל מיט דיר אזעלכעס רעדען.

ד ע ר א י ד

וואו זענען זיי, די יונגע לייט?

נ ח מ ן ב ע ר

וואס, מיין טאכטער, ער נעהמט דיך ווי דו שטעהסט און געהסט.
אהן א גראשען נדן.

ד ע ר א י ד

שווער אזעלכעס אין היינטיגע צייטען. אבי א איינגעל — וויל נדן.

ל א ה ד א ב ע

איך פערשטעה נישט די גאנצע זאך... איך וויל זעלדע זאל פריהער

איהם נעהמען מיט זיך ?...

ל א ה ד א ב ע

(קוקט זיך.)

מאמע. ברוך משה פאהרט אוועק.

נ ח מ ן ב ע ר

איך האב שוין געהערט. רעד דו איבער מיט איהם אפשר וועט ער בלייבען.

ל א ה ד א ב ע

זאל זעלדע מיט איהם איבעררעדען.

ד ע ר א י ד

א שאד וואס דו ביזט שוין א כלה, כ'האב געקענט פערדינען שדכנות.

ל א ה ד א ב ע

(פארשעמט.)

איך בין נישט קיין כלה.

ד ע ר א י ד

איז דאך וואויל ווי די וועלט!

ש מ ו א ל ש מ ח ה

דער איד קען זיין א וואוילער שדכן.

נ ח מ ן ב ע ר

ניסן אלטער האט גערעדט מיט מיר. היינט האט ער גערעדט מיט מיר. ער וויל, זאגט ער, זיין מיין איידעם.

ד ע ר א י ד

א פיינער בחור. א שארפער בחור. דאס איז דער וואס וויל אוועק־פאהרען?

נ ח מ ן ב ע ר

ניין, ס'איז דער אנדערער.

ד ע ר א י ד

אויך א שארפער בחור. געפעלט מיר אויך.

אין שטוב.

נחמן בער

לאכט.

דאס מאכט ער חוזק, ער נעהמט מיין טאכטער.

דער איד

אזוי, אהן נדן! פיש פיש... געקענט פערדינען שדכנות. איהר האט שוין געשריבען תנאים?

נחמן בער

נאך נישט.

דער איד

קען איך דאך נאך האבען שדכנות.

שמואל שמחה

איך זאג אויך, מען בעדארף דעם בחור נישט אבלאזען.

דער איד

דאס איז עס די כלה, די וואס ס'איז מיט מיר געפאהרען?

נחמן בער

כ'מיין אז ער נעהמט די גרעסערע.

דער איד

א שאד, געקענט פערדינען שדכנות.

נחמן בער

איהר קענט עס נאך. די קלענערע...

דער איד

וואויל ווי די וועלט, איך נעהם איהם נישט מיט, דעם יונגאטש. וואו איז ער?... ער וויל פאהרען — כ'נעהם איהם נישט מיט!

נחמן בער

ווייזט אוים איהם געפעלט נישט מיין שטוב. אפשר איז ער נישט צופרידען מיט'ן עסען. מיט געוואלד א מענשען וויל איך נישט האלטען.

דער איד

וואס הייסט, איך לאז איהם נישט ארויף אויפ'ן פוהר. ווער וועט

נ י ס ן א ל ט ע ר

אט רער יונגערמאן איז נאך נישט קיין חתן.

ד ע ר א י ד

און וואו איז דיין כלה?

נ י ס ן א ל ט ע ר

וואס מאכט עס אייך אויס?

ד ע ר א י ד

נו איז רער יונגערמאן, רו האסט שוין אויך כלה?

ב ר ו ך מ ש ה

ווען פאהרט איהר, וויל איך וויסען?

ד ע ר א י ד

כ'וועל ס'שטרודעל אנפאקען און, אז כ'בין שוין יא ביי א שמיר וועל איך לאזען די פארקעפעט איבערשטירען. דאס האט מיר ס'מיי־רעל צוגעזאגט. כ'וויל נישט קיין געלט פאר דעם וואס כ'האב זי גע־פיהרט.

ב ר ו ך מ ש ה

וועל איך געהן איינפאקען מיינע זאכען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

פערשטעלט איהם דעם וועג.

רו פאהרסט נישט.

ב ר ו ך מ ש ה

איך פאהר שוין יא.

געהט ארויס.

נ ח מ ן ב ע ר

וואס איז עס איהם אריין אין קאפ פאר יום טוב אוועקצופאהרען?

גערט, ניסן. רעד מיט איהם איבער.

נ י ס ן א ל ט ע ר

געהט ארויס.

ד ע ר א י ד

פיינע בתולים. ווי לאזט איהר זיי עס איין? איהר האט טעכטער

ד ע ר א י ד

וואס טויג עס אהן נדן?

נ י ס ן א ל ט ע ר

וואו זענען אייערע חתנים?

ד ע ר א י ד

חתנים? כ'האב זיי אין וואגען. אט זענען חתנים. כע, כע, כע...
כ'בעדארף זיי געהן זוכען?

ב ר ו ך מ ש ה

איהר האט שוין א סך שדוכים אויסגעפיהרט?

ד ע ר א י ד

זאל נאר רב נחמן בער געבען נדן...

נ י ס ן א ל ט ע ר

און ווי איז אויב דער חתן וויל קיין נדן נישט?

ד ע ר א י ד

עס שאדט נישט אביסעל נדן; איהר ווילט חתונה האבען, יונגע לייט?

ש מ ו א ל ש מ ח ה

שוין צייט, פאר זיי חתונה צו האבען. קענען פערדינען אויף ברויט.

ד ע ר א י ד

ווי איך בין א איד, איך וועל פערדינען שדכנות. רב נחמן בער, וואס זאגט איהר?

נ י ס ן א ל ט ע ר

איהר פערשפארט אייער טרחה, מיר זענען שוין חתנים.

ד ע ר א י ד

פון וואנען, פון ווייט? א שאד... נו, האב איך אנדערע חתנים פאר אייערע טעכטער. כ'האב פון שטאדט א וואוילען בחור.

נ ח מ ן ב ע ר

איך האב נישט קיין נדן. וואו האט מען עס ביי היינטיגע צייטען נדן פאר קינדער.

ד ע ר א י ד

וואס, קאפּלאר מלאכה? גאט וועט העלפען. וועל איך פערדינען כאנ׳אייך שדכנות?

נ ח מ ן ב ע ר

ווארום וואס?

ד ע ר א י ד

כ׳ווה נאר, די יונגעלייט פרעמדע. כ׳האב געמיינט פריהער, אז דאס וועלען איינענע קינדער — צום סוף נאר פרעמדע.

ב ר ו ך מ ש ה

פון וואנען ווייסט איהר, אז מיר וועלען נישט קיין קינדער?

ד ע ר א י ד

וואס מיינסטו, כ׳בין א נאר? כ׳הער דאך אז ער וויל אוועקפאהרען. קיין מלאכה נישטא, וואנט ער.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

מיטט אין א סידור.

אט איז עס... ביי מיר אין סידור איז עס אויסגעריסען. זינגט. אורח לאל לבב תוקר ברן יחד כוכבי בוקר.

ד ע ר א י ד

מיר וועלען אייך פערקויפען א סידור און נישט טייער, כ׳וויל אבער איצטער פערדינען שדכנות.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

סתיכא תיתא.

ד ע ר א י ד

וויפיעל נים איהר גרן אייערע טעכטער? ווי רופט מען אייך?

נ ח מ ן ב ע ר

נחמן בער רופט מען מיך.

ד ע ר א י ד

וויפיעל נים איהר גרן אייערע טעכטער, רב נחמן בער?

נ ח מ ן ב ע ר

גרן? ווער האט עס אויס׳ן דארף גרן?

יונגערמאַן, איינגעשמירט אין סאַזשע, איהר וועט מאַכען שוואַרץ.

נ י ס ן א ל ט ע ר

אַנ'אתרוג איז אַנ'איידעלע זאַך.

ד ע ר א י ד

ווערט באַלד שוואַרץ אַז מען האַלט איהם אין דער האַנט.

נ ח מ ן ב ע ר

וואָס וועט עס אַנטרעפען?

ד ע ר א י ד

מען וועט אויסקומען. און מחזורים נעהמט איהר?

נ י ס ן א ל ט ע ר

ס'איז שוין באַלד נאָך יום טובים.

ד ע ר א י ד

און איבער אַ יאָהר? יום כפור איז דאָך דער עיקור.

ב ר ו ך מ ש ה

איהר וועט מיך מיטנעהמען אויף אייער פוהר, רב איד?

ד ע ר א י ד

פאַר וואָס נישט. אויסשלאַגען דעם האָבער פאַר'ן פערד. וואוהין פאָהרסטו עס?

ש מ ו א ל ש מ ח ה

עט וואָס ער רעדט, בלייב דאָ וועסטו צושטייער געבען אויף אַנ'אתרוג.

ד ע ר א י ד

אַ לולב האָב איך אויך נישט טייער.

נ ח מ ן ב ע ר

אַ לולב האָב איך אַ פאַראיאָהר'דיגען.

ד ע ר א י ד

זעהט איהר, פאַראיאָהרען האָט איהר אויך געהאַלטען אַליין אַנ־אתרוג.

נ ח מ ן ב ע ר

צייטען נעווען בעסערע.

ברוך משה

איך פאהר אוועק מיט דעם אירענס פוהר.

נחמן בער

מיר פאהרען אלע דאך כארטען אין שטאדט אריין.

ניסן אלמער

ער פאהרט אוועק איינגאנצען.

שמואל שמחה

וואס הייסט? עס פעהלט דיר צו עסען?

ברוך משה

פיר ווי פאר צוויי מענשען קנאפ מלאכה.

נחמן בער

נאך יום־טוב וועט זיך מאכען מעהר מלאכה, און, נאך אלעמען, זיי שוין איבער דא יום טוב.

דער איד

קומט אריין אנגעלאדן מיט סידורים, מחזורים און א קעסטיל וואו ער האלט אתרוגים.

פערשפרייט עפעס אויף דער ערד.

שמואל שמחה

אט וועל איך מיין קאסטען אויסשפרייטען. אט אזוי...

דער איד

יונגע לייט, איהר קענט נעבען צו לייזען.

נחמן בער

אנ'אתרוג וועלען מיר נעהמען.

ניסן אלמער

איך גיב צו שטייער. דו וועסט נעבען צושטייער, ברוך משה?

ברוך משה

איך ווייס נישט.

דער איד

נישט מייער. פאוואליע, נעהמט עס נישט ארויס פון די פלאקס. פאוואליע, ברעכט נישט אפ דעם פיטום... איי, די הענט באנ'איך.

לאה דאַבע און זעלדע געהעןביידע אַרויס. איינע רעכטס און די אַנדערע לינקס.

ד ע ר א י ד

איך זאג, אז איהר זאלט קויפען מחזורים פאר די טעכטער, כ'וועל אבגעבען וואלוועל.

נ ח מ ן ב ע ר

קוקט אין ספר.

די אותיות אביסעל צו קליין.

ד ע ר א י ד

מיט גרעסערע אותיות קאָסט טייערער.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

ווייסט, מיין זוהן, אז מיין סדור געפעלט מיר בעסער. מעהר נישט וואס פון פארענט זענען אויסגעריסען די בלעטלעך.

ד ע ר א י ד

אנ'אתרוג אויב איהר ווילט קען איך אייך וואלוועל פערקויפען. אַט וועל איך באלד אריינברענגען.

געהט ארויס.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

אויב ער זאל נישט וועלען צו טייער וואלט איך דיר הייסען מיין זוהן דו זאלסט נעהמען אנ'אתרוג. אפשר וועלען די אינגלעך געבען צו שטייער.

ב ר ו ך מ ש ה און אַ ל ט ע ר נ י ס ן קומען אַריין.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

אַט זענען זיי, וועט געבען צו שטייער וועט מען נעהמען אנ'אתרוג ביים אידען.

ב ר ו ך מ ש ה

איך פאהר סיי ווי אוועק.

נ ח מ ן ב ע ר

וואוהין פאהרסטו, אין שטאָדט אריין?

רעדט א ווארט צו איהם. איך האב נאך היינט דיך געלויבט פאר איהם ווען כ'האב איהם אריינגעטראגען געבראטענע קארטאפעל אין טורמע אריין.

זעלדע

אט זעהסטו שוין, וואס האסטו איהם צו טראגען קארטאפעל אין טורמע אריין?

לאה דאבע

וואס איך טאר נישט?

זעלדע

דו טארסט נישט! ווערסט עס טהאן נאך אמאל וועל איך דיר די אויגען אויסדראפען.

לאה דאבע

כ'האב נאך נישט געוואוסט אז דו ביזט אזוי פארקאכט אין ניסן אלטער'ען.

זעלדע

אזוי, זי האט נישט געוואוסט, האט מיר אנגעהערט איך זאל דארט בלייבען...

ווייזט אויפ'ן הויבען קול.

שא, וויין נישט אזוי הויך, מען קען נאך דערהערען.

שמואל שמחה און דער איד קומען אריין.

דער איד

כ'האב מחזורים זעהר וואלוועל, פאר שפאט־אומזיסט.

שמואל שמחה

קום נאר אהער, זעלדע, קענסט לייענען די אותיות?

דער איד

פאר די מיידלעך קויפט מחזורים. וועלען דאך מסתמא חתונה האבען. איהר קענט דאווענען? כ'האב פאר אייך א סידור מיט עברי־טייטש.

נחמן בער

קומט אריין מיט שפאקולען אויפ'ן נאז, טראגט א סידור.

נ י ס ן   א ל ט ע ר

ער האָט צונ׳אייך נישט גערעדט איצטער?

ל א ה   ד אָ ב ע

וואָס האָט ער געהאַט צו רעדען מיט מיר.

נ י ס ן   א ל ט ע ר

איך בין איהם א בעלן צו געהן זעהן.

געהט אַרויס.

ל א ה   ד אָ ב ע

וואָס וויינסטו?

ז ע ל ד ע

דו האָסט מיר אימישנע איינגערעדט איך זאָל דאַרטען בלייבען און דו האָסט דאָ אויף מיר אנגערעדט.

ל א ה   ד אָ ב ע

ווער האָט עס דיר געזאָגט?

ז ע ל ד ע

איך פערשטעה אליין.

ל א ה   ד אָ ב ע

זעה וואָס פאַר א שלעכץ דו ביזט. האָסט קיין מורא נישט אפילו פאַר יום כפור.

ז ע ל ד ע

וואָס האָסטו מיר אנגערעדט איך זאָל דאַרט בלייבען? מיינסט איך פאַרשטעה גאַר נישט. כ׳ווייס איך בין דיר געלעגען אויפ׳ן קאָפּ.

ל א ה   ד אָ ב ע

מאָרגען איז ערב־יום־כפור און דו זינדיגסט אזוי.

ז ע ל ד ע

דו בעדאַרפסט נישט אָברעדען ניסן אלטער׳ן פון מיר. ניסן אלטער איז מיין חתן, דו ווייסט?!

ל א ה   ד אָ ב ע

וואָס שרייסטו אויף מיר. זאָל איך צער האָבען אויב איך האָב גע־

ניסן אלטער

פיינטסט אפשר. אז לאה דאבע האט עפעס געהערט. אדרבה נאך היינט האט זי געזאגט. אז זי בענקט נאך דיר.

זעלדע

וואס האסטו געהערט פון איהר?

ניסן אלטער

איך האב פון'ן פאטער געהערט. ביזט דאך געלאפען איהר דער־צעהלען?

זעלדע

וואס האב איך איהר צו דערצעהלען? כ'האב געמיינט דו לאכסט.

ניסן אלטער

פון וואנען ווייסטו איצטער. אז כ'האב עס נישט געמיינט אויף א געלעכטער?

לאה דאבע

קומט אן.

זעלדע קום אין שטוב וועסטו עפעס עסען. זי קושט זי. וואס וויינסטו? וואס וויינט זי. ניסן אלטער?

ניסן אלטער

איך ווייס נישט וואס זי וויינט.

לאה דאבע

איהר האט זיך ביידע געקריגט?

ניסן אלטער

זי האט אייך נאר נישט געזאגט?

לאה דאבע

וואס האט זי מיר געהאט צו זאגען? ברוך משה פאהרט אוועק.

ניסן אלטער

ער פאהרט מאקע?

לאה דאבע

ער זאגט. אז ער פאהרט אוועק מיט דעם אידען. עס ציהט איהם אין שטאדט אריין.

נ י ס ן א ל ט ע ר

כ'האָב גערעדט מיט נחמן בער'ן.

ב ר ו ך מ ש ה

איז נאָך גאר נישט! איך געה רעדען מיט איהר.

געהט ארוים.

נ י ס ן א ל ט ע ר

וואַרט אביסעל, איך וועל דיר זאָגען.

ז ע ל ד ע

קומט אָן פערוויינט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

וואָס האָט עפעס זעלדע געוויינט?

ז ע ל ד ע

ענטפערט נישט. זעצט זיך אַנידער אויפ'ן האַרנע און ווישט די טרערען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

וואָס וויינסטו?

ז ע ל ד ע

א נאר בין איך געוועז וואָס כ'האָב גאר אפילו גערעדט צונ'אייך.

נ י ס ן א ל ט ע ר

דו ביזט נישט געוועזן.

ז ע ל ד ע

כ'ווייס, ווייל איך בין נישט געוועזן איז דאריבער.

נ י ס ן א ל ט ע ר

כ'האָב מיר ארומגעזעהן אז לאה דאָבע איז טאקע אנ'עלטערע.

ז ע ל ד ע

וואָס האָב איך צו רעדען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

זי איז דאָך דיינע א שוועסטער, וואָס איז דער חלוק?

ז ע ל ד ע

ווישט די טרערען.

כ'וועל וויסן אז כ'האב א ווייב אין שטוב, נישט קיין טייוועל.

נ י ס ן א ל ט ע ר

דו קענסט מיט לאה ראבען נישט חתונה האבען.

ב ר ו ך מ ש ה

וואס, זי וועט מיר נישט וועלען?

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך נעהם לאה ראבען.

ב ר ו ך מ ש ה

דו נעהמסט זי נישט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך האב שוין היינט גערעדט מיט נחמן בער'ן.

ב ר ו ך מ ש ה

איך זאג, אז דו נעהמסט זי נישט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

וואס הייסט, דו זאגסט? קענסט מיר פארווערען?

ב ר ו ך מ ש ה

אוודאי פארווערען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

נעהם וועלען.

ב ר ו ך מ ש ה

איך בין דיר מוחל. דו האסט דאך געקראפירט נאך איהר.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איצטער נעהם איך לאה ראבען.

ב ר ו ך מ ש ה

כ'מיין, אז דו לאכסט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך לאך גאר נישט. שוין אנ'אבגעמאכטע זאך.

ב ר ו ך מ ש ה

האסט גערעדט מיט איהר?

ב ר ו ך מ ש ה

נאר דא איז אנ׳ארט ? כ׳בעדארף נישט ליגען אין דארף. ס׳איז פארהאן א פוהר וועל איך אוועקפאהרען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

אט בלייב דא. אפשר וועל איך מיר גאר אבטהיילען פון דאנען וועסטו אליין בלייבען.

ב ר ו ך מ ש ה

זיצט מיט אנ׳אראבגעלאזטען קאפ.

נ י ס ן א ל ט ע ר

כ׳וויים, אז דיר ווילט זיך נישט אוועקפאהרען פון דאנען.

ב ר ו ך מ ש ה

ווען יעמאלט בעהאלט מען נישט מיינע זאכען וואלט איך שוין דא לאנג נישט געווען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

דו ווייסט ווער ס׳האט בעהאלטען דיינע זאכען ?

ב ר ו ך מ ש ה

זעלדע מסתמא.

נ י ס ן א ל ט ע ר

דאס האט לאה דאבע געטהאן.

ב ר ו ך מ ש ה

כ׳וויים דו ביזט אויף מיר ברוגז געווען, ווען ס׳מאכט זיך נישט ראש השנה וואלט איך...

נ י ס ן א ל ט ע ר

כ׳וויים, אז דו וועסט נישט אוועקפאהרען.

ב ר ו ך מ ש ה

איך וויל דיר אין וועג אריין נישט קריכען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

וואס מיינסטו ?

ב ר ו ך מ ש ה

איך וויל חתונה האבען מיט לאה דאבען. זי געפעלט מיר בעסער.

ז ע ל ד ע

ער ראַטעוועט. דאָס נישט געוואָלט אויסרעדן אין מיטן דאַווגען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

כ׳האָב היינט געטראָפן מיט׳ן טאַטן דיינעם. אַז כ׳וויל ווערן זיין איידעם. און אַז כ׳וויל לאַנג האָבן פאַר אַ ווייב.

ז ע ל ד ע

נאָך קשיא.

נו וואָס האָט ער געזאָגט ?

נ י ס ן א ל ט ע ר

ער זאָגט, אַז ס׳איז אַזוי גלייכער.

ז ע ל ד ע

דאָס ווילסטו מיר אָפּנאַרן.

נ י ס ן א ל ט ע ר

אויף מיין וואָרט !

ז ע ל ד ע

איך וועל עס גיין זאָגן לאַנג׳ן.

לויפט אַרויס.

ב ר ו ך מ ש ה

קומט אַן.

נ י ס ן א ל ט ע ר

שוין געדאַוונט ?

ב ר ו ך מ ש ה

שוין געדאַוונט. כ׳פאָהר אַוועק.

נ י ס ן א ל ט ע ר

וואוהין ?

ב ר ו ך מ ש ה

פונקט ווי אַ פּוהר, אַ מוכר ספרים׳ניק.

נ י ס ן א ל ט ע ר

וואוהין וועסטו פאָהרען ?

ז ע ל ד ע

קומט אריין.

טאטע, מען וועט דעם אידענס פערד בעראפען איבערשמידען.

נ ח מ ן ב ע ר

כ'האב שוין געהערט.

ז ע ל ד ע

ס'איז מיר אזוי קאלט. ניב, וועל איך דיר העלפען אנציהען דעם ראד.

ד ע ר א י ד

כ'וועל מיר געהן נענעל וואסער אבגיסען. קען מען שוין צונ'אייך אין שטוב אריינגעהן?

נ ח מ ן ב ע ר

אט, זייטשע מוחל.

געהען ביידע ארויס.

ז ע ל ד ע

נו וואס בלאזטו זיך אויף מיר? כ'האב זיך דאך איבערגעבעטען מיט דיר. פאר יום כפור בעטען זיך אלע איבער.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך בין נישט געווען אויף דיר ברוגז.

ז ע ל ד ע

ניב, וועל איך דיר העלפען דעם ראד אנציהען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

כ'מיין ס'איז נישט אומזיסט, וואס זעלדע איז א היים געקומען צו לויפען.

ז ע ל ד ע

וואו איז ברוך משה? ער האט מיר געזאגט, אז ער וועט זיך נישט אומקעהרען א היים.

נ י ס ן א ל ט ע ר

דו האסט איהם נישט געזעהן אין שטוב?

ד ע ר א י ד

עליכם שלום. כ'האב אייך געבראכט אייער מאכטער. א געראטענע מאכטער. כ'האב מיט איהר געוואנגען שטעט ישראל. האט זי עס באלד איבערגענומען.

נ י ס ן ש ל ט ע ר

א נאגעל נאכט נקפאתרין?

ד ע ר א י ד

שוין נעווען נאך האלבע נאכט או כ'בין ארויסגעפאהרען.

נ ח מ ן ב ע ר

וואוהין זשע פאהרט מען?

ד ע ר א י ד

כ'וויל מיר בין מארגען אריבערכאפען אין א צווייטער שטאדט. אבימעל צו לאנג געשטאנען אויף אנ'ארט.

נ ח מ ן ב ע ר

דאס ס'פערד וואס צו עסען?

ד ע ר א י ד

כ'האב איהם געגעבען א ביסעל היי. שפעטער וועל איך איהם אויס'ן גראז אבלאזען. א וואוילע מאכטער האט איהר.

נ ח מ ן ב ע ר

די אנדערע איז אויך מיינע.

ד ע ר א י ד

דערפאר וואס כ'האב זי אייך געבראכט וועט איהר מיר דעם פערד איבערשמירען. זי האט מיר אזוי צוגעזאגט. דער טאטע, זאגט זי, איז א שמיד און איך וועל איהם זאגען וועט ער אייך ס'פערד איבערשמירען. מט געהערט ווי די פאדקאוועס קלינגען. זאגט זי: מען בעדארף דעם פערד איבערשמירען. כא כא... באלד פערשטאנען, אז דאס איז א שמידס א מאכטער. מען בעדארף עס נאר איבערשמירען. די פאדקאוועס זענען גוט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

שפעטער נאך איבערבייסען וועט מען עס מאכען.

טען.

נחמן בער

מיט וועמען ביזטו געקומען?

זעלדע

מיט א אידען. א מוכר־ספרים'ניק.

נחמן בער

אן איינפאל אביסעל.

זעלדע

נו ניסעלע, ס'איז ערב יום־כפור, מארגען בעדארף מען זיך דאך איבערבעטען.

נחמן בער

אנ'איינפאל אביסעל.

לאה דאבע

לויפט אריין, פאלט אויפ'ן האלז זעלדען.

וואס ביזטו געקומען? מיר פאהרען דאך מארגען אלע.

זעלדע

איך אזוי געבענקט... וואס טהוסטו, ס'געהט א רויך פון קוימען.

לאה דאבע

איך באק ברויט.

זעלדע

איך וועל לויפען אין שטוב זיך אנווארימען.

לאה דאבע

איך האב דיר טאקע עפעס צו דערצעהלען.

לויפעןביידע ארויס.

א איד

קומט אריין.

א גוטער מארגען!

נחמן בער

א גוטער יאהר; שלום עליכם...

נ ח מ ן ב ע ר

ווײַלסט, חײַסט עס, לאַה ראַבען, נישט די קלענערע. און איך האָב געמײנט אַז דו ווײַלסט די קלענערע.

נ י ס ן א ל ט ע ר

כ׳האָב ראשיהשנה געטראַכט... אפשר איז טאַקע לאַה די עלטערע.

נ ח מ ן ב ע ר

אויס׳ן פּוס איז זי טאַקע די עלטערע. און יענע וועט אויס נאָר אַ פֿינגר.

נ י ס ן א ל ט ע ר

וואָס זאָגט איהר?

נ ח מ ן ב ע ר

וואָס האָב איך פֿון דעם צו זאָגען? כ׳האָב אויך ראשיהשנה איבער־געטראַכט...

עס קומט אַן אַ פֿותר תּינעקר׳ן קווישנע.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איצטער איז צוגעפֿאָהרען.

ז ע ל ד ע

לויפֿט אַרײַן.

גוט מאָרגען!

נ ח מ ן ב ע ר

ווי קומסטו אַהער?

נ י ס ן א ל ט ע ר

אַ נאָסט אין שטערטעל.

ז ע ל ד ע

אוי ווי ס׳איז קאַלט! אַ גאַנצע נאַכט האָט מען זיך געשלעפּט.

וואַרעמט די הענט בײַם האַרט.

נ ח מ ן ב ע ר

מיר פֿאָהרען ראַק, אם ירצה השם, מאָרגען אין שטאָדט אַרײַן.

ז ע ל ד ע

ס׳האָט זיך מיר אַזוי געבענקט, אַז כ׳האָב נישט געקענט אויסהאַל־

נ י ס ן א ל ט ע ר

די משוררים אבער האָבן גוט אונטערגעהאַלטען. איינער זאָגט מען איז טאַקי זיינער.

נ ח מ ן ב ע ר

א שאַרף קול׳כעל.

נ י ס ן א ל ט ע ר

דער קוויטשער געפעלט מיר אויך בעסער.

נ ח מ ן ב ע ר

האָט דעם חזן איבערגעשריגען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

יום כפור איז אויך דער אייגענער חזן...

נ ח מ ן ב ע ר

ברוך משה האָט זיך עפּעס פערשלאָפען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

זאָל ער שלאָפען... כ׳האָב געוואָלט מיט אייך פון עפּעס רעדען.

נ ח מ ן ב ע ר

ער פוילט זיך צו א ביסעל.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך וויל ווערען אייער איידעם, רב נחמן בער.

נ ח מ ן ב ע ר

כ׳האָב גרויס צער פון דער קליינער. כ׳האָב זי אנומעלט אנגעשלאָגען. ס׳האָט מיר דאָנאָך ס׳האַרץ וועה געטהאָן. אבער כ׳האָב גרויס צער.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך האָב געטראַכט, און געטראַכט, איהר הערט, זיי זענען דאָך א צווילינג. כאָטש זעלדע איז געבוירען געוואָרען פריהער, אבער כ׳מיין אז אפשר איז לאה די עלטערע.

נ ח מ ן ב ע ר

אנטקעגנעז וואָס זאָגסטו עס?

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך וויל ווערען אייערער אנ׳איידעם.

נ ח מ ן ב ע ר

נו, אויף יום כפור אז נאט ויעס שענקען ס'נעווער, אפשר וועט מען קענען ארויסבאהערען אביסעל פריהער.

ל א ה ר א ב ע

קיסט זי.

נאט אייך געבראטענע פארטאפעל...

נ ח מ ן ב ע ר

איך האב נאך נישט געדאוונט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך דאווען גלייך ווי איך שטעה אויף.

נ ח מ ן ב ע ר

כ'וואלט אייך געווען א בעלן צו זיין איצטער אין שטארט אין בית מדרש זאגען מען תהילים.

נ י ס ן א ל ט ע ר

א, מען האט שוין דארט לאנג אבגעדאווענט דעם ערשטען דאווענען.

ל א ה ר א ב ע

איהר וועט שוין באלד קענען אריינקומען עסען. ס'איז שוין באלד פארטיג.

געהט ארויס.

נ ח מ ן ב ע ר

כא, כא, די קליינע געבליבען ביי דער מוטען. געוואוסט, אז אין שטוב איז פארהאן וואס צו טהאן ערב יום־טוב... איך וואלט זי נישט איבערגעלאזען נאר לאה ראבע. איז צוגעשטאנען איך זאל זי לאזען. נע, מען בעדארף געהן דאווענען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איהר וועט מיר העלפען אנציהען א רעד דאנאך וועט איהר געהן.

ער לעגט א רעד אויפ'ן קאוואדלע און נעהמט צופאסען די שינע.

נ ח מ ן ב ע ר

דער בעל תפילה היינטיגס יאהר געווען אביסעל הייזעריקלעך. מען זאגט אז ער האט זיך פערקילט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך האָב נישט געוואוסט, לאה, אז איהר זענט אזא גוטע.

ל א ה ד אָ ב ע

פערשעמט.

אז איך בין א גוטע בין איך פאר זיך אליין.

נ י ס ן א ל ט ע ר

נישט נאָר פאר זיך אליין. אט ווילט איהר קיין בייז ווארט נישט אויסרעדען אויף זעלדען.

ל א ה ד אָ ב ע

ווארום וואָס, אויב זי געפעלט אימעצען מעהר ווי איך, טאָ דאריבער בעדארף איך איהר זיין א שונא?

נ י ס ן א ל ט ע ר

ווער האָט עס אייך געזאָגט, אז זי געפעלט אלעמען מעהר?

ל א ה ד אָ ב ע

איך וויים אליין. מען בעדארף עס מיר זאגען? צוליעב מיר האָט איהר זיך צוקריגט מיט ברוך משה'ן? אודאי נישט צוליעב מיר.

נ י ס ן א ל ט ע ר

אָט קומט אהער לאה דאָבע, כ'וויים אז איהר זענט נישט נאָר א גוטע נאָר איהר זענט א קלוגע אויך, אט אדרבה קומט אהער, כ'וויל אייך עפעס זאגען...

ל א ה ד אָ ב ע

איך וועל נאָר לויפען א קוק טהאָן ווי האלט עס מיט'ן אויווען. איך האָב איינגעהייצט אויף ברויט.

לויפט אַרויס.

נ ח מ ן ב ע ר

קומט אָן.

גוט מארגען. א פרעסטיל געוועזן דרויסען. וואָס טהוסטו?

נ י ס ן א ל ט ע ר

גאָר קיין חשק נישטא צו דער ארבייט. ס'וואָלט זיך וועלען ווידער אין שוהל אריין.

ניסן אלטער

דער פריץ שלאפט נאך אויף.

לאה דאבע

ברוך משה, ער האט זיך נאר וואס איבערגעקערט אויף דער אנדערער זייט.

ניסן אלטער

ער האט געוואלט בלייבען אין שטאדט נאך ראש השנה.

לאה דאבע

איך האב פערשטאנען.

ניסן אלטער

איך האב איהם קוים איינגערעדט. כ'ווייס, ראש־השנה. כ'האב נישט געוואלט פיהרען קיין ברוגז; כ'האב מיר מיט איהם איבערגעבעטען.

לאה דאבע

איהר האט צו איהם אנגעהויבען צו רעדען?

ניסן אלטער

זאל מיינס איבערגעהן. ביי איהם וואלט רעכט געוועזן יום כפור אויך זיין שטום.

לאה דאבע

אייך געפעלען עפעס די שמארטישע מיידלעך?

ניסן אלטער

די שמארטישע מיידלעך האבען אויסגעמאכטע קעפ, דאס אליין. קענען זיך אויסרעדען מיט א מענשען.

לאה דאבע

אבער א מאן, האט פון אזא ווייב געהאקטע צרות.

ניסן אלטער

וועלדע האט געקענט זיין א שמארטישע.

לאה דאבע

וואלען נאך ווארטען די שמארטישע מיידלעך צו גלייכען זיך מיט איהר.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך האָב נישט געוואוסט, לאה, אז איהר זענט אזא גוטע.

ל א ה ד אָ ב ע

פערשעמט.

אז איך בין א גוטע בין איך פאר זיך אליין.

נ י ס ן א ל ט ע ר

נישט נאָר פאר זיך אליין. אט ווילט איהר קיין בייז ווארט נישט אויסרעדען אויף זעלדען.

ל א ה ד אָ ב ע

ווארום וואָס, אויב זי געפעלט אימעצען מעהר ווי איך, טאָ דאריבער בעדארף איך איהר זיין א שונא?

נ י ס ן א ל ט ע ר

ווער האָט עס אייך געזאָגט, אז זי געפעלט אלעמען מעהר?

ל א ה ד אָ ב ע

איך וויים אליין. מען בעדארף עס מיר זאגען? צוליעב מיר האָט איהר זיך צוקריגט מיט ברוך משה'ן? אודאי נישט צוליעב מיר.

נ י ס ן א ל ט ע ר

אָט קומט אהער לאה דאָבע, כ'וויים אז איהר זענט נישט נאָר א גוטע נאָר איהר זענט א קלוגע אויך. אט אדרבה קומט אהער, כ'וויל אייך עפּעס זאגען...

ל א ה ד אָ ב ע

איך וועל נאָר לויפען א קוק טהאָן ווי האלט עס מיט'ן אויוועןץ. איך האָב איינגעהייצט אויף ברויט.

לויפט אַרויס.

נ ח מ ן ב ע ר

קומט אָן.

גוט מארגען. א פרעסטיל געוועזן דרויסען. וואָס טהוסטו?

נ י ס ן א ל ט ע ר

גאָר קיין חשק נישטא צו דער ארבייט. ס'וואָלט זיך וועלען ווידער אין שוהל אריין.

נ י ס ן א ל ט ע ר

דער פריץ שלאפט נאך אויף.

ל א ה ד א ב ע

ברוך ה׳, ער האט זיך נאר וואס איבערגעקערט אויף דער אנדערער זייט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

ער האט געוואלט בלייבען אין שטאדט נאך ראש השנה.

ל א ה ד א ב ע

איך האב פערשטאנען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך האב איהם קוים איינגערעדט. כ׳וויים, ראש־השנה, כ׳האב נישט געוואלט פיהרען קיין ברוגז: כ׳האב מיר מיט איהם איבערגעבעטען.

ל א ה ד א ב ע

איהר האט צו איהם אנגעהויבען צו רעדען?

נ י ס ן א ל ט ע ר

זאל מיינס איבערגעהן. ביי איהם וואלט רעכט געווען יום כפור אויך זיין שטום.

ל א ה ד א ב ע

איך געפעלען עפעס די שטאדטישע מיידלעך?

נ י ס ן א ל ט ע ר

די שטאדטישע מיידלעך האבען אויסגעמאכטע קעפ, דאס אלץ. קען נען זיך אויסרעדען מיט א מענשען.

ל א ה ד א ב ע

אבער א מאן, האט פון אזא ווייב געהאקטע צרות.

נ י ס ן א ל ט ע ר

זעלדע האט געקענט זיין א שטאדטישע.

ל א ה ד א ב ע

זאלען נאך ווארטען די שטאדטישע מיידלעך צו גלייכען זיך מיט איהר.

נ י ס ן א ל ט ע ר

וועקט אויף ברוך משה'ן, זאל ער גײן הערפן. עפעס האט ער אנ־געהויבן שפעט צו שלאפן.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

כ'וועל איהם אויפוועקען.

געהט אוועק זינגענדיג.

נ י ס ן א ל ט ע ר

פערנעהמט זיך צו דער ארבייט.

ל א ה ד א ב ע

קומט אן.

נ י ס ן א ל ט ע ר

לאה'שו, גוט מארגען!

ל א ה ד א ב ע

די גראז איז אזוי נאס און קאלט. א פרעסטעלע ליגט אויף די גראז.

נ י ס ן א ל ט ע ר

פאר וואס געהט איהר אום בארוועס איצטער?

ל א ה ד א ב ע

כ'האב מיר אזוי ארויסגעכאפט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

נישט אומעטיג אהן זעלדען?

ל א ה ד א ב ע

א דאנגה מיר, זי האט געוואלט בלייבען אין שטאדט איבער יום־כפור.

נ י ס ן א ל ט ע ר

ס'איז אייך נישט שווער אין שטוב אליין?

ל א ה ד א ב ע

און צעהן מאל אזוי פיעל מלאכה וואלט איך נישט אויפגעטהאן?

נ י ס ן א ל ט ע ר

דער טאטע שוין אויפגעשטאנען?

ל א ה ד א ב ע

ער שטעהט אויף.

ניסן אַלטער

א שאָף געוועזן אויסגעמאַטערט פון שטורם.

שמואל שמחה

ווען מיינסטו ?

ניסן אַלטער

כ'מיין נאָך ראש השנה.

שמואל שמחה

מיר אויך געוועזן א שאָד. דאַרטען ציטערט א פיש אין וואַסער און דאַ קלאַפּט מיט'ן חמור אויף א רויט שטענגעלים שטיקעל אייזען. אודה לאל לבב חוקר... א שעהנער בעל תפילה. א ביסעל נאָר הייזעריקלעך. ווייסט ניסן, יום כפור איז אויך דער איינציגער ?... נע, כאָטש דעם ווינטער איבערציהען.

ניסן אַלטער

איהר וועט נאָך ניסן איין ווינטער איבערציהען.

שמואל שמחה

אלט געוואָרען. קומט ימים־נוראים ציטערט א פיש אין וואַסער... כ'בין נאָר א בעלן אבצודאַווענען. לאַז, באַקט ברויט, בעדאַרף מען איהר הייסען... אך א בריה, אך א בריה. א כשר קינד.

ניסן אַלטער

זעלדע וועט שוין מסתמא זיין ביז איבער יום כפור ביי איהר טאַטען.

שמואל שמחה

האָב איהר א גוט יאָהר. כ'האָב איהר געזאָגט: פאָהר א היים, דעם זיידען וועט זיין אומעטיג.

ניסן אַלטער

אויסגעמאַכט מיט אלע שטאָטישע מיידלעך.

שמואל שמחה

די איז שעמעוודיג... האָט געהאַט א כשרה מאַמע. עט, ווען די מאַמע וואָלט איצטער לעבען. די צייטען געווען שלעכטלעך יעמאָלט. נו כ'וועל געהן אין שטוב.

(זינגט.)

אין קוזשנע איז פינסטערלעך. א שוואכער שיין שלאָגט אריין פון דרויסען דורכ'ן קליין פערשווארצט פענסטערל. הינטער'ן קוזש־נע דערהערט מען טריט און שמואל שמחה'ס נעזאנג.

שמואל שמחה

קומט אריין. ער עפענט די טיר. דרויסען טאָגט. זינגט.

אודה לאל לבב חוקר, ברן יחד כוכבי בוקר.

געהט צום הארנע און ציהט דעם בלאָזאק.

כע, כע, נאָך פייער פארהאנען... אודה לאל לבב חוקר... לאָמיר מאכען פאר זיי טשוועקעלאך, טאמער ברענגט אימעצער פערד שמידען. אודה לאל לבב חו־קר ב־רן י־חד כוכ־בי בוק׳־קער.

ניסן אלטער

קומט אריין.

גוט מארגען.

שמואל שמחה

א שעהנער פריהמארגען. הא, הא, אויף דער גרויסער וועלט איז איצ־טער לעבעדיג...

ניסן אלטער

וואָס מיינט איהר?

שמואל שמחה

עשרת ימי תשובה. אידעלאך פאסטען. מען שטעהט אויף פריה אין בית מדרש אריין.

ניסן אלטער

אז כ'בין געוועזן א אינגעל בין איך מיט'ן טאטען כסדר אויפגעשטא־נען צו סליחות. אליין גלוסט זיך נישט צו זאגען.

שמואל שמחה

זינגט.

אודה לאל לבב חוקר, ברן יחד כוכבי בוקר. עך כ'וואלט נאָר וועלען די אייניקלעך אויסגעבען.

דריטער אקט

נחמן בער

וואוהין איז זי געלאפען?

שמואל שמחה

כ'האב געזאגט, ס'איז א ציג, מען בעדארף זי חתונה מאכען.

נחמן בער

וואוהין איז זי געלאפען?

לאה דאבע

קוקט צוטומעלט צו דעם צעבאכענעם טעלער.

שווייגענדיג נעהמט זי דעם בעזים און הייבט אן צו קערען די שערבלאך, ווישענדיג די טרערען מיט דעם ארבעל.

נחמן בער

נעמ רוף אריין ברוך משה'ן עסען.

ברוך משה

קומט אריין. ער וואשט זיך שווייגענדיג און נעמט צום טיש.

נחמן בער

ווער וועט מיט מיר פאהרען מארגען אין שטאדט אריין?

שמואל שמחה

נאכמאל בעראראסטען אין שטאדט?

נחמן בער

איך וויל אויסקלייבען לעדער אויף א בלאזאם.

ניסן אלטער

כ'וועל זעהן אפשר וועל איך מיט אייך מיטפאהרען.

נחמן בער

צו ברוך משה'ן.

אפשר וועסטו אויך מיטפאהרען. וועסט העלפען אויסקלייבען.

ברוך משה

איך קען מיטפאהרען אויב איהר ווילט...

לאה דאבע

זעצען זיך ביים קויטען. טראגט יעדען צו אין טיפע טעלער נע־קעכץ. ברוך משה'ס טעלער לאזט זי צום לעצטען. שיט אריין עפעס פון א טעפעלע און מישט אויס. ס'פנים איז איהר אויפגערעגט און די הענט ציטערען איהר. זי נעמט צום טיש.

זעלדע

וואס האט די גאנצע צייט פון ווייטען אויף דעם אכטונג געגעבען. כאפט זיך פלוצלינג א ריס פון ארט ווי ארויסגעשטויסען שנעל פון שטוב און פערבייגעהענדיג כאפט זי א שטויס לאה'ס האנט. דער טעלער פאלט ארויס און ווערט צובראכען. אלעין נעמט זי ארויס. דער עולם דער־שרעקט זיך פון בראך.

לאה דאבע

אוי וועה. הענט און פיס האט מיר אזוי אבגענומען פאר שרעק!

ל א ה   ד א ב ע

שרייט ארויס פון טיר.

קומט אריין, מיטאג איז שוין פארטיג! ברוך משה איז דאך דא.

ז ע ל ד ע

וואו איז ער?

ל א ה   ד א ב ע

וואס האסטו זיך אזוי אנגעכאפט?

ז ע ל ד ע

ס'איז נישט אמת, ער וועט אין שטוב נישט אריינקומען.

נ ח מ ן   ב ע ר

קומט אריין. וואשט זיך. געהט צום טיש מאכט א מוציא.

ש מ ו א ל   ש מ ח ה

קומט אריין.

נע, וועט זיין מלאכה, מען האט פון דארף געבראכט א סאכע צו פאר־ריכטען.

וואשט זיך און געהט צום טיש קיוט דעם ברוים.

נ ח מ ן   ב ע ר

געה רוף אריין די מענשען עסען.

ל א ה   ד א ב ע

איך געה.

נ ח מ ן   ב ע ר

לאז איהר, זאל זי געהן.

ל א ה   ד א ב ע

איך וויל געהן, וואס איז דען דער חילוק?

נ ח מ ן   ב ע ר

איך זאג דאך זי זאל געהן!

נ י ס ן   א ל ט ע ר

קומט אריין. וואשט זיך.

מען האט געבראכט מלאכה פון דארף.

זעלדע

אבער אזוי געפעלט דיר ניסן אלטער. אמת?

לאה דאבע

קוקט זי אן צופוסעלס.

זעלדע

וואס קוקסטו מיך אן אזוי?

לאה דאבע

דו האסט א תירוץ פון נישט קיין אידיש קינד. אט וואס איך זאג דיר.

זעלדע

איך רעד דאך סיי ווי מיטביידען נישט. וואס האסטו צו מיר? דער טאטע האט ניסן אלטער'ן צוגעזאגט.

לאה דאבע

איך ווייס שוין אליין וואס כ'האב צו טאן. מיינסט מאקי ביזט קליגער פון מיר. איך בין א נאר אפילו וואס איך רעד צו דיר.

זעלדע

כ'האב דיר שוין לאנג געזאגט, אז ביי מיר האסטו נישט וואס צו פרעגן.

לאה דאבע

אזא שונא ווי דו ביזט.

זעלדע

בין איך דיר א שונא.

לאה דאבע

גרייט צום טיש ווארום זיי קומען באלד אן עסן.

זעלדע

זיי בעדארפען שוין אריינקומען.

לאה דאבע

כ'וועל זיי גייען אריינרופען.

זעלדע

וועלען מיר זעהן.

זי גרייט צום טיש.

ז ע ל ד ע

וואס האבען זיי זיך אויף מיר אנגעוועצט?

ל א ה ד א ב ע

שא, מיר דאכט זיי געהן אין שטוב אריין... זעלדע, זאג מיר ווי אזוי זאל איך עס מאכען?

ז ע ל ד ע

טהו אליין ווי דו ווילסט, פון מיינעטוועגען קענסטו עס ניסן אלטער'ן אויך אריינשיטען.

ל א ה ד א ב ע

זעה, ווי דו ביזט א שלעכע.

ז ע ל ד ע

וואס ווילט איהר פון מיר האבען? אלע האבען זיך אנגעטשעפעט אין מיר.

ל א ה ד א ב ע

נו, איז נישט. איך בין א נאר וואס כ'רעד אפילו צו דיר.

ז ע ל ד ע

געהט צום קוימען.

שיט עס אריין ניסן אלטער'ן...

ל א ה ד א ב ע

ניין, איך וויל נישט.

ז ע ל ד ע

פאר וואס?

ל א ה ד א ב ע

דו האסט עס איהם איינמאל געגעבען און איצטער איך, ווער ווייסט עס קען אמאל עפעס דערפון ארויסקומען. כ'האב מורא.

ז ע ל ד ע

וואס קען עס שאדען?

ל א ה ד א ב ע

איך האב מורא.

עפעס אזן ער האט זיך נישט אויסגעקוקט.

זעלדע

ער שעמט זיך.

לאה דאבע

וואו קען זיין ברוך משה?

זעלדע

אפשר איז ער אוועקגעגאנגען?

לאה דאבע

זיינע זאכען הענגען דא אויפ'ן וואנט.

זעלדע

איך וועל גיהן בעהאלטען די זאכען זיינע.

לאה דאבע

גיה, טהו עס טאקע, לעג זיי אריין אין קופערט.

זעלדע

גיהט אין אנדערען צימער, רעדט פון דארט.

וואלסט אבער נישט זאגען אז איך האב עס געטהאן.

לאה דאבע

ער בעדארף עס גאר נישט וויסען.

זעלדע

קומט צו.

איך וויל נישט ער זאל וויסען אז איך האב עס געטהאן.

לאה דאבע

וואס האט דער טאטע געשריגען?

זעלדע

כ'זאל זיך איינהערען וואס ער שרייט ווערט אויף מיר גראז אנוואק־סען. זאג מיר, מיט וואס טהו איך עס קנאפער פון דיר? איך העלף דיר נישט?

לאה דאבע

איך האב עס דיר קיינמאל נישט געזאגט.

געהט ארויס.

שמואל שמחה

דער טאטע איז גערעכט.

לאה דאבע

וואס האט ער געשריען?

שמואל שמחה

דער טאטע וויל איך בײדען אראפוואַרפען פון די פּלייצעס.

לאה דאבע

וואס איז דא געווען פאר א געשריי, זעלדע?

זעלדע

אי האב איך א דאגה. כ׳זאל מיר אלצדינג צוהערען וועט אויף מיר גראז אנוואקסען.

שמואל שמחה

ארויסגעהענדיג.

קינדערלעך, צייט חתונה צו האבען. כ׳בין אין אייערע יאהרען שוין געווען א טאטע.

לאה דאבע

וואס איז דא געווען, זעלדע? ווייסט, ברוך משה איז נישטא.

זעלדע

וואו איז ער?

לאה דאבע

איך וויים נישט.

זעלדע

ווער קלאפט עס דארט אויפ׳ן קאווארלע?

לאה דאבע

ס׳איז ניסן אלטער.

זעלדע

ער האט גערעדט צו דיר?

לאה דאבע

איך בין אריינגעגאנגען אין קוזשנע. כ׳האב מיר געמאכט אז איך זוך

ז ע ל ד ע

ער רעדט אפילו נישט מיט מיר.

נ ח מ ן ב ע ר

ביזט שולדיג... ער וועט נאך מיך אויסקוואַרטשן אויך. ס'וועט דיר

מער נישט פעלן. איך וועל דיך פון שטוב ארויסיאגען.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

וועלסט זיך איבערבעטן.

נ ח מ ן ב ע ר

וואס ביזטו געקראכען אין טושנע אריין? ווער האט דיך געבעטען

דו זאלסט איהם פערדרעהן א קאפ?

ל א ה ד ב ב ע

קומט שוין.

וואס שרייסטו, מאמע?

נ ח מ ן . ב ע ר

דאס האסטו זי צו לאזען.

ל א ה ד ב ב ע

וואס?

נ ח מ ן ב ע ר

געלאזט זי שלאפען ביז האלבען טאג און נישט געלאזט איהר איינ־

טונקען א האנט אין קאלטע וואסער.

ז ע ל ד ע

איך האריעוועט קנאפ?

נ ח מ ן ב ע ר

איך וואלט איהר געהייסען וואשען די פארלאגע. זאל זי בוינען דעם

רוקען.

ל א ה ד ב ב ע

זעלדע האט די פארלאגע געוואשען היינט נישט איך.

נ ח מ ן ב ע ר

האט זי געוואשען אליין איינס. כ'וועל ווארטען נאך א טאג און דער

סוף וועט זיין איך וועל נעהמען א שטעקען און ברעכען די ביינער.

ז ע ל ד ע

(וויינט.)

וואס בין איך דיר מיט אמאל שווער געווארען?

נ ח מ ן ב ע ר

איך האב א מענשען צוגעזאגט.

ז ע ל ד ע

איך בין נאך א קינד.

נ ח מ ן ב ע ר

געזעהן א קינד. שוין באלד אכצעהן יאהר.

ז ע ל ד ע

לאה דאבע איז גרעסער פון מיר.

נ ח מ ן ב ע ר

צוליעב דיר וועט לאה דאבע פערזעסען ווערען. כ'האב נישט קיין נדנ'ען פאר אייך. איהר הערט, איך וויל אייך מעהר נישט שלעפען אויף די פלייצעס. היינט זאל עס נעהמען א סוף!

ש מ ו א ל ש מ ח ה

איך זאג אויך דאס אייגענע.

נ ח מ ן ב ע ר

אין קוזשנע איז לעדיג. כ'האלט א מענשען און גיב איהם עסען אומזיסט.

ז ע ל ד ע

טא זאג איהם אפ אויב דו האסט פאר איהם נישט קיין מלאכה.

נ ח מ ן ב ע ר

איך האב שוין קיין כח נישט צו הארעווען. כ'האב מיינע אדערען אויסגעצויגען!

ש מ ו א ל ש מ ח ה

שריי נישט, מען קען מיט גוטען אויך דאס אייגענע מאכען.

נ ח מ ן ב ע ר

אנ'עק זאל עס נעהמען.

אינגעל, אלטערטן מיין איך.

זעלדע

ער וועט בעסער נעהמען לאה'ן. זאָל לאה האבען פריהער חתונה און איך וועל ווארטען. איך וויל נאך וואקסען.

שמואל שמחה

כע! קען נאך דער חתונה אויך וואקסען.

נחמן בער

קומט פריין. נעהמט פרום פנגעגלאָקיען.

שמואל שמחה

קענסט אויך הערען, מיין זוהן, וואס כ'רעד מיט זעלדען.

נחמן בער

איך וויל מיט איהר ניט רעדען. איך וועל נעהמען א שטעקען און צעברעכען איהר די ביינער.

זעלדע

וואס ווילסטו פון מיר האבען ?

נחמן בער

וואס פערדרעסטו רעם מענשען א קאפּ ?

זעלדע

וואס ?

נחמן בער

איך קען דיך מעהר ניט שלעפּען אויף מיינע פּלייצעס !

שמואל שמחה

האסט זיך ניט וואס צו בייזערען.

נחמן בער

א קינד זאָל ניט האבען קיין דרך ארץ פאר א טאטען.

זעלדע

וואס ווילסטו פון מיר ?

נחמן בער

איך וויל דו זאלסט חתונה האבען ! איך קען דיך מעהר ניט שלעפּען אויף זיך.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

מען קען מאכען א בייט. איז אויך א וואוילער בחור.

ז ע ל ד ע

און אז ניסן אלטער וועט נישט וועלען דאַבען?

ש מ ו א ל ש מ ח ה

דאַבע איז מעהר לייט פון דיר. ער ווייסט עס. דו ביזט צולאַזען.

ז ע ל ד ע

וואָס זאָגסטו?

ש מ ו א ל ש מ ח ה

ביזט צולאַזען. האָסט זיך אבגעלערנט פון די דאַרפישע.

ז ע ל ד ע

ס'איז נישט אמת.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

דער זיידע זאָגט דעם אמת. מען האָט געקענט פראָוועון א חתונה חנוכה.

ז ע ל ד ע

איך וויל נאָך נישט חתונה האָבען.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

וואָס הייסט דו ווילסט נישט. מען פרעגט נישט ביי דיר. דער אינגעל וויל דיך, איז פרעהט מען זיך. ס'וועט דעם טאַטען זיין גרינגער.

ז ע ל ד ע

זאָל לאה פריהער חתונה האָבען.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

דו בעראַפסט פריהער חתונה האָבען. ביזט א ציג. דאַרף מען דיך חתונה מאַכען.

ז ע ל ד ע

באשר איך בין פרעהליך.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

אָט זעהסטו, זאָגסטו אליין ביזט פרעהליך. בעדאַרף מען האָבען חתונה. קינדער האָבען, פיהרען א שטוב. כ'האָב איהם ליעב, דעם

זעהסט, ארויסגעפאלען א גלעזל פון די שפאקטלען. קענסטו עס מיר פאריכטען?

ז ע ל ד ע

גיב אהער.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

נעהם אראפ די שפאקטלען. אין ספר ליגט דאס גלעזעל.

ז ע ל ד ע

פאריכטענדיג.

ווילסט, זיידע, אז איך זאל האבען חתונה?

ש מ ו א ל ש מ ח ה

אוודאי וויל איך. שוין צייט געווען צו האבען אורא־איניקלעך.

ז ע ל ד ע

וועמען זאל איך נעהמען?

ש מ ו א ל ש מ ח ה

וועמען. ווייסט דאך וועמען. דער טאטע זאגט, אז דו האסט זיך בענארישט.

ז ע ל ד ע

מיט וואס האב איך זיך בענארישט?

ש מ ו א ל ש מ ח ה

ער וויל דיך ווי דו שטעהסט און געהסט און דו...

ז ע ל ד ע

וועמען מיינסטו, זיידע?

ש מ ו א ל ש מ ח ה

איך מיין גיסענען.

ז ע ל ד ע

פאר וואס נישט ברוך משה'ן?

ש מ ו א ל ש מ ח ה

זאל ער זיין פאר דער אנדערער.

ז ע ל ד ע

פאר וואס נישט פאר מיר?

זעלדע

אזוי. זאָג וועמען ווילסטו פאר א חתן?

לאה דאָבע

און דו?

זעלדע

איצטער האָב איך זיי ביידען פיינד. ער האָט זיך נישט געדארפט אוועקלעגען וואשען די פאדלאגע. איך האָב נישט געקענט קוקען אויף איהם.

לאה דאָבע

ער וועט זיין זעהר א געטרייער מאַן.

זעלדע

מיין מאַן וועל איך נישט לאזען וואשען קיין פאדלאגע.

לאה דאָבע

און אז ער וועט דיר וועלען העלפען?

זעלדע

דאָס האָט ער דיר געהאָלפען נישט מיר.

לאכט ווידער.

לאה דאָבע

דיר געפעלט וואָס זיי האָבען זיך צוליעב דיר צושלאָגען?

זעלדע

צוליעב מיר גאר?

לאה דאָבע

ווי דען, צוליעב מיר?

זעלדע

איך וויים נישט אויב צוליעב מיר.

לאה דאָבע

איך וועל ארויסגעהן זעהן אפשר שלאָגען זיי זיך ווידער.

געהט אַרויס.

שמואל שמחה

קומט אַרויס מיט שפאקולען אויפ'ן נאָז און אַ ספר אין האַנט.

ל א ה ר א ב ע

כעתר וויל איך נישט.

ב ר ו ך מ ש ה

מיט קינדערישע עקשנות פאַרשטעקט.

קומט נאָך אמאָל. באשר איך האָב מיר נישט געוועהט, כ'האָב מיר אין סינגע נאָכגעגעבען.

ז ע ל ד ע

נאָר אַנ'אויסרעדעניש. איך האָב געמיינט אז איהר זענט שטאַרקער. אַ גליק וואָס לאה ראבע האָט ניסענען ארויסגעוואָרפען. ער וואָלט אייך צע'מוים'ט.

ב ר ו ך מ ש ה

זיפצט נאָך פאַרלאָרען.

ל א ה ר א ב ע

ס'איז נישט שעהן. אז צוויי מאנסבילען שלאָגען זיך. כ'האָב געזעהן ווי צוויי שקצים האָבען זיך אין דאָרף געשלאָגען. מיט שטיינער האָבען זיי זיך צעפּלעטם די קעפּ. די בלוט האָט זיך ווי געגאָסען אונטער'ן קאָלנער.

ב ר ו ך מ ש ה

גיהט ארוים אַ קלאָג געבענדיג מיט דער טיר.

ז ע ל ד ע

כאַפּט ארום לאה ראבען. קושט זי.

האָב איך דיך ליעב! כ'האָב דיך קיין מאָל אזוי ליעב נישט געהאַט. אזוי ווי אבגעשמיסענע קוקען זיי ביידע אוים. לויפט צום פענסטער. אפשר שלאָגען זיי זיך ווידער? דער מאַמע איז דאָ.

ל א ה ר א ב ע

ער וויל זיך נאָר מיט מיר שמייכלען.

ז ע ל ד ע

נו זאָג, ווען וועסטו ווילסטו פאַר א חתן?

ל א ה ר א ב ע

וואָס ביזטו אזוי פרעהליך?

ז ע ל ד ע

שיט אויס געלען זאמד.

ל א ה ד א ב ע

א בליק וואס איך האב איהם ארויסגעווארפען.

ב ר ו ך מ ש ה

א גבור א גרויסער.

ל א ה ד א ב ע

איך וואלט אייך אויך ארויסגעווארפען ווען איך זאל נישט מורא האבען אז איהר וועט זיך הינטער דער טיר די נעז נישט אבבייסען.

ב ר ו ך מ ש ה

איהר האט שוין געטראפען וועמען ארויסצואווארפען.

ז ע ל ד ע

לאמיר זעהן.

ב ר ו ך מ ש ה

געטראפען דעם ארט.

ל א ה ד א ב ע

זאגט איהר אז נישט... ווארט לאזט מיר נאר צעבראקען די ציבע־לע אין די קארטאפעלס אריין.

ז ע ל ד ע

וועלען מיר טאקי באלד זעהן.

ב ר ו ך מ ש ה

נו קומט אהער און פרובט מיר ארויסווארפען.

ל א ה ד א ב ע

זי כאפט ארום ברוך משה'ן. ער לאזט זיך נישט. זי גיט איהם אזא שליידער צום טיר אז די טיר עפענט זיך אויף און ער פליהט ארויס אויף דער גאס.

ב ר ו ך מ ש ה

קומט אריין.

נו, פרובט נאך אמאל, באשר כ'האב מיר אויסגעגליטשט.

ווי שטיקען זיך. זי איז שטארקער פון איהם, זי שטופט איהם ארויס אויף דער גאס.

ז ע ל ד ע

שיסט אויס מיט א חילבינען געלעכטער.

ל א ה ר א ב ע

וואס האסטו זיך אזוי צעלאכט?

ז ע ל ד ע

עס געפעלט מיר.

ב ר ו ך מ ש ה

זיין גליק וואס ער איז ארויסגעגאנגען. כ'וואלט איהם מיט דער שמאטע דעם פנים אויסגעווישט.

ז ע ל ד ע

קען זיך נישט איינהאלטען פון געלעכטער.

ל א ה ר א ב ע

וואס האסטו זיך צעלאכט?

ז ע ל ד ע

אי האב איך א נקמה, אי האב איך א נקמה!

ב ר ו ך מ ש ה

ער וועט נאך ביי מיר קריגען מיט א שטיק אנגעברענטע אייזען.

ל א ה ר א ב ע

איך בין ברוגז אויף אייך דערפאר.

ז ע ל ד ע

וואס ארט עס דיר?

ל א ה ר א ב ע

איך ווייס דאך פאר וואס ער איז אין כעס.

ב ר ו ך מ ש ה

איך ווייס אויך פאר וואס ער איז אין כעס. און כ'האב פאר איהם קיין מורא נישט. אז איך וויל וואשען די פארלאגע איז עס נישט זיין ראגה.

שמואל שמחה

געהט אין צווייטען חדר.

ברוך משה

איך בעט דיר נישט זאלסט זיך פאר מיר אננעהמען.

לאה דאבע

ס'איז דאך טאקי א ווייבערשע מלאכה, וואס האט איהר זיך אוועק־געלעגט אויף דרערד?

ברוך משה

ס'איז מיינע א זאך.

ניסן אלטער

איך וועל זאגען נחמן בער'ן וועט ער דיר העכערען שכירות.

ברוך משה

געה ארויס פון שטוב. ווארום?

ניסן אלטער

ווארום וואס?

ברוך משה

גלייכט זיך אויס.

געה בעסער ארויס פון שטוב, די מינוט.

ניסן אלטער

אזא מעשה! איך זאל פון שטוב ארויסגעהן. ארבייט איז דא ווינ־ציג אפשר וואלט געווען א סברה אז דו זאלסט אינגאנצען פון דאנען געהן?

ברוך משה

דו ביזט דא דער בעל הבית — נא אט האסטו דיר.

ער שליידערט אויף איהם די נאסע שמאטע.

ניסן אלטער

כאפט א שטעקען און לאזט זיך צו ברוך משה.

לאה דאבע

שפרינגט אריין אין מיטען און כאפט אלטער'ן פאר די הענט.

געהט אין קוזשנע, געהט.

האסטו דיר געזעהן. עפעס א נייעס? זעלדע גאר זאל לינען אויף דר'ערד און שייערן די פאדלאגע.

ב ר ו ך מ ש ה

איהר, רב שמואל שמחה. קומט בעסער ווי איך העלף?

ש מ ו א ל ש מ ח ה

וואס האסטו דיר בויגען דעם רוקען. ס'איז פאר ווייבער א מלאכה.

נ י ס ן א ל ט ע ר

קומט אריין.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

ועהסט, ניסעלע, מען מאכט יום טוב אין שטוב.

נ י ס ן א ל ט ע ר

מסתמא זיך א קוה געקעלבט אין דארף.

ז ע ל ד ע

נא, אלטער, מיר ברעכט שוין די פלייצע. נא דיר די שמאטע און קאנטשע גאר די שטיקעל.

נ י ס ן א ל ט ע ר

האסט ראך שוין איין העלפער.

ז ע ל ד ע

דאס איז לאה'ס העלפער נישט מיינער.

ב ר ו ך מ ש ה

איך בין אייער ביידענס העלפער.

נ י ס ן א ל ט ע ר

א שאד וואס דו ביזט געווארען א שמיד.

ל א ה ד א ב ע

ווארום וואס?

נ י ס ן א ל ט ע ר

די נאסע שמאטע האלט ער בעסער אין האנט ווי דעם האמער.

ז ע ל ד ע

ניסן אלטער איז שוין באלד מיט אלעמען ברוגז.

ל א ה ד אַ ב ע

ווען איך וואָלט אייך אזוי געפעלען...

ב ר ו ך מ ש ה

איהר געפעלט מיר טאקי מעהר פון אייער שוועסטער.

ל א ה ד אַ ב ע

ס'איז מיר טאקי א גרויס וואונדער.

ז ע ל ד ע

ניסן אלטער האָט דיך אויך מעהר ליעב.

ל א ה ד אַ ב ע

ניסן אלטער'ן — איך קען איהם נישט אנזעהן.

ב ר ו ך מ ש ה

איך וועל איהם עס זאָגען.

ל א ה ד אַ ב ע

ער וויים עס אליין. איך רעד נישט צו איהם און ער וויים פאר וואָס.

ב ר ו ך מ ש ה

איך וועל מאכען א שלום.

ז ע ל ד ע

רוקט זיך אב. איהר פערשמירט נאָר דאָס וואָס איך האָב ריין געמאכט.

ב ר ו ך מ ש ה

אַ, א, ווי בייז.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

קומט אַן.

האָסטו דיר געזעהן ? וואָס איז דאָס ? ס'איז דאָך נאָך צוויי וואכען צו ראש השנה.

ל א ה ד אַ ב ע

קומט אריבער אהער, זיידע, איהר וועט צוריק אנטרעטען בלאָטע.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

קלייבט זיך דורך פאַרזיכטיג.

ל א ה ד ר א ב ע

איך זאג, אז דער מאן איז געטריי צו זיין ווייב איז עס זעהר שעהן.

ב ר ו ך מ ש ה

איך מוז עס נישט צו מאכען זעלדען גרינגער.

ז ע ל ד ע

פאר איהרעט וועגען קענט איהר זיך עס טהאן.

ב ר ו ך מ ש ה

און אז כ'וועל וועלען עס טהאן פאר אייך.

ז ע ל ד ע

האט איהר דאך שוין געהערט וואס כ'האב געזאגט.

ל א ה ד ר א ב ע

וואס ארט אייך? איהר וואוסט. מיין טייל העלפט, און איך וועל דערפאר מאכען א געשמאקען סימאן.

ב ר ו ך מ ש ה

וואס מאכט איהר אזעלכעס?

ל א ה ד ר א ב ע

איהר ווערט שוין שפעטער וויסען.

ז ע ל ד ע

איך מיין אז ניסן אלטער וועט זיך נישט אנידערלעגען וואשען די פאדלאגע.

ב ר ו ך מ ש ה

ער איז א פריץ. אין אייך געראטען.

ז ע ל ד ע

זאל זיין אין מיר געראטען.

ב ר ו ך מ ש ה

פאר וואס ביזטו כאטש אין איין ביסעלע נישט געראטען אין דיין שוועסטער.

ז ע ל ד ע

דו הערסט, לאה?

לאהב,

ז ע ל ד ע

אודאי איז ער אין מיר געראטען. ער געפעלט מיר דאריבער.

ב ר ו ך מ ש ה

ווען ס'וואלט טרעפען אויף אנ'אנדערען וואלט ער מיט אייך אויך אויפגעהערט צו רעדען.

ז ע ל ד ע

מען קען טאקע מיינען, אז איך בין שולדיג וואס אלטער בלאזט זיך.

ל א ה ד א ב ע

נאט אייך מיין שמאטע און איך וועל געהן צושטעלען עפעס עסען. איהר זענט דאך מסתמא הונגעריג. נאט אייך.

ב ר ו ך מ ש ה

נעהמט איבער לאה דאבעס ארבייט.

וועלען מיר זעהן צו איך קען די מלאכה.

ל א ה ד א ב ע

סיי ווי קנאפ וואס צו טהאן אין קוזשנע.

ב ר ו ך מ ש ה

וואס האט איהר זיך צו מיר אויסגעדרעהט מיט'ן פלייצע?

ז ע ל ד ע

ווייל איך האב אייך פיינט. ס'איז נישט שעהן פאר א מאנסביל צו וואשען פארלאגעס.

ב ר ו ך מ ש ה

וואס איז נישט שעהן?

ז ע ל ד ע

צו וואשען די פארלאגע.

ב ר ו ך מ ש ה

איך וועל מיין ווייב נישט לאזען וואשען.

ז ע ל ד ע

און איך וועל פיינט האבען מיין מאן אויב ער וועט עס טהאן.

ב ר ו ך מ ש ה

וואס זאגט איהר, לאה דאבע?

ז ע ל ד ע

ער איז טאקי א בעסערער בעל־מלאכה פון אייך.

ב ר ו ך מ ש ה

דו ווייסט אויך ווער ס'איז א בעסערער בעל־מלאכה?

ל א ה ד א ב ע

זי מאכט חוזק.

ב ר ו ך מ ש ה

ער בעדארף זיך מיט מיר נישט שאפען. איך בין נישט קיין יונג ביי איהם.

ל א ה ד א ב ע

ער שאפט זיך נישט מיט אייך.

ב ר ו ך מ ש ה

איך ווייס נישט ווער ס'איז דער בעל הבית, ער צו אייער טאטע.

ז ע ל ד ע

דער טאטע איז נישטא אין הויזנע?

ב ר ו ך מ ש ה

איך פערשטעה ער וויל מיך ארויסשטופען פון דאנען. זאל ער אבי־ בעל ווארטען. מיך שטופט מען נישט ארויס.

ל א ה ד א ב ע

איהר רעדט שוין נישט ביידע?

ב ר ו ך מ ש ה

כ'ווייס דערט, בלאזט זיך.

ז ע ל ד ע

שיטעט אויס מיט א געלעכטער.

ל א ה ד א ב ע

וואס לאכסטו?

ז ע ל ד ע

עס געפעלט מיר לאך איך.

ב ר ו ך מ ש ה

ער איז אין אייך געראטען.

בין נישט שלעכט, נאר איך פערשטעה אלצדינג, און עס פערדריסט מיר.

ב ר ו ך   מ ש ה

קומט אריין.

זעהט נאר. זעהט נאר ווי ערב יום טוב וואלט געווען! ווי לאנג איז עס זעלדע אזא בריה געווארען?

ל א ה   ד א ב ע

וואס מיינט איהר, אז זעלדע קען קיין פאדלאגע נישט וואשען?

ב ר ו ך   מ ש ה

עס קלעפט זיך נישט אזוי ביי זעלדען ווי באנ׳איך.

ל א ה   ד א ב ע

זעהט ווי ריין זי מאכט.

ב ר ו ך   מ ש ה

זעלדע רעדט היינט נישט?

ז ע ל ד ע

שיסט אוים מיט א געלעכטער.

ב ר ו ך   מ ש ה

שוין לאנג, אז איהר זענטביידע שלום? גיט מיר כ׳וועל אייך העל־פען.

וויל ביי זעלדען נעהמען די שמאטע.

ז ע ל ד ע

איך קען אליין. איהר האט שוין קיין מלאכה נישט אין קוזשנע?

ב ר ו ך   מ ש ה

כ׳האב זיך צעקריגט מיט ניסן אלטער׳ן.

ל א ה   ד א ב ע

גאר צעקריגט?

ב ר ו ך   מ ש ה

ער איז מיר מכבד מיט׳ן גרויסען האמער, גלייך ווי איך וואלט גע־ווען זיין לערען־איננעל.

זעלדע

איך בין ערגער פון א נאר וואס איך רעד מיט דיר. אן אנדערער וואלט געקענט מיינען אז דיין שוועסטער איז דיר א שונא. אט בע־טער העלף מיר. וועלן מיר ביידע עס מאכן געשווינד.

וואס די פארלאנגסט.

לאה דאבע

וואס דו און איך וועל צושטעלן מאכן.

זעלדע

ס׳מאכט נישט אויס, אז דו וועסט איהם אין די טיך אריינטאן.

לאה דאבע

עס ווערט ראך אויס שווארץ. וואס איז עס?

זעלדע

ס׳איז אזא גראז אויסגעטריקנטס.

לאה דאבע

כ׳וועל עס בעסער אין זיין טעלער אריינטאן.

זעלדע

ווילסט עס נאך היינט?

לאה דאבע

איך וויל נאך היינט. כ׳זעה דו האסט חרטה וואס דו האסט עס מיר געגעבען.

זעלדע

ס׳איז מיר אלץ איינס.

לאה דאבע

איך ווייס, אז דו ביזט מיר נישט קיין שונא. באשר ס׳הארץ טהוט מיר וועה פאר וואס אלץ פאר דיר, אלץ פאר דיר. וואס איך די פארלאנג. דו האסט מאקע געקענט מיינען, אז איך בין דיר א שונא. אבער ראכט זיך מיר אויס אז דו ביזט מיין קינד און איך בין דיין מאמע און איך בעדארף אויף דיר אכטונג געבען.

זעלדע

דאריבער פערדריסט עס מיר. מיינסטו איך בין אזא שלעכטע. איך

לער.

ל א ה ד אַ ב ע

ווען, שוין לאנג?

ז ע ל ד ע

נאָך שבועות. יעמאלט ווען ער איז געלעגען, האָב איך איהם אריינ־געטהאָן אין די מילך אריין.

ל א ה ד אַ ב ע

איצטער ווייס איך שוין אלץ. איצטער פערשטעה איך שוין אלץ. ער האָט יעמאלט געוואלט אוועקגעהן און מיט אמאָל האָט ער אוועקגעשליידערט דעם פעקיל און געבליבען דאָ... זעהסטו, אז דו בעהאלסט זיך פון מיר.

ז ע ל ד ע

איך האָב דיר נישט געוואלט דערצעהלען.

ל א ה ד אַ ב ע

טאָ וואָס טראָגסטו עס איצטער אין קעשענע?

ז ע ל ד ע

אזוי, כ'האָב געוואלט אויספּרובירען אויף ברוך משה'ן.

ל א ה ד אַ ב ע

האָסט שוין געטהאָן כ'ווייס, אז דו האָסט עס געטהאָן.

ז ע ל ד ע

ווי דו גלויבסט מיר נישט!

ל א ה ד אַ ב ע

זאָג מיר צו, אז דו האָסט עס נישט געטהאָן.

ז ע ל ד ע

איך שווער דיר, אז איך האָב איהם עס נישט געגעבען. שוין. זעהסטו, אז מיר אַרט עס נישט. קענסט עס איהם נאָך היינט צו מיטאג אריינטהאָן.

ל א ה ד אַ ב ע

כ'וועל עס איהם אריינשיטען און דו וועסט איהם דערצעהלען.

ז ע ל ד ע

איך קען דיר בעווייזען אז כ'האב איהם פיינט. אט וועסטו זעהן אז ער וועט אריינקומען וועל איך ארויסגעהן פון שטוב.

ל א ה ד א ב ע

שווער זיך, אז ברוך משה ארט דיר נישט.

ז ע ל ד ע

אזוי גלויבסטו מיר נישט?

ל א ה ד א ב ע

וואס, קענסטו מיר נישט זאגען קלאר, צו ער ארט דיר נישט?

ז ע ל ד ע

(נעמט ארויס פון קעסטעל אין א פאפירעל איינגעוויקעלט.)

נא דיר, אויב דו ווילסט קענסטו עס איהם אריינשיטען.

ל א ה ד א ב ע

וואס איז עס?

ז ע ל ד ע

יאדווינגע האט עס מיר געגעבען. זי זאגט מען שיט עס אריין אין טעלער אימעצען.

ל א ה ד א ב ע

האסט עס שוין לאנג, און מיר האסטו גאר נישט געזאגט.

ז ע ל ד ע

דערהאסט און כ'האב עס נישט אריינגעשאטען.

ל א ה ד א ב ע

פון וואנען האט עס יאדווינגע?

ז ע ל ד ע

זי האט עס געקריגען. זי נימט עס איהר מאן איין מאל אין חודש ער זאל פון איהר נישט אנטלויפען.

ל א ה ד א ב ע

(קושט זעלדען.)

זאג מיר דעם אמת, דו האסט עס ברוך משה'ן אריינגעשאטען?

ז ע ל ד ע

ניין. נישט אלמער'ן האב איך איין טראפעלע אריינגעטהאן אין טע־

גלויבסטו מיר נישט. וואס דען ווילסטו פון מיר?

לאה דאבע

איך וויל אז דו זאלסט דיין שוועסטער איך לאזן לעבן אויף דער וועלט.

זעלדע

טא ווער לאזט דיך נישט?

לאה דאבע

וויינט אין דער שטיל.

זעלדע

אז דו זעצט זיך אן אויף מיר בין איך שלעכט. אבער איך שווער דיר, אז אין הארצען וויל איך דיר זאל זיין בעסער פון מיר. נו וואס ווילסטו זאל איך טהאן? זאל איך מיר ס'פנים צעדראפען אדער וואס. כ'וויים נישט וואס דו געהסט ארום און קוקסט אויף מיר ווי איך וואלט געווען דיין מלאך־המות.

לאה דאבע

נעהם איהם פון מיר נישט צו. דו האסט אלטער'ן. זעהסט, איך בין דיר אין וועג אריין נישט געקראכען. כאטש איך בין גרעסער פון דיר.

זעלדע

איך וויים נאך נישט אויב אלטער וויל מיך.

לאה דאבע

דער טאטע האט מיר דערצעהלט, אז ער האט אליין גערעדט מיט איהם. נאר זינד ברוך משה איז אנגעקומען האסטו פארדרעט דעם קאפ.

זעלדע

אז מיר ארט נישט. ווילסטו וועל איך אפילו נישט רעדען צו ברוך משה'ן.

לאה דאבע

איהר בעהאלט זיךביידע אוים פון מיר.

דעם פּיס מיר צו מאַכען?

ז ע ל ד ע

אַז איך וויל וואַשען קען קיינער מיר נישט פאַרווערען. זי וועט נאָך אויסטראַכטען אויף מיר בלבולים אַז ביינאַכט בין איך פון דעם אַרויסגעגאַנגען... ווילסט אַליין וואַשען. נאַ נעמ, וואַש!

ל א ה ר אַ ב ע

איך בעדאַרף מיך אָפּגעבען מיט דיר; איך וועל אַריינרופען דעם טאַטען.

געהט אַרויס.

ז ע ל ד ע

נימט אויס וואַסער אויס'ן פּאָרלאַנג און הייבט אָן צו שייערן פּיס'ן רינדל. ווייסט איבער איהר פּלייצע און הערט זיך איין. געהט צום פרויסטאַנגסשיר. זי טריקט דערט לאה ראַבען.

וואָס ווילסטו? וואָס האָב איך דיר געטאָן? וואָס בין איך שול־דיג?

ל א ה ר אַ ב ע

קומט אַריין, ווישט די טרערען אין דער שטיל. זעצט זיך אַני־דער בײַם אַנדערען פענסטער. כליפּעט.

ז ע ל ד ע

הער אויף, לאה ראַבע. איך בעט דיר הער אויף.

ל א ה ר אַ ב ע

ווישט די טרערען.

ז ע ל ד ע

מהו מיר צוליעב און הער אויף. וואָס האָסטו צו מיר? וואָס ווייגסטו איבער מיין קאָפּ, גלייך ווי איך וואָלט עפּעס שולדיג געווען?

ל א ה ר אַ ב ע

דו וועסט מיך פאַר דער צייט אין דרערד פערטרייבען.

ז ע ל ד ע

וואָס ווילסטו. זאָל איך דיר אויפרייסען מיין האַרץ? אַז כ'זאָג דיר

ל א ה ד אַ ב ע

מען בעדארף צושטעלען קאַכען: נישט קיין צייט צו וואשען די פארלאגע איצטער.

ז ע ל ד ע

פאר מיר איז אויף אלץ צייט.

ל א ה ד אַ ב ע

איך בעדארף דיך נישט פאר קיין העלפער.

ז ע ל ד ע

ענטפערט נישט. נעהמט אַריין פון הינטער דער טיר אַנ'עמער וואַסער מיט אַ רידעל און הויבט אָן וואַשען די פאַדלאגע.

ל א ה ד אַ ב ע

איך האָב דיר געזאָגט דו זאָלסט נישט וואשען.

ז ע ל ד ע

כ'פרעג נישט ביי דיר.

ל א ה ד אַ ב ע

הייבט זיך אויף און וויל צונעהמען דעם עמער.

ז ע ל ד ע

און איך וועל נישט לאָזען.

ל א ה ד אַ ב ע

ווערען מיר שוין זעהן.

ז ע ל ד ע

און איך וועל נישט לאָזען, סיידען דו וועסט מיר די פינגער איבער־האקען.

ל א ה ד אַ ב ע

דו וועסט נישט וואשען, זאָג איך דיר, לאָז אב, איך וויל נישט דו זאָלסט וואשען די פאַדלאַגע.

ז ע ל ד ע

אז דו וועסט אָנהייבען צו וויינען וועל איך אבלאָזען.

ל א ה ד אַ ב ע

וואָס ווילסטו האָבען פון מיר? וואָס האסטו זיך אָנגעזעצט אויף מיר

ז ע ל ד ע

קענסט איהם אריינשיקען עפּעס אין טעלער און זאל ער זיך ליעב האבען.

ל א ה ד א ב ע

וועמען מיינסטו?

ז ע ל ד ע

וועמען דו ווילסט. איך קען דיר ביידען אבטרעטען. כ'וועל נישט פערזעסען ווערען. כ'האב נישט קיין מורא.

ל א ה ד א ב ע

מיך האסטו איינגעשפאנט אלע שווערע מלאכות טהאן און אליין שפריקסטו פישטעבער.

ז ע ל ד ע

האסט זיך נישט אויסגעלערענט בין איך שולדיג? קענסט מיר לאזען וואשען די כלים. און דו נעה פון מיינעטוועגען וואוהין דו ווילסט. איך וועל היינט וואשען די פארלאנגע און טאמער ווירסטו זיך צו וועל איך דיר אפגיסען מיט הייסע וואסער. נעהם צו די כלים איך וועל וואשען די פארלאנגע.

לעגט אוועק דעם מיטשוך.

ל א ה ד א ב ע

ווילסט זיך אויספלייסען.

ז ע ל ד ע

וויל איך זיך אויספלייסען. וואו איז דער עמער?

ל א ה ד א ב ע

שטעהט הינטער'ן טיר.

ז ע ל ד ע

וואו איז דער רידעל מיט דער שמאטע?

ל א ה ד א ב ע

זוך ווערסטו געפינען.

ז ע ל ד ע

כ'וועל זוכען און כ'וועל געפינען.

ל א ה ד א ב ע

דו האסט איהם פערדרעהט דעם קאפ און איצטער...

ז ע ל ד ע

ווענען האב איך פערדרעהט דעם קאפ?

ל א ה ד א ב ע

ניסן אלטער'ן.

ז ע ל ד ע

איך האב דיר נישט געלאזען? האסטו איהם געקענט פערדרעהען דעם קאפ. אויב איך געפעל איהם בעסער, בין איך שולדיג?

ל א ה ד א ב ע

ביזט דאך פאר איהם געלאפען אין פייער און אין וואסער.

ז ע ל ד ע

נו איז וואס? באשר דער טאטע האט מיט איהם גערעדט. איך האב מיט איהם נישט גערעדט.

ל א ה ד א ב ע

און ווער איז פון בעט ארוים געקראכען ביינאכט?

ז ע ל ד ע

ס'אליגען!

ל א ה ד א ב ע

וואס מיינסטו, כ'בין געשלאפען?

ז ע ל ד ע

זאגסט א ליגען. זאג עס נאך אמאל וועל איך דיר מיט עפעס געבען איבער'ן קאפ.

ל א ה ד א ב ע

פרוב נאר...

ז ע ל ד ע

וואס ווילסטו פון מיר, איך זאל אבטרעטען פון שטוב?

ל א ה ד א ב ע

הלואי וואלסטו עס נאר געטהאן.

ז ע ל ד ע

יעמאלס ווען מיר זענען געלעגען ביידע ביי דער מאמען אין בויך.

ל א ת ד א ב ע

א נאר בין איך געווען וואס כ'האב עס נישט געטאן.

ז ע ל ד ע

כ'ווייס, אז דו פערגינסט מיר נישט וואס כ'געה אום אויף דער ערד.

ל א ה ד א ב ע

אז מען האט אזא שוועסטער בעדארף מען זיך בעגראבען לעבעדי־געהייד.

ז ע ל ד ע

טא וואס דשע ווילסטו פון מיר?

ל א ה ד א ב ע

איך וויל פון דיר גאר נישט.

ז ע ל ד ע

אין גאר נישט... אז א בערעלע פאלט פון בוימעלע אראפ, פאלט עס אויף דער ערד... זאג מיר וואס בין איך שולדיג? איך ווייס נישט וואס דער טאטע האט געערט מיט ניסענען.

ל א ה ד א ב ע

דו האסט איהם דעם קאפ נישט פערדרעהט?

ז ע ל ד ע

איך? זאל איך אזוי לעבען ווי איך האב מיט איהם גאר נישט גע־רעדט.

ל א ה ד א ב ע

גאר געלעגען אין קושנע גאנצענע טעג.

ז ע ל ד ע

ביזט דאך אויך פון קושנע נישט אפגעטראטען. אבער וואס האסטו צו מיר? דיר געפעלט ברוך משה, טא ווער לאזט דיר נישט חתונה האבען מיט איהם?

א פאר וואכען שפעטער. ביי נחמן בער'ן. ארום האלבען טאג. די שטוב איז ווייס אויסגעקאלכט. אויפ'ן דארפישען אופן, גאנץ אויפגערוימט. אויווען און באקאויווען און א טיר צווישען פיהרט אין א צווייטען חדר. פון קוזשנע, וואס געפינט זיך נאהנט, דער־טראגט זיך א טאפעלער קלאנג פונ'ם האמער אויפ'ן קאוואדלע.

זעלדע
שטריקט א טישטוך.

לאה דאבע
וואשט די כלים אויף דרערד זיצענדיג.

זעלדע
זינגט.

אז א בארעלע פאלט פון בוימעלע אראפ,
פאלט עס אויף דער ערד;

לאה דאבע
אבי דיר זינגט זיך כאטש אויפ'ן הארצען.

זעלדע
זאל איך מיר אפשר זעצען וויינען?

לאה דאבע
האסט געמעגט אביסעל וויינען.

זעלדע
וואס, דיר איז שווער אויפ'ן הארצען? מיר איז פרעהליך זינג איך.

לאה דאבע
ווען דו וואלסט נישט געווען מיין שוועסטער.

זעלדע
איך וויים, ווען דו וואלסט יעמאלט שכל געהאט וואלסטו מיך דער־שטיקט.

לאה דאבע
ווען?

צווייטער אקט

ל א ה ד א ב ע

איהר קענט איהם נעהמען אין שטוב אריין. איהר האט דארט זאַ־כען, כ'וועל נעהמען עטליכע טשוועקלעך און ארייגשלאגען אין וואנט, וועט איהר עס אויפהענגען. דארט ווי אונזערע זאכען הענגען.

ב ר ו ך מ ש ה

נעהמט דעם פעקעל אויפ'ן פלייצע און לאה דאבע זוכט דארט צווישען די אייזען.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

קומט אן זינגט.

אודה לאל לבב חוקר ברן יחד כוכבי בוקר... בעמערקט ברוך משה'ן. פון דער פרעמד?

ב ר ו ך מ ש ה

שלום עליכם, א זיידע? יא? איך בין דא אנגעקומען אויף ארבייט.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

צו עסען וועט דיר נישט פעלען ביי מיין זוהן.

ל א ה ד א ב ע

אט האב איך שוין דריי טשוועקלעך געפונען. כ'וועל נאר נעהמען א האמער.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

כע, כע, כע, וועסט מיין קינד בעדארפען א גרעסער טעפעל.

ל א ה ד א ב ע

ס'וועט דער אלטער טאפ זיין גענוג. געהען אלע אין שטוב.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

בלייבט נאך, געהט צום הארנע פרובט א ציה טהאן דעם בלאזאק. זאל ס'פייער נישט אויסגעהן ביז זיי וועלען... שטארקער צעבלא־זען... אט אזוי, ט'זיין גענוג... אודה לאל לבב חוקר, ברן יחד כוכבי בוקר...

געהט זינגענדיג ארויס.

∀

פּרינגס.

נחמן בער

כ'ווייס מען נעהמט צו א פרעמדען מענשען. בעדארף מען דאך איהם געבען אנ'ארט.

לאה דאבע

ס'וועט שוין ענגער אין שטוב נישט ווערען.

זעלדע

קומט צו.

פאר וואס נעהמט איהר נישט אין שטוב אריין?

נחמן בער

מיר נעהמען שוין. ווערסט, גאט וועט געבען מלאכה זאל זיין. כ'נעהם צו נאך א מענשען.

ברוך משה

גוט מארגען.

קוקען זיך צו.

זעלדע

די קאץ האט זיך היינט געלעקט. כ'האב געוואוסט, אז א גאסט וועט קומען.

ניסן אלטער

די קוישנע צו ענג.

נחמן בער

מען וועט אנמאכען ווינטער צו שטעלען נאך א הארטע. מען וועט זעהן ווי דער ווינטער וועט זיך ווייזען. אפשר גאט וועט געבען וועל איך קענען איבערבויען די שטוב. די שטוב איז טאקע אבי־סעל צו קליין. נו לאמיר געהן עפעס איבערכאפּען.

לאזען זיך געהן.

לאה דאבע

וועמעס פעקיל איז עס דא געבליבען?

ברוך משה

ס'איז מיינער.

טאכטער?

נ י ס ן א ל ט ע ר

אין שפאס.

לאה דאבע וועט אבטרעטען איהר בעט.

ל א ה ד א ב ע

איך שלאף דאך מיט זעלדען אין איין בעט. לאזט מיר נישט שלא־
פען א גאנצע נאכט.

נ ח מ ן ב ע ר

וואס איז דא צו לאכען.

ל א ה ד א ב ע

כ'וויים, וואס פרעגסטו? ס'פעלט וואס צו עסען אין שטוב. ס'קען
איצטער אויך נאך פאר צוויי מענשען זיין צום עסען.

נ ח מ ן ב ע ר

איך מיין מיט'ן שלאפען. איך מיין...

ב ר ו ך מ ש ה

כ'וועל שלאפען אין שטאל אויפ'ן בוידעם.

נ ח מ ן ב ע ר

יא, ס'ליגט דארט א פולער בוידעם מיט היי... אין ווינטער צו...

ל א ה ד א ב ע

וואס איז דא צו קלעהרען פון ווינטער?...

נ ח מ ן ב ע ר

כ'וועל געהן אין דארף וועל איך ביים סטאליער בעשטעלען א בעט.

ל א ה ד א ב ע

טא זאל ער מאכען א ברייטערע, מיר איז ענג מיט זעלדען. וועט
מען אייך ווינטער צו קענען אבגעבען די בעט וואו מיר שלאפען
איצטער.

נ ח מ ן ב ע ר

וואס איז דען פארהאנען צו רעדען?

ל א ה ד א ב ע

דו האסט דאך אנגעהויבען. כ'האב אפילו נישט פערשטאנען וואס דו

דער יונג

ברוך משה. איך מען דאַ זיין אַ וואָך צייט און איהר וועט זעהן מיין אַרבייט.

ניסן שלמער

מלאכה איז דאַ גענוג. ס'פעלט נישט.

נחמן בער

צי אזוי צי אזוי... אויב דו ווילסט, וועסט מיר נישט מאַכען ענג. צו עסען איז פאַראַן אַ שטוב צום שלאָפען — אויך. וואָס וועסטו נעהמען ווייטער? שטעל זיך צו אויב דו ווילסט, און דערנאָך וועט מען זעהן.

לאה דאַבע

קומט צו.

פאַר וואָס נעהמט איהר נישט אין שטוב אַריין עסען?

נחמן בער

וואָס זאָגסטו. מיין מאַכטער? אַ מענש איז געקומען. וויל זיך דאַ אָבשטעלען.

ברוך משה

צו לאה דאַבען.

גוט מאָרגען!

קוקען זיך ביידע פרעמדליך אָן.

נחמן בער

וואָס זאָגסטו, כ'מיין אפשר וועט זיין מלאכה פאַר נאָך אַ מענשען?

לאה דאַבע

איך ווייס, וואָס פרעגסטו מיר?

נחמן בער

אַנ'אָרט צו שלאָפען. וואָס מיינסטו?

ברוך משה

איך בעדאַרף עסען אויך. כאַ, כאַ, כאַ, איך האָב ליעב צו קייען.

נחמן בער

ביי מיר גאָט צו דאַנקען הונגערט מען נישט. וואָס זאָגסטו מיין

נ י ס ן א ל ט ע ר

ס'וועט זיין א מענש וועט זיין מלאכה.

נ ח מ ן ב ע ר

וואס האסטו דארט אין פעקעל?

ד ע ר י ו נ ג

זאכען. אביסעל געצייג.

נ י ס ן א ל ט ע ר

וואס פאר א געצייג. וואס בעדארף מען עס נאך מיטטראגען?

ד ע ר י ו נ ג

איך האב מיר מיין אייגענעם האמער. כ'קען קיין פרעמדען האמער אין האנט נישט האלטען.

נעהמט ארויס פון זאק א האמער.

נ י ס ן א ל ט ע ר

בעטראכט איהם.

דער האמער איז נישט פון דעם געגענד.

נ ח מ ן ב ע ר

בעטראכט דעם האמער.

נישט קיין בעקאנטע ארבייט. איז נישט שווער.

ד ע ר י ו נ ג

א ריין שטיקעל ארבייט קען מען נישט מאכען מיט אבי וואס פאר אנ'האמער.

נ י ס ן א ל ט ע ר

קלאפט מיט איהם אין קאוואדלע.

גוטער שטאל! באלד געזעהן אז ס'איז נישט קיין היגע ארבייט.

ד ע ר י ו נ ג

נו וואס? אפשר ווילט איהר איך זאל באנ'אייך בלייבען אויף א פראבע?

נ ח מ ן ב ע ר

ווי רופט מען דיך?

דער יונג

ארויסגעגאנגען א שפאצירן אויף טאג.

נחמן בער

פון ווייט?

דער יונג

פון שטארם.

נחמן בער

א שענער שפריין. וואוהין גערט מען?

דער יונג

איך בין א שמיד. כ'גייה איבער די דערפער. אפשר ארבייט קריי־גען.

נחמן בער

איז אין שטארם נישטא קיין מלאכה?

דער יונג

שוואכלעך. באנ'אייך זעה איך איז פערוואליעט מיט ארבייט.

נחמן בער

גאט צו דאנקען.

דער יונג

(צו ניסן אלטער'ן.)

איהר זענט א זוהן? שלום עליכם.

ניסן אלטער

איך בין אויך אנ'ארבייטער.

דער יונג

אויפ'ן יאהר?

נחמן בער

שוין גאט צו דאנקען דא פון פסח אן.

דער יונג

נאך קיין יאהר נישט. וועט זיך אפשר פאר מיר מאכען מלאכה?

נחמן בער

וואס ווייס איך? ווי די ארבייט וועט זיין.

זי נאָך צוואוואקסען, זעלדע, מיין איך.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך מיין אויך, אז זי וועט נאָך צוואוואקסען.

נ ח מ ן ב ע ר

מיינסטו טאקי די גרעסערע?

נ י ס ן א ל ט ע ר

אויב זעלדע איז פריהער געבוירען געוואָרען. מיין איך אז זי איז די עלטערע.

נ ח מ ן ב ע ר

איך מיין אויך אז זי איז די עלטערע, כאָטש יענע איז גרעסער... נאָר כ'האָף צו גאָט, אז זעלדע וועט נאָך צוואוואקסען, איז א בריה, קען נישט ארומגעהן לעדיג, קנעט שוין לאָקשען אויף וועטשערע.

נ י ס ן א ל ט ע ר

מיינט איהר זי וועט מיך וועלען?

נ ח מ ן ב ע ר

כ'וועל זי אם ירצה השם שעהן בעקליידען, איז א גרויסע בריה. כע, כע. לאה דאָבע שפּעטער פון איהר געבוירען געוואָרען, האָט זיך אבער ארויסגעכאפּט די גרעסערע... די מאמע נישט געקענט עס אי־בערטראגען. זיפצט. שוין איינמאָל א מאמע געווען! ס'ערשטע קינד געווען א אינגעל איז עס אוועקגעקומען נאָך ברית. און דאנאָך א צווילינג... מסתמא איז עס געווען אזוי פון גאָט...

אין טיר בעווייזט זיך אַ יונג. טראָגט אַ פּעקעל אויפ'ן פּלייצע.

ד ע ר י ו נ ג

גוט מארגען!

נ ח מ ן ב ע ר

גוט מארגען. שלום עליכם.

ד ע ר י ו נ ג

עליכם שלום. הייסלעך אויף דער גאס.

נ י ס ן א ל ט ע ר

צופוס?

נ ח ט ן ב ע ר

וואס האב איך דא צו לייקענען? איך בין מיט דיר צופרידען. און כ'האב אליין געטראכט דיר צו הערבערען. ביזט ווערט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

דאס וועלען מיר זעהן. נים נאר א קלאפ דארט מיט'ן האמער... אט אזוי... כ'וויל ווערען אייערער אנ'איירעם.

נ ח ט ן ב ע ר

נע, נע... ס'וואלט נישט געטויגט. נישט קיין קרומע זאך, געראטענע קינדער: נישט פאר וואס צו רעדען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

און איך געפעל דאך אייך אויך.

נ ח ט ן ב ע ר

נע, נע, נע, כ'האב שוין אליין איבערגעטראכט פון דעם. כ'האב היינט געטראכט, כ'האב זיך אויפגעכאפט און געהערט דער האמער קלאפט שוין. בע־בע...

נ י ס ן א ל ט ע ר

נו וואס, ווילט איהר מיך פאר אנ'איירעם?

נ ח ט ן ב ע ר

איך מיין טאקע. דערלאנג נאר דארט מיט'ן האמער... דער גאנצער דארף איז צופרידען מיט דיין מלאכה.

נ י ס ן א ל ט ע ר

סען ווייסט פון מיר אין אנדערע דערפער אויך.

נ ח ט ן ב ע ר

איך קלער אויך. אפשר איז עס א גאטס־זאך. מיינסט דאך מסתמא די עלטערע?

נ י ס ן א ל ט ע ר

וועלכער איז די עלטערע?

נ ח ט ן ב ע ר

געבוירען געווארען איז טאקע יענע, די קלענערע, פריהער. נאר יענע איז די גרעסערע. זיי האלטען נאך אין וואקסען. אפשר וועט

נ י ס ן א ל ט ע ר

ווען איהר וואָלט מיר פאָלגען, וואָלט איך אייך הייסען ברענגען א מוליער און נאָך א הארנע אָוועקשטעלען. איהר וועט זעהן, אז ס'וועט ווערען מעהר מלאכה. די פויערים וועלען מעהר אבשיי האָבען אז דאָ וועט זיין נאָך א הארנע.

נ ח מ ן ב ע ר

כ'וועל מיר מישב זיין. כ'וועל זעהן ווי ארום יום־טובים וועט זיך די מלאכה ווייזען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

אזוי צו אזוי איז דאָ ענג. מען וועט זעהן, איהר וועט מיטהעלפען ארויפציהען די שינע אויפ'ן ראָד, דאנאָך וועל איך געהן איבערבייסען. איהר האָט זי געמאכט אביסעל צו ענג.

נ ח מ ן ב ע ר

דו האָסט דאָך געמאָסטען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

אָט איז דער שטריקעל, זעהט איהר ווי די מאָס איז ריכטיג און איצטער מעסט די שינע, נו...

נ ח מ ן ב ע ר

כע, כע, טאקי אביסעל נישט דערמאָסטען. ניש'קשא דער ראָד וועט זיך נאָכגעבען. נו, לאָמיר געהן אין שטוב אריין.

נ י ס ן א ל ט ע ר

אָט ס'וועט נישט דויערען. איין ראָד האָב איך אנגעצויגען.

נעהמען אָנציהען אַ ראָד.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך האָב געוואָלט מיט אייך עפּעס רעדען.

נ ח מ ן ב ע ר

מכח וואָס?

נ י ס ן א ל ט ע ר

אזוי זיך. אויב איהר זענט צופרידען מיט מיין ארבייט בין איך אויך צופרידען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

אז ס'מאכט זיך ארבייט זאל זיך עס נישט וואלגערן אין קושנע.

נ ח מ ן ב ע ר

די לעצטע צייט. קיין עין הרע. די מלאכה זיך פערגרעסערט... כ'האב מיינט צו לייקענען. זינט דו ביזט ביי מיר זאגען די גוים צופרידען מיט דער ארבייט. זאגען. דו שטעלסט אן דעם אהער דרעט ער נישט דעם רוקען. לויבען דיין מלאכה. שמירסט, זאגען זיי, גוט א פערד.

נ י ס ן א ל ט ע ר

ווי קענען מאכי דא נישט אין דעם גאנצער שמירען קיין פערד. שלאגען אן די פארקאווע אויף. אז כ'דרעט אויס דעם פערד די פיס. פילען זיך צוזאמענציען די קלאטען ווי ס'בעדארף צו זיין. און מאכי מיינט א משוועקעל וועל איך דערקענען פאר א מייל. ער זוכט אויף קליינע משוועקלעך. אט זעהט איהר, זאל אימיצער אזוי מאכען א משוועקעל!

נ ח מ ן ב ע ר

יא. איך וועל אזוי נישט ס'ראנזשען. כ'האב געהערט אז מען קריגט פארטיגע משוועקלעך צו קויפען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

טויגען אין דרערד! כ'האב זיי געזעהן. געמאכט פון שלעכטע איי־זען...

נ ח מ ע ן ב ע ר

זעהסט, מיר איז גאר נישט איינגעפאלען צו נוצען די וואסער פון קרעניצע צום הארטעווען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

כא, כא, כא, איך האב באלד פערשטאנען אז צו הארטעווען א טרו־קענער שמאל איז בעסער די קרעניצע וואסער.

נ ח מ ן ב ע ר

די גוים זאגען עס מאכט אז דיין ארבייט ברעקעלט זיך נישט אב. וועסט נעהן אין שטוב אריין. שוין איבערבייסען פארטיג.

נ ח מ ן ב ע ר

ווארום, וואס?

נ י ס ן א ל ט ע ר

עס וועט אויספעלען שטאָל. די סאַכעס מוז מען מאכען ביז מארגען.

נ ח מ ן ב ע ר

דאַ האָט א פויער געבראכט אנ'אלטע קאַסע, ער וויל כ'זאָל איהם א האַק אנשטאָלען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

כ'האָב פיינט עס צו האלטען אין האנט. דער שטאָל איז צו הארט און ס'קרישעלט זיך אונטער'ן האמער.

נ ח מ ן ב ע ר

ס'איז געווענט וואָס פאר א קאסע. ער קלאפט מיט אנ'אלטער קאַסע אין קאוואדלע. דער שטאָל איז ווייך.

נ י ס ן א ל ט ע ר

אויף ווען בעדארף מען עס?

נ ח מ ן ב ע ר

רעכט אויף מארגען. איך וועל דיר היינט צוהעלפען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

די קוזשנע איז ענג. מען קען זיך דאַ ניט אויסדרעהן אפילו.

נ ח מ ן ב ע ר

וואָלט נאָר זיין געגונג וואָס צו טהאָן.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך האָב ליעב ס'זאָל מיר זיין גראם.

נ ח מ ן ב ע ר

זאָל נאָר זיין די מלאכה וואָס מען קען דאַ אויפטהאָן.

נ י ס ן א ל ט ע ר

ווען איהר וואָלט מיר פאלגען, האָט איהר בעדארפט נאָך א בלאָזזאק ארייננשטעלען.

נ ח מ ן ב ע ר

צו וואָס?

שפיציקן זיי זיך. די קלינגען פארשווינדן זיך שפעטער.

נ י ס ן א ל ט ע ר

לאזט זיך נישט, זעלדע. לאזט זיך נישט!

נאך א שווייגן קאפט פאלט זעלדע אנידער.

נ י ס ן א ל ט ע ר

וויל זי אויפהויבן.

ז ע ל ד ע

איך קען זיך נאך אליין אויפהויבן.

שטעלט זיך אויף און לויפט ארויס פון קוזשנע.

ל א ה ד א ב ע

זעהר שעהן. אונטערהערען וואס מיר האבען דא גערעדט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איהר האט זיך אויך אונטערגעהערט.

ל א ה ד א ב ע

האב איך א ראנגע.

נעהמט די שיך און געהט ארויס.

נ י ס ן א ל ט ע ר

רופט.

לאה, קומט אהער...

בעקומט נישט קיין ענטפער. פארנעהמט זיך מיט דער ארבייט.

נ ח מ ן ב ע ר

קומט שוין.

נעם מארגען. ס'זיין א שעהנער טאג.

נ י ס ן א ל ט ע ר

געלעגען א קאלטער טוי אויפ'ן גראז.

נ ח מ ן ב ע ר

שוין צייט. נאך א וואך, נאך א וואך און מען הויבט אן אקערען פאר דער ווינטער זריעה.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איהר פאהרט היינט אין שטאדט אריין?

ז ע ל ד ע

זאל זי שוין ווארטען א ביסעל.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך האב געזעהן ווי זי האלט דעם גרויסען האמער אין האנט און ווי דו האלסט איהם.

ז ע ל ד ע

קום ארויס אויפ'ן מיטען קוזשנע.

נ י ס ן א ל ט ע ר

וואס וועט זיין?

ז ע ל ד ע

וועלען מיר זעהן ווער ס'איז שטארקער, זי צו איך.

נ י ס ן א ל ט ע ר

זי איז דאך אוועק אין שטוב.

ז ע ל ד ע

קום דו אהער, איך וויל זיך מיט דיר שטייערען, וועסטו שוין זעהן ווער ס'איז שטארקער.

ל א ה ד א ב ע

קומט אן.

אט בין איך. נו קום וועלען מיר זעהן ווער איז שטארקער.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איהר זענט דאך ברוגז.

ל א ה ד א ב ע

איך בין שוין נישט ברוגז. אט קום, האב קיין מורא נישט.

ז ע ל ד ע

וואס איז געווען אביסעל צעטומעלט, קומט צו זיך.

נו, שוין. אט לאמיר זעהן... ווארט, טהו אויס די שיך. וועסט מיר אבטרעטען די פיס.

ל א ה ד א ב ע

איך וועל אויסטהאן די שיך.

טהוט אויס די שיך און ווארפט זיך אויף זעלדען. א לאנגע צייט

ל א ח ד א ב ע

מיר מאכט עס נישט אויס. פערקערט, עס געפעלט מיר.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך וועל היינט מאכען א שלום.

ל א ח ד א ב ע

איך בעדארף נישט, איך בעדארף נישט.

נעמט שנעל ארויס פון קוישנע.

נ י ס ן א ל ט ע ר

נישטשיבלט זיך מיט׳ן טאבאק אין האנט. זעהט אויס, איהם געפעלט עס, באנאט ער פערשמעקהט נישט אין נאזנען.

ז ע ל ד ע

קומט פריין.

מיינסט, כ׳האב נישט געהערט? כ׳האב אל׳ץ געהערט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

ס׳איז נישט שעהן זיך צו פארטייען און הערען.

ז ע ל ד ע

פאר מיר איז מאקע שעהן. כ׳האב טאקע געוואלט וויסען וואס זי רעדט. אזא שלעכטס איך בין, זאגט זי. געבוירען געווארען גרויס ווי א פייג, און זי, קוקט זי נאר אן!

נ י ס ן א ל ט ע ר

וואס זאגט איהר אין כעס?

ז ע ל ד ע

איך וויל נישט זי זאל אויף מיר אנרעדען. ביז צעהן יאהר, זאגט זי, בין איך געווען גרין און געל.

נ י ס ן א ל ט ע ר

זי האט עס נישט געזאגט.

ז ע ל ד ע

איך בין צוואנציג מאל שטארקער פון איהר, באשר זי איז גרעסער.

נ י ס ן א ל ט ע ר

כ׳מיין, אז זי איז שטארקער.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איהר בעדארפט זיך נישט קריגען.

ל א ה ד א ב ע

איך מיט איהר, איך טשעפּע זי נישט, און טהו אָב אלע מלאכות אין שטוב. איך שאף זיך אפילו נישט מיט איהר.

נ י ס ן א ל ט ע ר

א שאד וואס אנשטאט איהר איז נישט געבוירען געווארען אן אינגעל.

ל א ה ד א ב ע

ווען ביי אונז אין שטוב וואלט געווען אן אינגעל וואלט עפּעס אנדערש געוועזן.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך האָב נישט געוואוסט אז איהר האט פיינט אייער שוועסטער.

ל א ה ד א ב ע

איך? פיינט? גאר א מעשה, וואָס האָב איך צו איהר?

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך וועל אייך איבערבעטען מיט איהר שפּעטער, גוט.

ל א ה ד א ב ע

איך בעדארף נישט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איהר זענט ברוגז מיט איהר!

ל א ה ד א ב ע

פערשעמט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

זעהט איהר, אז איך וויים אלץ־דינג.

ל א ה ד א ב ע

וואס זענט איהר מיט איהר אויף — ד ו, און מיט מיר א י ה ר' צ ט איהר זיך?

נ י ס ן א ל ט ע ר

אויב איהר ווילט קען איך זיך דו'צען מיט אייך.

לאה דאבע

פונדעסטוועגן אז זעלדע ניסט אייך צו אין טעלער שווייגט איהר און עסט. און אז איך האב עס געטראגן האט איהר איבערגעלאזען.

ניסן אלטער

ווען?

לאה דאבע

יא, יא, איך געדענק שוין. מיר האט עס פערדראסען.

ניסן אלטער

מסתמא בין איך שוין געווען זאט.

לאה דאבע

איך ווייס אז איהר ווענט געווען זאט, אז איהר וועט האבען א ווייב און איהר וועט זי האבען פיינט וועט איהר אויך זאגען: איך בין שוין זאט.

ניסן אלטער

אז כ'וועל האבען א ווייב וועט זי שוין אליין פערשטעהן וואס איך האב ליעב.

לאה זעלדע

וואס האט זי גערעדט מיט אייך, זעלדע?

ניסן אלטער

זי איז די עלטערע זאגט זי.

לאה דאבע

גרויס ווי א פינג, מיר וועגען געבוירען א צווילינג. ווער ס'איז גרע־סער דער איז עלטער.

ניסן אלטער

אבער זי איז געבוירען געוואָרען פריהער.

לאה דאבע

מיט א שעה פריהער. זי איז שיער נישט געשטארבען. מען האט נאר געמיינט אז זי איז שוין טויט. ביז צעהן יאהר איז זי געווען גרויס ווי א נאר נישט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך בין נאָך נישט הונגעריג, וואָס טהוט דער טאַטע?

ל א ה ד אָ ב ע

ער דאַווענט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

לאה׳שו איז היינט אויפגעשטאַנען אויף דער לינקער זייט.

ל א ה ד אָ ב ע

איך בין שוין טאקע אויפגעשטאנען אויף דער רעכטער זייט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איהר זעהט מיר אויס פערשלאָפען.

ל א ה ד אָ ב ע

איך בין צופריה אויפגעשטאנען. דער טאַטע האָט מיך אויפגעוועקט איך זאָל מאכען אנ׳עסען פאר אייך.

נ י ס ן א ל ט ע ר

דער טאַטע גאָר.

ל א ה ד אָ ב ע

איך אליין וואָלט נאָך נישט אויפגעשטאנען. איך האָב געהערט ווי דער האמער קלאפט אין קוזשנע.

נ י ס ן א ל ט ע ר

האָב איך דאָך אייך אויפגעוועקט, נישט דער טאַטע.

ל א ה ד אָ ב ע

אז דער האמער קלאפּט שלאָף איך נאָך געשמאקער. וועט איהר באלד ארייננקומען?

נ י ס ן א ל ט ע ר

וואָס האָט איהר געקאכט?

ל א ה ד אָ ב ע

זאָגען אייך א פריהער? איהר ווילט וויסען?

נ י ס ן א ל ט ע ר

איך לאָך. וואָס איהר קאכט איז געשמאק.

זעלדע

פּער'נגב'ס זיך נאָך שטאָל אין טיר. ער סטרעקט זי ניסם. באַלד פֿאַר דערשרעקט זי זיך, ווי אימעצער וואָלט נאָכן שטייער. גייט אָפּ.

לאה דאָבע

קומט אָן דורך דער פֿאָדערשטער טיר. בלייבט שטיין אויפ'ן שוועל.

ניסן אַלטער

אַ צייט סטרעקט זי פּלאַטער ניסם. ער שטויסט אַ שטיק אייזן. ער וויל אַריינלייגן אין פּייקר די פֿאַרגעצווינגענע אייזן און באַמערקט לאה דאָבען.

ניסן אַלטער

וואָס מאַכט עפּעס לאה'שו.

לאה

זעלדע דאָ ניטס געווען?

ניסן אַלטער

דער ווייַדע איז דאָ אויך געווען. וואָס שטערט לאה'שו אויפ'ן שוועל, זי וויל דעם באַלקען אונטערשפּאַרען?

לאה

איהר האָט נאָך אַ סך צו טהאָן?

ניסן אַלטער

וואָרום, וואָס?

לאה דאָבע

שוין פֿאַרטיג איבערבייסען.

ניסן אַלטער

זעלדע האָט געזאָגט, אַז איהר שלאָפֿט נאָך.

לאה דאָבע

וואָס נאָך האָט איך זעלדע געזאָגט?

ניסן אַלטער

שועלכע זאַכען דערצעהלט מען ניטס.

לאה דאָבע

ס'איהר באַלד אַריינקומען?

ליבען בעגינען ווען די שטערן זינגען שירה.

ז ע ל ד ע

ס׳מיינט, אז מען בעדארף אויפשטעהן פריה?

ש מ ו א ל ש מ ח ה

מען בעדארף אויפשטעהן פריה און צושטעלען איבערביים קאכען.
דאס מיינט עס.

ז ע ל ד ע

איך שטעה אויף פריה און קאך איבערביים און איהר האט ליעבער
ראבען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

אמת, דאבע לאה איז געראטענער?

ש מ ו א ל ש מ ח ה

ביידע געראטען. וואס פעלט איהר? איז א ציג... וואס האסטו דארט?
די הינער לעגען זיך אלץ אין קוזשנע. נע, בעדארפט זיי אבגעוואוינען,
וואס פאר א הון איז עס די שווארצע אדער די ווייסע?

ז ע ל ד ע

סאר וואס זיידע בין איך נישט קיין געראטענע?

ש מ ו א ל ש מ ח ה

קום אין שטוב און לאז ניסעלען טהאן זיין מלאכה.

געהט אוועק, זינגענדיג, אודה לאל לבב חוקר.

נ י ס ן א ל ט ע ר

שרייט איהם נאך.

קומט שפעטער, וועט איהר מיר מאכען א פאר צענדליג טשוועקלאך,
איך בעדארף היינט שמידען א פאר פערד.

ז ע ל ד ע

איך וועל שפעטער קומען, וועל איך מאכען.

געהט ארויס.

נ י ס ן א ל ט ע ר

פערנעהמט זיך ווידער פאר זיין ארבייט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

לאכט.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

קוקט אן. זינגט.

אודה לאל לבב חוקר. ברן יחד כוכבי בוקר...

נ י ס ן א ל ט ע ר

גוט מארגן!

ש מ ו א ל ש מ ח ה

זינגט.

ברן יחד כוכבי בוקר.

ז ע ל ד ע

דער זיידע איז אויפגעשטאנען אויף דער רעכטער זייט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איהר הערט וואס אייער אייניקעל זאגט?

ש מ ו א ל ש מ ח ה

זי העלפט דיר דא אנציהען א פאר רעדער?

נ י ס ן א ל ט ע ר

יא.

ז ע ל ד ע

פאר וואס זענט איהר אזוי פריה אויפגעשטאנען?

ש מ ו א ל ש מ ח ה

זינגט.

אודה לאל לבב חוקר ברן יחד כוכבי בוקר. ווייסט דעם טייטש ראפון הא, ניסעלע?

נ י ס ן א ל ט ע ר

ברן, איז זינגען, און כוכבים, איז שטערען, און בוקר, איז פריהמאר־גען.

ש מ ו א ל ש מ ח ה

כע, געדענקסט נאך וואס דער רבי האט געלערענט. ברן איז דער טייטש זינגען, און כוכבים איז שטערן. ס'מיינט, מען בעדארף גאט

ז ע ל ד ע

וועסט לאה דאבען נישט זאגען וואס איך האב דיר דערצעהלט.

נ י ס ן   א ל ט ע ר

אז זי האט געוויינט?

ז ע ל ד ע

יא, זאג איהר נישט.

נ י ס ן   א ל ט ע ר

איך זאג דיר נישט צו.

ז ע ל ד ע

האב איך א זארג..

נ י ס ן   א ל ט ע ר

ביזט א שלעכץ, ביזט טאקע א בריה, אבער מיט בלויע ליפעלאך.

ז ע ל ד ע

בלויע ליפען האב איך! נא, קוק, בלויע ליפען. נא, קוק. ווייסט וואס א שיינעץ האט מיר געזאגט?

נ י ס ן   א ל ט ע ר

וואס האט ער דיר געזאגט?

ז ע ל ד ע

זעלדע, זאגט ער, איז די שעהנסטע אין גאנצען דארף. ווען ער וואלט נישט מורא האבען פאר'ן דארף וואלט ער געווארען א איד.

נ י ס ן   א ל ט ע ר

און דיר געפעלט עס?

ז ע ל ד ע

מיר ארט נישט, אז דו וועסט לאה דאבע'ן דערצעהלען... איך וועל איהר אליין דערצעהלען.

נ י ס ן   א ל ט ע ר

וואס?

ז ע ל ד ע

אז דו האסט געפרעגט, צו זי שלאפט נאך...

נ י ס ן א ל ט ע ר

נא דיר א שמיר'ס טאכטער!

ז ע ל ד ע

ער מיינט טאקע, כ'האב מורא פאר די פונקען. נו נעהם ארויס יע־נעם אייזען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

דאס וועלען מיר זעהן... צוליב דיר האב איך באלד דעם אקער שיעור ניט פערברענט. לאז, כ'וועל איהם אביסעל אבלעשען.

ז ע ל ד ע

לאז ניט דאס! גיב איהם אהער אויפ'ן קאוואדלע. נו, שמיר וועלען מיר זעהן צו איך האב מורא פאר די פונקען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

שמירט, די פונקען שפריצען. זי שטעלט אונטער איהר בארפיסע פוס.

נ י ס ן א ל ט ע ר

כ'ווייס, אז דו ביזט א שלעכט.

ז ע ל ד ע

איך ווייס אליין. טא וואס קומט מיר דערפאר?...

נ י ס ן א ל ט ע ר

וואס דיר קומט... כ'וועל דיר זאגען שפעטער.

ז ע ל ד ע

מיר ארט ניט, אז זי וויינט. זי איז א שלעכט. אויף מיינע נאמנות איך בין בעסער פון איהר. זאל זי מיר זאגען וואס זי וויינט? מיר ארט עס ניט. איך שלאף ניט מעהר מיט איהר אין איין בעט. איך וועל... וואס ארט עס מיר? קריך ארונטער, ניסן אלטער, אונטער דער הארנע.

נ י ס ן א ל ט ע ר

נא, וועסט פערשפארען צו קריכען. אט בין איך דארט אליין געווען... כ'וועל די הינער אבגעוואוינען פון צו לעגען זיך אין קוישנע. א קוישנע איז ניט קיין שטאל.

נ י ס ן   א ל ט ע ר

ביזט א שלעכץ.

ז ע ל ד ע

טאקע, פאר וואס? זי איז נאך אמאל אזוי גרויס פון מיר, אבער איך בין עלטער.

נ י ס ן   א ל ט ע ר

מיט איין מינוט.

ז ע ל ד ע

אפשר מיט פינף שעה. צוליב איהר איז די מאמע געשטארבען.

נ י ס ן   א ל ט ע ר

ביזט א שלעכץ.

ז ע ל ד ע

קריכט אריין אין בעט און לעגט זיך אוועק מיט'ן פלייצע צו מיר. און וויינט.

נ י ס ן   א ל ט ע ר

מסתמא ביזטו שולדיג.

ז ע ל ד ע

מארגען שלאף איך אליין. כ'בעדארף נישט מען זאל זיך אויסדרע־הען מיט'ן פלייצע צו מיר.

נ י ס ן   א ל ט ע ר

איך וועל היינט מאכען א שלום.

ז ע ל ד ע

מיר ארט נישט, אז זי איז ברוגז, רעדט נישט צו מיר. האב איך א דאגה. דער טאטע וועט מיר היינט ברענגען באוועל פון שטארט, כ'וועל אנהויבען צו שטריקען א טישטוך. און זאל זי זיך בלאזען.

נ י ס ן   א ל ט ע ר

הייבט אן צו שמידען אנ'אנגעגליטען אייזען.

ביזט א שלעכץ.

ז ע ל ד ע

שפריץ מיר נישט די פונקען אויף די פיס.

ז ע ל ד ע

דאס האב איך געטראכט. נישט לאנג דאכט, זי בעדארף שוין אזוי אויסגעוועלגערט א בלאס לאקסען ווי איך.

נ י ס ן א ל ט ע ר

געבעטען האט זי געהאכט. כ'האב אליין געזעהן.

ז ע ל ד ע

דאס איז די אמישנע צונעגאנגען צום קויטען. געדענקסט ווען דער איבערביים איז געווען צונעבראכען? אייערטעבטען — דאס האט די געהאכט. פון אריין שפעטער ווענסטו זעהן וואס פאר א בלאס לאקסען איך ווער אויסגעוועלגערט. ווי א זון קיילעכדיג, און קיין איין לעבעלע וועט נישט זיין.

נ י ס ן א ל ט ע ר

אט וועל'ן מיר זעהן.

ז ע ל ד ע

וועלען מיר זעהן.

ווייל געהן.

נ י ס ן א ל ט ע ר

וואוהין געהסטו?

ז ע ל ד ע

דו ווילסט, אז איך זאל דא זיין? לאנג דאכטע מאכט דארט אנ'עסען פאר דיר.

נ י ס ן א ל ט ע ר

האסט דאך געזאגט, אז זי ליגט אין בעט.

ז ע ל ד ע

זי האט געוויינט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

ווען?

ז ע ל ד ע

ביינאכט אין בעט. כ'האב איהר געזאגט, אז זי מאכט מיר ענג אין בעט צו שלאפען. האט זי געוויינט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

זי קוקט טאַקי אויס עלטער.

ז ע ל ד ע

טאַ וואָס בין איך שולדיג? א צווילינג — נישטאָ עלטער און אינגער.

נ י ס ן א ל ט ע ר

דער טאַטע האַלט זי אויף פאַר עלטער.

ז ע ל ד ע

דער טאַטע זאָגט, אַז זי איז מעהר געראָטען אין דער מאַמען זאָל זיין אין גן עדן. אבער צוליב איהר איז די מאַמע געשטאָרבען. זי איז באַלד אויף מאָרגען געשטאָרבען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

האָסט נישט געקענט אויסוואַקסען אַזוי ווי זי?

ז ע ל ד ע

איהר האָט געזויגען א גויה און איך האָב געזויגען פון א פלעשעל.

נ י ס ן א ל ט ע ר

טאַ פאַר וואָס ברענט די אַרבייט אונטער מיינע הענט?

ז ע ל ד ע

אי גנה; דו האַלסט אויף דאַבע לאַה'ן פאַר אַנ'עלטערע.

נ י ס ן א ל ט ע ר

וואָס אַרט עס דיר?

ז ע ל ד ע

זאָגסט דאָך, אַז לאַה דאַבע קאָכט געשמאַקער.

נ י ס ן א ל ט ע ר

ווער האָט נעכטען געקאָכט ווטשערע?

ז ע ל ד ע

לאַה דאַבע.

נ י ס ן א ל ט ע ר

איז טאַקע געווען זעהר געשמאַק.

ניסן אלטער

זאל בעסער וואס ארבייטן פון דעם אנגעפיתרט. זעהט סאכעם אבי־צוציהען. און דריי פאר רעדער צו שמירען: אלץ אויף חיינס.

זעלדע

דער טאטע זאגט, אז דו ביזט א בריה. ער זאגט, די ארבייט ברענט אונטער דיינע הענט.

ניסן אלטער

ער ווייסט נישט פארוואס די ארבייט ברענט אונטער מיינע הענט.

זעלדע

לאכט.

און איך ווייס.

ניסן אלטער

לאה ראבע איז שוין אויפגעשטאנען?

זעלדע

ליגט נאך אין בעט. זי איז ברוגז.

ניסן אלטער

זיך ווידער געקריגט?

זעלדע

מיינט, אז זי איז די עלטערע.

ניסן אלטער

ווער איז דען עלטער?

זעלדע

דער טאטע זאגט, אז איך בין נאך פריהער געבוירען געווארען.

ניסן אלטער

דערנאכדעם ערשט זי?

זעלדע

דער טאטע זאגט, אז איך בין געבוירען געווארען גרינג, נאך זי. איהר האט די מאמע זעהר שווער געהאט. איז געווען נאך אמאל אזוי גרויס ווי איך.

ז ע ל ד ע

נעה, דו האסט מיך אזוי דערשראקען... ס'ארא שעהן פייגעלע!
וואו האסטו עס געכאפט?

נ י ס ן א ל ט ע ר

דריי זענען אריינגעפלויגען אין קוזשנע האב איך איינס געכאפט.

ז ע ל ד ע

גיב, איך וועל עס געבען א טרונק. נעהמט דאס שנעבעלע אין מויל. אוי, סע טרינקט, פרוב דו, אט אזוי נעהם דאס שנעבעלע אין מויל, עס טרינקט! איצטער לאז עס אב.

נ י ס ן א ל ט ע ר

ס'קען נאך אין פייער אריינפליהען. לאז, כ'וועל פערשטעלען דעם פייער.

ז ע ל ד ע

גיב, איך וועל עס אבלאזען הינטער דער טיר... א, ווי ס'איז אוועקגעפלויגען!

נ י ס ן א ל ט ע ר

ביזט נאך אין כעס?

ז ע ל ד ע

אודאי בין איך אין כעס. קריך ארונטער, אונטער דער הארנע, אפשר האבען זיך דארט די הינער געלעגט.

נ י ס ן א ל ט ע ר

טא וואס וועט זיין?

ז ע ל ד ע

איך וויל מאכען לאקשען. די קאץ האט זיך היינט געלעקט. א גאסט וועט קומען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

כ'האב היינט געזעהן אז די קאץ האט געגראבעלט מיט די נענעל ס'פיסעל פון בענקעל, ס'וועט גאר זיין א ווינט.

ז ע ל ד ע

נו, און אז א ווינט טאר קיין גאסט נישט קומען?

נ י ס ן א ל ט ע ר

כ'האָב געוואוסט דו וועסט באַלד קומען זוכען די הינערשע אייער אונטער דער האַרטע.

ז ע ל ד ע

נעה, איך בין ברוגז אויף דיר.

נ י ס ן א ל ט ע ר

כ'וועל דיר באַלד עפּעס געבען, וועסטו זיך איבערבעטען מיט מיר.

ער זוכט עפּעס אין אַ טאַש פּאַפּירעלע, זי זאָל ניט זעהן.

ז ע ל ד ע

וואָס האָסטו דאָרטען?

נ י ס ן א ל ט ע ר

מרעה, וואָס כ'האָב אין האַנט!

ז ע ל ד ע

דו האָסט דאָרט, דו האָסט דאָרט, מאַלינעס.

נ י ס ן א ל ט ע ר

ניט געטראָפען.

ז ע ל ד ע

האָסטו דאָרט אַ באַרנע?

נ י ס ן א ל ט ע ר

ניט געטראָפען.

ז ע ל ד ע

עפען אויף איין פינגער וועל איך דערקענען.

נ י ס ן א ל ט ע ר

וואָס פאַר אַ פינגער זאָל איך אויפהויבען?

ז ע ל ד ע

דעם מיטעלסטען. אָט אַזוי... אוי געוואַלד, אַ מויז האָט ער דאָרט!

וויל אַרויסלויפען פון קוכנע.

נ י ס ן א ל ט ע ר

דו נאַר, קום אַהער. ס'איז דאָך אַ פויגעלע.

זומער. פריהמארגען. אין קוזשנע. רעכטס און לינקס טירען
אפען. דורך די אפענע טירען זעהט זיך ס'פעלד, גרינע לאנקעס.
מארגען־געזאנג פון פויגעל. ערגעץ הינטער דער קוזשנע האט זיך
א הון צעשריהען. א באטשאן הייבט אן קנאקען מיט'ן שנאבעל ערגעץ נאהנט אויפ'ן לאנקע.

נ י ס ן א ל ט ע ר

קריכט ארויס פון אונטער דער הארנע. טראגט אין די הענט הינערשע אייער. פארזיכטיג ער זאל זיי ניט צוברעכען. ער בעהאלט זיי אין א טאפ. ציהט דעם בלאזאק. ס'פייער הייבט אן צו פלעמלען צווישען די שווארצע קוילען. ס'דערהערט זיך א מיידילש געזאנג. ער בעהאלט זיך אונטער דער הארנע.

ז ע ל ד ע

קומט אן. זינגט.

אז א בארנע פאלט פון בוים אראפ, פון בוים אראפ.

וויל ארונטער קריכען אונטער דער הארנע דערשרעקט זיך שפרינגט אפ שרייענדיג.

מאמע, ווער איז דארט!?

נ י ס ן א ל ט ע ר

לאכט.

ז ע ל ד ע

ווער איז דארט? אלטער? אוי האב איך־מיר־נדערשראקען. אוי ווי ס'הארץ קלאפט!

נ י ס ן א ל ט ע ר

קומט ארויס.

גוט זיך דערשראקען?

ז ע ל ד ע

כ'האב אפשר געקענט חלש'ן. אט לעג צו די האנט. הערסט ווי ס'קלאפט.

ערשטער אקט

פּערזאָנען:

נחמן בער, אַ שמיד אין דאָרף.

שמואל שמחה, זיין פאָטער.

לאה ראַבבע } נחמן בער'ס טעכטער. אַ צווילינג.
זעלדע }

ניסן אלטער } אַרבייטער.
ברוך משה }

אַ מוכר ספרים'ניק

דעם שמידס טעכטער

א י צ י ק

בלייבט אליין.

מ י י ט ע

לויפט אריין צו איציק'ן. ווארפט זיך איהם אוים'ן האלז. זי קושט איהם זיינע הענט, ווי איין אונטערטעניגע חיה, איהר שטימע ציטערט.

וואס האסטו פון אונז געמאכט? דו ביזט א רוצח. האסט אונז אלע־מען אוועקגע'הרג'עט... דו ביזט א גזלן. האסט קיין רחמנות נישט...

אין צווייטען צימער דערהערט זיך פלוצלינג, פריהער א שטילער קאמפף, און באלד קלינגען צובראכענע שויבען. באלד הייבט אן צו שלאגען פון טיר א רויטער שיין און פלאמען בעווייזען זיך. חיענעס און שאכנעס געשרייען הערען זיך א וויילע, נאר באלד קלינגט ווידער צובראכענע שויבען און ס'איז צו דער־קענען, אז דארט שפרינגט מען דורך די פענסטער אויף דער גאס ארויס. די פלאמען פון צווייטען צימער שלאגען שטארקער, א רויך זעצט ארויס און עס שפירט זיך, אז אלץ ווערט אין פלאמען ארומגעכאפט.

מ י י ט ע

שפרינגט ווי א פערוווירטע. וויל זיך אין צווייטען צימער ווארפען.

א י צ י ק

כאפט זי פעסט ארום.

ווואהין לויפסטו? זיי זענען דורך די פענסטער אויף דער גאס ארויס.

מ י י ט ע

קעמפפט מיט איהם.

לאז מיך אהין אין פייער אריין!...

א י צ י ק

איצטער וועסטו שוין פון מיר נישט אנטלויפען...

גרינג, ווי א פעדערעל, טראגט ער זי פון דער ברענענדיגער שטוב ארויס.

ע נ ד ע

יען „ווי״ איצטער מיין שטוב פול מאכען. ווי נעהמען אהער... ווי קר־
כען:...

א י צ י ק

פעטער, איך האב אייך דעם פערד אבגעבראכט. וואס איהר האט יע־
מאלס ביי נאכט אין פעלד פערגעסען.

ב ע נ ד ע ט

וואס פאר א פערד?!

א י צ י ק

אין דער חופה־נאכט.

ב ע נ ד ע ט

וואס פאר א חופה־נאכט?!

ח י ע נ ע

וועה איז מיר, אלץ האט ער פערגעסען.

א י צ י ק

ווען די סוחרים זענען געווען.

ב ע נ ד ע ט

פערשטעקט די אויערען.

אח, איך קען נישט הערען!

ש א כ נ ע

צייט די וועלט שטעהט איז נאך אזעלכעס נישט פערלאפען.

ב ע נ ד ע ט

הייבט זיך אויף. מיט נעהט. נאר ער פאלט פון די פיס. ווי ער וואלט
נאר וויינע כחות פערלארען. מען פיהרט איהם אין צווייטען ציממער אריין.

ח י ע נ ע

נעהמט איהם נאך. וויינט.

בענדעט, מיין קרוין, וואס איז מיט דיר?

אין די פענסטער ווערט דער רויטער שיין שוואכער.

ש א כ נ ע און מ י י ט ע

העלפען פיהרען בענדעטען אין צווייטען ציממער.

מיינע, ווי קומט ער אהער ?!

ח י ע נ ע

בענדעט, האָב גאָט אין הארצען. זעה, וואָס דו מאכט פון זיך.
וויינט.

א י צ י ק

וואָס האָט איהר צו מיר, פעטער? וואָס פאר א שלעכטס האָב איך אייך געטהאָן. איהר אליין האָט זיך דעם קאָפּ פארדרעהט.

ב ע נ ד ע ט

ווי קומט ער אהער?!

מ י י ט ע

טאַטעשי... טאַטעשי, האָב אויף מיר רחמנות...

ח י ע נ ע

שלאָגט זיך פון די כחות אַרויס, פערצווייפעלט.

האָב גאָט אין הארצען, בענדעט. וואָס האָסטו זיך אין קאָפּ ארייני געגומען. בעדענל זיך, בענדעט.

ב ע נ ד ע ט

גיט מיר שטרוי, פייער... כ'וויל אלץ מיט'ן פייער אוועקלאָזען.

ער לאָזט זיך צום אויווען פון דאָרט פייער צו בעקומען, מען לאָזט איהם נישט.

ש א כ נ ע

קומט אַריין, פערמאַטערט, דערשראָקען, קוים וואָס ער לעבט.

אנ'איינפאַל אביסעל, שלעפּט מיך מיט, איך וויים אליין נישט וואוד הין ער פיהרט מיך. אזא בנין אונטערצינדען. ברענט ווי א שטאָל־קארין.

ב ע נ ד ע ט

שעפּטשעט.

טאַטע, צינד די שטוב אויף אָן. לאָמיר געהן פון דאנען. זאָל אלץ מיט פייער געהן, לאָמיר זיך אליין מציל זיין... צינד אָן, טאַטע, איך האָב קיין כח נישט. דאָרטען „זייער" נעסט פערברענט — ווע־

סימע

(מיט אויפרעגונג און שמחה, רייסט זי אויף די טיר פון קאַך.)
דער טאַטע. נאָר ער האָט עס געהערט און מער קיינער נישט.

חיענע

איציק, האָב רחמנות, לויף זיי אַנטקעגען. איך וועל עס נישט אי־
בערטראָגען.

סימע

(כאַפּט איהם פאַר בייטע הענט.)
זאָלסט מיך נישט איבערלאָזען אַליין. כ'וועל שטאַרבען. איך הער ווי זיי
פאָהרען שוין. (לויפט צום פענסטער.) אָט ווי איז ער שוין דאָ!
(בלייבט קוקען צום טיר אין ערוואַרטונג.)

בענדעט

(קומט אַריין; בלאַס, צעשויבערט. אַ שוים שלאָגט איהם פון מויל
אַרויס. ער לאָזט זיך אַראָפּ אויף דעם ערשטען און בעסטען פּלאַץ. כמעט
אין אָנמאַכט. ער שעפּטשעט עפּעס, נאָר ס'איז שווער צו הערען.)

סימע

טאַטעשי, טאַטעשי...
(קושט איהם.)

בענדעט

(זעהט נישט איציק'ן.)
מיט אַלץ געקאַנטשעט. אַ סוף זאָל עס נעהמען. ווי עס וואָלט איהם
עפּעס איינגעפאַלען. אַלץ זאָל מיט'ן פייער געהן... מאַכט די פענס־
טער צו. איך זאָל דאָס פייער נישט זעהן... האָבען מיך ביז צום שטוב
נאָכגעיאָגט: אַ, ווי ס'האָט זיך צופלאַקערט...

איציק

(גאַנץ פאַרזיכטיג.)
וואָס איז מיט אייך, פעטער?

בענדעט

דו ביזט דאָ! (ער וויל זיך אויף איהם וואַרפען, נאָר ער לאָזט זיך
קראַפטלאָז אַראָפּ צוריק אויף זיין אָרט.) וואָס טהוט ער דאָ?! חיענע.

בריטשקע אריינזעצן. אין וואס פאר א זייט זענען זיי געפאהרען?

ח י ע נ ע

איך וויים נישט.

א י צ י ק

וואוהין, מייטע, זענען זיי געפאהרען?

מ י י ט ע

איך וויים נישט.

א י צ י ק

אין דאך נישטא וואס צו פאהרען אומזיסט.

אין די פענסטער פון דרויסען הייבט אָן צו שלאָגען א רויטער שיין. ווי ערגעץ נאָהנט וואָלט א שרפה אויסגעבראָכען.

מ י י ט ע

בעמערקט עס צום ערשטען, מאַכט אַ ליארם.

זעהט, זעהט, זעהט!

א י צ י ק

עס נעצט ערגעץ גאר נאָהנט פון דאנען.

מ י י ט ע

דאס האָבען זיי די פוסטע קרעטשמע אונטערגעצונדען!

ח י ע נ ע

נישט אנדערש, זיי זענען פון זינען אראב!

מ י י ט ע

ווארפט זיך צום פענסטער.

אליין די קרעטשמע אונטערגעצונדען...

ח י ע נ ע

לאָמיר לויפען, גיכער.

א י צ י ק

האַלט חיענען.

וואו ט'איהר לויפען? איהר האָט נישט נאך וואס צו לויפען...

ח י ע נ ע

מיר זענען פארלארען, פארביי, פארביי...

א י צ י ק

פרובט די פערשיידענע צירונג אין שטוב.

וייד, צירונג—אלץ איבער'ן שטוב צוואווארפען.

ח י ע נ ע

ווי זי וואלט עס קיינעם איינמאל סקריקען.

אט דאס האט מיך אומגליקליך געמאכט.

א י צ י ק

וואו איז בערעלע? איך האב איהם אבגעבראכט זיין פערד. יעד־ עמאל ביינאכט איז ער געקומען רייטענדיג און דעם פערד האט ער איבערגעלאזען אויף הפקר. ווען איך נעהם איהם נישט צו, וואלט ער געווים פערפאלען געווארען. צו מיינען, וואס מוליעט זיך צו איהם. דיין טאטען האט זיך געוואלט מיט'ן מיינעם שפילען און ער האט אייזיק'ן מיט זיין קריש פאר שותפים צונעגומען. און דו, סחורה שעהנע, צו אזא טאטען זאגט מען: איך בין נישט קיין פערד און דו זאלסט מיך נישט פערקויפען!

ח י ע נ ע

וואס זאל איך טהאן? אז איך האב ביי איהם קיין דעה נישט. ווי זי זאל זיך קיינעם איינמאל דערמאנען, אז בערעלע מיט'ן אלטען זעגען שוין. יע, בערעלע מיט'ן אלטען. זאלסטו מיר געזונד זיין, איציק, וואוהין זענען זיי געלאפען... נעה, איציק, מיין קינד, זעץ זיך אויף רייטענדיג און לויף זעה, וואו זענען זיי.

א י צ י ק

וואוהין דען?

ח י ע נ ע

זיי האבען זיך ערגעץ רייטענדיג אוועקגעיאגט. ווי א מישוגע'נער האט ער דעם אלטען א כאפ געטהאן... נעה, מיין קינד.

מ י י ט ע

נעה נישט, נעה נישט.

א י צ י ק

קומט, לאמיר אלע פאהרען זיי זוכען. איהר וועט זיך צו מיר אין

מ י י ט ע

איציק! ער איז געקומען!

ח י ע נ ע

רוף איהם, מיין קינד.

מ י י ט ע

איציק, איציק, גיכער, קום אהער!

א י צ י ק

קומט אריין.

מ י י ט ע

פאלט איהם אויפ'ן האלז.

ח י ע נ ע

וויינט.

גוטע מלאכים האבען דיך געבראכט. גאט אליין האט דיך געבראכט.

א י צ י ק

וואס איז מיט דיר, מייטע?

מ י י ט ע

מיט א פערשלאגענעם אטעם.

נעהם מיך צו פון דאנען.

ח י ע נ ע

אומגליקליכע זענען מיר.

א י צ י ק

ווי איהר זעהט אויס.

ח י ע נ ע

מיר האבען שוין קיין כוח נישט. א, מיר האבען שוין קיין כוח נישט.

מ י י ט ע

קושט זיינע הענט.

נעהם מיך צו פון דאנען. אט באלד, איידער דער טאטע וועט קומען. מאמע, זאג איהם, ער זאל מיך צונעהמען פון דאנען. א ניט וועל איך שטארבען.

קיינער נישט. זאג מיר, וואס איז מיט דיר? וואס איז מיט דיר אין יענער פינסטערער נאכט געשעהן?

מ י ט ע

קושט די מוטער.

איך ווייס נאר נישט, וואס מיט מיר איז געשעהן. איין זאך נאר ווייס איך. אז אהן איציק'ן וועל איך נישט קאנען לעבען.

ח י ע נ ע

וואס האט ער פון דיר געוואלט יענע נאכט?

מ י ט ע

ער האט געזאגט, אז ער וועט מיך קיינעם נישט אבגעבען. ער איז דאך מיט מיר אינאיינעם אונטער דער חופה געשטאנען. ער איז מיין חתן, האט ער געזאגט, און איצטער איז ער מיין מאן, האט ער געזאגט...

ח י ע נ ע

וואס זאל איך טהאן? וואס זאל איך מאכען. אלץ האט זיך דא אין שטוב איבערגעקעהרט. אלץ האט זיך פארפלאנטערט. איך דערקען זיך אליין נישט. איך דערקען בענדעט'ן נישט. איך דערקען מיין רעכטע האנט נישט. מיט וועמען זאל איך זיך אנ'עצה האלטען?

מ י ט ע

ווען מען וועט מיך אפילו בינדען, וועל איך די שטריק צורייסען און צו איציק'ן וועל איך לויפען. איך וועל איהם צו די פיס פאלען און זאל ער מיך מיט זיינע פיס טרעטען. איך קאן אהן איהם נישט לעבען. אפשר האט ער מיר א כישוף אבגעטהאן, אבער איך מוז צו איהם לוי־פען. איך וועל נאך היינטיגע נאכט פון שטוב אנטלויפען. וועסט מיך היטען און איך וועל פון שטוב אנטלויפען... איצטער האב איך פאר קיינעם קיין מורא נישט. כ'האב נישט וואס אנצואווערען. כ'האב פאר'ן טאטען אויך קיין מורא נישט. איך וועל איהם מעהר נישט פאלגען. איך זעה, אז ער האט שוין אליין חרטה... איך זעה עס גוט...

הינטער'ן פענסטער הערט זיך קלינגען א גלאק.

אויפגעשפילט מיט א דרשה־געשאנק... דרשה־געשאנק האָבען זיי מיר געבראכט... טהוט פּלוצלינג אַ נעהם דעם אַלטען שאַכנען פאַר'ן האַנט. קום מיט מיר, טאַטע, כ'וועל דיך אויפזעצען רייטענדיג, קום מיט מיר.

ח י ע נ ע

אין שרעק.

וואָס מיינסטו צו טהאָן?

ב ע נ ד ע ט

קום, טאַטע, מיט מיר!

דער אַלטער האָט אפילו קיין צייט נישט זיך אַרומצוקוקען, ווי ער איז שוין פון בענדעט'ן אויפ'ן גאַס ארויסגעפיהרט.

ח י ע נ ע

וואוהין, בענדעט? וואוהין פיהרסטו דעם אלטען?! קוקט אין פענס־טער. וואוהין, קינד מיינס, זענען זיי געלאָפען?... גאָט מיין גאָט. וואס איז מיט אונזער שטוב געוואָרען? זעה נאָר, ער זעצט דעם אל־טען אויפ'ן פערד ארויף. אוי וועה, ער וועט דאָך אראָבפאַלען! זעה, א גאַנצען סנאָפּ שטרוי האָט ער מיטגענומען!.. ווי זיי האָבען זיך עס אוועקגעטראגען! זי טרעט אָב פון פענסטער. וואו איז ערגעץ אייזיק? וואו איז ער? מען האָט גאָרנישט געזעהן, וואוהין ער איז פארשוואונ־דען געוואָרען. ער איז אנטלאָפען געוואָרען? ער האָט דערזעהן, אז ס'איז אנ'אומגליק, איז ער אנטלאָפען געוואָרען. א שאָד, איך וואָלט איהם מיט הייסע וואסער אָבגעגאָסען. וואס האָבען זיי זיך אָנגעזעצט אויף מיר? וואס האָבען זיי געוואָלט פון מיין קינד? מייטעלע, מיין גאָלד, מיין לעבען, קום צו מיר, מיין נשמה, טייערע, מיין קרוין, קום צו מיר...

מ י י ט ע

פאלט דער מוטער אין די אָרעמס.

ח י ע נ ע

קושט זי.

מיין קינד, איך וועל עס נישט אויסהאלטען. איצטער איז אין שטוב

ב ע נ ד ע ט

זיצט אין פענסטער.

ש א כ נ ע

וואס זעהסטו דארט?

ח י ע נ ע

יענע פערד האסטו דאך אליין נ ע ק ו י פ ט. נעקויפט האסטו דאך ווערה איז מיר. דערמאן זיך, בענדעט. האסט דאך אליין פאר זיי בעצאהלט... וואס איז מיט דיר? פארוואס האסטו אזא נעשטאלן פאר־ברענט? וואס האט זיך דיר נע׳חלומ׳ט? וואס זאגט איהר, שוועך, צו אזא אומגליק? דאס זענען דאך די פערד, וואס דו האסט אוים׳ן יריד נעקויפט און בעצאהלט פאר זיי...

ש א כ נ ע

דאכט זיך מאהי, אז דאס זענען נעוועזן יענע פערד.

ב ע נ ד ע ט

שטיינט. דער קאפ אראפגעלאזן. ווי ער וואלט זיך איבערלעגט, צי איז עס ווירקליך נעקויפטע פערד נעוועזן.

ח י ע נ ע

נישט אנדערש דו ביזט פון זינען אראב. זי קוקט אין אויוועץ און וויינט. פארברענט. אזא נוטס. אליין מיט די איינענע הענט פאר־ברענט. די גוים זענען פון פעלד נעלאנגען, פון דער ארבייט. דאס גראבען זיי דאך א גראבען נעבען וואלד. האסט דאך אליין נעזעהן, ווי זיי גראבען דארט...

ב ע נ ד ע ט

אויב אזוי, פארשטעה איך שוין. איך הייב שוין איצטער אן צו פארשטעהן וואס דא איז נעשעהן. ער געהט צום אויוועץ און קוקט, ווי עס ברענט, קאקלט מיט׳ן קאפ. איצטער, הייסט עס, הייב איך שוין אן אלצדינג צו פארשטעהן. מען האט זיך נענומען צו מיר... אזוי גלאט וועט עס מיר נישט אבגעהן. איך האב „זייער“ נעסט צע־רודערט דארט. די קרעטשמע האב איך צעוווארפען... נו, האב איך זי דאך שוין צוריק גלאט אויפבויען. א חתונ׳קע האבען זיי מיר

אויוועז ליגעז טרוקענע שפענער, גיט זיי אהער. אט אזוי.... מען זאל נישט וויסען, וואס דא ברענט אזעלכעס אין אויוועז...

ער ציטערט פאר אויפרעגונג, קוקט אין אויוועז אריין ווי עס ברענט. א שוויים גיסט זיך פון זיין פנים.

ח י ע נ ע

קומט צו זיך, ווענדעט זיך צו בענדעט'ן.

זאג מיר, וואס איז געשעהן אזעלכעס?

ב ע נ ד ע ט

עפענט דעם פענסטער און קוקט ארויס, צו די שטוב־לייט.

איהר הערט גארנישט? זעהט, מען פאהרט נישט אהער?

ש א כ נ ע

וואס איז פאר א ברענען אזעלכע זאכען?

ב ע נ ד ע ט

איילט ווידער צום אויוועז, זעהט ווי עס ברענט און באלד קערט ער זיך צוריק צום פענסטער.

איצטער האב איך שוין קיין מורא נישט. זאלען זיי קומען.

ח י ע נ ע

אבער וואס איז געשעהן?

ב ע נ ד ע ט

וואס איז געשעהן? אומגליקליך האבען מיר געקענט זיין. אפשר דרייסיג גוים לאזען זיך אהער זוכען יענע פערד. זיי האבען זיך דערוואוסט, אז יענע פערד זענען ביי מיר. אימיצער האט דער־טראגען. אפשר דרייסיג גוים, מיט רידעלס אויף די פלייצעס, לאזען זיך גלייך אהער. זעה, צי עס ברענט. זאל קיין שליאר דערפון נישט בלייבען. דאס איז דאך פון יענע פערד דער געשפאן געווען.

ח י ע נ ע

שפייט דריי מאל אויס.

טפוי זאל עס ווערען. אהן כחות בין איך געבליבען. די נשמה איז מיר שיער נישט ארויס. איך האב שוין קיין כח נישט. אוי, איך האב שוין קיין כח נישט.

די לייםענע גולם׳ס. העלפט מיר אָנלעגען אַ פייער. נאָך שפּענער אין אויוון לעגט!

ציילט צוריק אין דרויסן אַרויס.

ח י ע נ ע און ש א כ נ ע

פאָלגן בעגלייטערס בעסער. די פאַר׳כישוף׳טע אַרבייטן ווי ביידע ביים אויוון. לייגן ציגלען שפּענער קין. וואָס ווי גרעסער אונטער דער הויכן שטאָפּן ווי אין אויוון אַריין. בעגלייטערס נאָר צו דעם גאַנדזן שטוים. וואָס עס איז ביי בעגלייטערס אַריינשטופּן געפיהרט געוואָרן.

מ י י מ ע

בלייבט אויף איהר פּלאַץ נאָגנט גלייכגילטיג צו דעם. וואָס עס קומט פאָר.

א י י ז י ק

עס שטעלען זיך מיר די האָר אויף מיין קאָפּ קאַפּויער. ניין, מען טאָר מיט דעם אַלעמען אַ סוף מאַכען.

נעהמט שנעל אַרויס, אַ קלאַפּ געבענדיג מיט דער טיר.

כ י ע נ ע

טערמט נאָך נישט. אז אייזיק איז שוין אוועק. צו מיימען.

וואָס שווייגסטו, מיימע? ברענג אַריין נאָך טרוקענע האָלץ, גיכער. נאָך שטרוי ברענג אַריין.

מאַכט דעם פייער אַלץ גרעסער און גרעסער.

ב ע נ ד ע ט

לויפט אַריין היינטער. ער טראָגט אויף זיך אַ גאַנצען געפּאַק פון אַ פּאָר פעדער: צוויי קאָפּקישען, לאַנבדריקעס, צוויטען. אַ בייטש אויף אַ לאַנגען טראָנשטאָ־ גען שטעקען. ער הייבט עס אַלץ אָן צו וואַרפען אין אויוון אַריין. שרייט.

העלפט מיר; וואָס שטעהט איהר ווי די לייםענע גולם׳ס?! העלפט מיר עס אין אויוון אַריינשטאַפּען. צו אַלדי שוואַרץ יאָהר די כּשוּפ־ מען קריכען נישט... ברענגט מיר אַ האַק אַהער! גיכער, אַ האַק — וואָס שטעהט איהר? מיימע, גיב מיר די האַק אַהער! מען דער־ לאַנגט איהם אַ האַק און ער, מיט אַ ווילדען כּח הייבט ער אָן צו האַקען די באַטונגען אויף שטיקער און שטאַרט עס אין אויוון אַריין. שרייט.

נאָך שטרוי פון אויבען לעגט! אַט אַזוי, איצטער נאָך שפּענער. אויפ׳ן

א י י ז י ק

וועט מען איהר געבען גט.

ח י ע נ ע

וויינט.

צו אייער קאפ וועט עס אויסגעהן! וואס האט מען צו מיין קינד גע־האט? וואס האט מען פון מיין איין און איינציג קינד געוואלט? אזא ליכטיגע נשמה — וואס האט מען זיך אויף מיר אנגעזעצט?

ש א כ נ ע

גענוג שוין; זאל שוין זיין גענוג.

ח י ע נ ע

פאר וואס האבען זיי זיך יעמאלט ביי נאכטביידע געשלאגען. שיעור צום טויט נישט דערשטיקט. וואס האט איהר בענדעט'ן אנגערייצט אויף איהם? גט'ן, זאגט ער גאר, וועט ער מיין טאכטער. איך לאך פון אייער קאפ! איך וויל אייך נישט קענען.

ש א כ נ ע

בעקלער זיך וואס דו רעדסט, חיענע.

א י י ז י ק

איך הייב מיך שוין אויך אן צו שרעקען. איז דאס חיענע? כ'האב זי דאך קיינמאל נישט געהערט אזוי רעדענדיג. חיענע — און אזא מויל. איך גלויב דאך מיינע אייגענע אויערען נישט. נאך וואס האב איך עס בעדארפט האבען אזא פעקעל צרות אויף מיין קאפ? פון דעם ערשטען טאג אן, וואס כ'האב מיך מיט אייך פערבונדען, איז ווי איך וואלט אריינגעפאלען צו נישט־גוטע אין די הענט אריין. די הויט מיינע ציטערט אויף מיר.

ח י ע נ ע

וואס האט איהר געהאט צו מיין קינד, וואס?

ב ע נ ד ע ט

רייסט זיך אריין אין שטוב, מערקט קיינעם ניט. ער טראגט א בונט שטרוי. שטאפט די שטרוי אין אויווען אריין און צינדט עס אן. שרייט צו די הויז־לייט.

גיכער, לעגט שפענער אין אויווען אריין! וואס שטעהט איהר ווי

פ י י ט ע

יע. דאס ווארט געגעבען. דער טאטע אליין האט דאס ווארט גענע־
בען און שפעטער האט ער חרטה געהאט.

א י י ז י ק

אויסער זיך.

צו אייערע קעפ זאל עס אויסגעהן — ווי איהר האט מיר מיט מיין
קינד די קעפ פערדרעהט.

ח י ע נ ע

שרייט אויך אויפגעבראכט.

וואס ווענט איהר אהער יעמאלט געקומען דרעהען אונז א מוח מיט
דער פרעטשקע? ווער האט אייך געבעטען, איהר זאלט זי קומען קווי־
טען? זי איז געשטאנען פוסט, האט עס קיינעם נישט בעראפט דא־
רען דער קאפ. וואס ווענט איהר געהראכען אין דער בלאטע אריין?
מען האט בעראפט פריהער אין שטאדט אריין פאהרען: מיט מענ־
שען זיך מיישב זיין, צו מען זאל עס נאר טהאן. וואס האט איהר
פון מיר געוואלט? איך האב מורא געהאט. איך האט געשריען, אז
איך האב מורא. מיין קינד האט א חתן געהאט, און איהר ווענט
געקומען און בענדעט'ן דעם קאפ פארדרעהט.

א י י ז י ק

נאך אזעלכע טויזענד ווי מיר ביידע וועט בענדעט דעם קאפ פאר־
דרעהען. א שעהנע מעשה, כ'לעבען. איך האב נאר בענדעט'ן דעם
קאפ פארדרעהט.

ח י ע נ ע

בענדעט ווייס דאך נישט, אויף וואס פאר א וועלט ער געהט ארום.
קרעטשמע איין און קרעטשמע אוים — אט איז ער געשטאנען און
געציטערט ווי א פיש, מען זאל זי שוין וואס גיכער צוריק אויפבויען.
אט האט ער זיך נאר געלאזט יאגען, די פערד פארשמיסען, טאמער
וועט ער די סותרים ערגעץ טרעפען. ער איז דאך פארווירט געוואר־
רען. ער ווייסט דאך אליין נישט וואס ער טהוט. און אין דעם
ווענט איהר אלץ שולדיג.

א י י ז י ק

ווי שטיל זי איז.

ח י ע נ ע

איך וועל זי ארייננווארפען אין קאטוך אריין, זי מהוט עס. אנ'עק זאל עס נעהמען; איך וועל פון זינען אראב. אלץ האט זיך אויף מיין קאפ אראבגעלאזען. שוין, מען האט דאך שוין די קרעטשמע אויך צוריק אויפגעבויט. א כפרה זאל עס געהן פאר אלע זינד. פריהער צעווארפען, איצטער ווידער אויסגעבויט — זאל עס א סוף נעהמען... מיין קינד, אייזיק איז געקומען דיך נעהמען צו זיך א היים.

א י י ז י ק

איך האב גערערט מיט איהר, וויל זי אפילו גאר נישט ענטפערן. איך זאג איהר, אז מען האט פאר איהר די אנדערע העלפט שטוב אויסגע־קאלכט, א פאר דעמבענע בעטען אוועקגעשטעלט — זאגט זי — כ'וויים וואס זי זאגט. זי איז דאך אייערע א טאכטער — זאל איך מיר מוסר נפש זיין? מיין זוהן וועט זיך אויך נישט לעגען א לע־בעדיגער אין דער ערד אריין.

ח י ע נ ע

מיין קינד, הער וואס מען רעדט צו דיר. איך וועל זיין שטארקער פון אייזען, אז איך וועל עס איבערטראגען. פאר וואס קומט עס מיר? אוים טרערען. פאר וועמעס חטאים? רעד א ווארט. מען פרעגט דאך ביי דיר, ווי ביי א מענשען — וואס ווילסטו האבען פון מיר?

א י י ז י ק

לייבוש'ן, זאגט זי — האט זי נישט ליעב.

ש א כ נ ע

און איך זאג, אז מען האט עס נישט געטארט. אייזיק איז שולדיג. האבען זיך פריהער מיט איציק'ן דאס ווארט געגעבען, זי מיט אי־ציק'ן, און קיינעם נישט דערצעהלט. איצטער טשעפעט זיך עס.

א י י ז י ק

מען פרעגט נישט ביי איהר, צו זי האט דאס ווארט געגעבען. זי האט אויך א גרויסע דעה?

רען און מיט געוואלד וועט מען דיך אויסהייראטען. הערסט? ווייסט, אז דו ביסט א אידישע טאכטער? ! מען וועט דיך אין חרם אריינ־ווארפען. וואס נעהסטו מיט א הויליען קאפ? ! צוליעב דיר איז דא אוזא פארדרעהעניש געווארען. וועסט נאך דיין טאטען און דיין מא־מען פון זינען אראבבריינגען... וואס שווייגסטו? ווייסט מיר שוין גאר נישט ענטפערן? פון מיינעטוועגען — ס'הארט מיר פאר דיר גאר נישט. זאל שוין דיין טאטע טהאן מיט דיר וואס ער וויל, ס'איז זיינע א טאכטער... הערסט, מען וועט דיר געבען גט, און אנ'עק מיט א סוף וועט עס נעהמען... נו, וואס שווייגסטו? איך בעדארף דאך לייבוש'ן א תשובה ברענגען. וואס זאל איך איהם זאגען?

מ י י מ ע

זאגט איהם, אז איך וועל צו איהם נישט קומען.

א י י ז י ק

מיינסט עס טאקע אזוי צו טהאן? עס וועט דיר אזוי גרינג נישט אראבגעהן. צו דער הון. א די כפרה זאלסטו געהן! וואס האט מען מיר א הון אין האנט געגעבען. איך זאל זיך האלטען מיט איהר? !

מ י י מ ע

זאגט לייבוש'ן, אז ער זאל אליין קומען. וועל איך מיט איהם רעדען

ח י ע נ ע און ש א כ נ ע

(קומען אריין.)

ראכט זיך, אז זי זיצט דארט.

ח י ע נ ע

דער טאטער יאהר ווייסט, אין דער פינסטער זענען אלע הינער שווארץ.

א י י ז י ק

איז זי דארט נישטא?

ח י ע נ ע

(נעהמט פון אייזיק'ן די הון.)

פאר וואס ס'איז דא פארהאן מורא צו האבען.

א י י ז י ק

שטרענגער.

ווייסט, אז דו ביזט מיט איהם אונטער דער חופה געשטאנען? ביזט זיין ווייב.

מ י י ט ע

גלייכגילטיג.

איך האב איהם נישט ליעב.

א י י ז י ק

מען פרעגט נישט ביי דיר, צי דו האסט איהם יא ליעב אדער ניין. קוקט פערדעכטיגט אויף דער הון, וואס ביי איהם אין האנט. הער וואס מען רעדט צו דיר.

מ י י ט ע

איך וועל צו איך אהיים נישט געהן.

א י י ז י ק

איהר וועט דאך אין יענער קרעטשמע נישט וואוינען. שוין, ווערט זי פערברענט. מען האט זי דאך צוריק אויף איהר ארט אוועקגעשטעלט זאל זי דארט פוילען, איך וועל פאר דיר און לייבען אבגעבען מיין אנדערע האלבע שטוב.

מ י י ט ע

און איך וועל צו אייך א היים נישט געהן.

א י י ז י ק

מען האט שוין דארט אפילו אויסגעקאלכט אויך.

מ י י ט ע

איך האב איהם נישט ליעב.

א י י ז י ק

זאלסט זעהן, וואס פאר א פאר דעמבענע בעטען מען האט געמאכט פאר אייך... זאג, פאר וואס האסטו איהם פיינט? קלערסט נאך אלץ וועגען איציק'ן? איצטער איז שוין אלץ פערפאלען. וואס ווילסטו פון איהם? ער איז דאך א גנב. ער האט דאך דיין טאטען אומגליק־ליך געמאכט. פלוצלינג. איך מיט'ן טאטען, מיר וועלען דיך בינ־

אין געווען שטאָט, אין די אַריינגעשפּרונגען. אויס'ן בעט איז זי גע־וואָרן.

אַלע גליטשען די הענט מיט פּעזיראָנס.

א י י ז י ק

איהר רעדעטענס זי? דאָס איז טאַקע אייער הון?

ח י ע נ ע

גאָט איז מיט אייך, ווייסט. איך רעדען נישט מיין תון? שטענ־ דיג זיצט זי אין שטאָל דאָרט מיט דער בהמה, און היינט — מען האָט זי געריסען — דער אַלטער נאַר — נאָך וואָס, שווער. האָט איהר די הינטער געריסען אין שטיב אריין? ווער האָט עס אייך געבעטען?

א י י ז י ק

א וואַרענע רוי. שווער ווי א שטיין. ס'איז א פּאַריאַדרינע. מכתמא?

איך וועל אָפּוויינען גערן אין שטאָל אריין און זעהן, צי די שוואַרצע הון איז דאָרט דאָ... צי מייסט. וואָס קוקסטו אזוי פערוואונדערט? זעהסט דאָך, אז ס'איז אונזער שוואַרצע הון, דו רעדעקענסט זי נישט? קומט מיט מיר, שווער. אין שטאָל אריין, וועט איהר זעהן, אז יענע הון איז דאָרט נישטאָ.

די נעמט אריין, שאַכנע נעמט איהר נאָר מיט איין פּגעגעזונגענע ליכט.

א י י ז י ק

מיט דער הון אין האַנט.

געקומען דיך צוגעהמען צו מיר א היים. לייבע האָט אויך געוואָלט מיטפאַהרען. נאָר איך האָב מיר מיטגעטען — איך וועל אליין צופאַהרען געוואָהר ווערען. — הערסט וואָס מען רעדט צו דיר?

מ י י ט ע

איך וועל נישט פאַהרען.

א י י ז י ק

לייבוש וועט דיך אויף די הענט ארומטראָגען.

מ י י ט ע

איך וועל צו אייך נישט גיהן.

א י י ז י ק

טאקי דיך מיין, איך. האסט אויך בעדארפט מיטפאהרען מיט'ן טאַטען אין שטאָדט אריין. וואס האסט עס אָנגעטהאָן אויף זיך? זעהסט, אז טאטע־מאמע געהען פון זינען אראב, און דו... פארוואס פרעגסט זיך נישט נאך אויף לייבוש'ן? פרעגסט נישט, וואס ער מאכט. ער האט מיך געשיקט געוואהר ווערען, וואס מיט דיר הערט זיך — און דו פוצסט זיך, דער גוטער יאהר ווייסט, אין וואס...

ח י ע נ ע

לענט ארוים פארזיכטיג די צירונג פון איהר שירץ און דעקט עס אריבער.

ש א כ נ ע

געהט זעהט, וואס איז דארט אזעלכעס אין דעם אנדערען חדר.

ח י ע נ ע

צינדט אָן א שטיקעל ליכט, וואס רויכערט מען די קין, ווייס איך נישט וואס? !

מ י י ט ע

געהט צום פענסטער און זעצט זיך דארט, שווייגט פערשטומט.

ח י ע נ ע

צינדט אָן אַ ליכט.

וואס האבען זיי דארט געזעהן אזעלכעס?

א י י ז י ק

קומט, חיענע; קומט איהר, ר' שאכנע, אויך. לאָמיר, אדרבא, זעהן, פארוואס מענשען שרעקען זיך.

זיי געהען גאנץ פארזיכיג אריין מיט א ליכט אין צווייטען צימער.

מ י י ט ע

קוקט פון איהר ארט צום טיר אנגעשטרענגט אין ערווארטונג. אין צווייטען צימער דערהערען זיך פלוצלינג קולות פון א הון, וואס מען וויל כאפען און זי לאזט זיך נישט. זי קוקט פערוואונדערט מיט ברייט־געעפענטע אויגען.

ח י ע נ ע

קומט ארוים. טראגט א שווארצע הון.

משוגעים מענשען. די שווארצע הון איז דאך עס. דער פענסטער

מ י מ ע

(שלייכט זיך צו דער טירע.)

ח י ע נ ע

גאָט איז מיט דיר. וואָס האָסטו אויף זיך אָנגעטאָן אָט די ראָזינע זאַכען... וואָס האָסטו עס אָנגעטאָן. וועה איז מיר...

(די גרויסע פאָרהאַנג טראָגט פון פייסטען די צירונג און לאָזט עס אין שירעם אַריין.)

א י י ז י ק

וואָס האָט דאָס ווידער געטראָפען? וואָס שטעהט איהר אַזוי, ר' שאַכ־נע, און איהר שווייגט?

ש א כ נ ע

כ'האָב די הינער געוואָלט אַריינגעהמען אין שטוב אַריין און כ'האָב בשום אופן נישט געקענט זיי פאַרטאַרען. דער האָן, צו אַלדי שוואַרץ יאָהר, האָט אַלע ברעקלאַך אויסגעקליבען. מען ווייסט נישט, וואו זיי לעגען זיך.

א י י ז י ק

(קוועטשט מיט די פלייצעס.)

נו, איז וואָס? וואָס האָט עס מיט די הינער צו טהאָן? ווי איהר וועט מיך לעבען. איך בין דאָך עפּעס אַנ׳עלטערער מענש, איך הייב שוין אָן אַליין מורא צו האָבען פאַר אייער שטוב. וואו איז בענדעט?

ח י ע נ ע

ער איז אין שטאָדט אַריין געפאָהרען אַנ׳עצה האַלטען זיך, וואָס צו טהאָן. פרעגען. אפשר האָט אימיצער געהערט אַדער געזעהן די סוחרים... אפשר האָט מען זיי געזעהן דורכפאָהרענדיג.

א י י ז י ק

האָט מען זי אויך בעדאַרפט מיטנעהמען.

מ י מ ע

וועמען?

פערלירט פון זיך א טייל פון די צירונג, וואס אויף איהר איז געווען אבגעהאננען.

ש א כ נ ע

וואס אי ?

האט נישט קיין דרייסט צוגעהן נעהנטער.

מ י י ט ע

ווער איז דארט אין דער אנדערער שטוב ? ! שרייט צום טיר פון צימער.
ווער איז דארט ? !

שטעהט פון דערווייטען בלאס. ס'הערשט א טויטע שטילקייט. דער אל־טער שטעהט אויך צושראקען און קוקט א מאל אויף מייטען און א מאל צום טיר פון אנדערען צימער.

מ י י ט ע

געה, זיידע, געה, וואס איז דארט ?

ש א כ נ ע

וועמען האסטו דארט געזעהן ?

מ י י ט ע

ווער איז דארט ? !

ש א כ נ ע

וואס האסטו געשריען ?

מ י י ט ע

ביזט דאך אנ'אלטער איד, וואס האסטו מורא ארייינצוגעהן ?

ש א כ נ ע

מען הערט דאך גארנישט.

עס קומען אריין א י י ז י ק און ח י ע נ ע. זיי בלייבען פערוואונ־דערט א ווייל־ע זעהענדיג שאכנען און מייטען אזוי צושראקען.

ח י ע נ ע

וואס איז דא געשעהן ?

א י י ז י ק

ווידער א מעשה. משוגע קען מען דאך דא באנ'אייך ווערען. אלץ האט זיך דא באנ'אייך אין שטוב איבערגעקערט מיט'ן קאפ אראב און מיט די פיס ארויף.

ש א כ נ ע

(ווייטער.)

אז דיין ווייב זאגט דיר, בעראטשפעט איהם אויף פאלגען. פאלג מיר, מיין קינד, מיר עס אויס. ווער ווייסט, פון וואנען דאס האט זיך גענומען. ווער זאגט זיי נאך? די איידען? אנגעהויבען. ווי דער ווינט וואלט זיי אנגעטראגען. מיט פידלען, מיט פייפאלען, מיט פויקען. דער גוטער יאהר ווייסט, וואוהין זיי זענען אהינגעקומען... נעהם בעסער לעגן צו א פייער, מיין קינד, זאל ליכטיג זיין אין שטוב.

מ י י ט ע

איך וויל ניט איינשמירען די הענט אין סאזשע.

ש א כ נ ע

(פירט זי פערטראכטיגט צו.)

וואס נאך?

מ י י ט ע

איך וויל ניט איינשמירען די הענט אין סאזשע.

ש א כ נ ע

וואס איז דאס?... כ'האב מורא צו בלייבען מיט דיר.. ער שפאלט שפיקלער קין. כען וואס עס פון דיר ארויסטרייבען. ס'איז נאך עצות פארהאנען.

(ער לעגט צו א פייער אויפ'ן קוימען. עס ווערט אין שטוב א רויטער שיין.)

מ י י ט ע

(שפאצירט אום איבער'ן צימער, אויף זיך אליין צירונג, ווי זי וואלט אוי־ פיגען ערווארטען.)

ש א כ נ ע

געה דיר אוועק פון מיר, געה דיר אין יענעם חדר אריין.

(ס'איז צו פינסטער. אז דער שלעפער שרעקט זיך מיט איהר אליין צו בלייבען.)

מ י י ט ע

(שפאצירט צום צווייטען צימער, וויל אין איהם אריינגעהן. נאר שוין אין מיר דערשרעקט זי זיך פלוצלינג, שפרינגט אב הינטער זיך מיט א קוויטש. זי

מ י י ט ע

דאס זענען דאך געווען סוחרים, איציק קען זיי.

ש א כ נ ע

נישט דערמאן זייער נאמען, הערסט וואס מען זאגט צו דיר. דער אכבעראש, זיין נאמען זאלסטו אויך נישט דערמאנען. נעהם א פאַטשיילע און דעק צו דעם קאפּ. מען טאהר נישט אזוי. דער טאטע וועט קומען, וועט מען איינשפאנען פערד, און מען וועט פאהרען צו אייזיק'ן.

מ י י ט ע

לאכט אין דער שטיל.

ש א כ נ ע

קוקט זי אן און שאקעלט פער'דאנה'ט מיט'ן קאפּ.

ווייסט, וואוהין דער טאטע איז געגאנגען?

מ י י ט ע

איך וויים נישט.

ש א כ נ ע

און די מאמע?

מ י י ט ע

איך וויים נישט.

ש א כ נ ע

א שטוב איז חרוב געווארען; אזא שמחה פארשטערט געווארען — און דו ווייסט גאר נישט... דעם קאפּ, מיין קינד, זאלסטו צודעקען! — הערסט וואס מען זאגט דיר?

מ י י ט ע

ס'איז דאך מיין דרשה־געשאנק.

ש א כ נ ע

ווען דער טאטע זאל איצטער זיין, וואלט ער דיר דיין הויט צופּאַסעוועט.

מ י י ט ע

ער וועט עס נישט טהאן.

ש א כ נ ע

זי וועט עס וועלען ליידען. דער טאטע איז איהר, נעבעך, פארדרעהט. קען זי עס אליין נישט טהאן... ציפ, ציפ, ציפ, הינרעלאך! ער בעקומט פון קאמאנץ א שפיטשל ברויט, צוברעקעלט עס, און שיט פאר'ן שוועל. ריזא! ציפ, ציפ, ציפ, הינרעלאך... דער האן, צו אלדי שווארץ יאהר, קלייבט אויף די ברעקלאך אליין און די הינער לאזט ער נישט צו. אקיש! פאר אלדי שווארץ יאהר זאלסט נעהן! ציפ, ציפ, הינרעלאך! אין אלץ האט מען פארגעסען. אלץ אויף הפקר געלאזען. א שמאל פערד שטעהט. און מען זאל עס נאר צו זיי א קוק טהאן... ציפ, ציפ, ציפ, הינרעלאך!

מ י י מ ע

איהר שיט ברעקלאך פאר'ן שוועל — מען טאר נישט!

ש א כ נ ע

נישט קיין בייז: די הינער וועלען עס אויפקלויבען. ער בעמערקט אויף סייטען די צירונג. וואס מהוסטו, מיין קינד?! מען טאר נישט. ווארף עס אוועק! בעהאלט עס. —

מ י י מ ע

ס'איז אפשר נישט שעהן?

ש א כ נ ע

ס'איז נישט רעכט. טהו עס אויס... ס'איז נאך נישט בעוואוסט, וואס אין יענער נאכט האט זיך אבגעטהאן... אפשר וועט גאט געבען. דעם ראש שוין אויך היינט ארויסגעזעצט. זאלען זיי געהן צוריק אין זייער רוה אריין.

מ י י מ ע

דו מיינסט אויך, אז נישט גוטע וועגען אויף דער חתונה געוועזען?

ש א כ נ ע

נישט ברענג עס פאר דיין מויל. ששש... נישט ברענג עס פאר דיין מויל. מען וועט עס נאר בעדארפען פארברענגען. וואס זיי האבען דא איבערגעלאזען.

ביי בענדעט'ן. דאס אייגענע צימער ווי אין צווייטען אקט. פאר־
נאכט. עס שלאגען זיך אין שטוב אריין די שטראהלען פון דער
שקיעה.

מייטע

זיצט ביים פענסטער. טרויעריג. אנגעטהאן אין איהרע וואכעדיגע קליי־
דער. די האר אין אונארדנונג. קוקט יעדע ווייליע ארויס פון פענסטער, ווי זי זאל
אויף אימיצען ווארטען. געהט אין צווייטען צימער אריין, מוטלאז און פערקלערט.

שאכנע

בעוויייזט זיך מיט דער פלייצע אין טיר, און דאס געזיכט צו דרויסען גע־
ווענדעט. רופט.

ציפ, ציפ, ציפ! ציפ, ציפ, ציפ! ווילען אין שטוב נישט אריינגעהן...
ציפ, ציפ, ציפ, הינדעלאך...

מייטע

קומט ארויס פון צווייטען צימער. טראגט איהרע מתנות, וואס זי האט
אויף איהר חתונה פון די אנגעפאהרענע סוחרים געקראגען: זיידען־שטאף, זיידע־
נע טיכלעך, גאלדענע ציהרונג און פעריל, זי הייבט זיך אן אויספוצען אין דעם,
פרובט אויפ'ן קאפ א זיידען טיכעל, מעסט איהר גאלדענע קיים אן. מעסט די
זייד, ווי עס וועט פאסען פאר א קלייד.

שאכנע

אין טיר.

ציפ, ציפ, הינדעלאך! אין שטוב אריין, הינדעלאך.

מייטע

וואס בעדארפט איהר האבען די הינער אין שטוב?

שאכנע

אבער נישט אריינצונארען זיי אין קאטוך אריין. לעגען זיך ערגעץ
אויפ'ן בוידעם, אין די שטאלען. זאלען זיי זיך צוגעוועהנען צום
קאטוך.

מייטע

די מאמע וועט שרייען.

פיערטער אקט

אייזיק

דא ארום וועט מען דאך צום ווינטמיל אויסקומען.

חיענע

גלייך נעהם. גלייך! וועה איז מיר; ווינד איז מיר. זאל ווער אהער קומען. אירען. קומט אהער, העלפט אונז!

בענדעט

וואו איז ער? זאל ער ווייזען דעם וועג.

איציק

רירט זיך פון ארט ניט.

אייזיק

נעהמט זיך אן ביי די הענט; האלט זיך שטארק...

ביסלעכווייז פארנעבלען זיי זיך אלע אויף, ווערען פארשוואונדען. עס הערען זיך נאך ווייטע שטימען. איינער שרייט: „חענטשע!" דער אנדערער — „ליפע!" ביז עס ווערט אינגאנצען שטיל.

איציק

שטעהט א לאנגע צייט אין דער ריכטונג, וואו זיי אלע זענען פארשוואונדען געווארען. שארט אויפען פייער.

מספיק זאל עס ווערען!

דרעהט זיך האסטיג אום און ווערט פארשוואונדען אין דער פינסטערניש.

א מחותן

ווי קומען זיי אהער אויף דעם אָרט? ווער האָט דאָ דעם פייער אָנ־געלעגט?

בענדעט

אָטעמט שווער.

וואָס איז מיט מיר געשעהן? וואו בין איך?... אייזיק, קום צו מיר... מיט אונז איז נישט גוט... אייזיק... לאָזט זיך צו אייזיק'ן. אין שרעק. לאָמיר פון דאנען אַוועקגעהן. פיהר מיך, איך האָב קיין כח נישט.

חיענע

מיין קינד, קום פון דאנען. קום מיט מיר.

בענדעט

האַלט זיך אָן אייזיק'ן.

איך האָב גאָרנישט געוואוסט, וואו איך בין... מיט וועמען האָב איך זיך עס געשלאָגען? וועמען האָב איך עס געוואָלט דערשטיקען?

אייזיק

קום פון דאנען. ער פיהרט איהם. קום פון דאנען.

חיענע

פיהרט מיטען.

מיין קינד; מיין קינד...

זיי לאָזען זיך אלע אַוועקגעהן, נאָר עס קומט אויס, ווי זיי וואָלטען עפּעס אין אַ נעץ אריינגעפאַלען און קענען זיך פון איהם נישט ארויספּלאָנטערן; נעהען אַוועק און בלייבען דאָך אויף דעם אייגענעם אָרט. אויסער איציק'ן, וואָס שטעהט נעבען פייער גאַנץ זיכער און רוהיג.

בענדעט

וואו איז דער וועג פון דאנען?

לייבוש

דאָ, רעכטס קומט; אָט איז דאָך די סטעזשקע.

חיענע

לאָזט מיך נישט מיט מיין קינד אליין.

א י י ז י ק

ווער קייקלט זיך עס דארט אויף דער ערד?

ל י י ב ו ש

ווער האט עס פון איהר די קליינער אראבגענומען?

א י י ז י ק

ווער איז דארט? בענדעט! איציק... קומט אהער. לאמיר זיי פונאנ־דערדרייבען. וואס איז דא? זיי וועלען זיך דערשטיקען. קומט אהער!

עס דויערט א שפילער פאנקעשטעקענבער קאמף, ביז מען נעהמט זיי ביידען פונאנדער.

ח י ע נ ע

וואס איז? שמע ישראל! בענדעט וואס איז?

א י י ז י ק

ווער האט עס זיי דא ביידען צונויפגעבראכט?

איציק און בענדעט לאזען זיך ווידער איינער צום אנדערען, נאר מען האלט זיי ביידען פעסט איינער פון אנדערען דערווייטערט.

ל י י ב ו ש

צו בענדעט'ן.

מיט וועמען האט איהר זיך פערבונדען? וואס איז מיט אייך גע־שעהן?

א י י ז י ק

אין נאכטעס ווילען. אט דא, אויף דעם דאזיגען ארט, מיט איציק'ן, מיט איהם — בענדעט. וואס איז מיט דיר?

ח י ע נ ע

וויינט איבער מייסען.

מיין קינד, מיין גאלד, מיין בריליאנט, רעד אויס א ווארט. ווער האט עס דיך נאכטעס אין איין העמד געלאזען? ווער האט עס מיין שמחה פערשטערט?

א י י ז י ק

מיט פערדראבט.

לאמיר אוועקגעהן פון דאנען. וואס ניבער לאמיר נעהן.

שעהנער מענש, דיר איז נישט אנגעשטאנען דער שידוך מיט איציק'ן.

בענדעט

זאג איהם, ער זאל שווייגען.

מייטע

טאטעשי, נעהם מיך צו פון דאנען.

בענדעט

ווי ער וואלט ערשט איצטער בעמערקען דעם פייער.

וואס איז עס פאר א פייער?!

איציק

דא ברענט דיין טאכטער; דא ברענט דיין פערמעגען; דא ברענסטו אליין, דו אלטער נאר!

מייטע

שווייג איהם נישט! טאטעשי, טאטעשי, שווייג איהם נישט!

איציק

נו, בענדעט, קום אהער, דיין טאכטער הייסט עס דיר.

מייטע

שווייג איהם נישט, טאטעשי, ער איז אין דעם אלעמען שולדיג. ער אליין, און מעהר קיינער נישט.

בענדעט

ווארפט זיך אויף איציק'ן. עס הייבט זיך אן צווישען זיי א א ווולדער קאמפף. ביידע פאלען צו דער ערד, און דער שטומער קאמפף דויערט.

מייטע

דערשטיק איהם, טאטע, ער איז אין אלץ שולדיג. דערשטיק איהם, ווארף איהם אויפ'ן פייער ארויף!... אט אזוי, דערשטיק איהם.

עס קומען אן אייזיק, לייבוש, חיענע און נאך מחותנים.

חיענע

אין שרעק.

מייטע, מייטע, גאט איז מיט דיר!

ב ע נ ד ע ט

קומט צו.

ווער איז דא?

מ י י ט ע

ווארפט זיך בענדעט'ן אויפ'ן האלז.

ראטעוועט מיך, טאטעשי. ראטעוועט מיך. איך האב מורא.

ב ע נ ד ע ט

וואס איז דא געשעהן? גאט מיין גאט, ווי קומט זי אהער?

ווייל איציק שטעהט אין שאטען, טרעט איהם בענדעט ניט צו־ליעב דעם פייער.

א י צ י ק

פון זיין פלאץ.

נו. בענדעט, וואס ווערסטו איצטער זאגען?

ב ע נ ד ע ט

ווער איז דארט? ווי קומט ער אהער?!

מ י י ט ע

נעהם מיך צו פון דאנען, טאטעשי: איך קען אליין פון דאנען נישט אוועקגעהן.

ב ע נ ד ע ט

וואס איז דא געשעהן, ווי קומסטו אהער? דיינע קליידער וואו זע־נען? דיינע חתונה־קליידער?! וואס טהוט ער דא?! וואס טהוט ער דא?!

א י צ י ק

מיט'ן טייוועל האסטו געשפיעלט, בענדעט.

ב ע נ ד ע ט

האסט אהער מיין טאכטער פערפיהרט, איך וועל דיר דיינע אויגען ארויסרייסען!

ער לאזט זיך צו איציק'ן.

א י צ י ק

לאז זיך גאר נישט אזוי. האסט דאך אליין דיין קאפ פערלארען.

מ י י ט ע

נעהמט מיך פון ראנען צו! קומט אהער! קומט אהער!

א י צ י ק

ער לאזט זי אב.

מ י י ט ע

שטעהט פון דערווייטען.

איך האב דיך פיינט. כ'בין מיט'ן גוטען ווילען צו דער חופה געגאנ־גען. כ'האב מיט'ן גוטען ווילען צוגעזאגט דעם טאטען, אז לייבוש וועט מיין חתן זיין.

א י צ י ק

וויל געהן צו איהר.

מ י י ט ע

גיפטיג.

געה אוועק פון מיר!

עס הערען זיך קולות פון ווייטען.

א י צ י ק

מען געהט אהער! דער טאטע געהט. אלע געהען אהער. דער טאטע פאהרט רייטענדיג אויף א פערד. געה, בעסער בעהאלט זיך אין די קארענס, זיי זאלען דיך נישט כאפען.

מ י י ט ע

דו אנטלויף. איך האב קיין מורא נישט.

ב ע נ ד ע ט

זיין שטימע הערט זיך פון ווייטען.

ווער איז דארט?

מ י י ט ע

איך בין עס, טאטע; קום אהער!

א י צ י ק

אט וועלען מיר באלד זעהן. קום אהער, בענדעט! דא איז דיין טאכ־טער. טאנצט דא מיט'ן רוח אין דער פוסטער קרעטשמע!

א י צ י ק

איך וועל לייבוש'ן אויך איבערבעטען. ער זאל מיר מוחל זיין, וואס איך האב ריך פון איהם צוגענומען פון אונטער דער חופּה.

מ י י ט ע

כ'האב מורא.

א י צ י ק

איך וועל עס אלץ מתקן.

מ י י ט ע

צושרעקען

איך האב מורא.

א י צ י ק

איך וועל מיט זיי אלעמען דורכקומען.

מ י י ט ע

איך האב פאר אלצדינג מורא: פאר דיר, פאר'ן פייער, פאר די פעל־דער... רוף איטיצען: זאל מען קומען אהער... מיר דאכט, איך הער איטיצענס קול אין די פעלדער. רוף, זאל מען אהער קומען. קומט אהער!

א י צ י ק

שריי נישט.

מ י י ט ע

קומט אהער. איך בין דא!

א י צ י ק

זיי וועלען דיך א נאקעטע געפינען. וועלען זיי דיר דיין לייב צורייסן־רען.

מ י י ט ע

זאלען זיי!... קומט אהער! איך האב מו—רא.

א י צ י ק

קוועטשט מיט איהר, זי זאל שווייגען, איהר געשריי ווערט אבער וואס ווייטער אלץ שטארקער.

א י צ י ק

און איך בין געקומען. און איך וועל דיר דיינע נענעל אויסרייסען.

מ י י ט ע

פאר וואס קומט עס מיר?

א י צ י ק

איך וועל דיר דיינע אויגען, דיינע בייזע, ארויסרייסען. דאס לייב צופאסעווען און דערנאך וועל איך איבער דיר וויינען און דיין לייב קושען. ער ארעמט זי אום, קושט זי ליידענשאפטליך. דו ווילסט מיך פייניגען; דו ווילסט, איך זאל מיר מיין קאפ צוברעכען; מיין הארץ צוטרעטען. וואס ווילסטו פון מיר? עס הערען זיך טרערען אין זיינע ווערטער. איך וועל אהן דיר משוגע ווערען. דו ווערסט מיך משוגע מאכען. איך וועל אנ׳אבגעריסענער אומלויפען איבער די פעלדער, ווי א משוגע׳נער הונט, און אלע וועלען אין מיר שטיינער ווארפען; אלע וועלען אויף מיר דרענגענער ווארפען. וואס ווילסטו פון מיר? אלץ וועל איך דיר געבען. זאל איך דיר דיינע הענט קושען? ער קושט איהרע הענט. אט האסטו דיר; זאל איך דיר דיינע אויגען קר־שען?... אט האסטו דיר. נא דיר מיין הארץ, צורייס עס און טרינק מיין בלוט אויס. עס דאס פלייש אויף. צוטרעט עס מיט דיינע פיס. נא רייס מיט דיר די אויגען אויס און ווארף זיי אין פייער אריין... וואס נאך ווילסטו פון מיר? ס׳איז דיר ווייניג — וועל איך נאך מיינע פיס מיר צוברעכען, אז איך זאל שטענדיג ליגען פאר דיינע פיס און דו זאלסט מיך ווי א הונט אבשטויסען פון זיך...

מ י י ט ע

מיט דיר אינאיינעם וועל איך מיר מיינע פיס צוברעכען... א, איך וועל שוין פון אזא אומלויפען די פיס צוברעכען.

א י צ י ק

איך וועל דיין טאטען איבערבעטען, און זאל ער מיר דיך אבגעבען.

מ י י ט ע

מיט אונזביידען איז היינט נישט פרעהליך.

מ י ט ע

שווייג, כ'וועל דיר דאס מויל פארשטאפן.

א י צ י ק

קומט אהער, קומט אהער!

מ י ט ע

איך וויל נישט.

א י צ י ק

קומט אהער! קומט אהער!

מ י ט ע

איך האב דיך פיינט, ווי דעם ערגסטן.

א י צ י ק

דא איז מיטע — בענגעט, קום אהער!

מ י ט ע

רייסט זיך די האר פון קאפ פאר כעס.

דו וועסט עס נישט טהאן.

א י צ י ק

איך וועל עס יא טהאן. איך וויל קיין זאך נישט בעהאלטען. איין מאל פאר אלע מאל. זאל זיין קלאר פאר אלעמען. איך האב דיך נישט גע'גנב'עט און כ'האב זיך נישט וואס צו בעהאלטען מיט דיר.

מ י ט ע

פאלט איהם צו די פיס.

טהו עס נישט, איציק. איך וועל די נאכט נישט איבערטראגען. וואס האסטו געוואלט פון מיר האבען? איך וועל דיינע קיינמאל נישט זיין. קיינמאל נישט.—א, מיר איז קאלט, איך וועל היינט־גע נאכט נישט איבערלעבען... האסט בעדארפט קומען מיט א האק און מיר צושפאלטען דעם קאפ, אבער נישט טהאן דאס. וואס דו האסט היינט מיט מיר און מיט אונז אלעמען געטהאן. איך האב דעם גאנ־צען אבענד געטראכט, אפשר וועסטו נישט קומען; טאמער וועסטו נישט קומען.

מ י י ט ע

איך וויל זיין ווייט פון דיר, אז דו זאלסט אליין נישט קענען אויס־געפינען, וואוהין איך בין אהינגעקומען. דו וועסט ארומגעהן ווי א משוגענער גאנצענע טעג און גאנצענע נעכט, נישט עסען און נישט טרינקען. וועסט די בעסטע פערד איינשפאנען און יאגען זיך דורך וואלד זומער און דורך פערשנייטע פעלדער ווינטער; ביז צום טויט וועסטו די פערד פערטריאגען; מיט א שוים וועלען זיי זיין צוגעדעקט — און אז דו וועסט מיך שוין אמאל יא אויסגעפינען — וועסטו מיך, ווי איצטער, האלטען א געבונדענע ביי'ם פייער און טהאן מיט מיר, וואס דו וועסט אליין וועלען.

א י צ י ק

איך האב דיך איצטער אויך נישט געבונדען.

מ י י ט ע

האסט מיט „נישט גוטע" אבגעמאכט, אז זיי זאלען מיך היינט ביי־נאכט ארומשלעפען איבער די פעלדער. קושט איהם. ווייגט. אי־ציק, היינט ביינאכט איז דאך ביי מיר חופה געווען. איך בין דאך היינט אונטער דער חופה געשטאנען. אזוי פיעל מתנות האט מען מיר אנגעגעבען. וואס האסטו פון מיר געוואלט?

א י צ י ק

זאג דו מיר, וואס ווילסטו פון מיר?

מ י י ט ע

איך וויל, אז דו זאלסט ווייגען, ווי איך איצטער.

א י צ י ק

שיסט אויס מיט א געלעכטער.

מ י י ט ע

לאך נישט אזוי הויך, מען וועט דערהערען, אז מיר זענען דא.

א י צ י ק

זאלען זיי הערען. שפעטער אדער פריהער זאלען זיי וויסען. שרייט קומט אהער! קומט אהער, דא זענען מיר!

מ י ט ע

פייערדינע שלאנגען דרעהען זיך ארום אין פייער.

א י צ י ק

יעדער פייער איז אזוי.

מ י ט ע

איהר קאפ אויף זיין ברוסט.

דו האסט מיך ליעב, איך ווייס עס. דו קענסט אהן מיר נישט לע־בען. איך ווייס עס... איך בין וועהר א שלעכטע. איך שווייג שטענדיג, ווען מען פרעגט ביי מיר; אדער איך זאג עפעס אנדערש. איך שווייג ווי א קאץ און פערהאלטער שלעכטע זאכען. א, וואס פאר א שלעכ־טע זאכען איך פערהאלטער.

א י צ י ק

איך קען דיך גוט. איך וועל דיר נאך דיינע קעצעשע נעגעל אויס־רייסען מיט די פלייש אינאיינעם.

מ י ט ע

פאר איין מענשען אין דער וועלט האב איך מורא — דאס איז מיין מאמע. אויף דער מאמען האב איך רחמנות... און דו, מיין נישט, אז איך האב פאר דיר אויך מורא... זאג, וואס וועט איצטער זיין?

א י צ י ק

דו וועסט זיין מיינע.

מ י ט ע

ניין. איך וועל דיינע קיינמאל נישט זיין.

א י צ י ק

דו ווילסט נישט?

מ י ט ע

ניין, איך וועל דיינע נישט זיין. איך וויל זיין אימיצענס אנדערש. נאר דו זאלסט מיך יעדעס מאל דורכ'ן פענסטער ארויס'גנב'ענען. אט אזוי ווי דו גנב'עסט ארויס א פערד פון א שטאל?

א י צ י ק

און מיינע זיין ווילסטו נישט?

מענשען נישט געוועזן אויף דער חתונה ?... איך האָב מורא, איציק, איך האָב מורא... עס קלאַפּט מיר א צאַהן אין א צאַהן... דאָס ביזטו, איציק ? אפשר ביזטו עס גאָר נישט איציק... אפשר... זאָג מיר, פאַרוואָס האָסטו מיך געבראַכט אהער, אויף דעם אָרט, וואו כ'וועל כּעדאַרפען מיין גאַנצען לעבען פוילען ?... דאָס ביזטו. קושט איהם. דאָס זענען דיינע אויגען, דיין פּנים, דיינע הענט... אַט אזוי דריק מיך פעסטער צו זיך, איך וויל דערקענען דיינע הענט, אַט אזוי... ניין, דו קענסט דאָך מיך פעסטער ארומנעהמען, האָסט דאָך שטענדיג אזעלכע שטאַרקע הענט געהאַט... איציק, האָב רחמנות אויף מיר... פיהר מיך צוריק אהיים...

א י צ י ק

בעפרייט זי.

דיר איז קאַלט. כ'וועל דיך צודעקען. וואָס ציטערסטו אזוי ? קום זעץ זיך נעהנטער צום פייער.

מ י י ט ע

פאַר וואָס האָסטו מיך אהער געבראַכט ?

א י צ י ק

ווייל אהער וועט אונז קיינער נישט קומען זוכען.

מ י י ט ע

ווער זענען געוועזן די מענשען, וואָס זענען דאָ דורכגעלאָפען ?

א י צ י ק

דורכפאָהרער האָבען זיך דאָ אבגעשטעלט, די פערד צו פּאַשען.

מ י י ט ע

און מעהר גאָר נישט ?

א י צ י ק

וואָס דען האָסטו געמיינט ?

מ י י ט ע

זהסט, ווי עס קנאַקען די העלצלאַך אויפ'ן פייער ?

א י צ י ק

יעדער פייער איז אזוי.

מ י י ט ע

איך וועל דיר די הענט צוביסען. איך וועל דיר די אויגען אויסדראַ־
פען... איך האָב ליעב לייבוש'ן. דיך האָב איך פיינט ווי א שפין.
איך האָב געוואָלט מיט איהם חתונה האָבען.

א י צ י ק

שווייג זיך!

מ י י ט ע

איך זאָל זיך נאָך פאַר דיר שווייגען?

א י צ י ק

שווייג זיך!

מ י י ט ע

אנטרוהאַרסטע רייסט זי פון זיך א טייל פון איהרע קליידער אראָב און
האַרפט זיך איהם פלינק אין די אָרעמס אריין.

צום האָסטו מיין שבועה!

א י צ י ק

וואָס טהוסטו, מייטע?

מ י י ט ע

איך וועל פון זיך אַלץ אראָברייסען און זאָלען מיט מיר אלע „נישט
גוטע" הוליען... פוליעס זיך צו איהם, ציטערט. זאָג מיר, וואָס ווילס־
טו פון מיר? וואָס האָב איך דיר געטהאָן?

א י צ י ק

איך האָב דיך ליעב.

מ י י ט ע

ניין, נישט דו האָסט מיך ליעב. דו אליין קענסט נאָר נישט ליעב האָ־
בען אזוי שטאַרק. דו אליין קענסט נאָר נישט אזוי מיין חיות צוריי־
סען. ווי טויזענר איציקס וואָלטען זיך אינאיינעם גענומען און אלע
וואָלטען מיך ליעב געהאַט. און אלע וואָלטען מיך געקושט. און אלע
וואָלטען פון מיר שטיקער געריסען... דאָס איז נישט אומזיסט, אי־
ציק... זעה וואו מיר זיצען. אפשר איז די פוסטע קרעטשמע אין דעם
אלעמען שולדיג? זעה וואו מיר זיצען... אפשר זענען עס נאָר קיין

אויגען דיינע בלישטשען פונקט ווי ביי א קאַץ. ווליסט מיך אפשר א בים טהאָן? נאַ ביים. נאַ דיר מיין האנט — ביים! און איך וועל דיר דעם קאָפּ אראָבדרעהען... פאר וואָס האָסטו איינגעוויליגט, דיין טאַטע זאָל דיך פערהאנדלען צו אייזיק׳ן?

מ י י ט ע

לאָז מיר אָב די הענט.

א י צ י ק

פאר וואָס האָסטו צו די תנאים געשוויגען?

מ י י ט ע

לאָז מיר אָב די הענט.

א י צ י ק

פאר וואָס ביזטו אזוי מיט׳ן גוטען ווילען צו דער חופה געגאנגען.

מ י י ט ע

מיט׳ן גוטען ווילען בין איך געגאנגען?

א י צ י ק

געוויס.

מ י י ט ע

שווער זיך.

א י צ י ק

שליידערט זי אָב פון זיך.

אָט האָסטו דיר מיין שבועה!

מ י י ט ע

ניין, שווער זיך, צי איך בין מיט׳ן גוטען ווילען צו דער חופה גע־גאנגען.

א י צ י ק

געהט צו איהר.

איך וועל פון דיר אָט די דאָזיגע קליידער אראָברייסען און אין פייער אריינוואַרפען.

ער וויל עס טהאָן.

א י צ י ק

איך פרעג ניט ביי דיר, צי דו האסט מיך ליעב, אדער דו האסט מיך פיינט.

מ י י ט ע

לייבוש איז בעסער פון דיר. לייבוש קען גאר ניט אזוי גראב רעדען, ווי דו רעדסט מיט מיר. לייבוש האט מיך גאר אפילו קיין מאל קיין קוש ניט געגעבען. און דו... דו לאכסט... דו ביזט א גראבער יונג. דו ביזט א פערד־הענדלער. און דו בענעהמסט זיך מיט מענשען ווי מיט פערד. איך האב עס שוין א סך מאל געזעהן. ווען דו וועסט מיך ווילען ליעב האבען, וועסטו מיך יעמאלט מיט א בייטש שלאגען. וויפיעל מאל האסטו מיר שוין מיט דער בייטש דערלאנגט?

א י צ י ק

א שאד, וואס איך האב איצטער אויך ניט מיין בייטש. איך וואלט דיר בעוויזען, ווי איך האב דיך ליעב. ווייסט? שטעל זיך בייס פייער. זאלען דיינע טרערען אויס'ן פייער פאלען, וועסט זעהן — דערפון וועלען מכשפות מיט בעזימער אין די הענט ארויסשפרינגען.

מ י י ט ע

איך וויין ניט. די מאמע מוז איצטער וויינען: רייסט זיך די האר פון קאפ.

א י צ י ק

דיין מאמען האט זיך געוואלט א חתונה אבשפילען אהן זיין אלטען שותף. און ווען איך האב אפילו ביי איהם פון שטאל די פערד יא ארויסגענומען — מא וואס האט איינס צום אנדערען? איציק, זאגט מען צו מיר, גיב אב צוריק די פערד. זיי א גוטער ברודער. און איך וואלט איהם אין זיין נארישער צורה אנגעשפיגען... און דו, אויב דו האלטסט אזוי מיט איהם, קענסטו זיך נעהמען א היים. לייבוש ווארט אויף דיר. ער איז א גוטער. ער וועט דיר קיין ביין ווארט ניט זאגען. נעה, לייבוש ווארט אויף דיר. וואס שווייגס־טו? נעהמסט זי ארויס. זאג מיר, וואס שווייגסטו? פונקט ווי דו וואלסט זיך מיט'ן טייוועל אנגעטרעדט עפעס א קונץ צו בעווייזען. ווי דו

איציק

און מיר וועלען זיך מיט דיין טאטען אין א געשלעג ארייגלאזען.

מייטע

איך וועל עס נישט דערלאזען.

איציק

און דיין לייבוש'ן וועלען מיר דעם רוקען איבערברעכען.

מייטע

וואס רערסטו?

איציק

דו מיינסט, אז אזוי טרוקען וועט עס דיר אבגעהן? מיינסט, אז אזוי גרינג וועט עס דיר אנקומען מיט איציק'ן א שפיל צו פערפיהרען?

מייטע

אט אזוי. ווי דו זעהסט, קער איך זיך צוריק א היים.

איציק

דו וועסט קיינעם איצטער אין דער היים נישט געפינען, זיי האבען זיך אלע אוועקגעלאזט איבער די פעלדער אונז זוכען... וואס שווייגס־טו?

מייטע

איך געה אהיים.

איציק

געה דיר, אויב דו ווילסט, דו געהערסט נישט דיין טאטען, נישט לייבען. וועסט שוין דעם געניק דיינעם צוברעכען און צו מיר וועסט אנטלויפען. וואו דו זאלסט נישט זיין, וועלען דיך שוין שדים צו מיר ברענגען צו טראגען. אין דער גרעסטער זאווערוכע וועלען זיי דיך ברענגען.

מייטע

איך קען דיר בעווייזען, אז דו ביזט ביי מיר גאר קיין גרויסער יחסן נישט. איך האב דיך פיינט. איך האב דיך שטענדיג פיינט גע־האט. איך האב פאר מיין טאטען גאר מורא געהאט.

קומט אהער — איך הער ווידער בענקשאפט טאל אויף דעם אנדערן
זייט. מיר האבן, ער שרייט „ראטעוועט"!

די לעצטע ווערטער איציקס איז שוין שווער צו פערשטעהן. קענטיג,
ער איז אנגעלאפען.

עס דערהערן זיך שנעלע טריט פון צווישען די תבואות.

א י צ י ק

קומט שוין. ער פירט פאר'ן האנט מייטען.

א י צ י ק

אומזיסט דיין לויפען. וואס ס'האט בעדארפט, איז געשעהן.

מ י י ט ע

פערלעש דעם פייער.

א י צ י ק

אויב א חתונה — זאל זיין א חתונה. און מיט מיר זאלסטו קיין צו־להכעיס'ען נישט שפילען. אט אזוי — דא וועלען מיר זיצען און זאלען זיי זייערע קעפ זיך פערדרעהען. האב קיין מורא נישט. דער כייוועל וועט זיי קיינעם נישט נעהמען. פיין, פיין. איטיצער האט פאר אונז א פייער אנגעלעגט. פוהרען, ווייזט אויס, יאגען דאך אויף נעבען — — — נו, וואס שווייגסטו? זאל אהער קומען לייבוש, וועל איך איהם אויס'ן פייער ארויסווארפען ווי דעם...

מ י י ט ע

לאכט נערוועז.

א י צ י ק

עס געפעלט דיר נים? איך וועל נאך קלעזמער אהער ברענגען.

מ י י ט ע

וואס וועט איצטער זיין?

א י צ י ק

וואס וועט איצטער זיין? עס וועט באלד אהער קומען דער טאטע מיט מענשען.

מ י י ט ע

מיינסט עס אויף אנ'אמת?

פרויען־שטימע

טהוט עס נישט, טהוט עס נישט.

ערשטער

טא לאמיר אויפזוכען בענדעט'ן און אין שטוב איהם אריינברענגען. ער וועט פון זיך די נשמה ארויסטרייבען.

פרויען־שטימע

דאס בעסטע, דאס בעסטע.

צווייטער

ער האט געמאכט דעם גרויסען לחיים. אפשר איז ער ערגעץ אין א גראבען אריינגעפאלען.

ערשטער

אפשר איז ער גאר אין טייך אריינגעפאלען.

צווייטער

אך, ווען איך כאפ אימיצען פון זיי. כ'וואלט צום טויט דערשלאגען.

ערשטער

שא, שווייג, אימיצער פאהרט. אפשר זענען עס די סוחרים.

צווייטער

מען פאהרט מיט'ן אנדערען וועג. לאמיר זיי געהן איבערנעהמען.

ערשטער

איך וועל נאר א שטעקען אויסזוכען.

פרויען־שטימע

קומט שוין, קומט שוין פון דארטען.

צווייטער

מען פאהרט דארט, הערסט, די פערד כראפען.

ער כאפט א שטיק האלץ און לאזט זיך לויפען.

ערשטער

ווארט אויף מיר.

ער כאפט אויך עפעס פון דער ערד, פערשווינדט.

פרויען־שטימע

וואוהין לויפט איהר? מען זאל אייך, חלילה, נישט הרג'ענען. בעסער

מ ח ו ת ן

בענדעט! בענ—דעט!

א מ ע נ ע ר ־ ש ט י מ ע

(פון הינטן.)

וועד איז דאָרטן?

מ ח ו ת ן

([illegible])

זעהסט, א פייער לינט דא. וועד איז דאָרט, דיין ווייב?

ע ר ש ט ע ר מ ח ו ת ן

א נאכט — א נאכט, ס'איז מיר שוין דאָס ביסעל משקה דורכ'ן מינרסטען פינגער ארויס.

צ ו ו י י ט ע ר מ ח ו ת ן

מען האָט בעדאַרפט בענדעט'ן מיט געוואַלד אין שטוב אריינגעהמען.

ע ר ש ט ע ר

מיר דאכט, אז איך האב זיין קול נאר ניט לאנג געהערט —

פ ר ו י ע ן ־ ש ט י מ ע

יא, איך האב געהערט. שווייגט, שווייגט.

ע ר ש ט ע ר

בענדעט, חיענע! רופען זיך ניט אב. ערגעץ געשפאנטע פערד גע־שטאנען און געוואַרט אויף זיי. און האבען זיך באלד אבגעטראגען.

צ ו ו י י ט ע ר

מיט די סוחרים אינאיינעם.

ע ר ש ט ע ר

אנ'אנגעשטעלטע מעשה געווען. בענדעט! בענ־דעט!

צ ו ו י י ט ע ר

מען בעדאַרף פערלעשען דאָס פייער. זובט אויף דער ערד. אט, זעהסט, מיט א פאר פערד איז מען דא געווען. זייערע בריקעס געווען. איך דערקען דעם סליאד. מיט משאות געפאהרען.

ע ר ש ט ע ר

לאמיר זיך לאזען נאכ'ן סליאד.

א טיעף־בלויע נאכט. פון דער נאכט ארויס בלייכט זיך א זאמדי־גער וועג. רעכטס, ביי׳ם זייט וועג, ליגט געהילץ פון א צעוואר־פענעם בנין. ניט ווייט פון געהילץ ברענט א פייערל. דער פייער האלט ביים דערברענען, נאר פון צייט צו צייט צופלאקערט ער זיך און אויף איין אויגענבליק בעווייזט זיך די געגענד דייטליכער און אין דער טיעף בעווייזען זיך פעלדער מיט תבואות בעלאדענע. וואו ניט וואו שווארצען זיך ביימער.

עס דערהערען זיך פון ווייטען קולות פון מענשען אין די פעלדער, ווי איינער זאל דעם אנדערען רופען. די קולות ווערען נעהנטער.

א פרויען־שטימע

געה נישט אהין. זעהסט דאך, אז קיינער איז נישטא.

א מענער־שטימע

איך האב קיין מורא נישט, כ׳האב עפּיס גרעסערעס אויף מיין לעבען געזעהן. שרייט. איז אימיצער דארט פאראהאן?

פרויען שטימע

א פייער האט אימיצער אנגעלעגט. געה נישט, געה נישט.

א מחותן

קומט אן.

אימיצער האט דא א פייער אנגעלעגט, זעהט אויס, נישט לאנג דא א פוהר געשטאנען. קום אהער, האב קיין מורא נישט.

פרויען שטימע

שא, שא, מיר דאכט זיך נאך, אימיצער געהט. בענדעט׳ס קול הער איך.

מחותן

רוף איהם אהער. ס׳איז נישט רעכט, ער זאל אליין אומגעהן.

פרוי

ער איז נישט אליין. אט הער זיך איין.

דריטער אקט

א פרוי

שרייט אוים.

די כלה וואו איז?!

מיט איין מאל שטעלט זיך אלץ אין שטוב אב. איין אוינענבליק איז אלץ פערשטיינערט; קוקט מערנוירם.

בענדעט

כאפט זיך דער ערשטער, וואס דא איז נעשעהן. שרייט אוים.

הא־הא!

לאזט זיך לויפען צום טיר.

א י צ י ק

וואס איז די נגינה צייט געשטאנען ביי א פענסטער און א ווייל פון דאס זיך אין דעם פלוטען. וואס פריער פארנומען, גייט בעסיילינג. צום עולם. גו נעגנת שוין מיט די דרשה־געזאנג. זאלען די אידען ווידער שפי־לען און טאנצען.

ב ע נ ד ע ט

טאנצען און שפילען! שפילען און טאנצען. אמת, אייזיק? איך וועל מיט די געסט אליין טאנצען.

א י י ז י ק

די סוחרים וועלען טאנצען מיט תתרכלת. מאכט א ווארט.

ב ע נ ד ע ט

יע, די סוחרים וועלען טאנצען מיט תתו־כלת.

ע ר ש ט ע ר ס ו ח ר

מיר וועלען שפילען און טאנצען.

צ ו ו י י ט ע ר

אלע וועלען מיר טאנצען. גרייט זיך צו.

ד ר י ט ע ר

נעהמט זיך ביי די הענט אין קאראהאר!

פ י ע ר ט ע ר

אין רעדעל זאל אין דעם אנדערען טאנצען! אין קאראהאר!

פיער פון די סוחרים הויבען אן צו שפילען און נאך דעם טאקט פון דער מוזיק לאזען זיי זיך שליין אין א אידיש טענצעל. נאך זיי לאזט זיך ארויס דער טאנצער עולם. דאס טאנצען ווערט אלץ שטארקער און שטארקער. אבער דער־ביי גאנץ שטיל, ווי פון א כישוף ארומגעכאפט. עס הערט זיך נאר דאס שפילען און א שפילער ריטמישער טאקט פון די טענצער, וועלכע מאכען די גאנצע שטוב פול. הענט מיט הענט שליסען זיך אלץ פעסטער און פעסטער. און קיינער פערלאזט נישט. ווי א י צ י ק און פ י י ט ע טאנצען שוין ביידע צווישען און צווי טאנצענדיגע רעדער־פערטען זיי זיך צום טיר, דורך וועלכע ביידע פערשווינדען אין דער פינסטערער נאכט.

— זעהט נאָר די קוויטען!

א סוחר

דאָס איז אַלץ פון דאָס בעסטע, פון דאָס טייערסטע. זאָל מען ווי־סען, וואס פאר א סוחרים עס זענען דאָ א מאָל דורכגעפאהרען.

צווייטער סוחר

זאָל מען געדענקען, אז דאָ זענען א מאָל סוחרים אויף א יריד דורכ־דורכגעפאָהרען און האָבען דרשה־געשאנק געגעבען.

ער פאקט אויס די כוסות.

שטימען

— ס'ארא כוסות!

— קריסטאַל!

— „פסח" אנגעשריבען.

— גאָלדענע ראנדען.

— גאָר אנ'עברה צו ניצען.

— ווי טרינקט מען גאָר אין אזעלכעס?

— ס'איז גאָר קיין ווין נישטאָ פאר אזעלכע כלים.

די אלע מתנות ווערען אין א גאנצען הויפען אויסגעלעגט אויפ'ן טיש, דער טיש ווערט פול מיט זיי.

א סוחר

און צו דעם אלעמען גיב איך נאָך א פינף־און־צוואנציגער.

צווייטער

און איך גיב א פופציגער במזומנים.

בענדעט

גאנץ גערירט צו די סוחרים.

מיינע ליעבע אידען, איהר בלייבט דאָ ביי מיר ביז איבער שבת, מען וועט הוליען און טאנצען ביז איבער שבת. איין טאָכטער האָב איך: הוליען און טאנצען ביז איבער שבת, וואָס זאָגט איהר, רב אידען?

די סוחרים לאכען צופרידען.

צווייטע

כ'האב עס מורא פון מיין מויל ארויסצורעדען — זיי האבען דאך היינט די פינסטערסטע הערצער צעווארפען. אפשר זאל מען חיענען אברופען אין א ווינט און זאגען?

ערשטע

נעהמען און פערשטערען די שמחה — כ'ווייס, ווי טהוט מען עס?

עס קומט אריין דער סוחר, וואס איז געווען ארויסגעגאנגען, און טראגט מיט זיך פערשידענע סחורות. עס ווערט צווישען עולם א געדרענג. די צווייטע מחותנת' טרעטען זיך צו ווייניג פינצטער. טראגן פון חייםקעס איז טרין זיך. ער ליגט די סחורות אויס אויפ'ן טיש נעבען התכלית. דער עולם און התרוכלה נאגט פעריחירט. ער פאקט אויס די סחורות.

שטימען

— איהר זעהט אביסעל לייוונט! ווי זייד.
— אמת'ע וועב.
— ס'וועט דערפון זיין צעהן העמדער ווי די בעכער.
— אפשר מעהר ווי צעהן.

ערשטע פרוי

מען קען דערפון טישטוכער מאכען.

שטימען

— זעהט נאר זייד!
— כאמעלאך! וואס פאר א קלייד עס וועט דערפון זיין.
— גאלדענע פארבען!
— זילבערנע קוויטען.
— פאר דער מלכה אליין.
— ווי נעהמט מען עס נאר?
— ווי שניידט מען עס נאר?
— און די טוך — טערקישע זייד!
— פרוכת־זייד.
— זעהט נאר. ווי עס קלעפט זיך צום האנט.
— זעהט נאר די פארצעליי!

דרשה־געשאנק געבען.

בעקומט פון קעשענע פארווילעלט א נילדערנע קייט און א בראש, גערט צו דער כלה.

איך וועל עס איהר אליין, ווי מיין אייגען קינד, אויפ'ן האלז אנטהאן.

שטימען

— אך, ווי שען! דאס איז גאר נישט צו גלויבען.

—ז גאר נישט אבצושאצען.

— אמת גאלד.

— ווער האט עס אזעלכעס אין די אויגען אנגעזעהן?

— אפילו אין חלום נישט געזעהן.

צווייטער סוחר

בעקומט פון זיין בוזים־קעשענע פעריל, געהט צו דער כלה.

גאט וועט מיר שוין צושיקען סוחרים, און זיי וועלען מיר פאר די פעריל אויך בעצאהלען. זאל עס איהר די מאמע אנטהאן.

חיענע

גאנץ אונגעשיקט טהוט אן די פעריל דער כלה.

מיין באבע, זאל זיין אין גן־עדן, האט אויך קיין פעריל נישט גע־טראגען.

א מיידעל

וואס שוויינסטו, מייטעלע? ווי גאר נישט מיט איהר וואלט עס גע־שעהן.

צווייטע

ס'איז עפעס גוט א כלה צו זיין, מייטעלע?

א מחותנת'טע

רופט אב אן א זייט א צווייטע.

הערסט, פעשע, מיר געפעלט עפעס נישט די גאנצע חתונה דא.

צווייטע

מיינסט די סוחרים?

ערשטע

עפעס זיינען זיי מיר צו פיעל געראטען איינער אין דעם אנדערען.

ב ע נ ד ע ט

ראַנה ניסט. טאַטע, ס'וועט אַלץ גוט זיין.

ער ווערט שוואַכער ווערט אויף זיין אָרט.

א י י ז י ק

זאָל סען זיך אינצטער נעהמען פאַר די דרשה־געשאַנק.

ב ע נ ד ע ט

זאָל זיין דרשה־געשאַנק. וואָס איז דאָס אַזוי אומעטיג געוואָרען? נו, א פלעשעל ווייַן איז צובראָכען געוואָרען. זענען אַנדערע פלעשער ווייַן פאַרהאַנען. עס וועט נישט פעהלען... גיסט זיך אן, אידען, מחותנים, לחיים... לחיים... נישט אומעטיג! אט אַזוי! לחיים!

ד י ס ו ח ר י ם

פּורען זיך עפּעס. איינער פון זיי נעמט אַרויס.

ב ע נ ד ע ט

רופט אויס.

ביידע מחותנים ווילען פאַר זייערע קינדער אויסבויען א קרעטשמע בייַ'ם גרויסען טראַקט...

א מ ח ו ת ן

אַט דאָס איז א דרשה־געשאַנק! אַט אַזוי פערשטעה איך.

א י י ז י ק

איך בין מסכים. דערפאַר, בענדעט, האָב איך דיך ליעב.

ח י ע נ ע

ברענגט אַריין פון צווייטען צימער א פאָר סילבערנע לייכטער אויסגעשייערט.

און איך גיב צוויי פון מיינע לייכטער. וועסט האָבען, מיין קינד, אין וואָס ליכט צו בענטשען. און אַט די ראָזינע אוירינגלאך גיט אויך די מאַמע אָב פאַר איהר קינד.

זי נעמט אויס פון איהרע אויערן די אוירינגלעך און טהוט זיי אן שיינען.

ע ר ש ט ע ר ס ו ח ר

איך פיהר פאַר מיין טאָכטער א גאָלדענע קייט מיט א בראָש. איך וועל פאַר איהר אַן'אַנדער קייט קויפען. און די ראָזינע וועל איך

א שטימע

די מאמע! די מאמע! חיענע, וואס שווייגט איהר?

חיענע

ווערט אויף אין דעם טאנץ ארייננעשלעפט.

שאכנע

הויבט זיך אויף פון זיין ארט, שכור'לעך, שטעלט אויפ'ן קאפ א פלעשעל און קלייבט זיך ארויס צו די טענצער.

אייזיק

שא—שא, שטיל זאל עס זיין — דער זיידע וועט טאנצען!

דאס שפילען און טאנצען רייסט זיך איבער.

ערשטע פרוי

בעוויזט, רב שאכנע, אזוי א טענצעל, די איבגערע זאלען זיך פער־שעמען!

שאכנע

ביי מיינע אייניקלעך וועל איך עם מאכען א האפקעלע מיט א פלע־שעלע אויפ'ן קאפ און דאס פלעשעלע זאל מען פול אנגיסען.

א סוחר דערלאנגט איהם א פול פלעשעל וויין. ער הייבט אן צו זינגען עפעס א ניגון און טאנצט נאך דעם ניגון. דער ניגון איז בעקאנט די סוחרים און זיי כאפען איהם באלד אונטער אויף זייערע אינסטרומענטען און שפילען איהם נאך. דער אלטער וואקעלט זיך פון די פיס, דאס פלעשעל פאלט אראב פון קאפ אויף דר'ערד און צוברעכט זיך, עס רייסט זיך ביי'ם עולם ארויס א שרעקגעשריי. דאס שפילען הערט אויף. שאכנע אליין שטעהט ווי פערוואונ־דערט, פערלירט זיך.

ערשטע פרוי

אלט איז נישט יונג.

א צווייטע

מען האט עס נישט בעדארפט.

חיענע

מיילא, זאל עס זיין א כפרה פאר אלע זינד.

קלייבט אויף די גלאז.

זיי טאנצן. אין שפיגל אין עק, דער עולם וואס פאלגט נישט קיינעם זיך אויף אויף די פיסלעך און בעטן.

ש מ י ע ן

— די מחותנים זאלן איצטער טאנצן.

— בעווייזן נאר בענדעט, וואס דו קענסט.

— און איבער, ר׳ אייזיק, וועט זיך נאר אויך דערמאנען.

— די מחותנים, די מחותנים!

— שא אזוי, מאכט א וואָרט!

— מיט די פלעשלאך אין די הענט — חאַ־חאַ־חאַ — ביידע מיט די פלעשלאך אין די הענט.

אייזיק און בענדעט, מיט פלעשלעך אין די הענט, לאזן זיך ארויס טאנצן.

ב ע נ ד ע ט

לעבעדיגער, לעבעדיגער! אייזיק, דו שטעהסט צו: לעבעדיגער!

א ש ט י מ ע פ ו ן ע ו ל ם

איצטער אלע אין קאראהאד און חתן־כלה אין מיטען!

דאס שפילן דויערט. דער עולם נעהמט זיך האנט ביי האנט. טאנצן אין קאראהאד און אין דעם רעדער טאנצן חתן־כלה פאר זיך בעזונדער, האלטן פאר די בערגען פון א חיים סינקל.

ל י י ב ו ש

ווינקט צו איציקן, וואס שטעהט פון ווייטן. ער זאל קומען טאנצן.

א י צ י ק

שרייט אויס.

מאכט א וואָרט! די כלה וועט טאנצן!

מען מאכט א וואָרט. דאס שפילן דויערט.

מ י י מ ע

שטייט אין זיך דערביי, לאזט זי זיך ארויס טאנצן; ווי א ווירבעלווינט טראגט זי זיך; נאכדעם לאזט זיך איציק ארויס. ער ווינקט צו צוויי יונגען, וועלכע שפילן אויף און טאנצן אין קאראהאד אליין פאר זיך בעזונדער אזוי, אז די ערד ציטערט אונטער זיי.

ח י ע נע

ווי לאנג בין איך נאך גאר א קינד געווען —

א י צ י ק

איהר מיינט, מומע, אז מייטע איז נאך איצטער אויך א קליין קינד?

ח י ע נ ע

וואס דען איז זי — נישט א קליין קינד?

ע ר ש ט ע ר ס ו ח ר

צו איציק'ן.

אבער דו ווייזט אויס, ביזט שוין גאר קיין קליין קינד נישט.

עס רופט ארויס א צופרידענעם געלעכטער ביים עולם.

ד ע ר י ו נ ג

טראגט אריין צוויי פידלען, א פלייט און א קלארנעט.

איצטער וועלען מיר אליין אויפשפילען.

ע ר ש ט ע ר ס ו ח ר

און טאנצען ביז אין טאג אריין.

צ ו ו י י ט ע ר ס ו ח ר

און מארגען איז נאך אויך א טאג.

ד ר י ט ע ר

ביז שבת וועלען מיר הוליען.

ב ע נ ד ע ט

שוין א ביסעל פון וויין דערווארעמט.

איהר, רב אידען, פערגעסט אז אייערע ירידים; מען וועט דארט אויף אייך ווארטען.

א מ ח ו ת ן

ווער וועט זיי שוין לאזען פאהרען.

א י י ז י ק

ווי פון הימעל אראבגעפאלען.

ע ר ש ט ע ר ס ו ח ר

נו, ברודער, אויפגעשפיעלט זאל ווערען א פרעהליכס!

מען שפילט א פרעהליכעס. די איבעריגע סוחרים פאטשען מיט די הענט

א סוחר

דערלאנגט א פלאש וויין בענרעסן

גיסט אן, מחותן, פון דעם וויין פאר חתן־כלה.

בענרעס

כאפט די פלאש.

דאס איז שוין איין מאל א וויין.

גיסט פאר חתן־כלה.

ערשטער סוחר

איצטער וועלן מיר מיט די מחותנים טרינקען לחיים... דאכט זיך, ר׳ בענרעס רופט מען אייך?

בענרעס

דער מחותן בענרעס וועט מיט אלעמען לחיים טרינקען... מחותנים! וואס שווייגט איהר... און דו, מאטע, וואס זיצסטו עפעס אזוי? פער־געסען די אמאליגע יאהרען? און דו, איציק, וואס שטעהסטו אזוי ווי א נע׳פגר׳טע דאַרט אין ווינקעל? וואס געווען איז געווען. מיט׳ן פעטער בענרעס פיהר קיין ברוגז׳ן נישט... וואס געווען — איז געווען היינט בעוויין וואס דו קענסט.

אייזיק

וואס שווייגסטו מאטי, איציק? מען הייסט דאך בעווייזען וואס דו קענסט.

איציק

אז מען הייסט, וועל איך. און דו, מייטע, און דו, לייבע — וועט איהר אויך מיט מיר לחיים מאכען?

לייבוש

מיט דיר שטענדיג: סיי ביי טאג און סיי ביי נאכט.

איציק

און דו, מייטע.

מייטע

ענטפערט נישט. שטום. אימיצער זאל איהר ארויסהעלפען.

אראבלאזען.

בענדעט

קיינער וועט נישט פערפרעמדט ווערען. איהר זעהט, דאס איז דער חתן און דאס איז די כלה — מיין טאכטער — נישטא זיך מיט ווע־מען צו שעמען.

ערשטער סוחר

שוין פארהאן מיט וועמען צום טיש צו געהן.

בענדעט

צו די סוחרים.

רב אידען, איהר וועט זיך געהן וואשען.

די סוחרים וואשען זיך. פערנעהמען זייערע ערטער.

חיענע

און צו איהר נאך צוויי מחותנת'טעס טראגען פון צווייטען צימער מאכלים פאר אלע געסט. מען טרינקט „לחיים" גאנץ אפט.

ערשטער סוחר

צו זיין יונג.

טראג אריין צוריק פון מיין וואגען מיין פידעל.

צווייטער סוחר

מיין פלייט זאלסטו מיר אויך אריינברענגען.

דריטער סוחר

און מיין פידעל זאלסטו אויך אריינברענגען.

פירטער סוחר

וועסט שוין דארט פערכאפען מיין קלארנעט.

צווישען עולם א צופרידענע בעוועגונג.

חיענע

צו חתן־כלה.

אין וואס פאר א מזל'דיגער שעה מיר האבען עס אייך צו דער חופה געפיהרט!

דער יונג געהט ארויס.

לײבוש

צו אײזיקן.

האָסט כאָטש אַן'אױג געװאָרפען, װאָס פאַר א פערד בײ זײ איז געשפּאַנט?

נײַגעריקער.

איציק

כ'האָב זײ אפילו אין די צײנער אַרײַנגעקוקט.

אײזיק

װאָס זאָגסטו, בענדעט, צו זײ?

עס קומען אַרײַן צװײ סוחרים. יודישלעך געקלײדט. אנדערע מיט פאר פעליטשען און מיט גארטלען אריסטאקראטיש. שעהנע בריסט בערד פאלען בײ אנדערע אויפן ברוסט. טראגען מיט זיך פלעשער װײן. פערשײדענע פנים ליכט. ארײנקומענדיג גיבען זײ אב „מזל טוב". אין עולם װערט א שטילע בעװעגונג. חי יעדערער װאלט װעלען זײן ערשט פאר די געסט אנטקעגען.

ערשטער סוחר

מיר פאהרען נישט מיט לערינגען; װײן און נאך פערבײסען צום װײן האבען מיר בײ זיך אין די װעגען געפונען.

שטעלען די פלעשער װײן אויף די טישען. דער עולם קוקט נײַגעריג.

בענדעט

בײ מיר, א דאנק גאט, פעהלט אויך נישט.

ערשטער סוחר

מיר װעלען פון אלע משקאות צוביסלעך פערזוכען.

צװײטער סוחר

יעדער װײן איז גוט. און דער בעסטער װײן איז אויף דער חתונה פון גליקליכע חתן־כלה.

די ישובניקעס לאכען צופרידען.

אײזיק

שוין אײן מאל מחותנים!

חיענע

װען איך װאלט עס װיסען, אז אזעלכע געסט װעלען זיך צו אונז

א י י ז י ק

דעם זיידען זעצען אויבען־אן!

ע ר ש ט ע ר מ ח ו ת ן

דעם זיידען אויבען־אן.

צ ו ו י י ט ע ר מ ח ו ת ן

מחותן, דעם זיידען פון אויבען־אן, נעבען חתן־כלה. דער זיידע וועט נאך היינט מיט אלעמען טאנצען.

ש א כ נ ע

א, נאך ווי וועל איך טאנצען. וועל איך עס מיט מיינע קינדערלאך טאנצען.

א י צ י ק

טראגט אריין א פאר קאולעס. עס ווערט פאר זיי אנ׳ארט אויסגע־זוכט. מען לעגט אויף זיי א טיר, חיענע דעקט איבער מיט א גרויסען גראבען טישטוך און עס ווערט א טיש בעשאפען.

ב ע נ ד ע ט

נישט געזעסען — וואשען זיך! דרויסען שטעהט א פאס וואסער.

א מ ח ו ת ן

און בראנפען האסטו אויך א פאס אנגעגרייט, בענדעט?

ב ע נ ד ע ט

נישט איין פאס האב איך אנגעגרייט. ס'וועט נישט פעהלען.

דער עולם געהט אייגציגווייז ארויס און קערט זיך אום מיט נאסע הענט, ביים טיר שטעהט א מחותנ'עסטע, האלט א גרויסען גראבען האנדטוך, מיט וועלכען דער עולם ווישט די הענט, און זעצען זיך שפעטער אויף די ערטער ארום די טישען, מענער בעזונדער און פרויען בעזונדער. די קינדערלאך זעצט מען ארויף אויפ'ן באק־אויווען.

ב ע נ ד ע ט

בעמיהט זיך יעדען צופרידען שטעלען און דאס טהוט ער מיט איינגע־ווירדע, מיט שטאלץ.

א י י ז י ק

אהא, די סוחרים געהען שוין! זעהט נאר, וואס זיי טראגען מיט זיך.

חיענע

בעט זיי, בענדעט, זיי זאָלן באַלד אַריינקומען.

אייזיק

הייסט ווי רעדן. זיי וועלען זיך נאָר איבערטראַכטען. פריהער, זאָגען זיי, זיינען זיי געווען קלוגער. איצטער וועלען זיי זיין מחותנים... ט. בענדעט. איצטער זיינען מיר שוין אויף צום אמת'ן מחותנים געוואָרען. לאָמיר טאַקי ביירע טרינקען לחיים.

חיענע

כ'האָב מורא, בענדעט, ס'וועט, קיין עין הרע, זיין קנאַפּ ברט פאַר אַלעמען.

בענדעט

איך וועל די טירען אַרויסנעהמען און די ווענט פון מיין שטוב פאַר־נאַנדערריקען: פון די טירען וועט מען טישען מאַכען. איציק! וואָס שטעהסטו ווי אַ ליימענער גולם? ברענג אַריין די קאָזלעס, אויף וואָס מען שניידט האָלץ. נעבען שטאָל שטעהען זיי. און איך וועל די טיר אַראָבנעהמען.

ער נעהמט אַראָב די טיר פון צווייטען צימער.

איציק

געהט אַרויס.

מיימע

וואָס איז די נאָגענט צייט ווי אויף אַנ'אַנדער וועלט.

פאַר וואָס, טאַטע, רעדסטו אַלץ מיט כעס צו איציק'ן? היינט איז דאָך ביי מיר חתונה — כ'וויל, דו זאָלסט זיך מיט איהם איבער־בעטען.

בענדעט

זעהסט דאָך, אַז איך בין שלום מיט איהם: כ'האָב איהם געהייסען די קאָזלעס אַריינברענגען און שפּעטער וועלען מיר נאָך לחיים טרינקען. איך האָב פיינט שמחות צו פערשטערען.

די פידלער שטעלן זיך.

נאָך, נאָר באַלד פערשווינדט ער דורך דעם זעלבען וועג. אין אַ ווײַלע אַרום קומען אַרײַן צוויי מײַדלעך, זיי טראָגען בײדע צוויי גרויסע קרענץ פון פעלד־בלומען געפלאָכטען.

ע ר ש ט ע

אַט אַזוי וועלען מיר זיך שטעלען אַנטקעגען טיר — עס זאָל אויסקומען ווי אַ טויער. דו שטעל זיך רעכטס און איך — לינקס.

צ ו ו י י ט ע

אַט דאָס וועט זײַן שוין אײן מאָל שעהן.

ע ר ש ט ע

אונזערע בלומען זײַנען די שעהנסטע.

צ ו ו י י ט ע

געוויס די שעהנסטע.

ע ר ש ט ע

גרייט זיך צו. העכער הויב אויף דעם קראַנץ, בײדע זאָלען אויסקומען גלײַך. אַט אַזוי, נאָך אַ ביסעל העכער.

בײדע שטעהען אין ערוואַרטונג, האַלטענדיג די קרענץ אין דער הויך, ווי אַ טויער. אונטער דער טיר הערט זיך שרײַען: „מזל טוב, מזל טוב". „מאַכט אַ וואָרע!" „בײדע גלײַך", „מיט'ן רעכטען פוס!" צוויי ווײַבער לויפען אַרײַן. אײלען אין צווײַטען צימער אַרײַן. קומען אַרויס פון דאָרט טראָגענ־דיג אויף אַ טאַץ אַ גרויסע געפלאָכטענע חלה און אַ פלעשעל ווײַן. טאַנצען אַנטקעגען טיר וואַרטענדיג חתן־כלה. באַלד ערשײַנען חתן־כלה, נאָך זיי אַלע מחותנים, ווערענד די מוזיק שפּילט הינטער דער טיר דרויסען, די ליכט ווערען אומגעקערט צוריק אויף זײַערע ערטער, חתן־כלה זעצט מען אַנידער אויבען־אָן. ישובניקעס, שבת'דיג געקלײַדט, קומען אַרײַן, צווישען זיי איז איציק אויך פאַרהאַנען. זײַן האַלטונג איז עפּעס פערדעכטיג. מען זעהט, אַז ער בעמיהט זיך יערעס מאָל אויסצומײַדען זיך מיט בענדעט'ן. דאָס שפּילען הערט אויף.

ב ע נ ד ע ט

רעדט איז דער גאַסטיר צו אימיצען אין דרויסען.

איצטער זענט איהר בײַ מיר אַנגעלעגטע מחותנים. טהוט זיך איבער און קומט אַרײַן.

ד ר י ט ע

עס בעריטיגט אין דער האלבער וועלט נישט אזעלכעס.

א מ י י ד ע ל

ס'איז שפילען! איינגענען קען מען!

ב ע נ ד ע ט

מאמע אריין, איז אין א [illegible] שטימונג — [illegible] : .[illegible] וואס

עס קען פאסירען ביי [illegible].

ווען איהר שוין גרייט דא? עס איז א חתונ'קע.

חינעקען פיר קעשט בווית.

א פ ר ו י

מאמע־מאמע. מאמע־מאמע ווען ווייער מאכטער פיהרען.

ש מ י ט ע ן

— מאכט א ווארט!

— אין א מזל'דיגער שעה.

א מ י י ד ע ל

שטעלט זיך אויס רעכטס און לינקס. פאמעלעך מיט די ליכט.

צ ו ו י י ט ע פ ר ו י

מאכט א ווארט. מאמע־מאמע פיהרען ווייער בת־יחידה צו דער חופה!

ד ר י ט ע פ ר ו י

הלואי שוין ביי מיינער געזאגט געווארען און אויף אזא אופן.

ע ר ש ט ע פ ר ו י

און מיט אזא כבוד; און מיט אזא שפע... פאמעלעך, פאמעלעך, נישט

פאלט, חלילה איבער'ן שוועל.

[illegible] אויס די כלה. ביסלעכווייז נעהמען אלע אויס פון שטוב

מיט די ליכט אין די הענט. בלויז צוויי ליכט בלייבען אין שטוב ברענען.

פון דרויסען [illegible] א [illegible] ליכטיגקייט דורך די פענסטער פון דער חופה־

[illegible].

א י צ י ק

[illegible] אריין אין צימער דורך א [illegible] פענסטער. ער [illegible] אין אלע

[illegible] צימער אריין. [illegible] פון דארט [illegible] צו א טיר. ער [illegible]

א מיידעל

באלד, באלד וועט מען זי אויף פיהרען.

שטימען

— גרייט זיך צו, גרייט זיך צו.

— מייטעלע, באלד וועסטו שטעהן אונטער דער חופה.

חיענע

נעהמט די ליכט פון די לייכטער ארויס, ס'איז אין דרויסען דאס מינדסטע ווינטעלע נישטא.

דאס שפילען דרויסען ווערט שטיל.

שטימען

— באלד געהט מען נעהמען די כלה.

— אין א גליקליכער שעה, מייטעלע!

— אין א מזל'דיגע שעה!

— בעזעצט גאר אהן א ברחן.

— ס'וועט שוין אזוי אויף ליכטיג איהר מזל זיין.

— עס וועט שוין איהר מזל לייכטען, ווי די שטערענדלאך אין הימעל.

— ווי די זון וועט איהר מזל לייכטען.

הינטער דער טיר שפילט די מוזיק, אבער פיעל שטארקער. קענטיג, נאך אייניגע קלעזמער צוגעקומען.

א מיידעל

לויפט אריין.

די סוחרים אליין שפילען. האבען אייגענע פידלען מיט פייפלאך. זיי זאגען, אז אליין וועלען זיי די קלעזמער זיין. הערט, הערט, ווי זיי שפילען.

ערשטע פרוי

וואס דער וואס אין הימעל קען מאכען!

צווייטע

בעדארף מען זארגען, חיענע'שי? אז גאט וויל, בעווייזט ער וואס ער קען.

זיי דרייען שפּילן קלעזמער.

שמעון

— מען פירט דעם חתן. באַדעקנס.

— שטעלט זיך אויס. מאַכט אַ וואַרע.

— גרייט זיך צו מיט האַפּן אין די הענט!

חיענע

דערלאַנגט אַ קנעפּל מיט האָפּן. פון וואַנען איז געקומען צו דירע היימנס. אין פערפּלעקסונג.

לייבוש

נעמט איבער די הענט פון אַרויס. נעמט צו דער כלה און ... אי־ בער איהר קאָפּ מיט אַ ברעג פון איהר שלייער. אין מיר בלייבען אַלע שטיינער. דער. אין פערפּלעקסונג מיט ליכט אין די הענט. אַלע פיירלעך. נעמט בלייבען איהם מיט האָפּן פון אַלע זייטען ביז ער נעמט אַרויס.

אַ פרוי

פּייטעלע, באַלד וועט מען דיך אויך צו דער חופּה פירען.

אַ מיידעלע

באַלד, באַלד, פּייטעלע!

ציפּקע

אַט שטעהט שוין די חופּה! זעהט נאַר, די סוחרים געהען אויך מיט.

שמעון

— זיי האָבען זייערע לאַמפּערנעס אָנגעצונדען און געהען צו דער חופּה.

— אך ווי שעהן!

מימע

איך וויל געהן צום פענסטער.

ערשטע פרוי

איצטער איז נישט רעכט אין פענסטער צו קוקען.

צווייטע

זאָל זי אַ קוק טהאָן. אַ קינד. וואָס שאַדט עס?

ד ר י ט ע   מ י י ד ע ל

אט קומט א פערטע בריקע אן.

ע ר ש ט ע

וואס פאר א מענשען! גאר אונבעקאנטע, זעהט אוים.

ח י ע נ ע

דאס זיינען געווים סוחרים... פאהרען ערגעץ אויף א יריד.

קוקט אין פענסטער.

צ ו ו י י ט ע   מ י י ד ע ל

זעהט נאר, צו דריי פערד אין יעדען וואגען געשפאנט!

צ י פ ק ע

קומט אריין פון דרויסען.

סוחרים זענען מיט'ן וועג דורכגעפאהרען, האבען זיי דערהערט, אז דא איז א חתונה, האבען זיי זיך אבגעשטעלט, זיי האבען דערהערט די קלעזמער שפילען.

א   מ י י ד ע ל

פון דרויסען אריינקומענדיג איבערראשט.

גרויסע סוחרים, מיט די טייערסטע סחורות! זיי שפאנען אויס די פערד. זיי וועלען שוין דא מסתמא איבער נאכט בלייבען.

ש א כ נ ע

קומט אריין.

חי־חי־חי — ווי גאט פערלאזט אונז נישט. סוחרים'לאך פון דער ווייט אנגעקומען און דא זיך אבגעשטעלט צום נעכטיגען. א גאנ־צער מנין מענשען. זיי וועלען מיט אונז צו דער גאלדענער יויך בלייבען. צו מייטען. זעהסטו, טאכטער, וואס פאר א מזל דו האסט.

א   ש ט י מ ע

פון דרויסען רופט.

זיידע! דער זיידע וואו איז?

ש א כ נ ע

איך געה, איך געה.

די יונגען מיט איציק'ן גייען ארויס.

מיטע

פיהלט זיך שוואך.

קום צו מיר, מאמעשי.

חיענע

וואס איז דיר, מיין כשר קינד?

ערשטע פרוי

איז, נעבעך, פער'חלש'ט פון פאסטען.

צווייטע פרוי

דאס איז איהר פון טאנצען נישט גוט געווארען.

ערשטע מיידעל

ער האט מיר שיעור העמד און פיס טאנצענדיג נישט צובראכען.

א'אלגעמיין געלעכטער.

צווייטע מיידעל

דאס הייסט נאך נישט געטאנצט. אז מען טהוט זיך אויס בארוועס און מען טאנצט אין כאפעניש — דאס פערשטעה איך. צו א צוויי־ בקי. דו געדענקסט, זלאטקע, דעם טאנץ?

דריטע מיידעל

איך קען צעהן־ערליי טענץ. איך קען זיי אלע אויסטאנצען.

עס דערהערט זיך פון דרויסען א געוויש פון אנגעטומעלטע פוהרען. עטליכע גלעקלער קלינגען. איינינע פון די שטובליים איילען צום פענסטער. צום טיר — אנדערע גהען אויף דער גאס ארויס.

חיענע

ווער האט עס איצטער נאך געקענט אנקומען — אפשר פיניע?

ערשטע מיידעל

אין פענסטער קוקענדיג.

געסט: חתונה־ליים. אין גרויסע בריקעס געשפאנט.

צווייטע מיידעל

איינס, צוויי, דריי — דריי אנגעלאדענע בריקעס וועגען צוגעפאהרען.

רייסט זיך איבער.

מ י י ט ע

לאָזט זיך אַראָב אויף איהר שטול. בלאַס.

א י צ י ק

אַט אזוי טאנצען די שדים אין בלאָטע.

א פ ר ו י

טפוי זאָל עס ווערען — געטראָפען א ריכטיגע צייט, ווען זייער נאָמען צו דערמאנען.

א י צ י ק

דער טייוועל וועט אונז נישט כאפען.

ח י ע נ ע

נעה, איציק, מיין קינד; געה צו די מאנסלייט. געה צום חתן.

ב ע נ ד ע ט

קומט אַריין.

מען בעדאַרף די קלעזמער האָבען צום חתן.

א י צ י ק

מזל טוב, פעטער! מיין טאטע — אייער ברודער זאָגט, אז ער וויים אויך, ווי קשנות צו פיהרען.

ב ע נ ד ע ט

היינט פארשטער איך נישט קיין שמחה.

אַ י צ י ק

זעהט איהר, פעטער, אז איך בין אין אייך געראָטען. איך האָב אויך פיינט שמחות צו פערשטערען. אז אַ פעטער מאכט חתונה זיין טאָכטער, איז איציק געקומען אויף דער חתונה.

ב ע נ ד ע ט

ווינקט צו די קלעזמער און צו איציק׳ן, זיי זאָלען מיט איהם מיטגעהן. זיי פאָלגען איהם.

א י צ י ק

רופט די יונגען מיט זיך.

קוּמט צוּם חתן!

פאר וואס ביזטו אזוי שפעט געקומען?

א י צ י ק

ט בין איך דאך געקומען... אזוי טרוקען וועט עס דיר נישט אבגעהן...

צ י פ ק ע

קומט אריין.

ח י ע נ ע

לויפט איהר אנטקעגען.

פארוואס האסטו דעם טאטען מיט געוואלד אויף דער חתונה נישט געבראכט.

קושען זיך.

א י צ י ק

זייט וויסען, מוטע, אז אונזערער א מענש האט פיינט קריוודעס... נו טאנצט, ווייבער: טאנצט, פיידלען — וואס שווייגט איהר? אז קיינער וועט נישט זעהן, וועל איך אויך כאפען א טענצעל. צו די צוויי יונגען, וועלכע שטיפען זיך א זייט מיט די פיידלער. חיים! אברהמ'ל! כאפט אריין, וועט קיינער זעהן נישט! נו שפילט, קלעזמער! די יונגען טאנצען. אט אזוי, איך וועל באלד זעהן, אויב איך אליין געדענק נאך עפעס — שמארקער שפילט!... אט אזוי...

ער לאזט זיך אוועק טאנצען. די יונגען פרעסען איהם אב דעם פלאץ. פארגעניגט כאפט ער יעדעס מאל ארויס א'אנדער מיידעל פון עולם און טאנצט מיט איהר — שפעטער כאפט ער ארום די כלה, וואס פרובט זיך פון אנפאנג א ביסעל ווערען, נאר באלד גייט זי נאך. די פידעל מיט'ן פייקעל ארבייטען מיט דער גרעסטער אנשטרענגונג.

ע ר ש ט ע פ ר ו י

געגנט שוין, זי וועט נאך אין חלשות פאלען.

צ ו ו י י ט ע

ווי פון קייט וואלט ער זיך אבגעריסען.

ח י ע נ ע

ווינקט צו די קלעזמער, זיי זאלען שווייגען. דאס שפילען

ש ט י מ ע ן

מיט דער כלה, מיט דער כלה!

מ י י ט ע

הויבט זיך אויף פון איהר אָרט און טאַנצט מיט יעדען בעזונדער.

א י צ י ק

בעוויזט זיך אונגעריכט אויפ'ן שוועל. נעבען איהם נאָך אַ פּאָר יונגען. ער איז יום־טוב'דיג געקליידט.

מ י י ט ע

בעמערקט איהם. רייסט איבער דאָס טאַנצען. זי וואַרפט זיך איהם אַנטקעגען. ס'איז צו מערקען איין אונצופרידענהייט צווישען איהרע פריינדינס, וועלכע סוד'ען זיך קוקענדיג אויף איציק'ען. דאָס שפּילען הערט אויף.

ח י ע נ ע

צו איציק'ן.

דער טאַטע איז אויך געקומען?

א י צ י ק

דער טאַטע איז נישטאָ. ציפּקע איז געקומען.

מ י י ט ע

דער פעטער האָט נישט געוואָלט קומען — און דו, פאַרוואָס האָסטו איהם נישט גענומען?

ע ר ש ט ע פ ר ו י

אנ'אייגענעם ברודער טהוט מען נישט אזוי — שעמען בעדאַרף ער זיך.

צ ו ו י י ט ע פ ר ו י

אַ חתונה איז געגליכען צו ערב יום כפור — מען מוז זיך איבערבעטען.

ח י ע נ ע

האָבען זיי זיך דען אַ מאָל געקריגט?

מ י י ט ע

צו איציק'ן אין אַ זייט.

דריטע פּרוי

ער איז רויט פֿון קאָפּ ביז די פיס אין דער מאַמעס וויינער געראַטען. — די מאַמע וויינט — זאָל זי האָבען אַ ליכטיגען גן־עדן — איהר פּנים, איהרע אויגען און אַפילו דער לשון וויינער — צוויי טראָפּענס וואַסער.

עס קומען אַריין צוויי דאָרפישע פויערים, קלעזמער. איינער מיט אַ פידעל און אַ רויט פּיכעל איינגעוויקעלט און דער אַנדערער מיט אַ פּיקעל.

עס ווערט אַ בעוועגונג אין עולם.

ערשטער קלעזמער

ראַבּבי וועסטשור!

צווייטער קלעזמער

ראַזהאַי בי וועסעליסטאַ.

חיענע

באַלד וועל איך זיי געבען צו גלעזלאַך בראַנפען

זי איילט אין אַנדערען ציממער — ברענגט אַרויס צוויי גלעזלעך בראַנפען און שפּייזער ווייסע חלות. די קלעזמער טרינקען, ווישען אָב די מיילער, פאַרבייסען מיט חלה, באַלד נעהמען זיי זיך צום שפּילען. זי שפּילען מיט גרויס חשק און מיט טרייסקיים אַ דאָרפּישען טאַנץ. מיידלעך מאַכען אַ וואָרט, צושטעלען זיך פֿון אַ זייט, די כלה זעצט מען אויבען אָן אויף אַ שטול, אונטער איהר אַ קישען. ביי די זייטען נעמען די כלה שפּילען זיך איהרע פריינדינס מיט בוקסען בריטען אין די הענט און באַלד הייבט דער טאַנץ אָן: פּויער ווייבער, פּאַר־ווייז — איין פּאָר אַנטקעגען דער אַנדערער — לאָזען זיך אַרויס אין אַהאָפּקע: באַלד נאָך זיי לאָזען זיך צוויי מיידלעך אַרויס אין דעם איינקלאַפּ טאַנץ. דער עולם קוקט ערנסט צו, די פּאָרען ביי־טען זיך. אין די פענסטער בעוויזען זיך דאָרפּישע פויערן, יונגע מיידלעך קוקען נייגעריג.

אַ מיידעל

מיט דער כלה וועל איך טאַנצען!

אביסעל די באקען רויטלען".

ערשטע פרוי

פאר וואס, מייטעלע, האסטו דעם שלייער נישט אנגעטהאן? אין שטאדט איז מען באלד פון אנהייב אבענד אין חופה־שלייער.

צווייטע

קוקט איהר נאר אן — א קאפ פון א בת־מלכה.

חיענע

ברענגט ארויס פון אנדערען צימער א שלייער און מען דעקט מייטען צו דעם קאפ.

ערשטע מיידעל

מייטעלע שוין מיט א פערשלייערטען קאפ. וואס ביזטו אומעטיג, מייטעלע?

עס קומען אריין נאך מיידלעך, מיט בוקעטען פעלד־בלומען.

חיענע

זעהט נאר, זעהט נאר, וואס גוטע פריינד קענען.

מיידלעך קושען זיך מיט דער כלה.

ערשטע מיידעל

אלערליי בלומען האבען מיר פאר דיר אויסגעזוכט.

צווייטע

איבער וואלד און פעלד, מיילען זיינען מיר אויסגעגאנגען, און די שעהנסטע בלומען אויסגעזוכט.

ערשטע פרוי

ווי שעהן דאס איז! נאר דאס מזל זאל פאר איהר לייכטען.

ערשטע מיידעל

מייטעלע איז בלייך פון פאסטען — אמת, מייטעלע?

מייטע

ענטפערט נישט.

צווייטע פרוי

וואס וועט איהר דען פעהלען ביי איהם? דאס טעלערעל פון הימעל וועט ער דען פאר איהר נישט אראבנעהמען?

שפּילט פון ווייטן צום טיר שרייענדיג: „מענטשן געהען שוין!"
ס׳הערט זיך א מיידעלישס קלינגענדיג געלעכטער דערווייטן. חיענע און
סיימע וואשן אויס. טראגן פון איינע פון דער פאָרהאנג און וואר־
טן צום טיר קוקנדיג. עס קומען אריין געסט: רעספּעקטאבלע אידישע פרוי־
ען און מיידלעך. טאנצט מיט קינדערלאך אויף די הענט און קינדער־
לאך ביים ווייב, געקליידעט לויט דעם רעספּעקטען אידישן געשמאק.
מיידלעך. די פרויען קושן זיך מיט מיידלען, מען ווינטשט זיך: „מזל
טוב", „מזל טוב"

ע ר ש ט ע פ ר ו י

א כלה ווי א סלכת.

צ ו ו י י ט ע

ווי די ליכטיגע זון.

ד ר י ט ע

אכצאל פון איין קינד האט מען מעהר נחת ווי פון צעהן.

ע ר ש ט ע מ י י ד ע ל

רו, סיימע, שעמסט זיך נאר נישט פאר מיר?

ס י י מ ע

איך שעם זיך מאקי.

א געלעכטער.

ע ר ש ט ע פ ר ו י

אזא חתן — א ברילאנט. זיי וועלען, אם ירצה השם, האבען א גליק־
ליך לעבען.

ח י ע נ ע

וואס בעדארף רען א מאמע מעהר! איך געדענק ווען איך בין נאך
א קליין מיידעלע געווען. פונקט ווי זי האב איך אויסגעזעהן.

צ ו ו י י ט ע מ י י ד ע ל

די יאהרעלאך לויפען.

ד ר י ט ע פ ר ו י

און מיין פעריל זאגט, אז זי האט נאך צייט. „וואס — זאגט
זי — האב איך קיין צייט נישט? זאלען זיך — זאגט זי — נאך

מ י י ט ע

לויפט צום פענסטער.

מאמע, מאמע, אנ׳אנגעפאקטע פוהר מיט מחותנים!

ח י ע נ ע

קוקט אין פענסטער.

דאס איז דאך פון ליענטשוויץ, מיין קינד. דער טאטע פיהרט זיי אין דער אנדערער שטוב אריין.

מ י י ט ע

אימיצער געהט אהער.

א פ ר ו י

קומט אריין, טראגט א גרויסע קופערנע פאן פיש.

ווי עס שמעקט! אזוי זאל נאר, אם ירצה השם, איהר מזל שמעקען. וואו שטעלט מען עס?

ח י ע נ ע

אין קאמער, חנה׳שי.

פ ר ו י

קומענדיג פון צווייטען צימער.

קיין עין הרע, ס׳וועט שוין זיין, ווער ס׳זאל די פיש עסען. איילט זיך צו א ביסעל, חיענע׳שי.

געהט ארויס.

מ י י ט ע

הערסט, נאך א פוהר איז אנגעקומען... דו, מאמע, ביזט גאר נישט פרעהליך.

ח י ע נ ע

פאר דער חתונה, מיין קינד, איז מען ביי טאטע־מאמע, לעבט מען אינ׳ם מזל פון טאטע־מאמע; נאך דער חתונה אבער דערלאנגט מען דיר צוויי זעקעלאך, אין איינעם איז מזל און אינ׳ם אנדערען איז צרות מיט וועהטאג, און גאט וויים...

קושט נאך אמאל איהר קינד דויערענד, אהן ווערטער; זיי ווע־רען ביידע ווי צוגעקלעפט איינער צום אנדערען... ס׳הערט זיך בענדעט׳ס

ב ע נ ד ע ט

גייט אַרויס.

ח י ע נ ע

נעהם איהר, שוועהר, אויך אַרויס אין בעווייזט רעדט.

ש אַ כ נ ע

איך גייה, אַט שוין.

גייט אַרויס.

ח י ע נ ע

רופט.

קום צו מיר, מיין קינד, איך וועל דיר העלפען פערשפּיליען די העקלער.

מ י י מ ע

קומט אַרויס אין אַ נייע העל־בלויליכע קלייד.

פון קלייד שמעקט מיט נייקייט.

ח י ע נ ע

שפּילט די העקלער, קושט מיימען.

נאָר גליקליך זאָלסטו מיר זיין. נאָר נחת זאָלען מיר פון דיר האָבען. ווי שעהן דאָס וועהט אויס.

מ י י מ ע

אין שטאָרט צו אַ חופה, מאַמע. ווי איז עס?

ח י ע נ ע

ווער ווייסט זיי דאַרטען מיט זייער שטאָרט.

מ י י מ ע

וואָלטען גוטע קלעזמער שפּילען.

ח י ע נ ע

עס וועט דיר שוין, אם ירצה השם, אַזוי אויך דאָס לעבען זיס זיין... אַט וועל איך דיר, מיין קינד, דעם קאָפּ פאַרקעמען.

קאַמט איהר דעם קאָפּ, עס הערט זיך ווידער אַ גערויש פון צופאָהרען פאַר'ן שטוב.

ב ע נ ד ע ט

זעה נאר, ווי דאס פיצעלע קינד האט זיך עס דערפרעהט.

מ י י ט ע

און דערפאר האב איך דיך אזוי ליעב!

ח י ע נ ע

האסט זיך שוין, מיין קינד, בעדארפט אנטהאן.

מ י י ט ע

קושט בענדעט'ן.

און איצטער וועל איך מיר אנטהאן.

איילט אין צווייטען צימער.

ח י ע נ ע

איך וויל נישט, דאס קינד זאל עס הערען. מיר דאכט זיך, אז היינט האט מען נישט בעדארפט רירען די פוסטע קרעטשמע — היינט אין דעם טאג פון דער חתונה — כ'וויל עס פון מיין מויל נישט ארויסלאזען...

ב ע נ ד ע ט

שטרענג.

זאלסט מיר איצטער נישט רעדען וועגען דעם — הערסט וואס מען זאגט דיר? די חופה וועט מען שטעלען פאר'ן שטוב...

עס הערט זיך קלינגען א גלאק.

ש א כ נ ע

מען פאהרט!

ח י ע נ ע

דאס פאהרען חתונה־לייט. געה, בענדעט, ווייז זיי אין דער אנדע־רער שטוב אריין.

מ י י ט ע

שרייט פון איהר צימער ארויס.

מען פאהרט, מען פאהרט, אין א וואגען מיט דראבענעס זענען זיי געקומען.

ש א כ נ ע

אז ער זאגט, מעגסטו איהם גלויבען.

ב ע נ ד ע ט

כ'האב געוואוסט. איהר ווערט מיר מיין תּאוה בעקלאָגען מיין גאנצען לעבען — פּיניע מיט זיין כאליאַסטרע איז ביי מיין קינד אויף דער חתונה נישט געווען. האָב איך גענומען און געשיקט.

ח י ע נ ע

ווען, נאך אין דער פריה?

ב ע נ ד ע ט

באגינען. כ'האב געלאזט וויסען. אז דער טאטע מיט זיין שותּף גערין און די כלה בעטען איהם, קומען אויף דער חתונה.

ח י ע נ ע

און פון דיין נאמען האסטו איהם נישט געבעטען?

ב ע נ ד ע ט

ער איז דאך מיינער א ברודער.

ח י ע נ ע

אז אך און וועה צו אזא ברודער.

וויינט.

ב ע נ ד ע ט

לאכט.

קומט נאר אויף איהר. כ'האב איהם אין מיין נאמען אויך געלאזט וויסען — ביזטו שוין רוהיג? נאך מיין רעכענונג בעדארפען זיי באלד אנקומען.

ח י ע נ ע

שרייט.

מיטע, מיטע! דער טאטע האט דאך געשיקט בעטען דעם פעטער אויף דער חתונה.

מ י ט ע

קומט ארויס פון צימער פרעהליך, ווארפט זיך בענדעט'ן אויפ'ן האלז.

ש א כ נ ע

קלאפט אוים דעם ריבאייזען.

נו, שוין, שוין, מעהר וועל איך שוין נישט רייבען. — איצטער, זוהן מיינער, וויל איך, דו זאָלסט הייסען שפאנען א פאָר פערד און שיקען נאָך פיניען מיט ווייב און קינד.

ב ע נ ד ע ט

אין א פערלעגענהייט.

ח י ע נ ע

האָסט שוין אליין חרטה פאר דיין עקשנות. רעכט אויף דיר. וועסט זיך נאָך אמאָל אויסצאָהלען פאר דיינע גענגעלעך.

ב ע נ ד ע ט

ס'איז נישט דיין דאגה!

ח י ע נ ע

אודאי איז נישט מיין דאגה, און ס'איז נישט דיין טאטענס דאגה, און נישט דיין קינד'ס דאגה. — און אז דאָס קינד האָט היינט געוויינט, איז אויך נישט דיין דאגה.

ב ע נ ד ע ט

וואָס זענט איהר צו מיר צוגעשטאנען?

ח י ע נ ע

קיינער איז צו דיר נישט צוגעשטאנען. טהו דיר ווי דו פערשטעהסט. ביי מיין קינד איז חתונה, וועלען פרעמדע לייט יע זיין און אייגענע וועלען פעהלען.

ש א כ נ ע

ביי לייטישע מענשען טהוט מען נישט אזוי.

ב ע נ ד ע ט

לאכט.

און אז איך האָב שוין געשיקט נאָך מיין ברודער — איז שוין גוט?

ח י ע נ ע

זאָג מיר, אויף אנ'אמת.

ח י ע נ ע

קיין ביין ניטא. ס'איז א שטרענגע נאכט. ווער ס'וועט וועלן, וועט קען איהם מאכען אנ'ארט צום שלאפען אין דרויסען. ארער אויס'ן ביידעם אין די היי.

ב ע נ ד ע ט

ס'איז אויך אנ'אמת.

ח י ע נ ע

ראס קינד האט געוועקט מיט דיר?

ב ע נ ד ע ט

וואס האט זי דען געהאט צו רעדען מיט מיר?

ח י ע נ ע

קוקט איהם אן פערוואונדערט.

ב ע נ ד ע ט

וואס האט זי געהאט צו רעדען מיט מיר? ביזט א אידענע. וואס שטעהסטו מיט פערקאשערטע ארבעל און קוקסט מיך אן? וואס זיך ארום. מהו זיך איבער. ווארום אט אזוי, ווי דו זעהסט, איז דער גאנצער עולם דא.

ח י ע נ ע

עפעס איז ניטא ווי ביי לייטען; עפעס פעהלט.

ב ע נ ד ע ט

וואס איז דיר ניטא ווי ביי לייטען? נו וועלען דאך שוין קלעזמער אויך זיין. כאטש נים, אבי קלעזמער.

ח י ע נ ע

כ'וואלט דיר די קלעזמער מוחל געווען.

ב ע נ ד ע ט

כא וואס דען ווילסטו?!

ח י ע נ ע

אז דו ביזט שוין אין כעס.

ב ע נ ד ע ט

וואס ווילסטו. מאמע. האבען מיט'ן כריין?

אבער זיינער אנ'אייגענער ברודער, אייערער א זוהן, און איהר שוויגט...

ש א כ נ ע

איך האָב איהם געזאָגט, אז ס'איז א גרויסע עולה, אויב פּיניע וועט אויף דער חתונה נישט זיין. וואָלט ער געווען א מענש, דער פּיניע, שפּאַנט מען איין א פּאָר פערד, מען פערנעהמט ווייב און קינד און מען קומט צופאָהרען.

ח י ע נ ע

אומגעבעטענערהייד?

ש א כ נ ע

און א טאַטען בעדאַרף מען אויך קיין עגמת־נפש נישט פערשאַפען. אז איך האָב צוויי זיהן און איינער מאַכט חתונה א קינד, בעדאַרף דער אנדערער צו דער חופּה נישט פעהלען.

ח י ע נ ע

וואָלט איהם עפּעס דער אויבערשטער אריינגעשיקט א געדאַנק, אז ער זאָל אליין נעהמען און קומען... דאָס קינד האָט שוין היינט, נעבעך, געוויינט אויך. „ביי מיר איז היינט חופּה, זאָגט זי, און דער פעטער פּיניע איז נישטאָ". איך בעט אייך, שוועער, בעפוילט איהם, ווי א טאַטע בעפוילט אנ'אייגען קינד, ער זאָל הייסען שפּאַנען פערד און אריבערשיקען צו פּיניען.

ש א כ נ ע

איך וועל עס איהם זאָגען.

ב ע נ ד ע ט

קומט אַריין.

גאָר דאָ ביזטו און איך האָב דיך אומעטום געזוכט.

ש א כ נ ע

האָסט מיך בעדאַרפט?

ב ע נ ד ע ט

כ'האָב מורא, אז דאָרט אין דער אנדערער שטוב וועט פאַר זיי קנאַפּ אָרט זיין.

ח י ע נ ע

און דאָס נעכטנסטער האָט מען זי נאָך נישט געקענט קריגן. די טייערע מציאה?

ש א כ נ ע

נישטאָ. אָבער אויף אַ רפואה נישטאָ. אָבער ווייסטו נישטאָ — ווי ער וואָלט דאָס גאָרנישט געבאָרן געוואָרן.

ח י ע נ ע

שווער!

ש א כ נ ע

וואָס, מיין קינד. ביזט פערדאַרטוועט?

ח י ע נ ע

דערטראַגבער מיט אייער זוהן. ער זאָל נאָך איצטער שיקן אַ פּאָר פערד נאָך פּיניען.

ש א כ נ ע

אַזאַ עקשן. אַזאַ עקשן.

ח י ע נ ע

מען בעדאַרף דאָך ווייסען, ווען צו פּראַווען עקשנות. ער מיינט דאָס האָט ער צו טאָן מיט אַ גוי מכח אַ פערד. מען קאָן נאָך חלילה — כ׳וויל עס פון מיין מויל נישט אַרויסרעדען. און דערצו נאָך, וואָס איז איהם איינגעפאַלען היינט און דווקא היינט איינצוּוואַרפען די פּוסטע קרעטשמע? איך וויל עס פון מיין מויל נישט אַרויסרעדען. און די גאַנצע זאַך — עפּעס ווערט מיר דאָס האַרץ צוריסען. מען וואוינונג פערוואַרפען — אַזוי מאַכט מען עס אַ איין־און־איינציג קינד תחנות.

ש א כ נ ע

אַ שאלה בנאמנות.

ח י ע נ ע

(אויס מיטהאַרצן.)

מען מאַכט תחנה אַן איין־און־איינציג קינד, פיהרט מען ברונזי׳ן כ׳וואָלט זאָגן: מיינער אַ ברודער — אַלץ מוחל, — ס׳איז דאָך

א זומער־אווענד. ביי בענדעט'ן. א גרויסע שטוב ווייס אויסגע־קאלכט. בעלויכטען מיט ליכט, וואס ברענען אין לייכטער און אין א גרויסען שבת'דיגען הענגעלייכטער רייז אויסגעשייערט. די מעש בלאנקט. אלץ ארום איז זויבער, שמינקעלט. די טיר אין הינטערגרונד און די פענסטער זענען אפען. די אונטערשטע העלפט פענסטער איז מיט ווייסע פארהאנגלעך פערצויגען. די פארלאגע איז אויסגעשאטען מיט גרינעם פלישניק. צוויי גרויסע טישען איינפאכע, בעדעקט מיט גראבע, אבער ריינע טיש־טוכער, שטעהען רעכטס און לינקס. די טישען געגרייט מיט פלעשער, טעלער.

ש א כ נ ע

זיצט ביים טיר, אין א ווינקעל, און רייבט כריין.

ח י ע נ ע

קומט אריין פערהארעוועט. די ארבעל פערקאשערט. צום אלטען.

איהר, שווער, וואלט זיך ערגעץ אויף דער גאס געזעצט דעם כריין רייבען.

ש א כ נ ע

אבער שטארק איז ער — ברענט ממש די אויגען אויס. וויל ארויסגעהן.

ח י ע נ ע

זאל שוין זיין, זאל שוין; וואו ט'איהר שוין איצטער געהן?

ש א כ נ ע

ווייסטו, וואו כ'האב איך אויסגעפונען?

ח י ע נ ע

ברענגענדיג אין ארדנונג די שטוב.

ווען?

ש א כ נ ע

דעם כריין. אזש אויף די פאראיאהריגע קארטאפעל־פעלדער.

צווייטער אקט

ב ע נ ד ע ט

געפעלט דיר אייזיק'ם זוהן?

מ י י ט ע

יע, ער געפעלט מיר.

ב ע נ ד ע ט

און דו וועסט איהם ליעב האבען נאך דער חתונה?

מ י י ט ע

איך וועל איהם ליעב האבען.

ח י ע נ ע

און וועסט אז טאטע־מאמע נישט פערגעסען?

מ י י ט ע

שווייגט.

ב ע נ ד ע ט

נו, איצטער קום אין שטוב אריין. גענוג דיר אויף דרויסען צו זיין...

זיי געהען אלע שטיל אין שטוב אריין. ס'איז שוין פינסטערליך. אויפ'ן דאך קרעהט א האהן. אין שטאל מע'קעט דאס קעלבעל.

מ י י ט ע

קומט ארויס שטיל פון שטוב, זי איילט צום פלייט אין הינטערגרונד. זי קריכט אויף איהם און ווינקט אין דער שטיל צו אימיצען.

א י צ י ק

בעווייזט זיך פון דער אנדערער זייט פלייט, קלעטערט ארויף צו מייטען.

ד

א י צ י ק

איך װעל פֿאַרגעסן, אויב כ'װעל װעלן.

קושט מיט דער בייטש.

ב ע נ ד ע ט

פֿאָטער, אייזיק, אַליין. װעסט מיר מאָרגען דעם פֿערד אָבברענגען.

א י י ז י ק

אַ גוטע נאַכט.

גייט.

ח י ע נ ע

לאָזט נטריסען אין רעכטים.

א י צ י ק

גיט אַ קוש מיט דער בייטש. אַ װאַרף פֿאַרזעניג אַ „גוטע נאַכט" גייט ער אַב צום װעג. ב ע נ ד ע ט און ח י ע נ ע גייען אויך צום װעג אַרויס.

מ י מ ע

בלייבט אַליין. לויפֿט אום װי אַ צוריסענע חיה אין אַ שטייג. לויפֿט אין הינטערגרונד שטאַל, זיך אויפֿ'ן פֿליים און װינקט מיט'ן האַנט, װי זי װאָלט איסיצען רופֿן פֿון װײַטען. פֿערד הירזשען, די גלאָק קלינגט. זי שפּרינגט פֿון פֿליים אַראָב. ב ע נ ד ע ט און ח י ע נ ע גייען צוריק.

ב ע נ ד ע ט

מימעלע, מיין קינד, קום צו מיר.

מ י מ ע

גייט צו איהם, רעדט שטיל.

װאָס, טאַטע!

ב ע נ ד ע ט

װייסט, אַז מאָרגען װערסטו אַ כלה?

מ י מ ע

איך װייס.

בענדעט

פון מיין אייגענעם ברודער וויל איך נישט וויסען, אויב ער האט אזא ממזר אויסגעהארעוועט.

מייטע

טאטע, טאטע...

אייזיק

לאז איהם צורוה, דעם אויסוואורף.

איציק

איהר וועט לאזען געריסען אייער לייבוש'ן, איהר הערט, אייזיק?

חיענע

נעהמט איציק'ן פאר'ן האנט.

קום אין שטוב אריין. קום, כ'וועל דיר געבען צו עסען.

איציק

לאזט צורוה, מומע, איך קריג מיר נישט. איך קען דעם פעטער בענדעט זעהר גוט... זאל ער זיך נישט קאכען. ווען איך זאג איהם, אז כ'וויים פון די פערד נישט צו זאגען, פערשטעלט ער מיר דעם וועג. איך וועל נאך צו קיין פעטער אין שטאל נישט קריכען... בעדארף איך נאך דערצו גרויסע מעשיות דערצעהלען.

בענדעט

מען ווייסט, מען ווייסט.

אייזיק

איך פאהר א היים.

איציק

איהר וועט, אייזיק, די שדים פון קרעטשמע נישט ארויסטרייבען.

אייזיק

דעם צונג ביים זיך אב.

איציק

כ'האב מיר שוין איין מאל דעם צונג איינגעביסען.

בענדעט

מען ווייסט, מען ווייסט. קענסט אויך א היים פאהרען.

א י צ י ק

איהר הערט, פעטער. אומזיסט אויף מיר ברוגז.

ב ע נ ד ע ט

געה אין שטוב אריין. דער ווירט וויל דיך זעהן.

א י צ י ק

איך האב געהערט, ר' אייזיק, אז איהר ווילט פון דער פוסטער קרעטשמע די שדים ארויסטרייבען און דארט בעזעצען..

ח י ע נ ע

איציק, מען מאר עס נישט פון מויל ארויסברענגען.

א י צ י ק

געהט צו בענדעט'ן.

פעטער, איך וויים נישט וואס צו זאגען פון אייערע פערד.

ב ע נ ד ע ט

שארף.

און איך וועל דיר מיין מאכמער נישט געבען!

ח י ע נ ע

בענדעט...

ב ע נ ד ע ט

מייטע וועט מארגען־איבערמארגען ווערען א כלה מאר אייזיק'ס זוהן און פון דער פוסטער קרעטשמע וועט מען די שדים ארויס־טרייבען — ס'איז קיינעם'ס דאגה נישט!

א י צ י ק

לאַכט.

ב ע נ ד ע ט

און אז איך פרעג מיט גוטען. אז מען זאל מיר זאגען, ווער ס'האט פון שטאל די פערד ארויסגעפיהרט — זאגט ער מיר, אז ער וועט אנדערע פערד אבגעבען. ער לאָזט זיך צו איציק'ן. זאָלסט מיר זאגען, וואו די פערד מיינע זיינען?! מיינע פערד וואו זיינען?!

ח י ע נ ע

בענדעט. גאט איז מיט דיר.

לופטערן און באלד נאך דער חתונה וועט מען זי איבערבויען.

ער מערקט איציק'ן, נאר ער מיידט איהם אויס.

א י צ י ק

כ'האב איך, פעטער, אבגעבראכט די פערד.

ב ע נ ד ע ט

מארגען, מייטעלע, מיין קינד, ווערסטו א כלה. הערסט?

מ י י ט ע

שווייגט.

ב ע נ ד ע ט

קום צו מיר, מיין קינד.

ח י ע נ ע

קוטט ארויס.

ב ע נ ד ע ט

אט איז די מאמע, געה צו און זאג, אז דו וועסט פאלגען אלץ, וואס דער טאטע און די מאמע פערלאנגען.

ח י ע נ ע

צו איציק'ן.

וואס שטעהסטו דרויסען? קום אריין אין שטוב, וועסטו עפעס עסען.

א י צ י ק

איך בין זאט... ר' אייזיק, וואס מאכט אייער זוהן? ער ווערט באלד א חתן, האב איך געהערט...

א י י ז י ק

שוין צייט.

א י צ י ק

צו בענדעט'ן.

איך האב, פעטער, אבגעבראכט צוריק אייערע פערד.

ב ע נ ד ע ט

אומזיסט דרעהסטו זיך דא ארום.

ס י י ם ע

לאכט מיט אן'איינגעהאלטענעם געלעכטער.

אז איך וועל זיך בעזעצען אין יענער הינטערשטוב. — אַ, ווי איך וויל, אז ס'זאל זיך אזוי אויסלאזען! איך וועל מיר אליין מיט די „גיסט גוטע" שפּילען. איך וועל זיי אליין ביי די צעפּ אויפפיהרען... ליי־בוש. פויו!... ווייסט, איציק, אז לייבוש איז זעהר א וואוילער בחור? ער איז זעהר א גוטער. אַ, וואס פאר א גוטער ער איז! אז ער קוקט אמאל צו אונז, פרעגט אז איך קוק אמאל צו זיי, קוקט ער אויף מיר מיט אזעלכע גוטע אויגען.

א י צ י ק

ער וויל איהר דערלאנגען מיט דער בייטש. זי שרעקט עס נישט. ער האלט זיך אב דערפון.

ס י י ם ע

ווענדעט זיך פלוצלינג צו איהם, דאס געזיכט פערשטעלט מיט די הענט, רעדט צו איהם מיט פערבארגענער ליידענשאפט.

דערלאנג מיר א כוואשטש מיט דער בייטש אזוי, איבער דער פּליי־צע, איבער די זייטען: אזוי צוכוואשטשע מיר די ביינער — דערפאר וואס איך בין אזעלכע. ברוך... איך וואלט מיר אליין די צעפּ מיינע אויסגעריסען. אט די ראזינע צעפּ וואלט איך מיר אליין אויסגעריי־סען. אז דער טאטע רעדט, בין איך שטיל ווי א טייבעלע. בין איך ווי א הינדעלע שטיל און אלץ וואס ער הייסט פאלג איך איהם. ווייסט, איציק, אז דו ביזט געראטען אין מיין טאטען און דו האסט איהם אזוי פיינט. בעט זיך איבער מיט איהם. אז דער טאטע רעדט, בין איך שטיל ווי א טייבעלע... בעט זיך איבער מיט איהם. אט נעהמען זיי שוין... בעט זיך איבער מיט איהם.

נעהמט פון איהם די בייטש; קנאקט.

ב ע נ ד ע ט און א י י ז י ק קומען אריין.

ב ע נ ד ע ט

בלייבט עס אזוי. מארגען וועט מען דינגען גוים, אז מען זאל די פייכטע הינטערשטובע צעגעהמען: זאל זיך אביסעל דאס האלץ דורכ־

מ י י ט ע

איציק...

א י צ י ק

ארעמט זי, קושט זי.

א. ווען דו ביזט נישט מיין פעטערס טאָכטער, איך וואָלט דיך דער־הרג'עט. כ'וואָלט דיך דערשטיקט און ערגעץ ביינאכט אונטער א בריק ארונטערגעוואָרפען. טייוועל דו. פון בלאָטע ביזט אויסגע־וואקסען. און דו ווערסט פאָלגען, וואָס דער טאַטע דיינער וועט דיר זאָגען און וואָס... אָ, איך וועל דיך דערשטיקען...

מ י י ט ע

פאָהר אוועק פון דאנען.

עס הערט זיך חיענעס שטימע פון שטוב רופט: „מייטע! מייטע! געה אין שטוב אריין!"

א י צ י ק

געה אין שטוב אריין, די מאַמע רופט.

מ י י ט ע

וויל געהן אין שטוב.

א י צ י ק

ווארט נאָר, נישט לויף, זאָג דאָרט דעם טאַטען דיינעם, אז איך בין נאָך נישט אוועקגעפאָהרען... אויף שטיקער וואָלט איך דיך צו־ריסען. דיינע ווילדע צעפּ וואָלט איך דיר אויסגעריסען. ער האַלט איהר האַנט און קוקט מיט חשד אין איהרע אויגען. דו ווילסט געהן אין שטוב אריין — געה...

מ י י ט ע

גלעט זיין קאָפּ.

איציק, איך וועל ערגעץ אליין א פאָר פערד ארויס'גנב'ענען און זיי איהם אין שטאָל אריינשטעלען...

א י צ י ק

גענוג דיר רעדען דערפון!

עס ווערט טונקעלער דרויסען. די פויגעל זינגען.

א י צ י ק

נישט פרעג רעכט!

ס י י ט ע

נאך וויפל ביזטו איצטער אהער געקומען? איך האב מורא האסט נישט בעראפט קומען אהער היינט. פונקט אין דער צייט... צו וואס בין איך דיר אנטקעגן ארויסגעלאפן? איך האב נישט בע־דארפט צו דיר אין וועגן אריינשפרינגען.

א י צ י ק

ווען דו קומסט נישט ארויס, וואלט איך פארביי געפאהרען און דא זיך אפילו נישט אבגעשטעלט.

ס י י ט ע

איך שרעק זיך אזוי, איציק: איך שרעק זיך אזוי...

א י צ י ק

איך פאהר נאך היינט נישט פון דאנען. איך וועל זיך נאך מיט איי־זיק'ן אויך זעהן: און זיין זוהנעלע דער חכם — איך וועל איהם בעווייזען, ווער איציק איז...

ס י י ט ע

איך בעט דיך, פאהר אוועק. ווי נאט איז דיר ליעב, פאהר אוועק. איך וועל דאך פאלגען. וואס דער טאטע און די מאמע וועלען מיר הייסען: ווען איך זאל אפילו דעם גאנצען לעבען בעדארפען וויינען.

א י צ י ק

ווען נישט וויינען. כ'וועל באלד אויסשפאנען פון מיין בריטש־קע די פאר שווארצע פערד און וועל זיי איהם אבגעבען.

ס י י ט ע

איציק, כהו עס מאקע.

א י צ י ק

זאל ער ווארטען! נישט איך האב זיי ביי איהם פון שטאל ארויסגע־נומען און דו מיט זיך נישט אין אזעלכע זאכען. — געה אין שטוב אריין.

מ י י ט ע

זיי זאָגעֿן, אַז מען וועט פאַר מיר מיט לייבוש'ן איבערבויען די פּוס־טע קרעטשמע. מען וועט פון דאָרט „די נישט גוטע“ ארויסטריי־בען און אונז וועט מען דאָרט בעזעצען. כ'האָב אליין געהערט, ווי זיי האָבען גערעדט.

ח י ע נ ע

און דו, וואָס האָסטו אויף דעם געזאָגט?

מ י י ט ע

איך האָב געלאַכט.

א י צ י ק

האָסט געלאַכט...

מ י י ט ע

זיי ווילען מיך אין א קרעטשמע אריינזעצען, איך זאָל דעם גאַנצען טאָג זיצען אין פענסטער און ארויסקוקען צום וועג ארויס, אויב אימיצער פאָהרט דורך.

א י צ י ק

געה אין שטוב אריין.

מ י י ט ע

און דו?

א י צ י ק

כ'וועל צו אייך אין שטוב נישט געהן, כ'וועל דאָ וואַרטען, ביז דער פעטער וועט ארויסקומען. כ'וויל מיר מיט איהם אויס'טענה'ן.

מ י י ט ע

וועגען מיר?

א י צ י ק

וועגען די פערד. איך וועל איהם זאגען, אז אויב ער וויל, קען איך איהם אנדערע פערד אין שטאַל אריינשטעלען.

מ י י ט ע

און יענע האָסטו טאַקי ארויסגענומען?

וואגט. אז יענע נאכט האט ער געהערט צוויי מאל, ווי מען איז מיט א גליטש דורכגעפארן פארביי אונזער שטוב. און ער וואגט, אז ס׳האט געקלונגען ווי דיין גליטש. און, אז מען האט דערנאך די פערד אין שטאל נישט געפונען, האט ער באלד געוואוסט, אז דאס איז דיין ארבייט געווען.

א י צ י ק

שיסט אויס מיט א געלעכטער.

וואר האט עס דען מאמען דיינעם, דעם חכם, און מיין פעטער אזא כישוף דערציילט? ציפקע, גיי אין שטוב אריין.

א י צ י ק

איך זאג דיר, בעסער פאהר אוועק פון דאנען און נעהם מיך אויף מיט.

געהט אין שטוב.

ס י י ט ע

איך וועל דיר הייסען. אז דו זאלסט באלד אוועקפאהרען. ס׳וועט נאר נישט העלפען. אז דער מאטע שפארט זיך איין, וועט ער דאך מסתמא זיינס אויספיהרען.

א י צ י ק

מיר וועלען שוין זעהן. איך וועל מיר נאך היינט מיט איהם אויס־סענה׳ן. זאל ער נישט מיינען, אז איך האב ביי איהם די פערד פון שטאל ארויסגענומען. איך קען איהם ביינאכט אנדערע פערד אין שטאל אריינפיהרען און צו דיר האט עס נישט. כ׳וועל דיך ביי־נאכט פון בעט ארויסטראגען. כ׳וועל פינף פערד שפאנען און פון דיין מאטענס שטוב וועל איך דיך אוועקפיהרען. ער איז מיי־נער א פעטער — נאר קיין עקשן זאל ער נישט זיין.

ס י י ט ע

איך מיין, אז כאטשען, איבערמאטערן וועט אייזיק צושטעהן, אז...

א י צ י ק

נישט דער מיר דערפון! מיר וועלען נאך זעהן, ווער ס׳וועט ניכער דעם וועג געפינען.

מ י י ט ע

זיי האבען קיינער נישט געוואוסט, ווער עס פאהרט. איך האב דעם גלאק גלייך דערקענט. ביי נאכט פאהרסטו אויך מיט א גלאק?

ח י ע נ ע

צו וואס בעדארפסטו פאהרען מיט א גלאק?

א י צ י ק

מען זאל מיינען, אז דאס פאהרען פריצים אויף געיעג.

מ י י ט ע

מען וועט דיר נאך בעפאלען ביינאכט און דעם גלאק אראבנעהמען.

ח י ע נ ע

וואס מאכט דער טאטע? וואס הערט זיך עפעס באנ'אייך? איהר וועט, קינדער, באלד אריינגעהן אין שטוב אריין. וועלען מיר אינאיינעם עסען וועטשערע.

זי געהט אין שטוב אריין.

א י צ י ק

דער פעטער איז נישטא?

צ י פ ק ע

איך היים דיר, איציק, באלד פאהרען א היים און נעהם מיך אויך מיט.

מ י י ט ע

זיי זיינען אין כעס. וואס דו ביזט צום וועג ארויסגעלאפען.

מ י י ט ע

וואס איז ער געקומען אהער, אייזיק?

נעהמט די בייטש פון איציק'ן, קנאקט מיט איהר.

א י צ י ק

איך וועל אין שטוב נישט אריינגעהן. דער פעטער וועט ארויסקומען, וועל איך איהם זאגען, אז בעסער זאל ער זיך זיין אייגענעם קאפ פערדרעהען.

מ י י ט ע

אייזיק האט עס צוגעקלערט דעם בלבול אויף דיר, און דער טאטע

ח י ע נ ע

יאָס, דער וועג איז פֿערבאָטען?

עס הערט זיך נאָך נאָהענט פֿיפּעריגריג.

ב ע נ ד ע ט

וועסט איהם הייסען פֿערהיטען צוריק.

ח י ע נ ע

גיה אין שטוב אריין, גיה.

ב ע נ ד ע ט

(פֿון שטוב נעהענטעריג.)

ער וועט נאָך די העזה האָבען מיר אין שטוב אריין צו קומען.

א י י ז י ס

(גיהט איהם נאָך.)

האָסט זיך נישט וואָס צו היצען, בענדעט. מיט גוטען קומט מען רוהיג: אזוי זאָג איך מיר מיינס.

(גיהען אריין אין שטוב.)

ש א כ נ ע

גיהט אין שטוב אריין.

ח י ע נ ע

געווים איציק...

(געהענט פֿון שטוב בלייבט דאָס קליינע שטיל. עס'רד הירושען. א הונט בילט. סען לאַכט. סייבט קומט אריין צוהיצט און פֿרעהליך. נאָך איהר גיהט איציק, וואַרילטרים געקליידט. האָט אין זיך עפּעס ציגיינערישעס. אונטערגעאַרמעלט מיט א פֿידעלטרוימען נאָר־מאַל און מיט דער ביכס אין האַנט.)

א י צ י ק

נו, וואָס מאַכט איהר, מומע? און דו, ציפּקע, וואָס פֿאָהרסטו נישט א היים? איך וועל דיך איצטער מיטנעהמען. כ'האָב נאָך נישט געלעבענס דאָ צו זיין. כ'בין נאָר מיט אנ'אנדער וועג געפֿאָהרען. כ'האָב אפּשר א מייל וועג אָנגעלעגט.

בריטשקע. דריי פערד געשפאנט!

בענדעט

בייז.

וואס איז דאס פאר אנ'איינפאל? ווי קומט זי צו איהם אין וואגען אריין?

חיענע

גאט מיינער, וואס איז דא אזוינס?

ציפקע

אז איך זאג אייך, דאס איז איציק. זעהט, זיי פערקירעוועז זיך צו־ריק. אט פאהרען זיי אהער, זיי וועלען זיך דא אבשטעלען.

בענדעט

טפו, צו מיינע שונאים'ס קעפ זאל עס אויסגעהן! איך האב פיינט אזעלכע מעשיות.

חיענע

טאקי איציק.

בענדעט

זי וועט שוין פון מיר כאפען. וואס פאהרט ער צו מיר?

חיענע

הערסט, בענדעט, זאלסט נישט מאכען קיין לייטישע געלעכטער. ער איז דיין ברודערס א זוהן.

בענדעט

וואס איז זי צו איהם אין וואגען אריינגעקראכען? איך וועל איהר די קאלטענעם אויסרייסען.

איייזיק

מאך זיך נישט נאריש, בענדעט! ביזט נאך אליץ דער אייגענער געבליבען.

בענדעט

איך וויל נישט, ער זאל דא פארביי מיין שטוב פאהרען. דו, חיענע, מעגסט איהם זאגען, אז ער זאל דא מיט זיינע פערד פאר מיין שטוב נישט פאהרען.

דאָרט, אין קרעטשמע, זאָל'ן מאַכן דאַכען חתונות די „נישט גוטע".
וואָלט דער בנין נאָך איצטער אַזוי שטאַרק נישט געווען, און זיי פאַרליבן זיך. איז שוין און אַף אַלע צייט בנין...

אַלע גייען צום טיש. פלוצלינג הייבט זיך אָן צו הערן פון ווייטן אַ פּויער'ן וואָגן מיט גלעקלעך קלינגען. ווי איינער וואָלט מיט'ן וואָגן פאַרקריכן. אַלע בלייבן אַ ווייל שטיין, הערן זיך צו.

מ י ט ע

דאָס מוזן סוחרים פאָהרן.

ח י ע נ ע

זיי וועלן זיך דאָ נישט אָבשטעלן. גייט זיי, בענדעט, אַרויס אַנט־קעגן.

ב ע נ ד ע ט

דער גלאָק איז מיר גוט באַקאַנט.

צ י פ ק ע

ער איז שוין באַלד דאָ.

א י י ז י ק

מסתמא פון אַ יריד מיט פערד.

ח י ע נ ע

גייט, בענדעט, אַרויס און זעט, ווער עס פאָהרט.

מ י ט ע

גייט אַרויס צום וועג און פאַרשווינדט. דאָס קלינגען ווערט שטיל. מיט אַ מאָל דערהערט זיך אַ גלאָק ווידער און עס זעהט אויס, ווי איינ־צער וואָלט זיך דורכגעיאָגט הינטער'ן שטוב, אויסמיידענדיג די קרעטש־מע. אַלע גייען צום וועג אַרויס.

ח י ע נ ע

זעהט נאָר, מיטע איז נישטאָ! ווי די פערד האָבן זיך עס צוטראָ־גען! וואו איז מיטע?

צ י פ ק ע

זי איז אין וואָגן... דאָרט איז דאָך איציק, איך דערקען איציקס

פרעגען.

מ י י ט ע

איהר ווייסט דאָך אליין גוט. און לייבוש ווייסט פון דעם, וואָס איהר האָט דאָ אָבגעשמועסט? אפשר וועט ער מיך גאָר נישט וועלען?

א י י ז י ק

זעהט נאָר, ווי זי פערשטעהט, פון וואָס מען האָט גערעדט. — זאָג נאָר, אז דו ווילסט; מיט לייבוש'ן וועט מען שוין דורכקומען.

מ י י ט ע

שווייגט.

ב ע נ ד ע ט

זעה נאָר. ווי זי שווייגט. ווי גאָר נישט מכח איהר וואָלט דאָ דער גאַנצער שמועס געווען.

מ י י ט ע

איך בין דאָך אייער בת יחידה; מסתמא פארשטעהט איהר דאָך, אז אזוי וועט גוט זיין.

לאכט זיך פלוצלינג פונאנדער.

ח י ע נ ע

וואָס לאכסטו?

מ י י ט ע

איך שטעל מיר פאָר, איך וועל עס האָבען אן אייגענע קרעטשמע. די שדים וועלען מיר אויפ'ן בוידעם פערטרייבען — חאַ־חאַ־חאַ.

ב ע נ ד ע ט

טפו, צו מיינע שונאים'ס קעפּ זאָל עס אויסגעהן! ווי זי האָט זיך עס צולאכט.

ח י ע נ ע

קומט, לאָמיר געהן אין שטוב אריין עסען וועטשערע.

ב ע נ ד ע ט

קום, אייזיק, אין שטוב, וועט מען דאָרט עפּעס נעהמען אין מויל אריין. פארשטעהסטו מיך, ס'איז די שפּע א שאָד, שדים... ווען

איינציגע מענטשן. מען פערשטעהט זיך שוין אויס'ן וואונק. איך האב שוין געהערט ויענען רעדען מיט בעגרעטען. מען זאל די פוסטע קרעטשמעס פון דארט ארויסטרייבען און איבערבויען זי אויף דעם שרים. יינגע מען וועט געפינען פאר דעם... ווי הייסט, אזא בנין — נאך ווי א גליק. איך האב אומזיסטיגע אויפגעשטעמפטע א שטיקעל האלץ פון בעליה. כ'האב עס אין וואגען...

ער נעהמט אב זיין ויגל.

חיענע

הערסט, בענדעט. מען בעדארף זיך נים איבערלעגען. מען טהוט ניטש אזוי גיך. ווי מען רעדט. און מען ווייסט נאך ניטש, ווער ס'האט ביי דיר די פערד פון שטאל ארויסגע'גנב'עט. קינדער האר־בען זיך ליעב....

בענדעט

מען איז דאך נאך ניטש מקבל'קנין.

אייזיק

קוקט. ברענגט א שטיקעל אנגעשטאפטע האלץ.

ועהט איהר, ווי עס ניסט זיך פעך פון דעם? ווי אויף א בוידעם ווערט זיך עס געמריקענט.

שלאגט געשמאקען דאס שטיקעל האלץ.

שאכנע

שטעהט.

ריינע קין. קען נאך א סך מיט יאהרען שטעהן. הינטער'ן שטוב שטעהט א האלץ. א הא. ס'וועט זיין מאכען א רעגען.

שלאגט הערען זיך צו.

אייזיק

הייסט עס, אז ס'לוינט נאך פון אזא בנין עפעס צו מאכען.

פייגע און ציפקע קומען ארויס.

חיענע

צו פייגען.

וואס זאגסטו. מיין קינד? ביי דיר בעדארף מען דאך אויך עפעס

חיענע

אבער וואס קאכסטו זיך אזוי? אז מען שמועסט פון א קינדס גליק, בעדארף מען זיך א ביסעל רוהיגער האלטען. און ס'איז נאך נישט בעוואוסט, ווער ס'האט ביי דיר די פערד פון שטאל ארויסגענומען.

בענדעט

גענוג דיר שוין, גענוג! וואס, מיינסטו דען, וויל איך? איך וויל, אז זיי זאלען דא נעבען אונז בלייבען — ס'איז מיר דער וועג א שאד.

חיענע

און איך וויל זי גאר נישט פון שטוב ארויסלאזען. א בת־יחידה. עס פעהלט איהר חלילה צו עסען אין דער היים!

אייזיק

אבער פון א תכלית בעדארף מען דאך שטענדיג קלערען, און אז קינדער וואקסען אויס, בעדארף מען זוכען א תכלית.

חיענע

וואס זשע ווילט איהר, ר' אייזיק? רעדט קלארע דבורים.

אייזיק

איך זאג, אז מען בעדארף נישט פאהרען קיין דאנציג נאך סחורה. ווען מען האט עס ביי זיך אין דער היים. ווען דער עפעלבוים וואקסט הינטער'ן פענסטער, בעדארף מען נישט קריכען איבער'ן פארקאן. מיין איך, אז כ'בעדארף נישט זוכען פאר מיין לייבען פון מרחקים קיין כלות. און איהר, פאר אייער מייטען, בעדארפט נאך פון דאנציג חתנים נישט אויסשרייבען.

חיענע

און הייסט עס —

אייזיק

און הייסט עס, מען וועט פאר זיי אויסבויען א קרעטשמע ביים וועג, וואס פיהרט צו אייך און צו מיר, און זיי וועלען זיך לעבען א לע־בען. איהר וועט פון אייער זייט אנ'אויג ווארפען און איך פון מיין זייט וועל נישט פערלאזען. איך בעדארף פון אייך קיין נדן נישט.

זיך נישט וועלן: פון אזוינע איבערלעבונגען. און אז ס'מאכט זיך אזוי
פון דעם גארטן. איז עס א וואר. איך ווייס אבער נישט, וואס ער
ווייסט אויף דעם וועגן. זיין ברודער פיניע. — און רעדט נאך איז
דאך עס כמעט שוין ווי אנ'אבגעטרעטענע וואר...

ב ע נ ד ע ט

דאס ווייסט נים זיין! איבערגעבעטענע רבונים, חיענע. אט זיצט אפילו
מיין ברודערס א טאכטער און איך זאג, אז כ'בעדארף עס נישט.

ח י ע נ ע

איז נישט. כ'האב מעהר נישט ווי געוואגט.

ב ע נ ד ע ט

ער בעדארף צו מיר און שמאל ארויין נישט קריכען: פערשטעהסט?
ווי דער חתן איז גאר געפאלען אויף איהם. האב איך געוואגט —
נישט! ער איז מיט מיר מעהר קיין מחותן נישט — און נישטא
פון וואס צו רעדען.

ח י ע נ ע

מען בעדארף נאך ביי איהר אויך פרעגען.

א י י ז י ק

געווים בעדארף מען.

ב ע נ ד ע ט

וואס מען וועט הייסען, וועט זי טהאן. טאטע־מאמע וועלען זייער
קינד און קיין גרוב נישט אריינווארפען.

צ י פ ק ע

שפירט זיך נישט בעקוועם פון דעם שמועס. געהט אין שטוב אריין.

ח י ע נ ע

א מענש קען זיך נישט איינהאלטען: זעהסט, אז א קינד זיצט
פאר די אויגען.

ב ע נ ד ע ט

ווייל איך וויל נישט, דו זאלסט מיט מיר רעדען פון מיין ברודער
און זיין בן־יחיד.

בענדעט

פערשטעהסט, דער טראקט איז א שאד. זינט ס'האבען זיך אנגעהויבען די ירידים אין אונזער געגענד, האט דער גאנצער וועג אבגעלעבט. און מען בעדארף עס פערכאפען. איך געדענק נאך מיט צעהן יאהר צוריק, מיט דעם אייגענעם וועג, איז רעכט געווען א טאג מיט א נאכט צו פאהרען און האסט נישט בעגעגענט עפעס א מענשען פון דערווייט; עס זאל אימיצער מיט א גלאק דורכפאהרען. האסטו אימיצען בעגעגענט, איז עס געווען א פויער פון דעם אייגענעם דערפעל; האסטו איהם געזאגט „דזשען דאברי" אדער ער דיר האט „דזשען דאברי" געזאגט, א שמעק טאבאק געטהאן איינער פון דעם אנדערענס פושקע און ווייטער געפאהרען — וואס איז דען פארהאן צו רעדען? איצטער, פאהרסטו מיט'ן וועג, בעגעגענסט אונבעקאנטע מענשען פון דער פרעמד, פון אנדערע שטעדט. מען קנאקט מיט דער בייטש. פערד צו דריי געשפאנט, די גלאק קלינגט — און מען טראגט זיך. א רעכטע קרעטשמע וואלט עס אלץ צונויפגעקליבען, וואלט מען געוואוסט, וואוהין א איד פאהרט און נאכסאל א איד פאהרט. און דערצו נאך א איד איז מסחר. וואו ער קומט איז מסחר. — מיר געפעלט עס, וואס האב איך דא צו לייקענען?...

אייזיק

ווי איך בין א איד, בענדעט, אז איך האב שוין א סך מאל געטראכט וועגען דעם. מיינסטו, אז איך האב דאס נישט ארויסגעזעהן?

חיענע

ווערסט, מייטעלע, מיין קינד, זעהן, אויב עס קאכט זיך.

מייטע

געהט אין שטוב אריין טרויעריג.

חיענע

פערשטעהט איהר מיך, ר' אייזיק, אט אזוי ווי איהר זעהט, איז עס בלוט און מילך און עס בעדארף נאר דאס שטיקעלע מזל. וואס פערלאנגען מיר דען פון איהרעט וועגען? א בת־יחידה, ס'וואלט

ב ע נ ד ע ט

וואס אַן׳אמת איז אַן׳אמת. ער נעמט׳ס מיר. לעגנער, ווען מען דאס בעטראכט בעהיטען דעם פריץ׳ס וואלד — כ׳האב פון דער ווייטענס אכטונג געגעבען. א גזלן איז ער, נישט וואס צו רעדען.

א י י ז י ק

שווייגט איר אַרביים. עיר — איז עיר: מסחר — איז מסחר; א פערד — איז א פערד; א בהמה — איז א בהמה. ער וועט שוין אין קיין זאך זיינע פינגער נישט פערשטעכען.

ח י ע נ ע

וואס אמת איז אמת.

ש א כ נ ע

הערסט, אייזיק, ווען דו וואלסט מיר א פושקעלע טאבאק איינגעריבען. איך געדענק נאר נישט אזא בחיר.

א י י ז י ק

דערלאנגט איהם א שמעק טאבאק.

איך וועל נאר א ביסעל צייט האבען, מאך איך עס פאר אייך. נו וואס זאגט איהר, ר׳ שאכנע?

ש א כ נ ע

א בחיר פון א טאבאק.

פ׳לט לאכען.

א י י ז י ק

איך פרעג, וואס מיינט איהר מכח דעם, וואס מיר האבען נאר וואס געשמועסט?

ש א כ נ ע

וואס קען איך מיינען? חי־חי — א שמחה איז א שמחה. וואס איז צו האלטען דאס קעלבעל אין שטאל?

ח י ע נ ע

דער אלטער פערשטעהט זיך אל׳ץ אויף זיין שטיינער. נאר דו, בענדעט, האסט זיך עפעס צו גרינג געלאזט איבערעדען. זי לאכט, זי מיינט, אז דאס איז נאר חוזק — איך קען דיין מאמען.

פערשלאָגען ; דעם דאך מיט שינדלען דעקען, נייע פענסטער אריינ־
שטעלען ?...

מ י י ט ע

און נייע שדים וועלען דאָרט טאַנצען.

א י י ז י ק

און טאַקי נייע שדים, יונגע שדים וועלען דאָרט טאַנצען.

ער ווינקט מיט אַ גנב'שען שמייכעל אַ מאָל צו בענדעטען און אַ
מאָל צו מייטען.

מ י י ט ע

איך פערשטעה שוין וואָס איהר מיינט.

ב ע נ ד ע ט

וואָס פערשטעהסטו און וואָס ווייסטו!

א י י ז י ק

ער געפעהלט איהר, דעריבער לאַכט זי.

ח י ע נ ע

איך פערשטעה נישט, וואָס זי לאַכט.

ב ע נ ד ע ט

צו מייטען.

נו, גענוג דיר שוין דאָרט צו לאַכען.

צ י פּ ק ע

שיסט אויס מיט אַ געלעכטער אויף מייטען קוקענדיג.

ב ע נ ד ע ט

וואָס לאַכט איהר ?

מ י י ט ע

אך, וועט עס שוין זיין אַ פּאָר שדים!

א י י ז י ק

וואָס, עס געפעלט דיר אפשר נישט מיין לייבוש ? נישטאָ מיט ווע־
מען זיך צו שעמען. ער וועט נאָך טרעפען, ווי א פערד דעם עק צו
פערבינדען.

פּ י י ט ע

כאטש, ר׳ אייזיק וויל אבהיטען די פּוסטע קרעטשמע.

ח י ע נ ע

איהר זאלט עס זיך נים דערוועגען צו טהאן. כאטש ס׳איז מיינס — נאר כ׳הייס נישט. כ׳וויל אייך אין קיין בלאטע נישט אריינפיה־ רען.

ב ע נ ד ע ט

אט, הער זי, וואס זי פּלאפּעלט.

ש א כ נ ע

ער. וואלטען „זיי" זיך עס צושפּיעלט, ווען מען צינדט זי אונטער.

ח י ע נ ע

איהר זאלט עס נישט טהאן, ר׳ אייזיק, ס׳פעהלט אייך נאך מעהר נישט.

א י י ז י ק

כ׳האלט נאך נישט דערביי; כ׳ווייס, מען רעדט. איך זאג, אז מען זאל דעם בנין פון דארט אראבנעהמען און איבערבויען אויף אנ־ אנדער ארט. ווייל איך מיין, אז דער בנין אליין איז נאר נישט שולדיג.

ב ע נ ד ע ט

געוויס. דער ארט איז שולדיג.

ח י ע נ ע

און פאר וואס איז ראבע פאר דער צייט אין דער ערד נעגאנגען?

ב ע נ ד ע ט

וואס ראבע איז אין דער ערד נעגאנגען — מען ווייסט דארט וועהר... וואס מיינסטו, טאטע, אז מען זאל די קרעטשמע פון דארט אראבנעהמען — אט אזוי ווי זי שטעהט און געהט? כ׳מיין, מען זאל זי צענעהמען. איבערטראגען איינס אויף אנ׳אנדער פלאץ. פערמאכעווען מיט פרישען מאך — אדער איך וואלט זי נאר מיט מאך נישט סטעפען — דער מאך וואקסט ערגעץ אויף די בלאטעס, צו אלע שווארצע יאהר — כ׳מיין, מיט נייע פּאקעליעס פון פלאקס

וועסט זיך מיט „זיי“ אָנהייבן דאָרט...

מ י י ט ע

אַ־אַ, איך אויף מיין טאַטענס אָרט וואָלט זי שוין לאַנג אונטער־געצונדען.

א י י ז י ק

אונטערצינדען גאָר?

ב ע נ ד ע ט

צינדען איז נישט נויטיג. דער אָרט איז שולדיג.

ש אַ כ נ ע

געווים איז דער אָרט שולדיג.

צ י פּ ק ע

דאָס איז די קרעטשמע, וואו ביי נאַכט ווערט אַליין פון זיך ליכטיג?

ב ע נ ד ע ט

אַט, זעהסטו, אפילו זי ווייסט אויך פון דעם.

א י י ז י ק

אַלץ אויסגעטראַכטע מעשיות! נישט געשטויגען און נישט געפלויגען. ווער, למשל, האָט געזעהן, אַז דאָרט זאָל אַ מאָל ליכטיג זיין?

ב ע נ ד ע ט

כאַ־כאַ־כאַ, כ׳וועל דיר זאָגען דעם אמת; איך בין דאָך עפּעס אַ מאַנסביל און ס׳איז דאָך מיינער אַ בנין, נאָר, אַז איך פאָהר דאָרט דורך אַ מאָל ביי נאַכט, ס׳איז פינסטער — איז עפּעס נישט ווילענדיג גיב איך אַ קנאַק מיט דער בייטש, דער פערד זאָל טריט שטעלען... נאָר ס׳איז גאָר נישט; אַז מען האָט נישט בעדאַרפט — איז עס געשטאַנען, און איצטער וועט מען קיינעם נישט הערען און מען וועט עס אַראָבפיהרען פון דאָרט.

ח י ע נ ע

קומט אַרויס.

ב ע נ ד ע ט

טראגט אריין די גראז אין שטאל. די מאמע האט געבראכט צו טראגן.

מ י י ט ע

אויף דעם איז גאר ניט צו זיצן.

זעצט זיך.

ש א כ נ ע

קומט שוין.

וועט עס זיין א תנאים! א בחור פון א קעלבעל.

מ י י ט ע

ביי וועמען תנאים?

ש א כ נ ע

חי־חי־חי. ביי מיר ס'זיין א תנאים.

מ י י ט ע

וואס פאר א תנאים, טאטע?

ב ע נ ד ע ט

ביי מיר א תנאים.

א געלעכטער.

מ י י ט ע

קום צו מיר, ציפקע.

ציפקע זעצט זיך נעבן איהר, שטיפען ביידע.

ב ע נ ד ע ט

וואס מיינסטו, טאטע, מכוח דער קרעטשמע?

ש א כ נ ע

וואס פאר א קרעטשמע? יענע?

א י י ז י ק

דארט ביים ברעג, די פוסטע.

ב ע נ ד ע ט

כ'מיין, אפשר. וואס זאגסטו, טאטע?

ש א כ נ ע

אונטערצינדן זי און גאר. וואס דען קענסטו מיט איהר מאכען?

א קלארע תשובה.

ח י ע נ ע

קוממ אַן.

צ י פ ק ע

טראַגט איהר נאָך אַ פּאַק. דאָז אין אַ פלאַכטע איינגעבונדען.

ח י ע נ ע

אט איז ר' אייזיק, א גאסט, א גאסט. וואָס הערט מען עפעס באנ־אייך?

א י י ז י ק

אלדאָס גוטס.

ח י ע נ ע

איך וועל געהן אין שטוב אויפלעגען א פייער און איהר, ר' אייזיק, וועט דאָך מסתמא, בלייבען ביי אונז איבער וועטשערע?

געהט אין שטוב.

ב ע נ ד ע ט

געווים וועט ער בלייבען.

א י י ז י ק

מהיכא תיתא.

זעצען זיך אויפ'ן פריזבע.

ב ע נ ד ע ט

פארשטעהסטו מיך, ווי מען וויל קען מען זאגען; חאָטש נישט ווי מען וויל קען מען טהאָן.

א י י ז י ק

אנטקענען וואָס זאָגסטו עס?

ב ע נ ד ע ט

אט טאַקע מכות דער פוסטער קרעטשמע, מכות מיין בת־יחידה; ס'איז פאַרט נישט א פערד צו פערהאַנדלען.

מ י י ט ע

קוממ אַן.

איך וויל, אז מען זאל דאָס קעלבעל האַרעווען.

גיסטירט פּיניטשעך, ויקרט זי אומקערינג; וואַרפֿט איהם א ברוגז'ן בליק.
גענדערט זינגען עס.

בענדעט

וואו איז די מאַמע?

מיטע

זי נעמט שוין א חיים.

ציפּקע

איך וועל איהם לויפֿען אנטקעגען.

פֿאַרשווינדט.

בענדעט

צו מייטען.

טראָג די גראָז אין שטאַל אריין.

מיטע

טראָגט דעם זאַק אין שטאַל אריין.

שאַכנע

זאָלסט דאָרט דאָס קעלבעל נישט ארויסלאָזען.

געהט צום שטאַל.

אייזיק

איז מיט א האַנגער.

בענדעט

איז דאָך מיינע א מאַכטער. אָט ווי דו זעהסט — די ערד ציטערט אונטער דעם.

אייזיק

אזעלכעס בעראָרט איך.

בענדעט

צווישען זיך גערעדט. איז עס א ביסעל פֿאַר דיר א צו טייערע סחורה. עס טרעפֿט נאָך א מאָל, אז די קוה וויל פֿון שטאַל נישט געהן. אַהאַ. ווי עס טרעפֿט... אָט נעהמט זי שוין, די אַלטע מיינע. ווייסט שוין דאָ בלייבען איבער וועטשעטערע. מען וועט זיך איינאיי־נען גוט דורכשמועסען — דערנאָך וועסטו פֿאָהרען א היים מיט

אויסשפאנען.

ב ע נ ד ע ט

דער טייוועל וועט איהם נישט כאפען. זעה, ציפקע, אין קעלניע איז גראז פארהאנען, וועסטו איהם אונטערוואַרפען.

צ י פ ק ע

געהט אַרויס צום וועג.

ש א כ נ ע

זאָל מען איהם אויסשפאנען.

א י י ז י ק

מיר וועלען נאָך שפּעטער אין ערגעץ פאָהרען. — בענדעט! פרעג איהם, דעם אַלטען, לאָמיר הערען, וואָס ער וועט אויף דעם זאָגען.

ב ע נ ד ע ט

ער וועט געווים נישט הייסען. מיט דער אַלטער מיינער וועט נאָך אויך זיין א שווערער עסק. טאַטע! איך וויל ביי דיר עפּעס פרעגען

ש א כ נ ע

חי־חיחי — צום טאַטען מיט אנ׳עצה — בא, מסתמא א מעשה.

א י י ז י ק

וועמ איהר, ר׳ שאכנע פערזוכען מיין טאַבאַק?

דערלאַנגט איהם זיין טאַבאַק־פּושקע.

ש א כ נ ע

טהוט א שמעק טאַבאַק, פערגאַפט פון תענוג.

אַט, דאָס איז א בחיר! אַליין געריבען? האָסט מסתמא א גוטען שטיין. דאָס איז בחיר; מעגסט איהם, בענדעט, פערזוכען, איך סדאָנזשע איהם שוין נישט אזוי איינצורייבען.

ב ע נ ד ע ט

איצטער, טאַטע, הער זשע אוים מיט קאָפּ.

מיט געטומעל און געלעכטער רייסען זיך אַריין מייטע און ציפקע. קומען פון וועג.

מ י י ט ע

טראָגט אויפ׳ן פּלייצע גראָז, אין אַ פּלאַכטע איינגעבונדען. זי

פעטערפעטערס ?... חי־חי־חי — וועקסט ציפקע. ס'איז שטיל נעוואָ־
רן. חי־חי־חי, עס הערט זיך אײַן: עס פּערשטערט... קלייב זו.
פיין קינד. הינטער'ן שטוב פרייענע שפענער. די מימע וועט קומען.
וועט זי א פייער אויסלענגען און האבען ווייטשטערע.

פ'הערט זיך ראש תירושקען פון פייר. ליכטס. הינטער'ן שטוב.

צ י פ ק ע

דער פעטער פעררס!

לויפט צום וועג.

ש א כ נ ע

אליין?

צ י פ ק ע

אייזיק איז אויך מיט איהם געקומען.

ב ע נ ד ע ט

א פעטער יטונגיק, אין א לאנגען קאפטען און מיט א שטריק אונטערגעגארטעלט, קומט פון מיט אייזיק'ן.

א י י ז י ק

א בלאנדער יונגינק. א ביסעל דער רוקען געבויגען.

ב ע נ ד ע ט

קיינער נישטא אין דער היים א חוץ אייך?

צ י פ ק ע

איך און דער זיידע.

א י י ז י ק

וואס איז, מסתמא, דיין פיניעס א מיידעל?

ב ע נ ד ע ט

פאר וואס, ציפקע, ביזטו נישט געגאנגען מיט דער מומען אין דארף אריין?

צ י פ ק ע

אזוי, כ'האב געוואלט בלייבען מיט'ן זיידען.

ש א כ נ ע

נאכמאל איז דער פערד אויפ'ן וועג געבליבען? זאל מען איהם

דער זיידע אראבקומען, וועט ער זיך עס אויספוצען און טאנצען מיט א פלעשעלע אויפ׳ן קאפ. ציפקע לויפט אין שטוב אריין. א וואוהין, ציפקע?

צ י פ ק ע

קומט מיט א פלעשעל אין האנט.

אנו, בעוויין, ווי דו וועסט טאנצען מיט׳ן פלעשעל אויפ׳ן קאפ.

ש א כ נ ע

ביזט א קעלבעלע. נישט מיט אזוינס טאנצט מען. דאס פלעשעל בעדארף זיין פול מיט דעם בעסטען וויין. און ארום דעם זיידען זאלען שטעהן אין קאראהאד דער חתן מיט דער כלה און אלע מחותנים, האלטען זיך האנט ביי האנט און אנגעטהאן אין שבת׳־דיגע בגדים — יעמאלט וועט דאס פלעשעל אויפ׳ן זיידענ׳ס קאפ איינשטעהן, ווען ער וועט טאנצען. חי־חי־חי — דאס איז דאך דאס פלעשעל, וואס מען האט דאס קעלבעל געפויעט, נארעלע דו.

צ י פ ק ע

און ביי מייטען צו די תנאים וועסטו טאנצען?

ש א כ נ ע

אפשר... גאט ווייסט, ווען איהר חתונה וועט נאך זיין. דער פע־טער עקשנ׳ט זיך און מיר געפעלט עס גאר ניט... עס דערטראגט זיך פון ווייטען א שארפער צוויי קלאנגענדיגער פייף פון א פויגעל. א שאר, ס׳וועט שוין מארגען ווידער רעגענען.

צ י פ ק ע

פון וואנען ווייסטו עס?

ש א כ נ ע

הערסט דאך, ווי ער פייפט; ס׳איז פאר א רעגען. אין שטאל מעקעט דאס קעלבעל. וואס ווילסטו דארט? כ׳וועל דיך אויפ׳ן גראז נישט ארויסלאזען! האסטו זיך נישט בעדארפט אזוי פערשפעטיגען. פאר פורים ווערט מען געבוירען, נישט א שטיק נאך פסח. וואלסטו נישט אזוי שפעט געבוירען געווארען, וואלסטו שוין איצטער מיט דיין מאמען אויפ׳ן לאנקע ארומגעבריקעוועט. נאכסאל האסטו זיך אזוי

ש א כ נ ע

פּפּ. פּפּ. פּס אזוי; וועט עס זיין א תנאים: פּפּ. פּפּ. פּט אזוי.

צ י פּ ק ע

וואָס איז דאָס קעלבעל, נעבעך שולדיג, אז ביי מייטען דאַרף זיין תנאים?

ש א כ נ ע

פּפּ. פּפּ. אין שטאַל אריין.

ער טרייבט דאָס קעלבל אין שטאַל.

צ י פּ ק ע

פאַר וואָס, זייט, פאַרהאַסטו קיינמאָל צו אונז נישט אַראָב? מיינסט, ביי אונז וועט דיר זיין שלעכט?

ש א כ נ ע

כ'וועל נאָך ביי אייך אויך זיין. דיין טאַטע פּיניע איז מיר א זוהן און דיין פעטער בענדעס איז מיר א זוהן.

צ י פּ ק ע

פּס פאַרוואָס פאַרהאַסטו נישט צו אונז?

ש א כ נ ע

באַ'אייך איז שווער אויפצושלאָגען א מנין שבת. דיין טאַטע קען ראַוונען אהן א מנין אויך. נאָר כ'וועל קומען, כ'וועל קומען. גאָט וועט געבען נאָך מייטעס חתונה: ביי דיר, אם ירצה השם, וועט תנאים זיין, וועסט א כלה ווערען...

צ י פּ ק ע

שיסט אויס מיט א געלעכטער.

ש א כ נ ע

וואָס לאַכסטו, קעלבעלע! ווי ווייט איז פון פופצעהן ביז זעכ־צעהן?

צ י פּ ק ע

איך בין נאָך אינגאַנצען פערצעהן יאָהר אלט.

ש א כ נ ע

און ווי ווייט איז עס פון פערצעהן ביז זעכצעהן? יעמאָלט וועט

ביי בענדעטען. רעכטס, אַ גרויסע שטוב געדעקט מיט שטרוי. פאַר'ן טיר אַ בריקעל. פון שטוב, מעהר צו לינקס, ציהט זיך אַ גרויסע שטאַל, וואָס עפענט זיך מיט אַ טויער. ווען מען עפענט די שטאַל, זעהען זיך דאָרט פערד. אינ'ם הינ־טערגרונד אַ צוים. און בוימער ביים זייט. פון דער וויימענס זעהען זיך לאַנקעס. לינקס אַ זאַמדיגער וועג מיט בוימער ביי די זייטען. ביים וועג אַ ברונען מיט אַ קאָריטע, בהמות אָנצוטרינקען. פאַר'ן שטוב אַ פריזבע צום זיצען. פאַרנאַכט. פון צייט צו צייט דערטראָגט זיך פון ווייטען אַ געזאַנג פון פויגעל, מהו־קען פון קיה, קוואַ'קען פון קאַטש־קעס.

שאכנע

אַנגעטהאָן, אין ווייסע לייוועגטענע הויזען און אין שטיוועל; פון אויבען אַ גרויסער טלית־קטון מיט לאַנגע ציצית. אויפ'ן קאָפּ אַ יארמעלקע. ער בעוועגט זיך אין דער שטוב־טיר. ער פיהרט אַ קעלבעל פאַר די אויערען. דאָס קעלבעל רייסט זיך צוריק אין שטוב אַריין, ער איז זעהר אַלט און קען עס ניט אַנ'עצה געבען. ער רעדט צום קעלבעל:

אַנגעפּויעט דיך, געה זשע צוריק אין שטאַל אַריין... ציפּקע! מיין קלוגע אייניקעל. וועסט העלפען דעם זיידען דאָס קעלבעל אין שטאַל אַריין צו פערטרייבען. די מומע וועט קומען, וועט זי שריי־ען, נאַכסאַל מען האָט עס אין שטוב אַריינגענומען... און, אז מייטע וועט קומען... ציפּקע... ציפּקע...

ציפּקע

אַ שווארץ מיידעל מיט געקרייזעלטע האָר קומט צולויפען פון שטאַל באָרוויס.

מיט א רוט וועל איך זי שמייסען און דו, זיידע, פיהר זי ביי די אויערען, אָט אזוי, אָט אזוי...

ערשטער אקט

פּערזאָנען:

בענרעם. אַ ישובניק, תּהלים'ס סיט פּיר.

כיענע. זיין ווייב.

מיטע. זייער טאָכטער.

שאכנע. זיין פאָטער.

איציק. זיין ברודערס אַ זוהן

ציפּקע. איציקס אַ שוועסטער.

אייזיק. בענרעמס אַ זון, אַ קרעטשמער.

לייבוש. זיין זוהן.

נאָכבערן ישובניקעס. געסט. סוחרים. אומבעקאַנטע מענשען. כלי זמר.

די פוסטע קרעטשמע

אינהאלט פון צווייטען באנד:

געזאמעלטע דראמען

פון

פרץ הירשביין

צווייטער באנד

ארויסגעגעבען פון די ליטעראריש-דראמאטישע פעראיינען אין אמעריקא

ניו יארק, 1916.

Call no
should
be
U5A19